

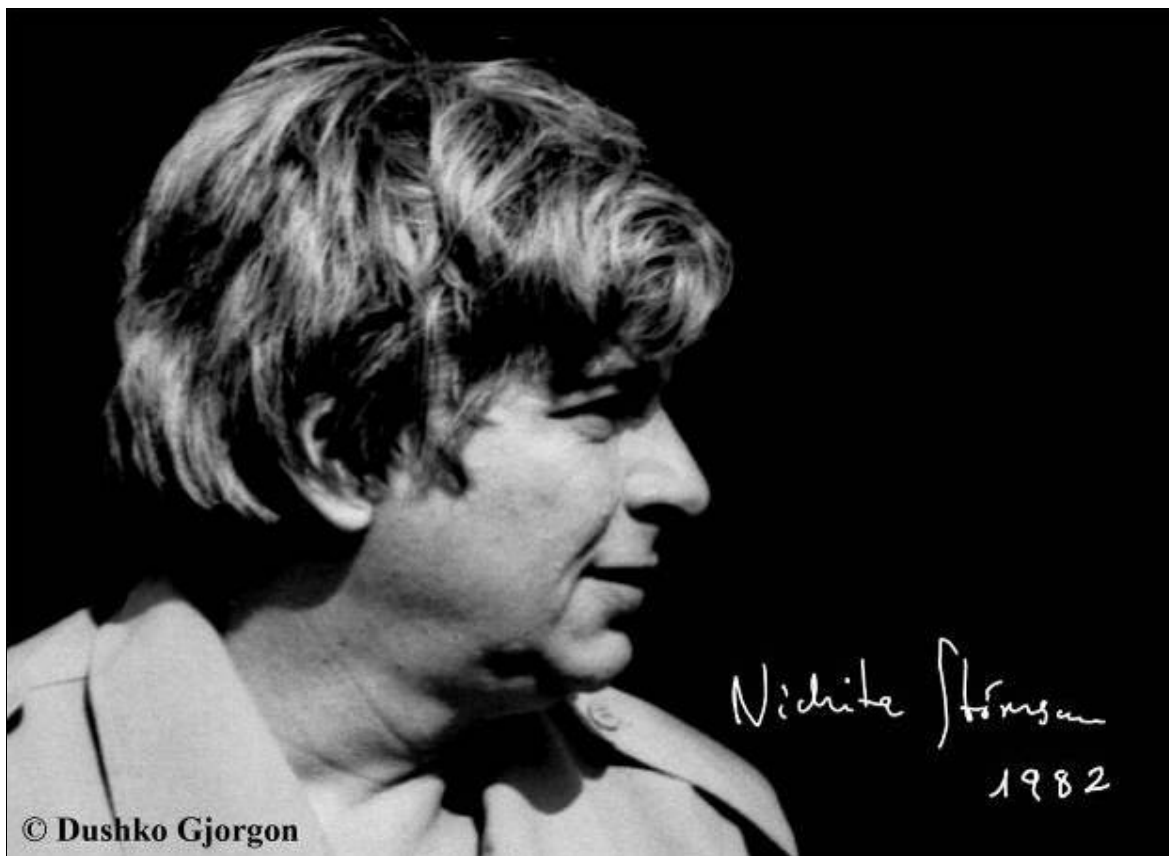
Vatra veche

10

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă * Anul XI, nr. 10 (130) octombrie 2019 * ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) * Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 * Redactor-șef fondator Romulus Guga * VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut



Portretul oficial al lui Nichita Stănescu la Struga, în 1982, realizat de Dushko Gjorgon

Restituiri

Marele poet român Nichita Stănescu (1933-1983) a vizitat Struga de cel puțin două ori. În 1982, a fost laureat al Premiului Cununa de Aur al Festivalului Internațional Struga Poetry Evenings (SPE). După ce a primit vestea că a fost distins cu acest premiu prestigios, a trimis un mesaj poezilor macedoneni. În acesta, scrie că „poetul seamănă cu o moașă a satului care ajută o femeie pe câmp să nască. Dar a compara moașă cu miracolul nașterii ar fi ca

și cum i-ai cânta un cântec surzilor. Poezia unui poet încurajează poezia intimă a fiecărei persoane. Poetul este mai mare cu cât cei care îl citesc îl descoperă nu pe el, ci pe ei înșiși.” (1)

În 1982, Festivalul SPE a reunit 93 de participanți din 33 de țări din întreaga lume, fără a număra cei 130 de poeți din Macedonia și din celelalte republici iugoslave.

DR. NIKOLA GJORGON, SVETLANA GJORGON-BOCEVSKA

(Continuare în pagina 4)

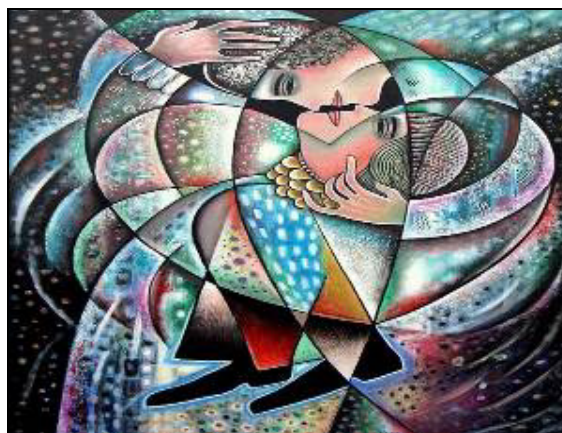
Nichita Stănescu la Struga - prin lentila unui fotograf

SUMAR

Restituiri. Nichita Stănescu prin lentila unui fotograf, de Dr.Nikola Gjorgon, Svetlana Gjorgon-Bocevska/1
 Ana Blandiana, Cununa de Aur a Poeziei, cuvânt de prezentare, de Elizabeta Șeleva/3
 Ana Blandiana în bulgară, de Alexandr Șurbanov/4
 Poezie bulgară la Struga, Anton Baev/5
 Plăcerile lecturii și ale creației (Gheorghe Păun), de Florian Copcea/8
 Poeme de Cristina Vasiliu/10
 Mai altfel, despre Veronica Micle, de Dumitru Hurubă/11
 Remember -30. N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lemer/12
 Gnoseologia între sacru și profan (Valeriu Anania), de Cătălin Varga/13
 Ocean întors. Tănărul Arghezi, muncitor în Chitila, de Ioan Gheorghisor/14
 Corespondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/15
 Să ne (re)amintim de Otilia Cazimir, de Dumitru Hurubă/16
 Inedit. Blestemul chinezesc, de Francisc Păcurariu/18
 Patriotismul e doar un cuvânt?, de V. Molodeanu/19
 Asterisc. Memorialistică, Jurnalul reginei Maria, de Dorin Nădrău/20
 Un nou studiu monografic despre Caragiale (Nicoleta Cristea Ifrim), de Ion Roșioru/21
 Cronica literară. Poezia ca o durere (Nicolae Dan Fruntelată), de Ilie Gorjan/23
 Liviu Nadiș, un poet nostalgic, de Viorel Rujea/24
 Logos, confesiune, eros (Gabriella Costescu), de Ion Oprisor/25
 Versuri regăsite (A.I. Brumar), de Mircea Doreanu/26
 Cineva care contează (Nicoleta Drăgan Bucșă), de Mircea Doreanu/26
 Poezia Mihaelei Oancea, de Dumitru Hurubă/27
 Când tăcerea rănește poemele (Valentina Becart), de Cezarina Adamescu/28
 O „erezie” poetică (Remus Valeriu Giorgioni), de Constantin Stancu/30
 Călărețul din zorii unei iubiri amânate (Daniel Marian), de Lucian Gruia/32
 Aglăița (Luminița Ignea), de Ioan Mugurel Sasu/33
 Mieroa istoriei (Constantin Marafet), de Constantin Stancu/34
 Realitate și ficțiune... (Dora Alina Romanescu), de Mircea Daroși/35
 Caruselul imaginar (Nicolae Suciu), de Ioan Marcoș/36
 Natalia Neagu – un destin dramatic, de Gh. Nazare/39
 Mic tratat de poetică (Adrian Botez), de Ionel Necula/40
 Istorie specială (Ioan Ardeleanu-Pruncu), de A.I. Brumar/41
 Cetățean de onoare, de Nicolae Băciut/42
 Calcio vecchio (Lazăr Avram), de Traian D. Lazăr/43
 Poeme de Dumitru Ichim/44
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/45
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/46
 Războiul de după Marele Război, de P. Morușcă/47
 Meditații politico-istorice, de Mihai Posada/49
 Amvon. Mântuitorul Hristos, călăuză noastră, de Gheorghe Nicolae Șincan/50
 Poeme de Nicolae Nicoară-Horia/50
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/51
 Destinul unui cărturar: Protopopul Nicolae Manegăuțiu, de Gheorghe Nicolae Șincan/52
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/54
 Poeme de Mihaela Oancea/55
 Interviu. Doina Ruști, de Nicolae Băciut/56
 Poeme de Ana Ardeleanu/57
 Ocean întors. Fabricarea unui nou consens, de Silvia Urdea/58
 Istoria și literatura tătarilor crimeeni din România, de Güner Akmolla/60
 Poeme de Iuliu Ionaș/62
 Odihnă, poem de Emilia Amariei/62
 Poeme de Adalbert Gyuris/63
 Radu Șerban, un diplomat talentat, de Nicolae Mareș/64
 Starea prozei. Colegul meu de clasă, de Dorel Lazăr/65
 Poezii de Carolina Baldea/66
 Starea prozei. Spre turmă, de Dumitru Hurubă/67
 Biblioteca Babel. Scrisoare din Japonia. Într-o zi de vară, de Yajima Yakashi/68
 Poeme de Zvonko Karanović/68
 Starea prozei. O găleată nouă de târg, de Ștefania Oproescu/69
 Starea prozei. Elevul Viorel din clasa a doua, de Anica Facina/71
 Blocnotes. Să fim aproape..., de Angela Burtea/72
 Poeme de Tatiana Șcirtu-Munteanu/72
 Scrisori deschise. Poemul pentru liceu, de Titus Suciu/73
 Teatru. Streptase la Bazin, de Cristian Stamatoiu/74
 Argument pentru pace, de Corina Simeanu/75
 Calendar octombrie. Henri Bergson/76
 Cronica muzicală. Concert al Festivalului „Enescu” în Toronto, de Milena Munteanu/77
 Literatură și film. Două premiere românești, de Alexandru Jurcan/78
 Argumente. Carmen Galin, de Nicolas Adam/78
 Asterisc. Despre zicerea „moș-ta pe gheață”, de Cezar Straton/79
 Centenarul UZPR. Împreună scriem istoria clipei, de Milena Munteanu/80
 Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci”, de Nicolae Băciut/81
 Plastică. Sattar Kawoosh, de Elisabeta Boțan/81
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 De la un clasic citire. Dimitrie Bolintineanu/82
 Epigrame, de Nicolae Matcaș/83
 Poeme de Dumitru Hurubă/84
 Fabule de Doina Cherecheș/84
 Curier/85
 O nouă publicație culturală: CADRAN, de Nicolae Băciut/86



Sattar Kawoosh, într-o expoziție personală



Poveste de dragoste, I



Poveste de dragoste, II

Număr ilustrat lucrări de Sattar Kawoosh, Irak

Ana Blandiana, „Cununa de Aur” a poeziei

(I)

CUVÂNT DE PREZENTARE

Draga mea Ana, sunt încântată și onorată să fiu invitată să vorbesc despre tine și despre onoranta ta poezie în această seară, chiar aici, în Ohrid, orașul meu natal, orașul cunoscut pretutindeni ca leagănul alfabetizării și culturii slave și, mai ales, în acest templu sfânt, sub ocrotirea lui Dumnezeu, în această biserică cu hramul Sfânta Sofia. Este marea mea plăcere să vă urez bun venit ca cel mai recent poet laureat al nostru și sunt deosebit de încântată că sunteți una dintre puținele femei care beneficiază de premiul Cununa de Aur a Serilor de Poezie de la Struga.

Versurile tale, din prima clipă în care le-am citit, mi-au cucerit inima inconfundabil cu puterea, expresia, dinamica și curajul lor extraordinare - la fel cum au făcut-o carisma personală, aspectul original și natura fără compromisuri, combinate cu frumusețea, talentul și revolta.

1. Ana Blandiana s-a născut și a crescut în bogata tradiție literară, extrem de admirată și în cadrul literar dinamic al României, care au produs autori de talie mondială precum Emil Cioran, Eugène Ionesco, Nichita Stănescu (el însuși poet laureat al Serilor de Poezie de la Struga în 1982), Mihai Eminescu și multe alte figuri literare de frunte.

De altfel, Ana Blandiana (pseudonimul Otiliei Valeria Coman) aparține generației anilor '60, o generație care a jucat un rol crucial în afirmarea modernismului în literatura și poezia românească.

A fi femeie în această lume crudă, profund patriarhală și cinică nu a fost niciodată ușor, nici măcar astăzi. Totuși, a fi femeie, scriitoare și luptător neobosită pentru dreptate și valori adevărate - acest lucru necesită cu siguranță mult mai mult angajament, perseverență curajoasă și sacrificiu. Acest lucru înseamnă, de asemenea, să trăiești cu povara și riscul, dublate din cauza faptului gol golul (și fatidic) că te-ai născut Femeie! Mai ales dacă ești o femeie

născută aici în Balcani, un loc care în mod tradițional a fost neîncercător față de (și cu siguranță arogant față de) femei!

De aceea, se pare că pseudonimul ei unește eufonia legendelor tradiționale ale Anei înzidite cu numele satului natal al mamei sale, creând astfel o nouă monedă puternică simbolizând pe Ana, femeia poet, dar de data aceasta „zidită” în impresionanta Cetate sau Templu al Cuvintelor.

Ana Blandiana are o voce poetică puternică și impresionantă - dar este și un simbol al revoltei - revoltei împotriva totalitarismului lui Ceaușescu, mai ales când tatăl ei a fost încarcerat pentru simplul fapt că era preot, în timp ce ea însăși încă din tinerețe a fost cenzurată și persecutată ca multe alte victime nevinovate ale regimului. Nu am putut uita niciodată declarația șocantă și mărturia ei că îi era frică să-și lase propriile manuscrise în casa ei și că trebuia să le poarte cu ea oriunde mergea sau să le ascundă în casele prietenilor, pentru a nu fi confiscate sau distruse de guvern. Și poate acesta este motivul pentru care în poezia ei există un ecou puternic, expresiv și ispititor al cărților interzise, operelor literare și adevărilor, dar și un sentiment al frumuseților și victoriilor reprimite - strălucirea și aprinderea cu mult înainte de a ajunge în cele din urmă la triumf sau la cânta zilei!

„Am fost interzisă, chiar înainte de a deveni poet” - mărturisește șocant Ana, dezvăluind cum (în timpul regimului totalitar al lui Ceaușescu) își ascundea manuscrisele și le ducea cu ea oriunde mergea (lăsându-le uneori prietenilor de încredere); de fiecare dată când pleca de acasă, îi era teamă că vor fi luate și arse.

Poezia lui Blandiana nu flirtează cu scrierea populară, dar superficială; de fapt, este foarte critică și este



Ana Blandiana și Todorche Tasevski, directorul Festivalului de la Struga



fundamental preocupată de pierderea și absența libertății, acest abis contemporan și istoric prin care întreaga umanitate este uimită.

Scriul ei combină provocările personale și intime cu gândurile ei metafizice și contemplative; este, de fapt, lirismul eufoniei simultane: între Eros și Thanatos, atrăgând îmbrățișarea lor, dar și a eufoniilor materiale și spirituale, ale senzorialului și ale senzualului, ale capacității sincere a unui copil și a înțelepciunii înțelepte a vârstei mature. Receptarea critică a Anei Blandiana în toată Europa atestă contribuția semnificativă la îmbogățirea literaturii contemporane și prezintă un impuls esențial la revitalizarea nobilei sale misiuni ...

Lirismul ei este adesea mediativ, uneori chiar rezonând cu un ton confesional, marcat de o anxietate existențială constantă și de o chestionare profundă a dilemelor fundamentale ale sorții umane, înțelegerea (și provocările) alterității / inegalității, întrebări de responsabilitate morală și inevitabilitate, puterea creatoare a iubirii ca agent de bază al deschiderii față de lume, precum și energia literară, misterele dramatice, dar tăcute și ispitele actului creator.

„Tot ceea ce ating se transformă în Cuvinte”, spune Blandiana, sugerând încă o dată că poezia este de fapt Magie, nu o intenție conștientă; este un dar dat de Dumnezeu și nu este ceva rațional sau (conștient) predeterminat. →

ELIZABETA ȘELEVA
În românește de Nicolae Băciut

ANA BLANDIANA IN BULGARĂ

În Bulgaria cunoștința noastră cu opera celebrei poete și laureate a Premiului Herder, Ana Blandiana, (ce nume sonor minunat – ca de clopot! în bulgară – cambana! – exact ca pentru ea), a început încă spre mijlocul anilor șaptezeci ai secolului trecut și continuă deja de patru decenii. Acum, în anul de aniversare a șaptezeci și cinci de ani de la nașterea ei, avem ocazia specială să revenim la această operă, și să o privim prin diversitatea ei impresionantă și unitatea ei interioară. Această nouă întâlnire o datorăm entuziasmatului traducător și popularizator al poeziei române la noi, Ognian Stamboliev, care a redat în limba bulgară creația unor nume mari ca: Mihai Eminescu, I. L. Caragiale, Ioan Slavici, Duiliu Zamfirescu, Ionel Teodoreanu, Lucian Blaga, Panait Istrati, Zaharia Stancu, Mihail Sebasitan, Nichita Stănescu, Marin Sorescu Ion D, Sârbu, Mircea Dinescu, Emil Cioran, Mircea Eliade, Matei Vișniec, Grigore Vieru ș.a. Sau peste 45 de cărți și 70 de piese pentru teatrul dramatic.

Recent. Într-un volum de aproape 500 de pagini – o ediție a editurii „Ghea Libris”, intitulat *Populată de cuvinte*, azi, el ne oferă (prefață, selecție și traducere) o antologie reprezentativă a Anei Blandiana, a cărei conținut trece de la eseistică, poezie, interesanta ei proză fantastică, reflecții și fragmente aforistice, până la interviuri și anchete. Ca rezultat, în fața noastră se conturează imaginea completă a scriitoarei.

Știm că Ana Blandiana e legată de rezistența poporului român împotriva dictaturii lui Ceaușescu, și de marea schimbare din decembrie 1989, dar și de eforturile încordate de mai târziu pentru realizarea acestei schimbări. Ținem minte această parte im-



portantă din biografia ei, și ne așteptăm că în textele ei – de versuri și proză – vor predomina teme sociale și politice. Și ele într-adevăr erup din nou și din nou, dar aproape niciodată nu apar într-un aspect dezgolit, declarativ. Se simte angajamentul autoarei nu numai pentru problemele vitale ale zilei de azi și de mâine a țării sale, ci și de ale lumii în care trăiește, dar aceste probleme întotdeauna o conduc spre reflecții și îngrijorare pentru om, mult mai ample decât obișnuita viață cotidiană.

Marele Yordan Radichkov spunea că, noi, bulgarii, suntem o nație de monologiști. S-a dovedit, însă, că nu doar bulgarii sunt așa. În eseul „Dialog”, Blandiana spune: „Noi toți mereu monologăm”. Și încheie prin concluzia: „Democrația nu este altceva decât un dialog în care majoritatea ascultă cu atenție și respect – un respect din care se naște respectul de sine – păreri critice ale minorității”. Cât de importantă e această observație pentru noi, democrațiile, din partea de est a Europei care sunt la primii lor pași!

Tot timpul găsim în carte noi și noi revelații de acest gen, care luminează calea actualei noastre dezvoltări.

Însă, accentele de bază ale operelor adunate în *Populată de cuvinte* sunt mult mai filozofice și superioare actualului: omul și natura, etica, arta și literatura. Și, deși în fiecare dintre aceste teme se simte nervul contemporanului nostru, în ele se deschid și imenconsurabile dimensiuni ale eternității. Temporalul răsună în infinit și capătă o valoare eternă. Reiese că răspunderea noastră nu este doar în fața zilei de astăzi, ci și în fața întregii existențe.

Însuflă respect și paleta bogată de genuri a operelor incluse: miniaturi lirice, parabole, povestiri, impresii... Proza Blandiane nu e mai puțin poetică decât versurile ei, iar adesea e și mai consecventă în căutările sale. Cu certitudine ne putem referi la autoare prin cele spuse de ea despre ceilalți: „În opinia mea nu există nimic mai mișcător și fără apărare decât proza unui mare poet. O străduință tenace de a numi ceea ce nu poate fi denumit. E ca o aoreolă care încearcă să dobândească forma de pălărie”.

Și în încheiere, să menționăm și ceea ce, de obicei, se omite în edițiile de traduceri – rolul traducătorului în crearea lor. Limba bulgară în care, Ognian Stamboliev ne oferă această multicoloră selecție din opera poetei române, este admirabil stăpânită, flexibilă, expresivă și melodioasă. Și ceva caracteristic pentru adevăratul traducător – în anul aniversării lui, el a preferat, în loc să iasă pe avanscenă, să aducă sub lumina proiectoarelor una dintre autoarele lui preferate și să o prezinte așa cum ea într-adevăr merită, și cum el cu siguranță știe să o facă. Felicitări pentru amândoi!

**Prof. dr. ALEXANDĂR
ȘURBANOV,
Universitatea din Sofia**

→ „Poezia dintre tăcere și transgresiune” (așa cum sugerează titlul unuia dintre eseurile sale) surprinde cel mai bine pendulul autoreflexiv în care vibrează versurile sale: este greu pentru sine, dar și pentru ceilalți, este atât perceptivă cât și extatică, amară și lucidă, rebelă și energică, fantezistă și animată.

Charles Altieri, de la Universitatea Berkeley, confirmă laudele pentru opera sa în *Introducerea* la vo-

lumul său *Soarele lumii de apoi*: „Unul dintre cei mai buni poeți ai Europei, Blandiana este uimitoare pentru capacitatea ei imaginativă de a-i face pe cititori să simtă că împărtășesc chiar condiții familiare cu poetul, chiar dacă poeziile complică și aprofundează sentimentul unei dimensiuni metafizice ineludabile de experimentat. (...) Blandiana este un liric pur (...). Poeziile ei obțin în mod caracteristic precizii ciudate prin

faptul că metaforele omniprezente își desfășoară simțul „vidului sacru” ca plenitudine negativă.

Nu e prima dată când Festivalul Serile de Poezie de la Struga recunoaște și confirmă opera Anei Blandiana. În 2004, exact cu cincisprezece ani în urmă, am publicat o selecție a cărții sale de poezie *Un arhanghel murdar de fîmîgine*, ca parte a colecției Pleiade, tradusă în limba macedoneană de Lidija Dimkovska.

Anton Baev

Anton Baev (1963) este autorul mai multor cărți în diferite genuri: opt cărți de poezie, șase romane, două cărți de nuvele, o carte de fragmente filozofice și două monografii academice.

O parte din cărțile sale (poezie și romane) și diferite poezii au fost traduse și publicate în limbile germană, engleză, franceză, spaniolă, turcă, greacă, sârbă, rusă, albaneză și macedoneană.

El este doctor la Institutul pentru Literatură de la Academia Bulgară de Științe.

A. Baev este președintele consiliului de administrație al Fundației Plovdiv LIK, fondator și director al Festivalului Internațional de Poezie Orpheus, președinte al Asociației Scriitorilor din Plovdiv, Bulgaria și membru al Consiliului de administrație al fundației municipalității Plovdiv 2019. El a înființat o serie de ziare online, urmate de site-urile literare multilingve www.orpheus-plovdiv.eu și www.plovdivlit.com unde și-a dezvoltat cariera de scriitor, editor, editor și cronicar.

Orașe anonime

Să parcurgi mii de
Orașe anonime -
Labirinturi de plictiseală;
Să mergi fără să te oprești
Nici într-o cocioabă, nici în gări -
Un beduin fără oază, orbit
Prin soare și sare, orbit
De furtuni de nisip, orbit
Din lipsă de cuvinte ...

Cămile cu două cocoase cugetă
La deserturi fără melancolie.

Să mergi fără să te oprești,
Până la sosire
Într-un oraș fără ziduri și ambrazuri,
Fără tuneluri subterane,
Fără buncăre, fără aeroporturi,
Fără instanțe, fără închisori,
Fără gardieni de noapte, fără nume,
Într-un oraș cu o singură casă,
Într-un oraș în care nu ești anonim.

Îi vei spune în prag:

"Orașul acesta este bun pentru că este al vostru."

Intreaga lume

Un bărbat se întoarce de la piață,
Și ce duce în plasă?

Portocale din Pireu,
Stafide și curmale din Cipru,
Lămâi din Egipt
Și praf negru din Eritrea.

Poate că a cumpărat și el acolo
Două pungi de orez din Vietnam,
Nucsoara din India,
O cutie de trabucuri Havana,
Și un pumnal de argint din Andaluzia.

În partea de jos a pungii - o sticlă
De tequila din Mexicul de la miezul
noptii.
Porumb conserve din America.
Un pachet de zahăr din Brazilia.

Cafea din Ecuador.
Ceai chinezesc. Un mănunchi
De banane din Columbia.
Un elefant în miniatură
Din Cote d'Ivoire,
Și sushi din Japonia.
Chiar și jumătate de homar,
Prins lângă Puerto Rico
De pescarii portoricani.

El merge, aplecat sub
Greutatea sacului său, omul acesta.

Un papagal este cocoțat pe umăr
Din Indonezia,
Și sub braț se ține strâns
O carte de poezie irlandeză.

O sacoșă de cumpărături este
suficient
Pentru a ține jumătate din lume în ea.

Ce ai avea nevoie pentru întreaga
lume?



Poate un sărut în prag,
Înainte de a deschide sacoșa.
Înainte de a deschide cartea
De poezii irlandeze.

Bun venit, jumătate din lume,
Dă-mi cealaltă jumătate.

O banca

Lui Atanas Hranov

Laud omul odihnit.
Cu brațele desfăcute stă pe o bancă.
Tei îl acoperă ca o cupolă
Și un vânt blând îl învăluie.

Laud omul odihnit.
Se uită în jos sub frunze
Și nu mai așteaptă nimic.

Fructul tuturor eforturilor sale
Nu-i aparține acum,
Acesta a fost dat celorlalți.

El nu se grăbește nicăieri,
Pentru că a ajuns deja acolo.
Laud sosirea lui.

Și mă rog să dureze mult.
Pentru ca el să se odihnească
în amurg cu femeia
Care e acum cu el.

Laud omul odihnit,
Cine nu este deranjat de nimic,
Cine nu mai contestă nimic.

Îl laud pe omul odihnit seara.
Iar dimineața - din nou pe bancă,
Cu mâinile pe genunchi;

Mâini care și-au dat roadele lor.
El vrea să plece spre nicăieri,
Pentru că toate drumurile se termină
aici.

Să stea lângă omul odihnit
Pe bancă sub teii liniștiți
Uitând ce înseamnă plecarea.

Nichita Stănescu în Struga: Prin lentilele unui fotograf

(Urmare din pagina 1)

Programul bogat a cuprins evenimente dedicate poeziei austriece din secolul XX și poeziei sârbe contemporane, un simpozion cu tema „Interpretarea poeziei de astăzi”, întâlniri poetice la miezul nopții, promovarea publicației de poezie „Cântece între două veri” și un târg de carte. Cu toate acestea, lumina reflectoarelor a fost îndreptată spre laureatul SPE. A fost publicată o selecție specială a poeziei sale, editată de Dimitru M. Ion și Tasko Sarov. (2) Festivalul a început cu Stănescu plantând un copac în Parcul Poeziei din Struga. După aceea, a avut o întâlnire cu participanții la SPE și o sesiune de întrebări și răspunsuri cu media acreditată. În a treia zi, portretul poetic al lui Nichita Stănescu a fost prezentat în biserica ortodoxă Sf. Sofia din Ohrid, din secolul al X-lea. Poezia sa a fost prezentată de celebrul autor macedonean Petre M. Andreevski (1934-2006). Mai mulți actori și poeți macedoneni, români și britanici au citit o selecție din poeziile sale. (3) Festivalul SPE a culminat în a patra zi, 43 de poeți citindu-și versurile lor la întâlnirea poetică internațională „Poduri”. Cu această ocazie, președintele Consiliului SPE, Jovan Koteski (1932-2001), și directorul Festivalului, Jovan Strezovski (1931-), au prezentat prestigiosul premiu Cununa de Aur lui Nichita Stănescu. (4)

În 1983, cu puțin înainte de moartea sa prematură, Nichita Stănescu a vizitat Struga pentru a doua, și pentru ultima oară. Conform materialelor de arhivă disponibile, prezența sa succesivă la SPE a fost foarte apreciată de organizatori și participanți. (5) La fel cum câștigătorul Cununii de Aur în 1981, Blaze Koneski (1921-1993, l-a însoțit pe Stănescu în 1982 (6), la fel și Stănescu l-a însoțit pe noul câștigător al Cununii de Aur, marele poet indian Sachchidananda Hirananda Vatsyayan Agyey (1911-1987)

Vizitele lui Nichita Stănescu la Struga au fost atent documentate de fotograful oficial al festivalului de poezie, Dushko Gjorgon.

Născut în 1940, într-o familie aromână de comercianți și meșteri, Dushko s-a dedicat meșteșugului și artei fotografiei încă de la vârsta de treisprezece ani.

În 1964, și-a deschis studioul privat. De-a lungul carierei sale profesionale, Dushko Gjorgon a folosit aproape toate modelele de aparate majore, de la camerele Viena Goldmann, vechi de secole, până la cele mai moderne camere digitale. În calitate de cronicar foto al Strugăi, al poporului și al culturii sale, ține aproape de sufletul său festivalul poetic care a plasat Struga pe harta culturală mondială. În calitate de fotograf oficial al Serilor de Poezie de la Struga încă de la începutul festivalului, Gjorgon a realizat peste 40.000 de instantanee, documentând astfel aproape toate evenimentele și participanții la festival. (7) În 2001 și 2011, a organizat două expoziții majore cu ocazia celor de-a 40-a și a 50-a jubilee ale Serilor de Poezie din Struga, care includ portretele laureaților Cununii de Aur și ale unor persoane care, cu creativitatea lor, și-au lăsat amprenta pe festival.

Un loc special în expoziție îl constituie mai multe portrete ale lui Stănescu.



Nichita Stănescu la Catedrala „Sf. Sophia” din Ohrid



Lui Stănescu îi e prezentată Cununa de Aur



Felicitările participanților



Jovan Strezovski prezintă Cununa de Aur

O selecție a expoziției din 2011 este expusă permanent în „Galeria privată Dushko Gjorgon”, care este deschisă vizitatorilor pe tot parcursul anului. (8) Mulți turiști sunt atrași de această selecție. →

În unul dintre interviurile sale pentru agențiile de știri locale și regionale, Dushko Gjorgon a vorbit despre Nichita Stănescu ca un om deosebit, cu calități speciale, urmat peste tot de jurnaliștii români. Avea calități mari și carismă, în timp ce era dornic să salute și să-i întâlnească pe toți cei care se apropiau de el. Gjorgon își amintește că oamenii așteptau la coadă pentru a face o fotografie cu marele poet român, inclusiv fotografii înșiși. (9)

Un fotograf bun este instruit să detecteze sursa care captează atenția oamenilor. Ar putea fi un eveniment neașteptat, o imagine frumoasă sau urâtă sau prezența unui individ special.

Fotografiile lui Dushko Gjorgon dovedesc un punct: poezia lui Stănescu a atins într-adevăr o coardă a inimii printre cititorii săi, publicul său din Struga, care, citindu-l sau ascultându-l, s-au descoperit de fapt pe ei înșiși.

*

Fotografii selectate din arhiva privată a lui Dushko Gjorgon (toate drepturile de copiere sunt rezervate): 1982 Serile de Poezie Struga

¹⁾ „Poetul este aidoma unei moașe de țară care ajută femeia pe câmp să nască. Dar a confunda moașa cu miracolul nașterii ar fi un cântec al surzilor. Poezia poetului stârnește poezia intimă a fiecăruia. Un poet este cu atât mai mare cu cât cei care-l citesc nu pe el îl descoperă, ci pe ei înșiși.”
Никита Станеску/Nichita Stănescu, *Поезија/Poezii*, Мисла, Македонска Книга, Скопје. 1982.

²⁾ Никита Станеску/Nichita Stănescu. *Поезија/Poezii*. Мисла, Македонска Книга, Скопје. 1982.

³⁾ Printre aceștia s-a numărat și poeta română Carolina Ilica Стрезовски, Јован, *Поетска Струга 1962-1991*, Наша Книга, Скопје, 1991, стр. 81-92

⁴⁾ În același timp, ei au acordat și Premiul „Frații Miladinovci” lui Mihail Rendzov (1936-).

⁵⁾ Стрезовски, Јован (уредник), *40 години Струшки вечери на поезијата (1962-2001)*, Струшки вечери на поезијата, 2001, Скопје.

⁶⁾ Стрезовски, Јован, *Поетска Струга 1962-1991*, Наша Книга, Скопје, 1991,

⁷⁾ Dushko Gjorgon: *Expoziție – Cincizeci de ani de Serile de Poezie de la Struga*. SPE. 2011

⁸⁾ „Струшките вечери на поезијата низ 50.000 фотографии.” 22 август 2018. URL: <<https://mk.voanews.com/a/struga-poetry-evenings-/4539368.html>>.

⁹⁾ „Momente (la timp) prinse în colțul unui studio din Struga” Interviu cu Dushko Gjorgon. Turkan Prime Tours. URL:

<<https://www.balkanprime.tours/ro/blog/article/moments-in-time-caught-in-the-corner-of-one-studio-in-struga>>.

(În românește de Nicolae Băciuț)

Surse:

- Никита Станеску/Nichita Stănescu. *Поезија/Poezii*. Мисла, Македонска Книга, Скопје. 1982.
- Стрезовски, Јован. *Поетска Струга 1962-1991*. Наша Книга, Скопје. 1991.
- Стрезовски, Јован. *40 години Струшки вечери на поезијата*. СВП, Скопје. 2001.
- *50 години Струшки вечери на поезијата*. СВП, Скопје. 2011.
- Ilin, Dusica (ed.). *The Golden Garland of the Struga Nights of Poetry*. Grafos, Belgrade. 1982.



Nichita Stănescu, întâlnire cu presa și participanții la Serile de Poezie de la Struga



Nichita Stănescu la Catedrala „Sf. Sophia” din Ohrid



Nichita Stănescu și fotografii Dushko Gjorgon, la Serile de Poezie de la Struga, din 1983.

- “Dushko Gjorgon” private Gallery
- *Dushko Gjorgon: Exhibition – Fifty Years Struga Poetry Evenings*. SPE. 2011
- “Moments (in time) caught in the corner of one studio in Struga” Interview with Dushko Gjorgon. Balkan Prime Tours. 2019 URL: <<https://www.balkanprime.tours/en/blog/article/moments-in-time-caught-in-the-corner-of-one-studio-in-struga>>.
- “Струшките вечери на поезијата низ 50.000 фотографии.” Voice of America. 22 август 2018. URL: <<https://mk.voanews.com/a/struga-poetry-evenings-/4539368.html>>

Plăcerile lecturii și ale creației

Eseist de extracție pitagoreciană, academicianul-scriitor Gheorghe Păun, cu o cultură vastă în științele exacte, este înzestrat cu capacitatea rară de demonstrare a adevărului că prin *re-naratizarea* unor opere contemporane, poate obține, în volumul *Cărți și autori* (Ed. Tiparg, Pitești, 2012), prin interpretare critică, reprezentări posibile ale infrarealului substituit unei duplicități credibile ființiale.

În viziunea sa, literatura, așa cum este perceput conceptul, dincolo de reflexivități și mituri, nu poate fi altceva decât un limbaj real al gândirii, sau, cum o definea Paul Valéry, „un fel de extindere și aplicare a anumitor proprietăți ale limbajului”.

În consecință, demersul normativ al lui Gheorghe Păun se impune deopotrivă ca o provocare reactivă și „o aventură interesantă și utilă” (p.5), ambele având proprietatea de a detecta (suntem avertizați: „fără vreo atitudine polemică”) valoarea unei cărți, dacă aceasta „merită sau nu să fie (cumpărată și) citită” (p.6). Sigur, interpretările critice ale autorului rămân deschise modelelor consacrate și strategiilor dialogice validate de hermeneutica auctorială proprie imagerii scriitorului. Fără a consola sau a lansa, cu intenție, iluzii deșarte, fără a apela la formule axiomatice, Gheorghe Păun, susținător fervent al principiului sincroniei, ne cheamă la o lectură ideatică, condescendentă, necesară identificării legăturii dintre realitatea lumii în care trăiește și lumea sa interioară, consubstanțială.

Evaluările, deloc exagerate, se desfășoară la intersecția investigațiilor analitice și a meditațiilor emoționale, acestea din urmă confirmând faptul că exegetul se lasă sedus de „scena scriiturii”, de ideile ce se nasc/se joacă/se contopesc pe aceasta. Drept urmare, „plăcerea lecturii”, analoagă barthesienei „plăceri a textului”, dă o perspectivă paradigmatică cărților pe care le (re)pune în circulație publică, revalorizându-le.

Asumarea unei asemenea premeditate osteneți reprezintă însăși condiția de „canonizare” a celor 101 de comilitoni așezați în paginile cărții „fără o sistematizare-selecție anume”. Credem că, pe măsură ce aceștia au



intrat în ecuația trinitară intercesivă autor-cititor-scriptor, autorul, în apologeturile sale, și-a verificat vocația de descompunere a întregului constitutiv al operelor literare studiate.

Gheorghe Păun nu se erijează într-un lector incomod. El nu pronunță sentințe, ci observă, meditează, trage concluzii, toate acestea în contextul imperativului de a dezvălui identitatea creatoare a unor procedee artistice promovate, rețetele de funcționare și receptare narativă a textului, acestea fiind, în sensul atribuit de Umberto Eco (*Lector în fabula*, Ed. Univers, București, 1991, p.84), un produs a cărui soartă interpretativă trebuie să facă parte din propriul mecanism generativ.

Din multitudinea și diversitatea lecturilor ne vom opri asupra câtorva „diorame” care, prin teoriile avansate, propun un discurs contrapunctat de o conștiință estetică incontestabilă, dacă vreți, o „cheie” necesară pentru a pătrunde în topicul retoricii în scopul recunoașterii a ceea ce putem numi izotopie. De fapt, acesta este unul din pretextele care motivează întrucâtva întreprinderea noastră de a radiografia/antologa/interpreta o parte dintre textele cărții. Riscul de a fi subiectivi este, recunoaștem, inevitabil. Având în vedere nevoia stringentă de încadrare exegetică a protagoniștilor-creatori într-o anumită ierarhie, ni-l asumăm. Cum sugerăm, ce interesează nu este *ce se spune despre operă*, ci *cum se spune* în actul arhisubtil de confirmare a valorilor literar-editoriale. Evident, Gheorghe Păun pleacă de la premisa, și nu greșește, că fiecare din autorii asupra operelor cărora și-a focalizat aparatul critic,

sunt deținătorii unui mesaj care nu face notă disonantă cu *pattern-urile* deja omologate în genurile literare tradiționale.

Romanul *Toată vremea-și are vreme* (Ed. Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului) al ÎPS Calinic este considerat o revelație. Subiectul este „decupat în secvențe percutante, cinematografice, cu un singur personaj principal, Costică al mămucai din Crăcău, devenit „învârtecuș la seminar, Domn Părinte, prin Transilvania de nord, cu o vădită chemare către Cel de Sus...” (p.18). Gheorghe Păun are harul redefinirii actului de creație literară. Pe parcursul interpretării, cultivă destrucția formelor de scriere a cărții și reconstituie, prin conversiune, narațiunea. Procesul este tipic pentru postularea sacralității scriiturii.

În romanul *Fracul de lut* (Ed. Rao, București, 2010), al lui Ion Pițoiu-Dragomir, exegetul, „dincolo de scriitură”, depistează „la nivel epic”, jocuri ontologice postmoderne în jurul cărora se produc „enigme rebusistice”, parabolice, dizolvate în formulări structurale experimentale „de basm-înbasm” (p.29).

În *Declarație de iubire* (Ed. Humanitas, 2010), Gheorghe Păun se întâlnește cu „bucuria și știința lui Gabriel Liiceanu de a scrie (despre prieteni)”. Cartea cuprinde unsprezece „scrisori” de dragoste în care autorul lor invocă o samă de personalități culturale: Petru Creția, Mihai Sebastian, Constantin Noica, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Henri Wald, Horia Mihai Patapievic, Walter Biemel, Andrei Pleșu și Horia Bernea. „Axioma (cărții – n.n.) este că, îl comentează pe autor, Gheorghe Păun, ne protejăm de relele lumii – vieții prin prietenii apropiați, cei «pe care îi iubim până la capăt», «fără rest», iar aceștia nu sunt mulți” (p. 50). În finalul paginilor dedicate lui G. Liiceanu, prin citare, Gheorghe Păun își justifică, la rândul său, intervenția: „Am lăsat la urmă, dar vor rămâne (sper, și) pe altădată, primul și ultimul eseu din carte – despre «interpretare» primul (cu o superb-ingenioasă ilustrare din *Romeo și Julieta* de Shakespeare, plecând însă de la Heidegger și trecând pe la Cioran, cel care «de-compune», în stilul-i caracteristic, până și un sărut...), o declarație de dragoste pentru carte ultimul: «Să vorbești →

FLORIAN COPCEA

despre carte ca despre o ființă vie. Altminteri cum ai putea-o iubi?» (p.51).

Exercițiul de criptografie propus de Ilie Torsan în *Mihai Eminescu. Acrostihuri și întâmplări* (Ed. Universitară, București, 2010) îi prilejuește lui Gheorghe Păun un raționament care, recunosc, depășește înțelegerea amatorului în matematică. Sigur, nu este vorba de o analiză fără suport a monologului liric aparent criptat în cele 65 de poezii eminesciene în care Ilie Torsan a descoperit câte o „anagramă pentru Eminescu”. Gheorghe Păun semnalează, în subtext, numele poetului, divulgându-ne, astfel, grila de cifru: „Anume, se aleg litere dintr-un vers, de pe poziții de o simetrie evident, se aplică o deplasare ca mai devreme (de fiecare dată cu o singură poziție nenulă) și, Evrika!, se obține o anagramă a numelui poetului. Caz concret: din primul vers al poeziei *Dormi!*: «*De ce te temi? au nu ești tu cu mine?*», se sar primele două litere, se iau celelalte două, se sar trei, se iau două, se sar trei, se iau două și încă o dată așa, deci «schema» este: CE (3) EM (3) NU (3) IT, aplicăm deplasarea 0000000-1 (deci T final devine S și gata anagrama. Interesant este că primele opt litere din ultimele trei cuvinte din versul al patrulea al primei strofe («*Cu mine ești*») formează deja o anagramă a lui EMINESCU” (pp.58-59). Pentru a lucra/experimenta exercițiul propus vom reda, pentru cititori, strofa menționată: „*De ce te temi? au nu ești tu cu mine?! Las' ploaia doar să bată în ferești/ Las' vântul trist prin arbori să suspine/ Fii liniștită tu! Cu mine ești*”. Cât de enigmatice și apropiate de ficțiune par „calculele” lui Ilie Torsan, apreciate de Gheorghe Păun, avem de a face cu un ingenious mod de a-l (re)citi pe miticul, inegalabilul Mihai Eminescu.

Nu întâmplător Gheorghe Păun e atras și de „prima ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu, apărută la sfârșitul lui 1883, după stilul vechi, și în primele zile ale lui 1884, după cel nou, sub îngrijirea lui Titu Maiorescu” (p.61). El își exprimă astfel bucuria de a revedea volumul *Poesii*, apărut la Editura Librăriei/SOCECU & Comp. – București /1884, și se declară impresionat de cuvintele lui Petru Creția, adăugate după pagina 307: «Este aceeași carte, grafic și tipografic, una dintre cele mai frumoase ale

vremii în marginile gustului ei și totodată moment hotărâtor al prezenței poeziei eminesciene în durată culturii românești».

În viziunea scriitorului nostru, „poezia sacră” a lui Horia Bădescu (din volumul *Silogisme drumului*) oferă voluptatea hieratizată a creației. Poemele sunt „oriental-înțelepte, minimaliste ca mijloace, oximoronic-paradoxe adesea” (p.64).

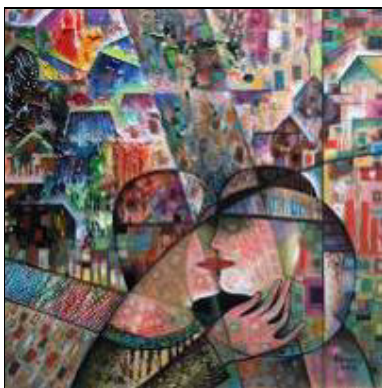
Gheorghe Păun își încheie excursul cu aceste considerente ale lui Jean Chatard despre „echinoxistul devotat poeziei moderne”: «Horia Bădescu este una dintre vocile esențiale ale poeziei românești de astăzi».

Asemeni celorlalte micro-eseuri, constatăm la exeget o insistență preocupare pentru fenomenul literar actual, sugerând, cu fiecare text, importanța lecturii și a îndepărtării cititorului de literatura de consum și apropierea de cele valoroase. O astfel de deschidere spirituală o manifestă acesta și față de „trei cărți despre Ion Barbu” (pp.90-92). Prima dintre ele aparține „eruditului român care a trăit în Insulele Canare, Spania”, Alexandru Ciorănescu, apărută în 1996 la Editura Fundației Culturale Române: *Ion Barbu*. „Sunt analizate cu grijă, stabilește Gheorghe Păun, poeziile din volumul *Joc secund*, dar și paginile de proză, o atenție particulară fiind arătată celebrei bucăți *Veghea lui Roderick Usher*, parafrază la povestirea *Prăbușirea casei Usher* de E.A. Poe”, și, în continuare: „Ars poetica de un tip inedit, tipic barbian, textul cu pricina ilustrează caracterul perfect conștient, programatic, al «ermetismului» lui Ion Barbu, cel care făcea matematică și atunci când scria poezie – și invers”. Cartea lui Mihai Botez: *În oglinzi paralele. Însemnări despre Ion Barbu* (Ed. Fun-

dației Culturale Române, 1999), densă și analitică, are darul de a ne dezvălui misterul poeziei și al matematicii, fiindcă „matematicile și versurile sunt o creație”. A treia carte – *Dan Barbilian / Ion Barbu, matematician și poet argeșean* (Ed. KML Print & Bussiness, 2008) –, aparține profesorului de matematică Gh. Opreșcu. Fiind monografie, aceasta descifrează, printre altele, noi sensuri și semnificații ale poeziei lui Ion Barbu.

Istoricul Radu Ștefan Vergatti, cu monografia *Neagoe Basarab. Viața, opera, domnia* (Ed. Arhiepiscopiei Argeșului și Muscelului, Curtea de Argeș), nu putea trece neobservat de academicianul-scriitor Gheorghe Păun, drept urmare, acesta din urmă, nu întârzie să facă o incursiune prin istorie, urmându-l destul de impresionat, pe autor: „Se pleacă de la căderea Constantinopolului (1453). Europa era măcinată de conflicte de tot felul, Țările Românești rămăseseră singure să țină piept Sublimei Porți – Ștefan cel Mare în Moldova, Vlad Țepeș în Țara Românească. În 1481, Ștefan cel Mare îl alungă de pe tronul Țării Românești pe Basarab Țepeluș, pentru a-l pune în loc pe Vlad Călugăru, fiul natural al lui Vlad Țepeș. Basarab Țepeluș fuge la boierii Craiovești (originari din Oltenia, dar cu moșii în multe alte locuri), unde o întâlnește (sau i se scoate în față, sugerează unele surse) pe frumoasa Neaga din Hotărani, soția lui Părvu Craiovescu. Anul următor, Neaga naște un băiat, care primește numele Neagoe și care, de teama domnitorilor ce s-ar fi putut simți amenințați de un Craiovesc de os domnesc, este recunoscut cu insistență ca fiu al lui Părvu, dar care este presupusul urmaș de Basarab. Evoluția lui Neagoe este remarcabilă, atât ca educație (multe detalii sugerează că era dinadins pregătit pentru a ajunge domn: învață mai multe limbi, călătorește prin țările din jur, deprinde meșteșugul armelor), cât și ca funcție în jurul Craioveștilor și ulterior chiar în preajma voievodului...” (p.174). Iată pe scurt, sintetizat, parcursul lui Neagoe, ajuns pe tron la 30 de ani.

Gheorghe Păun întregește narațiunea domnului Vergatti cu amănunte capitale pentru istoria Țării Românești: „Imediat după urcarea pe tron (Neagoe Basarab – n.n.) pornește ridicarea celor două capodopere ale lui, una în piatră, Mănăstirea→



Sattar Kawoosh

Umbra

Umbra din clipă
E chiar timpul albastru,
E visul de rouă
Legănat de secundă.
Umbra din mine
E copilul sihastru,
E copacul de ceară
Modelat de cuvinte.

Umbra de seară –
Un *alt eu* într-o adiere de vară.

Cuvinte încrucișate

Creez cuvinte încrucișate -
E ca un dans în zăpadă,
E ca o rapsodie -
Tu ești solistul și regulile-ți aparțin.

Poți să alergi printre metafore rebele,
Să le arunci în aer, privind cum se
înalță spre stele,
Poți să le îmbrățișezi, modelând în
tăcere,
O altă lume botezată-n ninsoare.

Cuvinte încrucișate –
Recreez o lume albă, imaculată...

Inefabil

Doar pe asfalt
Jocuri desenate,
Împletite în surâsuri infantile,
Povești narate de umbre,
Încălzite de vocile calde
Ale trecătorilor...

Doar pe pământ,
Clipe de eternitate,
Ascunse în fire de iarbă,
Fredonate de inefabile stele,
Căzute din turn...

Taina

Am întâmpinat fericirea,
Predestinată să sosească,
La o oră desprinsă din tipar,
Într-un peron solitar.

Nu am putut s-o ating -
Brațele-mi erau reci;
Nu am putut să-i vorbesc,
De teamă să nu-i frâng puritatea. Am
ales s-o cânt,
S-o fredonez în vibrația acordurilor
de chitară,



S-o păstrez în pliurile inimii
Și pe chipu-mi înseninat de adierea
polară.

Poem neterminat

Te-ai ascuns în cochilia de sticlă,
Umbrele ți-au invadat singurătatea,
Te-ai retras într-un gri de noiembrie,
Într-o formă de ceață uscată...

Ai uitat în afară un manuscris -
Slovele ți-au refuzat obscuritatea.

Te aștept pe o bancă, în parc -
A rămas un poem neterminat.

CRISTINA VASILIU,
14 ani

PLĂCERILE LECTURII....

→ Argeșului, și una în slove –
*Învățăturile lui Neagoe Basarab către
fiul său Theodosie*. [...] Cartea prezintă cu detalii vremea Sfântului Voievod, priceperea diplomatică, relațiile cu turcii, cu Moldova, cu negustorii de peste munte, organizarea armatei, relația foarte bună cu biserica, inclusiv cu mănăstirile de pe Muntele Athos, care au primit danii consistente...” (p.175).

„O carte cu totul specială”, bilingvă, ne este recomandată *Întâlniri cu / Meetings with Solomon Marcus*, de fapt, un omagiu adus celebrului profesor. Descoperim în paginile volumului gândurile unor personalități ilustre ale culturii române și internaționale, printre aceștia Gheorghe Păun reținându-i pe: Alexandru T. Balaban, Yehoshua Bar-Hillel, Alexandra Bellow, Ana Blandiana, Mihai Bredeceanu, Dan Burghilea, Jyri Cerny, Mihai Cimpoi, Șerban Cioculescu, Rosa del Conte, György Darvas, Jean-Pierre Desclés, Emilian Dobrescu, Umberto Eco, Paul Erdős, Ciprian Foiaș, Yves Gentilhomme, Maurice Gross, Ionel Haiduc, Roman Jakobson, Claude Lévi-Strauss, Mircea

Malița, Nicolae Manolescu, Adrian Marino, Grigore C. Moisil, Octav Onicescu, Grzegorz Rozenberg, Arto Salomaa, M.P. Schützenberger, Cesare Segre, Eugen Simion, Eero Tarasti, Anatol Vieru ș.a.m.d.

Avem șansa, prin intermediul volumului *Cărți și autori*, de a-l redescoperi și pe redutabilul matematician, Solomon Marcus, care „a impus un nou ordin de mărime în știința românească” (p.186).

Volumul se dorește, așadar, un act de reconsiderare/ evaluare/ valorificare a virtuților literaturii române (și nu numai).

Memorabile sunt și paginile dedicate *Dicționarului Membrilor Academiei Române. 1866-2010* (Ed. Enciclopedică, 2010) realizat de Dorina N. Rusu. Lucrarea conține fișele biografice a 1.616 „nemuritori” care, în perioada indicată, au reprezentat „republica celor egali” (Vasile Pârvan), numită Academia Română.

Urmând-o pe autoare, Gheorghe Păun, mențio-nează, printre alții, câțiva dintre corifeii culturii și științei ale căror opere de anvergură sunt esențiale pentru ființa românească și care, vremelnic, au ocupat funcția de președinte al Academiei Române: Ion

Heliade Rădulescu (1867-1870), August Treboniu Laurian (1870-1872 și 1873-1876), Nicolae Kretzulescu (1872-1873 și 1895-1898), Ion Ghica (1876-1882, 1884-1887, 1890-1893 și 1894-1895), Dimitrie A. Sturdza (1882-1884), Mihail Kogălniceanu (1887-1890), George Barițiu (1893), Iacob C. Negruzzi (1893-1894, 1910-1913 și 1923-1926), Petru Poni (1898-1901 și 1916-1920), [...], Anghel Saligny (1907-1910), Constantin I. Istrati (1913-1916), Dimitre Onciul (1920-1923), Emil Racoviță (1926-1929), Ion Bianu (1929-1932), [...], Constantin Rădulescu-Motru (1938-1941), [...], Dimitrie Gusti (1944-1946), [...], Șerban Țițeica (1975-1976), [...], Radu P. Voinea (1984-1990), Mihai Corneliu Drăgănescu (1990-1994), Virgiliu Nicolae G. Constantinescu (1994-1998), Eugen Simion (1998-2006), Ionel Haiduc (2006-).

Volumul *Cărți și autori* al academicianului matematician și scriitor, Gheorghe Păun, prin noutățile ce ni le propune, se înscrie în rândul elementelor editoriale-surpriză, îmbogățindu-ne spiritul și cunoașterea.

Mai altfel, despre

Veronica Micle

(IV)

Până una-alta, să reținem că e o perioadă intensă de pregătire școlară dacă avem în vedere că, între 1863-1864, frecventează și cursul de limba germană la sfârșitul căruia obține nota maximă. În același context, să amintim că ea cunoștea deja limbile franceză și italiană, ultima învățată cu profesorul Luigi Ademollo... Și, mergând tot pe linia pregătirii intense: în 15 iunie 1863, Veronica termină clasa a V-a primară cu premiul doi, clasă pe care o repetă, totuși, pentru a-și aprofunda cunoștințele de pedagogie... Observând lucrurile într-un context general, pare că tânăra elevă este oarecum agresată de multitudinea și varietatea pregătirilor, însă nu e mai puțin adevărat că avem de-a face cu o elevă dovedindu-și capacitățile deosebite ale intelectului său: fire potolită, dar îndrăzneală, ea răspundea cu rapiditate la întrebări fără să se piardă, însușindu-și cu ușurință cunoștințele, având înclinații spre științele umaniste, între care un loc important îl ocupau poezia și muzica. De remarcat, interesant și, de ce nu, important pentru viața ei că, în anul 1864, Veronica juca roluri în teatrul condus de același profesor (de italiană) Luigi Ademollo. Așadar, orfana și săraca fiică a Anei Câmpeanu, ajunsă la vârsta de 14 ani, parcă în deplină cunoștință de cauză și în perspectiva unui viitor destul de greu previzibil, trăiește din plin viața, cu participare efectivă la evenimentele specifice perioadei și vârstei, dovadă fiind și faptul că scrie chiar primul său poem inspirat din viața lui Dante Alighieri. Ca exemplu: în ziua de 29 iunie 1864, participă la serbarea de sfârșit de an școlar cu ocazia căreia, Mitropolitul Moldovei le așează câte o coroniță de flori pe frunte, în timp ce, însoțind momentul festiv, cântă fanfara militară. Repet: ne aflăm într-o perioadă foarte activă a Veronicăi: dansează alături de colegile sale și scrie tot felul de notițe prin caietele colegelor, adică un normal de viață și manifestări absolut specifice vârstei, dar cu o discretă adiere de încă nedeslușită adolescență...

Viața celor două, mamă și fiică, nu dădea semne ca să ducă la cine știe ce rele înafară de cele ale unei exis-



tențe normale. Din nefericire, un destin care îi va fi potrivnic de-a lungul anilor, a intervenit cu brutalitate în viața tinerei Veronica punând la cale o întâmplare care avea să schimbe cu totul existența celor două – mamă și fiică.

Prin Ana Câmpeanu, care i-a întins o mână de ajutor, destinul a hotărât s-o căsătorească pe Veronica în condiții foarte avantajoase, astfel căsătoria devenind destul de clar explicabilă... Astfel: Ana Câmpeanu, posibil cu puține muștrări de conștiință – altfel, n-ar fi făcut gestul – datorită situației materiale tot mai precare, ia hotărârea să o retragă pe Veronica de la școală, primul pas către înfăptuirea unui plan pe care l-aș numi acum diabolic, fapt care o va afecta foarte mult, fiind vorba de întreruperea studiilor la terminarea cărora ar fi obținut post de institutoare. Era, totuși, ceva îndepărtat și incert, astfel că hotărârea era ca și luată. Cu toate rugămințile Veronicăi, maică-sa rămâne neclintită în hotărâre, așa că, la 1 iulie 1864,... De ce încerc să fixez cât mai exact în timp aceste amănunte? Fiindcă anul respectiv va rămâne unul de referință pentru viața Veronicăi. Ana Câmpeanu, probabil cu un simț al vieții practice cu mult mai dezvoltat, și așezând pe primul loc interesul pentru o existență depășind lupta pentru supraviețuire tot mai acută, o anunță pe fiică-sa un fapt care va demola din temelii, aș putea spune, toate visele și dorințele Veronicăi. Astfel, se spune, fără menajamente, îi comunică vestea cum că nu este nevoie de nu-știu-ce studii, deoarece, Ștefan Micle, profesor universitar o plăcea și așa, adică, fătîș, se preconiza un măritiş cu profesorul mai în vârstă decât ea cu 30 de ani și, mai ales, că și el dorea să o ia de nevastă. Ar mai

fi și alte amănunte, însă nu-și au rostul aici, ceea ce mai trebuie adăugat este că, la absolvirea *Școlii Centrale de fete*, cu calificativul *eminent*, la 1 iulie 1864, din comisia de evaluatori fac parte Titu Maiorescu și tocmai... Ștefan Micle, nimeni altul decât viitorul soț al Veronicăi. Acum nu ne mai îndoiim, după toate informațiile pe care le avem la îndemână, că *absolventa* nu doar că fusese o elevă eminentă, dar apărea în fața comisiei și ca o tinerică cu semne limpezi de viitoare ardeleancă frumoasă. „Contractul-afacere” se încheie rapid, iar părțile semnate convin, fără alte discuții, ca ceremonia căsătoriei să aibă loc la data de 7 august 1864 (după unii comentatori, „*Căsătoria civilă dintre Veronica Câmpeanu și Ștefan Micle, a avut loc la 7 iulie*”, cf. Augustin Z.N.Pop, *Mărturii, Eminescu – Veronica Micle*, Editura tineretului, 1969, p. 23), când mireasa avea 14 de ani, 3 luni și 15 zile, iar mirele 43 de ani 10 luni și 12 zile, deci diferența de vârstă era de 29 ani, 6 luni și 27 zile – ca să fiu cât mai exact...

Așa cum lesne putem constata, căsătoria a fost, în realitate, o *afacere*, un contract *de viață și pe viață*, încheiat între Ana Câmpeanu, în calitate de mamă, și profesorul universitar Ștefan Micle, ca primitor al *obiectului* de contract, Veronica.

Ceremonia propriu-zisă, cum era și de așteptat, dacă ne gândim bine, a avut loc la Biserica Bob, din Cluj, departe de ochii curioșilor, la ea participând câteva rude din partea mirelui și doar... mama miresei, minigrupul formând un cortegiu oarecum trist și având, nu mă îndoiesc, un impact dureros-indescribibil asupra tinerei mirese, absolventă de școală în vârstă de numai de 14 ani. Întrebarea vine de la sine: ce dramă o fi fost în sufletul său? Și-apoi: la Iași, apăruse în scurtă vreme și bârfa că profesorul s-a căsătorit cu propria lui elevă, dovadă astfel realitatea că proaspătul mire era un *om meschin și chiar imoral*. Însă, trecând peste orice procese de conștiință și peste acuzațiile de imoralitate, respectiva căsătorie pusă la cale pe considerente... pecuniar-materialiste, a însemnat pentru Veronica o ieșire din sărăcie și accedea la un trai și o situație socială-financiară materială deosebită și în orice caz mai bună.

DUMITRU HURUBĂ

Remember - 30

N. Steinhardt

(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(X)

La începutul anilor '70, am avut ocazia să mă plimb de câteva ori cu Nicu prin centrul Bucureștiului; uneori avea treburi pe strada Brezoianu și ne întâlneam în zonă, fie ca să-i împrumut discuri, fie ca să mai vorbim puțin. În timpul acelor plimbări Nicu nu mă mai trata ca pe copilul de odinioară, deși tot „Cântăreța” rămăsesem în vocabularul lui, ci, uneori îmi împărțea câte ceva din necazurile lui legate de edituri, greșeli de tipografie, articole prost editate și altele asemănătoare. Niciodată n-a pomenit de săcăielile la care-l supunea Securitatea, pe acestea le-am aflat mult mai târziu.

Întotdeauna îl ascultam cu mare atenție, reținând cu luare aminte ce-mi spunea.

Când era vorba de mici nemulțumiri ale lui, cu regularitate găsea justificări în favoarea celui alt și se auto-acuza pentru gândurile rele, după care îmi cita pe de rost un exemplu din literatură care se potrivea situației. Cultura lui era copleșitoare.

După ce am plecat din România, în 1982, legătura mea cu Nicu s-a rărit, el începuse deja demersurile pentru a deveni călugăr la Rohia. Dar acum, gândindu-mă la tot ce vorbisem cu el înainte de a pleca în Canada și citind câteva predici ale lui publicate în volumul „Dăruind vei dobândi” (Ed Polirom, 2008), mi-am adus aminte de vechile mele convorbiri cu el pe străzile Bucureștiului.

Recent, am găsit pe Facebook un text scris de N. Steinhardt cu titlul „Despre răutatea umană”, postat de Ieromonahul Petru Munteanu pe blogul său electronic „Liturgică și Misiologie Ortodoxă”. Am regăsit exact cuvintele pe care mi le spunea Nicu în acele plimbări:

„Când un om reușește să facă ceva ce i-a solicitat mult efort, în el începe să lucreze trufia. Cel ce slăbește, se uită cu dispreț la grași, iar cel ce s-a lăsat de fumat răsuțește nasul disprețuitor când altul se bălăcește, încă, în viciul său. [...] Ceea ce reușim ne poate spurca mai ceva decât păcatul însuși. Ceea ce obținem poate să ne dea peste cap reperele emoționale în așa manieră încât ne umple sufletul de venin.

Banii care vin spre noi ne pot face aroganți și zgârciți, cum succesul ne poate răsturna în abisul înfricoșător al patimilor sufletești.



Blândețea inimii se usucă pe vrejii de dispreț, de ură și de trufie, dacă sufletul nu este pregătit să primească reușita sa cu modestia și grația unei flori. [...]

Mi-aduc aminte că Nicu îmi spunea toate acestea, iar eu argumentam cu ideea că nu doar trufia celui care realizează ceva vine de la diavol, ci și invidia celui care nu se poate ridica la nivelul celui alt.

Nicu mă asculta răbdător, dar îmi vine să cred acum, după atâția ani, că el nu voia în niciun fel să renunțe la ideea lui inițială referitoare la tufie, care - după părerea lui - ar fi mai rea decât invidia. Iată ce spune textul lui în continuare:

„Dacă reprimi foamea în timp ce postești, foamea se va face tot mai mare. Minte ta o să viseze mâncăruri gustoase și alese, mintea o să simtă mirosurile cele mai apetisante chiar și în somn, pentru ca, în ziua următoare, înnebunită de frustrare, să compenseze lipsa ei printr-un dispreț sfidător față de cel ce nu postește. Atunci postul devine prilej de trufie, de exprimare a orgoliului și a izbânzii trufașe asupra poftelor. Dar, dincolo de orice, trufia rămâne trufie, iar sentimentul frustrării o confirmă.

Dacă ai reușit în viață, nu te agăța de nereușitele altuia, pentru a nu trezi în tine viermele cel aprig al orgoliului și patima înfumurării. [...] Îngâmfarea și trufia reușitei te coboară, încetul cu încetul, de pe soclul tău, căci ele desenează pe cerul vieții tale evenimente specifice lor.”

Nu am comunicat cu Nicu după ce s-a călugărit, dar sunt sigură că toate predicile lui provin din gânduri și convingeri ce-l bântuiau cu mult înainte, așa spune chiar că fuseseră dobândite în închisoare. Și totuși, deși revine la vechile lui idei, le simte ca pe

ceva nou când le predică din poziția lui monahală. Cum altfel s-ar putea explica finalul acestui memorabil text?

„Acum știu, știu că orice ură, orice aversiune, orice ținere de minte a răului, orice lipsă de milă, orice lipsă de înțelegere, bunăvoință, simpatie, orice purtare cu oamenii care nu sunt la nivelul grației și gingășiei unui menuet de Mozart... este un păcat și o spurcăciune; nu numai omorul, răpirea, lovirea, jefuirea, înjurătura, alungarea, dar orice vulgaritate, desconsiderare, orice căutătură rea, orice dispreț, orice rea dispoziție este de la diavol și strică totul. Acum știu, am aflat și eu...”

Parcurgând cartea „Dăruind vei dobândi” (Ed. Polirom 2008), am citit în capitolul final „Referințe critice”, la pagina 561, părerea lui Ion Negoitescu despre stilul monahului de la Rohia, părere în care mi-am recunoscut propriile gânduri despre prietenul nostru comun, Nicu:

„Stilul monahului din Rohia nu se deosebește cu nimic de cel al publicistului N. Steinhardt: alert, mlădios, purtând flacăra minții lui instigatoare de intelectual cultivat și sprintar. Nu face literatură, cu toate că e preocupat, intens, chiar pasionat de ea, în mod precumpănitor, oricât de larg i-ar fi interesul față de celelalte arte, muzică, plastică, cinematograf, teatru, față de științele contemporane, astro-fizică, biologie, față de filosofie și probleme religioase. Intelectualitatea lui e o formă a iubirii, căci îmbrățișează generos și plin de râvnă înțelegerii toate domeniile ei creatoare.” (extras din Ion Negoitescu, *Scriitori contemporani*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994)

Textele culese în volumul „Dăruind vei dobândi” sunt scrise de N. Steinhardt, evident, după botezul lui din închisoare. Multe din ele au apărut în alte publicații înainte de a fi preluate de editura Polirom în volumul din 2008, dar, cum era de așteptat, niciunul n-a fost publicat înainte de 1989, anul sfârșitului dictaturii comuniste din România.

Volumul de aproape 600 de pagini conține texte instructive și captivante. Ar fi un demers dificil pentru mine să fac o analiză amănunțită a lor. Mă voi opri - în numărul viitor - numai la două capitole pentru că în ele - pentru a câtă oară? - l-am recunoscut pe Nicu așa cum vorbea, cum își prezenta ideile, cum le ilustra cu exemple din literatură și cum se bucura să le împărtășească celor din jur.

VERONICA PAVEL LERNER

Gnoseologia între sacru și profan

în poezia mitropolitului

Valeriu Anania

(II)

Sub lupa criticilor săi

Gnoseologia sinelui

Cunoașterea a însumat dintotdeauna o preocupare a intelectului uman, cunoașterea rațională stând de fapt la temelia ontologică a făpturii umane. Crearea omului „după Chipul și Asemănarea lui Dumnezeu” (*Facerea* 1, 26-27) a inclus, spune Sfântul Maxim Mărturisitorul, și împărtășirea acestuia de câteva dintre însușirile proprii dumnezeirii: existență, veșnicie, bunătate și **înțelepciune** – ultimele două calități, fiind oferite aptitudinii voliționale a omului¹. Această raționalitate, așezată întru noi de către Dumnezeu, a condus treptat prin despățimire², către o nouă experiență lărgită și complementară: **experiența interioară**. Această experiență religioasă, pentru filozoful nostru Ernest Bernea, este una mult apropiată de experiența poetică, căci aceasta este în viziunea dănsului, singura aderare fără rezerve la datele intime ale ființei³. Cunoașterea poetică este cucerire a comuniunii și contemplație în același timp, ea exteriorizându-se prin actul creației⁴.

¹ John Meyendorff, *Teologia Bizantină. Tendințe Istorice și Teme Doctrinare*, trad. de Alexandru I.Stan, Editura Nemira, București, 2011, pp. 204-205.

² Schimbarea la Față a Domnului pe Tabor, reprezintă unul din puținele momente cu adevărat mistice ale revelației Noului Testament. Aici, cei trei apostoli mai apropiați de Mântuitorul experimentează un ceas de taină, o adiere mistică a Duhului Sfânt peste ochii lor de carne, curățându-le privirea de tot ce încă era teluric, ca astfel să poată contempla dumnezeirea Domnului Iisus (*Luca* 9, 29). De aceea, tradiția răsăriteană poartă convingerea că nu Hristos a fost Cel transfigurat – El era din veșnicie în starea aceasta de nepățimire – ci ochii celor trei ucenici, luminați spre a-L vedea pe Domnul întocmai precum este. A se vedea Cătălin Varga, „Teologia și Exegeza episodului Schimbarea la Față (variantea lucanică)”, în *Altarul Banatului*, nr. 7-9, 2013, p. 77.

³ Ernest Bernea, *Trilogie filosofică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002, p. 39.

⁴ Bogdan-Ioan Anistoroai, „Ernest Bernea – Premise pentru o poetică a simplității”, în vol. *Studia Theologica Doctoralia*, VIII: Educația vârștelor și vârștele educației, (Viorel Sava ed.), Editura Doxologia, Iași, 2016, p. 124.

Este exact ceea ce face poetul Anania când, sub forma unei captivante introspecției, încearcă să-și cunoască sinele, prin forma unui monolog polifonic:

„Suflete, te-am luat aici cu mine,
în singurătățile senine,
unde nu-i aproape, nici departe,
nici fiorul gândului de moarte.

*Moartea a murit de mult în noi;
zarea depărtărilor s-a scurs șuvoi
și din toate-acestea au rămas
doar întinderile albe, fără glas*”. (În singurătăți⁵)

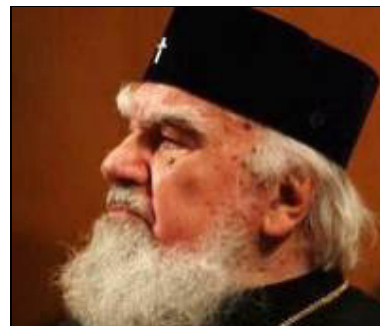
Metafora morții, trecută în plan compozițional sub forma parataxei asindetice, e mai mult decât o figură de stil, căci dezideratul omului duhovnicesc este reconstrucția omului cel nou, cel plin de Duhul Sfânt, pe ruinele omului cel vechi, concupiscent și idolatru (*Coloseni* 3, 9-11). Moartea fostului fel de viețuire a vechiului Anania a facilitat învierea noului Anania, călugărului Bartolomeu, căci omul cel nou răsare din sufletul creat după Chipul lui Dumnezeu, înnoindu-se treptat în Hristos prin intermediul conștiinței și voinței⁶ (*Efesenii* 3, 16). Deși în momente de grea cumpănă, afirmă Anania, sufletul se mai poate îndoi chiar de propria lui existență – dar nu și de realitatea morții⁷. Se prea poate ca aceste versuri să fi luat naștere la scurt timp după evenimentul tunderii sale întru monahism (moartea sa față de lume), încununând hieratic și poetic noua opțiune – însă e doar o pură speculație. Cert este că, așa cum spune și Sfântul Iustin Popovici, boldând importanța gnoseologică a luminii, cunoașterea umană primește capacitatea de a vedea⁸. Lumina ochilor spirituali îl face pe poet să-și vadă la propriu moartea eului aparent sacrosanct, *întinderile albe fără glas*

⁵ Valeriu Anania, *Poeme*, p. 23.

⁶ Iustin Popovici, *Om și Dumnezeu-Om. Abisurile și culmile filozofiei*, trad. de Ioan Ică și Ioan Ică jr., Editura Sophia, București, 2010, p. 255.

⁷ Valeriu Anania, *Cuvinte de învățătură*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2009, p. 121: „În momente grele, de depresie sufletească, ne putem îndoi chiar de propria noastră existență, de faptul că ne-am născut, dar nu ne îndoiim de faptul că vom muri. Silogismul e simplu prin premisa lui: Toți oamenii sunt muritori; Socrate e om; deci, Socrate e muritor”.

⁸ Iustin Popovici, *Abisurile gândirii și simțirii umane. Studii teologice*, trad. de Gabriel Mândrilă și Laura Mândrilă, Editura Sophia, București, 2013, p. 382.



fiind roadele coapte ale luminii necreate ce-l însoțește în acest temerar periplu. Din acest punct, totul se conjugă sub fiorul pocăinței, cunoașterea propriului păcat, îl determină pe autor, să înalțe deprecații către metafizic: „Doamne, tinde-Ți patrafirul/peste fața mea de lut,/sufletu-mi neghiob și slut/să-l albești cu tibișirul/când amurgu-și toarce firul/peste-un pic de gând tăcut.//Să-Ți vorbesc, ne-aud vecinii,/iar osânda e păcat;eu să stau pe-un colț plecat/și să-mi scriu povara vinii,/pe când Tu, la vremea cinii,/să-mi șoptești că m-ai iertat.// Și ncălțându-Te-n sandale /să pornești pe drum stelar,/într-al slovelor chenar/eu opri-Te-voi din cale/și-n minunea vrerii Tale/Te-oi sorbi dintr-un pahar”. (Confessio⁹)

Răzbate din aceste versuri motivul penitenței, spovedania cea de taină, departe de urechile tuturor zurliilor, căci apropierea de Sfânta Taină a Euharistiei, simbolizată prin substanțivul „pahar”, trebuie precedată de curățenia conștiinței, căci nu ni se iartă dacă ne apropiem având în noi pofte necuviincioase și obraznice¹⁰ (*I Corinteni* 11, 17-34). Pur și simplu pentru că, zice O.Clément¹¹, în actul împărtășirii cu nevrednicie, sângele cel necurat și plin de patimi, unindu-se cu Sângele cel curat al Mântuitorului, poate produce boli grave celui cu intenții malițioase.

Poetul cunoaște mai bine ca oricine această realitate, de aceea comuniunea din actul spovedaniei este continuată filoxenic *la vremea* →

PR. DRD. CĂTĂLIN VARGA

⁹ Valeriu Anania, *Poeme*, p. 31.

¹⁰ Ioan Hrisostom, *Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corintheni*, trad. de Constantin Făgețan, Editura Sophia, București, 2005, pp. 291-292.

¹¹ Olivier Clément, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. de Eugenia Vlad, Editura Christiana, București, 1996, p. 34.

Ocean întors

Tânărul Arghezi, muncitor în Chitila

Într-o tinerețe frământată de grija zilei de mâine, marele scriitor Tudor Arghezi a avut legături cu Chitila. Micul oraș de azi avea, în trecut, o fabrică de zahăr cunoscută în toată România (în treacăt fie spus, existența fabricii respective a generat și o expresie: „la ros la oase, la Chitila”). În anul 1897, pe când autorul viitoarelor „cuvinte potrivite” avea doar 17 ani, acesta abandonează liceul și se angajează ca laborant la întreprinderea mai sus amintită. Întâmplările din această perioadă constituie substanța epică a romanului „Lina” (de fapt, un poem în proză de mari dimensiuni), publicat în 1942.

Cum a ajuns Arghezi la Chitila? Iată ce relatează scriitorul în 1947: „Am citit într-o gazetă un anunț că se caută un laborant la o fabrică de zahăr. Am luat trenul și m-am dus la... Chitila. Aici, nu numai că am fost primit cu încredință, dar mi s-a spus și că trebuie să mă supun unui examen de chimie industrială, de care habar nu aveam. Și, colac peste pupăză, nu eram singurul candidat. Un inginer francez de la fabrică mi-a indicat

lectura unor anumite capitole dintr-o carte de chimie, pe care n-am neglijat să le „studiez” și, în ziua examenului, am ieșit primul”.

Tânărului laborant Tudor Arghezi i s-a părut destul de chinuitoare munca pentru care a optat, căci, spune el, „meseria de laborant nu e prea ușoară, numai spălatul zilnic al celor câteva sute de sticle și eprubete și te dezgustă în timp de această îndeletnicire”. Amintirile poetului „florilor de mucigai” sunt legate și de o promovare a acestuia în funcția de expert în ale fabricării zahărului, generate de următoarea întâmplare: „Într-o zi, s-a iscat un mic conflict «științific» – povestește Arghezi – între mine și experții tehnici ai fabricii: eu dădeam prezența zahărului în toate tuburile de examinare, în timp ce chimistul vienez nu găsea niciun strop de zahăr în loturile fabricii. O expertiză ulterioară avea să-mi dea mie dreptate; în ziua aceea, zece vagoane de zahăr se duseseră pe gâră. În urma acestei expertize, am fost numit în locul expertului vienez”. Dar, conchide poetul, „după un an și jumătate am plecat: nu mă simțeam în largul meu”.

În romanul „Lina”, personajul principal, Ion Trestie”, „un artist moral” (N. Balotă), deși are geniu tehnic



și instinct organizatoric, în finalul cărții, refuză funcția de director și pleacă „într-alt laborator” cu logodnica sa, frumoasa florăreasă Lina. De ce pleacă eroul? Poate pentru că nu i-au plăcut bazinele cu melasă, locuri închise și izolate. Sau, poate pentru că Fabrica de zahăr din Chitila avea un aspect de colonie penitenciară, de împetritare umană și de exotism. „Poliția și Parchetul nu intrau în acest Vatican al zahărului, ferit de viața rânduită, ca o casă de nebuni, ca o temniță...”.

Anii au trecut, fabrica despre care am relatat în acest scurt articol a intrat în istorie. În amintirea acestor fapte, al căror protagonist a fost unul dintre cei mai mari scriitori români, Casa de Cultură din Chitila a primit numele „Tudor Arghezi”.

IOAN GHEORGHIȘOR

→*cinii*, cu șoapte de iertare, ce însoțesc ospătarea învăluită în pacea unui amurg oriental. Aici, hrana obișnuită se face un pretext conducător spre un Dincolo neobișnuit, gesturile cele mai simple devenind parte dintr-un ritual discret sacramental¹². Motivația biblică din subsidiar, este textul din *Apocalipsa* 3, 20: „*Iată, Eu stau la ușă și bat; de-Mi va auzi cineva glasul și va deschide ușa, voi intra la el și voi cina cu el și el cu Mine*”. Așa procedează Dumnezeu cu Israel în Vechiul Testament, având mereu inițiativa de a chema poporul la pocăință și dialog, bătaia la ușă încuiată, se explică atât la nivelul dimensiunii personale cât și eclesiale¹³. Toate acestea, vorba lui Steinhardt, pentru că Hristos este un adevărat boier, risipindu-și darurile boierește peste noi¹⁴. Așadar, în

universul poetic al lui Valeriu Anania, gnoseologia, mijlocește catharsis-ul euharistic al celui comesean cu Dumnezeu.

Deși riscând inconsecvența dar cucerind sinceritatea și transparența, gnoseologia sinelui dezvăluie în poematica valeriană o dimensiune mai puțin onorantă spiritului creștinesc: nestatornicia credinței. În poezia „Osana¹⁵”, adoptă personajul colectiv și se identifică cu toți abjurații evenimentului anastasic, care până la proba demnității, împrumută o mască a evlaviei și-a contrariilor postmoderne: „*Și ne rugăm: La anul nu știm de vom mai fi./să-Ți fluturăm, Iisuse, o creangă de Florii;/ dar dă-ne ca, pe-acestea, azi crude, verzi și moi,/să nu ți le mai frângem pe rănil de joi!*”.

Evident că eufemismul *pe rănil de joi* voalează în chip poetic realitatea dureroasă a nestatorniciei credinței creștinilor din vremea sa, euforici și dezinvolți de cele mai multe ori Săptămânii Patimilor. Rănil Domnului sunt produse nu

doar de precaritatea actului devoțional, dar vedem din pastoralele sale pascale, că și de intelectul iscoditor al creștinului sceptic: „*Dar Învierea Domnului? A avut ea martori? Întrebăm pentru că mai sunt unii care întreabă. Ei zic: dacă a avut, care sunt? Dacă n-a avut, cum anume să credem?... Domnul a Înviat nu de dragul paznicilor care aveau să-I tăgăduiască Învierea, ci de dragul celor ce aveau să i-o adeverească prin învierea propriilor lor trupuri, devenite duhovnicești*”¹⁶. Cunoașterea condiției umane în obnubilarea ei este dată și de versurile următoare, cuceritoare ce-i drept, la nivel de sinceritate și expresivitate artistică: „*Mi-e frică de ziua de-apoi/ când stihurile mele pe trâmbiși se vor cânta./Apele mele,/ nemărginirile mele/ pe care duhul mi se purta/mai înainte de lume,/ apele mele,/ nemărginirile mele/ vor fi cândva/ doar cioburile unui nume*”. (Elegie¹⁷)

¹² Ion Buga, *Teologia Cinei de Taină*, Editura Sfântul Gheorghe-Vechi, București, 1998, p. 9.

¹³ Savvas Agouridis, *Comentariu la Apocalipsa Sfântului Ioan*, trad. de Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2004, p. 101.

¹⁴ Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Mănăstirii Rohia, 2006, pp. 273-280.

¹⁵ Valeriu Anania, *Poeme*, p. 36.

¹⁶ Valeriu Anania, *De la Betleemul Nașterii la Ierusalimul Învierii: Scrieri pastorale*, Editura Polirom, Iași, 2011, pp. 360-361.

¹⁷ Valeriu Anania, *Poeme*, p. 65.

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XIX)

Scrisoare trimisă de Lucian Voinescu Cotoi*, din Ploiești (str. Lupeni, nr. 80), la 28 noiembrie 1961 (data poștei: 30.11.1961), lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, data poștei: 01.12.1961).

Ploiești, 28 noiembrie 1961

„Dimitrie Stelaru

Strada 1 Mai, nr. 35, Turnu Măgurele
Regiunea București, Raionul Tr. Măgurele

Dragă maestre,

După patru zile de la despărțirea noastră, mă găsesc în fața acestei scrisori, care e menită să-ți aducă vești de la mine.

Am ajuns bine, însă aici lucrurile nu stau așa cum mă așteptam. Datorită întârzierii mele la Tr. Măgurele, nu am găsit postul promis. Acum mă aflu în postură de șomer și bat la porțile întreprinderilor și la poarta teatrului după un serviciu. Până acum nu am găsit nimic și nici speranțe nu-s. Toți îmi spun că nu au nevoie de mine. Îți dai seama de situația în care mă aflu. Asta e primul pas spre viață și, după cum vezi, am pornit cu stîngul. Probabil că așa îmi este mie dat.

Aici stau alături de tovarășa mea de viață, Lora, care este o fată aproape excepțională. Îmi pare tare rău de ea că avea săraca șanse să se mărite cu-n inginer sau doctor care s-o facă fericită. Acum se pămâncește pe lângă mine, împărțind și ea amarul meu.

Încerc să scriu ceva, însă nu merge, toate ies ca dracu'. Dacă mai durează mult situația aceasta, îmi e tare teamă să nu-mi pierd echilibrul. În fine, poate te plictisesc sau te indispun.

Acum mă interesează ce mai faci? Cum merge piesa la care scrii? Dar versurile pe care le așterni pe bucățele de hîrtie?

Îmi este tare dor de nopțile pe care le petreceam cu damigenuța de vin lângă piciorul mesei, de unde am avut foarte multe de învățat. Parcă de cînd lumea făceam așa. În fiecare seară, înainte de culcare, îți recitesc toate poeziile pe care le-am copiat.

Te rog foarte mult să-mi răspunzi și să-mi trimiți cel puțin cîteva versuri. Cred că în situația de acum scrisoarea dumitale ar face foarte mult pentru mine.

Eu stau la adresa: Strada Lupeni nr.



80, Ploiești. Numai bine,

Lucian Cotoi

P.S. Scrie-mi cînd vii în București”.

„Chin

1.Te-am căutat în umilință./ În miezul nopții întunecoase./ Te-am căutat în iubirea pătimasă./ În frunzele toamnei care cad peste creștetul meu. 2.Am coborît adînc în mine./ Mi-am răscolit sufletul tot./ Peste tot te-am căutat și nu te-am găsit./ 3. Și totuși ești undeva, Poezie!./ Acolo de unde arunci săgeata-ți otrăvită/ Și mă țintește aici, în inimă/ Și mă roade mereu. **Lucian Cotoi**”

Notă

1. Lucian Voinescu Cotoi era un tânăr din Ploiești preocupat de scris și de teatru. Stelaru, care – cum se exprima a treia lui soție, Angela – „era săritor din fire” îl îndruma, îi oferea sugestii cu o rară răbdare.

2. Scrisoarea i-a fost dăruită lui Gheorghe Sarău de către Anghelina Stelaru, a treia soție a poetului, în 1989.

*

Scrisoare trimisă de Lucian Voinescu Cotoi, din Ploiești (str. Lupeni, nr. 80), miercuri, 13 decembrie 1961, lui Dimitrie Stelaru, la Turnu Măgurele (str. 1 Mai, nr. 35, data poștei: 16.12.1961).

Ploiești, 13 decembrie 1961

„Dimitrie Stelaru – Str. 1 Mai nr. 35
Localitatea Tr. Măgurele, Regiunea București, Raionul Tr. Măgurele

Dragă maestre,

Azi e miercuri, a treia zi de cînd umblu după serviciu, peste tot aud același „Nu avem post”. Vagabondînd pe străzile Ploieștiului, amiaza m-a găsit în fața marelui restaurant „Central”! Un gînd mă îndeamnă să intru – vroiam să mă îmbăt. Dar în toate buzunarele nu aveam decît cinci lei. Umila mea sumă îmi oferea 100 gr. țuică și atît. Am intrat, totuși, înlăuntrul, m-a izbit eleganța și prestanța acestui modern restaurant. M-am așezat la o masă. O picoliță frumos îmbrăcată și binevoitoare mi-a întins o listă de consumație. Din cele cîteva zeci de articole am ales țuica de

Văleni – era cea mai ieftină. Alături de mine servea masa o damă elegantă și exagerat de fardată, era abia la felul I (ciorbă de perișoare). La o altă masă se află un grup de artiști. Dintre ei un cocoș grăsun cu pretenție de tenor scotea pe nas o voce de castrat, susținînd că ar cînta Malaghenia. Doamnei de lângă mine i-a înghețat ciorba în lingură. Am plătit și am plecat.

Afară, o moacă rînjită și bătrînă conducea o altă eleganță în restaurant. Un elev zburdalnic, cu ghiozdanul în spate, a scuipat chiar pe scara restaurantului.

Mergeam spre casă. Ce bine că se găsește pîine și e numai doi lei kg. M-a îmbrobodit haina mizeriei grele! Am rămas ca un nebun fără minte! Aș vrea să zbor în înălțimi, la stele! Gazda îmi cere bani înainte!

Aș vrea în cosmos să-mi găsesc un templu

Să stau în el, să contemplu.

Acolo sus, la stelele mute,

Poate îmi cer mai puțin de trei sute

E drept, lipsesc cîrciuma și vinul,

Dar nu-i Miliție să-mi facă buletinul.

O să trăiesc mai simplu. Și-n definitiv: La ei lipsește chiar „Spațiul locativ”!

.....

Nimeni nu-mi tulbură liniștea,

nimeni nu-mi tulbură capul.

Iar pe pămînt, toate ducă-se dracu!

*

Te rog să-mi ierți stîngăcia și acum vreau să spun altceva:

„Cînd am trecut prin București, l-am pus pe Ilie să-mi povestească din nou și cu lux de amănunte cele întîmplate cu Iulus și tanti Lala. Lucrurile stau așa cum vi le-am spus eu, însă am aflat în plus că fetița, înainte de-a merge la facultate, a făcut o școală de parașutiști și într-un accident și-a fracturat coloana vertebrală și a fost pusă în ghips. Iulus o purta tot timpul pe brațe, de atunci fetița s-a îndrăgostit de el. I-a spus maică-si despre asta, iar maică-sa a rămas uimită. Dragostea lor a continuat și s-au logodit în București, cînd ea era anul III la medicină. Iulus și toată familia au plecat din Drăgănești, stabilindu-se în capitală. Aici era tot șeful unui depozit de lemne. În locul lui, la Drăgănești, l-a lăsat pe Nichi – băiatul care se căsătorise cu fata surorii Lalei. Acesta a furat extrem de mult și i s-au dat 12 ani închisoare. Cînd fata a→

GHEORGHE SARĂU

ajuns în anul IV, s-a îndrăgostit de un doctor și i-a spus mamică-si că-l părăsește pe Iulus, deoarece vrea să se mărite cu acel doctor. Mamică-sa, o femeie dintr-o bucată, dându-și seama de suferințele care îl pot încerca pe Iulus (omul pe care ea îl iubește în taină), i-a spus fetei c-o omoară. Aceasta a persistat în noua ei dragoste și l-a înșelat pe Iulus, fără ca acesta să știe ceva. La două luni, toată familia era arestată. Se bănuia că Nichi, când a fost judecat, a spus totul. Lala (mama fetei) a fost condamnată șase ani închisoare pentru ajutor dat trupelor de invadatori, fetița a fost iertată, iar Iulus doi ani pentru port de acte false. Cu decretul de la 23 august 1959, Iulus a fost grațiat; când s-a întors acasă a găsit-o în casa cumpărată de el pe fetiță cu un alt doctor. Neamțul a luat-o de ureche și a dat-o afară din locuință.

S-a descoperit că fetița făcuse toată turnătoria, ca ea să scape de ei și să se poată mărita cu primul doctor pe care pe atunci îl iubea”.

Iată, dragă maestre, care e toată situația reală. Eu m-am gândit că nuvela pe care o voi lucra s-o fac așa reală cum stau lucrurile. Dumneavoastră ce părere aveți? Deocamdată, am abandonat piesa și vreau să încep la nuvelă să văd ce-o ieși.

Am citit „Bătrînul și marea”, pe care am găsit-o de-a dreptul formidabilă, mă va influența foarte mult în lucrarea pe care vreau s-o fac. Nu-l găsesc, în schimb, pe O’Neill*, am căutat la toate bibliotecile de aici.

Eu acum, înainte de orice, aștept răspunsul dumneavoastră, pe care vă rog să mi-l dați mai detaliat.

În rest, vă rog să-mi răspundeți și ce mai faceți și, dacă se poate, să-mi trimiteți și câteva versuri mai noi.

Vă doresc numai bine și spor la creație,

Lucian Cotoi.

Adresa mea: Lucian Voinescu Cotoi, Strada Lupeni 80, Ploiești”.

Note

1.*Scriitorul american Eugene Gladstone O’Neill (ns. în 16 octombrie 1888, la New York – m. 27 noiembrie 1953, la Boston).

2. Anghelina Stelaru, a treia soție a poetului Stelaru, i-a dăruit lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, această scrisoare.

*

Scrisoare trimisă de D. Stelaru, de la Turnu Măgurele, la 17 decembrie 1961, lui Lucian Voinescu Cotoi, din Ploiești.

Să ne mai (re)amintim de...

OTILIA CAZIMIR

12 februarie 1894 – 8 iunie 1967

(II)

Deci, începuse să publice în principal în *Viața Românească* și *Însemnări ieșene*, pentru că, între timp debutase și în proză, eveniment care a avut loc în 1919, tot la Iași, în publicația *Însemnări ieșene*, Patru ani mai târziu, ea debutează și editorial cu volumul de poezii – *Lumini și umbre* (120 de pagini), deci după 11 ani de la debutul său în presă, respectiv în anul 1923, la Editura „Viața Românească”, urmat de *Unchiul din America* (vodevil) (1924)... În ordine cronologică, poeta apare editorial în 1927, cu volumul de versuri *Fluturi de noapte*, în care poeta reproduce și 13 poezii din primul volum publicat la aceeași Editură „Viața Românească”. Volumul a fost premiat de Academia Română, iar Comitetul „Femina Vie-Heureuse” de la Paris, i-a acordat premiul „Femina”. Cele două premii importante au fost motivate și de comentariile lui Pompiliu Constantinescu, în „Viața literară” nr. 28/1926; Isabela Sadoveanu, în „Adevărul literar și artistic” nr. 314/1926; Garabet Ibrăileanu, în „Viața Românească” nr. 1/1927, fiind vorba chiar despre o cronică literară la volumul „Fluturi de noapte”; Perpessicius, în „Universul literar”, nr. 5/1927; Tudor Arghezi, în nr. 4/1928 al publicației *Bilete de papagal*; G. Călinescu, în „Viața literară” nr. 120/1929 ș.a. Odată ieșită în lume ca autoare de volum, Otilia Cazimir colaborează la publicații precum: *Însemnări ieșene*, *Adevărul literar și artistic*, *Lumea-bazar săptămânal*, *Bilete de papagal*, *Iașul nou*, *Iașul literar*, *Orizont*, *Gazeta literară*, *Cronica* și altele, dovedind talent, o deosebită putere de muncă și o exprimare literar-artistică specială, care i-a perfecționat și consolidat personalitatea. Astfel, după debutul editorial (în 1923), colaborează la publicațiile: „*Lumea, bazar sentimental*” (1924, 1925); „*Adevărul literar și artistic*” (1925, 1930, 1935); „*Bilete de papagal*” (1928); „*Lumea*” (1930, 1936); „*Însemnări ieșene*” (1936, 1938); „*Scînteia tineretului*” (1955, 1956); „*Gazeta literară*” (1956); „*Scînteia*” (1960); „*Tribuna*” (1960); „*Iașul li-*



terar” (1961); „*Viața românească*” (1962) ș.a.

După apariția primului volum de versuri: *Lumini și umbre* (1923), *Unchiul din America* (1924); *Fluturi de noapte* (1926); *Din întuneric. Fapte și întâmplări adevărate (Din carnetul unei doctorese)* (1928), ediția a II-a în 1956; *Grădina cu amintiri și alte schițe* (1929); *Licurici. Cronici fanteziste și umoristice* (1930); pe lângă activitatea strict publicistică Otilia Cazimir a mai publicat înainte de începerea războiului volumele de versuri: *Cântec de comoară* (1931); *Poezii*, Editura „Națională” S. Ciornei, 1931 (Dar și *Carte de citire pentru clasa IV-a primară* ((1937); *Jucării* (1938); *Poezii*, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II” (1939);); *În târgușorul dintre vii...* (1939)... Voi reveni.

Cel puțin până la terminarea războiului, Otilia Cazimir se înfățișează cititorului ca o voce distinctă în peisajul liric românesc. Versurile sale nu sunt decât foarte puțin și doar pe alocuri „infestate” de nuanțări moderniste, mai degrabă întâlnim ici-colo tonuri de sorginte simbolistică, poeta rămânând fidelă toată viața modului propriu de exprimare lirică, tema predilectă fiind copilăria cu toate ale ei... Majoritatea poeziilor sale degajă un tip de romantism care o va singulariza în literatura română, curent literar interferat, cel puțin în cazul său, și de ideile unui poporanism contribuabil important la conturarea și cristalizarea personalității sale literare și artistice.→

DUMITRU HURUBĂ

Născută la țară, trăindu-și copilăria acolo, respectiv primii săi 4 ani de viață, este absolut normal ca lirica ei să fie marcată de această realitate patriarhală înregistrată în mintea și sufletul său cu întreg arsenalul de imagini, sunete și zgomote specifice, receptate și redată apoi atât de minunat-convingător în propria-i creație poetică și nu numai...

Însă, a încerca, deliberat sau nu, să traversăm perioada cuprinsă între anii 1912 – 1937, făcând abstracție de o latură care, să recunoaștem, a contribuit substanțial la permanențizarea unui echilibru moral și sentimental perfect, e cu neputință. Aceasta și pentru că Otilia Cazimir, prin poezia sa, nu doar a contribuit la crearea unei lumi aparte a iubirii, ci a creat ea însăși o lume în care spiritul ei, tânjind mereu după copilărie, și-a găsit rostul, unul în care afecțiunea specială față de dragoste ca fenomen, și față de omul iubit, a cunoscut o perfectă reușită. Cu senzația că încălcăm un ținut al iubirii dominat de o relație interumană încărcată cu norme ale bunului simț, respectului și iubirii reciproce impun discreție, înțelegere, acceptare și înclinare a frunții, să urmărim lucrurile. Pentru că inclusiv această scurtă biobibliografie a Otiliei Cazimir ar fi incompletă fără a introduce în context și câteva elemente de existență strict personală sau, mai corect spus, de ordin sentimental. Mai ales că, și oficial vorbind, legătura ei cu poetul G. Topîrceanu a rămas în istoria literară ca una dintre marile iubiri dintre doi poeți importanți ai literaturii române. În această ordine de idei, cu credința că relația lor a constituit – de ce nu? – un exercițiu sentimental aparte și care în zilele noastre este convertit de către vreo câțiva comentatori în „lipsă de eleganță și de rafinament”, personal consider că, dimpotrivă, ea face parte intrinsecă din context, din existența celor doi cum, de altfel, atestă cel puțin toate scrisorile poetei. După cum se știe, sau cel puțin aceasta este una dintre variantele ceva mai credibile, Otilia Cazimir și G. Topîrceanu, se cunoscuseră într-unul din foaierele Teatrului Național din Iași, respectiv putem ține seama că pe programul de sală poeta scrisese: „1912, Sf. Ioan. După vacanță...”, se juca piesa *La Reine Margot*, și sărbătoarea era în 2 februarie (*Stratenia*)... Și încă: în foaierul

Teatrului, cu ocazia aceluia spectacol de teatru, Lili Stere, fiica lui Constantin Stere, i-l prezentase pe Topîrceanu... Însă, pe alt palier al discuției, ea însăși povestește într-un interviu: „*L-am cunoscut în casa lui Constantin Stere, una din figurile proeminente ale „Vieții Românești”, și de-atunci Top e mereu alături de mine.*” Interviul a apărut în pagina 4 a revistei *Urzica*/1963, sub titlul: „*De vorbă cu Otilia Cazimir despre poezie, umor și mai ales despre Topîrceanu.*” Și continuă poeta: „*Dar numai într-un târziu am pășit cu destulă timiditate pragul redacției ei din strada Cuza Vodă 42. (...) Din curte intrai în redacție, o încăpere adâncă și îngustă, cu masa cât ea, masa umbrelor, deasupra căreia ardea în permanență un bec cu abajur verde. Acolo, în fund, am dat cu ochii de o fantomă bărboasă și sumbră, cu nasul ascuțit și cu obraji de ceară. M-am tras îndărăt și nu m-am mai oprit până în stradă! George Topîrceanu a venit după mine răsând: «Tare mai ești prostuță! Doar e domnul Ibrăileanu...» Știam. Îl mai văzusem de câteva ori de departe, în casa unei prietene. Știam că avea obrazul străveziu al omului chinuit de insomnii, părul în vânt, barba răvășită și ochii mobili, obositor de vii. Când în sfârșit l-am cunoscut, domnul Ibrăileanu mi-a întins mâna – cea mai expresivă mână pe care am văzut-o vreodată, cu degete subțiri și ascuțite – de parcă ne mai întâlneam și ieri și alaltăieri, măsurând cu ochii, amuzat, pe cea mai mică dintre colaborările de atunci ale revistei.*”

Despre relația ca atare dintre Otilia Cazimir și G. Topîrceanu, isto-

ricii literari și comentarii pro sau contra, pornesc, măcar după cum se știe în general, de la mărturisirile poetei, legătura lor fiind discretă și marcată de o eleganță comportamentală care în zilele noastre pare desuetă, aproape plicticoasă pentru câțiva comentatori ceva mai... nărvași din punct de vedere sentimental.

Există, cam pe aceleași coordonate, povestiri și versiuni, unele mai normale, altele mai năstrușnice, unele mai credibile, altele mai fanteziste, însă adevărul e totdeauna... incomplet. În această situație, avem obligația să ținem seama de mărturisirile poetei din scrisorile ei. Drept urmare, în ce mă privește voi recurge la sursa cea mai credibilă referitoare la povestea de dragoste dintre cei doi poeți, respectiv „dovezile scrise de ea însăși” într-o epistolă datată 16 mai 1937 și adresată prietenei sale **Sandra Cotovu** în urmă cu 82 de ani, respectiv, la nouă zile după moartea lui G. Topîrceanu...

Ceea ce mi se pare cu totul interesant în această scrisoare, este un realism destul de mirabil dacă avem în vedere scurtul timp scurs de la pierderea omului drag. Nu e regulă, dar se cunosc destule cazuri în care decesul unuia din parteneri se redă în propoziții și fraze patetice, lacrimogene și supraîncărcate de retrairi care lesne alunecă spre penibil.

Ciudat, însă, la Otilia Cazimir, cel puțin în această scrisoare, care o definește ca om și ca femeie, nu găsim așa ceva, deși era de așteptat după o prietenie și o dragoste care duraseră un sfert de secol – 1912 – 1937... Ciudat este și pentru că, aparent, realismul scrisorii creează senzația unei atitudini ilustrând detașare și analiză oarecum la rece a situației, însă, dacă nu suntem atenți, dacă nu receptăm mesajul poetei exact pe frecvența folosită de ea în tonul scrisorii, pe alocuri sec-oficial, ușor se poate cădea într-o falsă interpretare. Aceasta, deoarece întregul text al epistolei degajă nemărginirea unei afecțiuni cum nu se întâmplă des. Parcurgând cu atenție sporită scrisoarea, admirația pentru o atitudine cu totul specială a Femeii-poetă se află, voit sau nu, într-un crescendo aproape anormal reconstituind, de fapt, biografia unor sentimente impresionant de profunde, impresionant de umane...



Sattar Kawoosh

Inedit

BLESTEMUL CHINEZESC

- MEMORIILE UNUI
AMBASADOR „ROȘU” –1997
(VI)

Din nefericire, răspunsul pe care trebuie să-l dau acum, după ce am trecut și de cel de-al 77-lea an, căruia i se spune pe la noi „anul cu două coase”, înțelegându-se prin aceasta că din cei care au ajuns la acea vârstă Moartea cosește nu o singură coasă, ci două, prefigurate de cei doi 7 pe care oricum i-ai scrie tot cu o coasă seamănă, este un foarte hotărât NU.

Apoi, a bătut ceasul marilor dezastre care s-au prăvălit peste țara noastră, la abia 22 de ani de la făurirea statului național unitar al românilor, ca împlinire a unor năzuințe multiseculare și a unor sacrificii, printre care se numără și marele sacrificiu cu care a fost dobândită Unirea cea mare, proclamată la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, uriașele jertfe aduse de România în primul război mondial, cei circa un milion de oameni căzuți victime, întinsele distrugerii datorate războiului și ocupării de către inamic a unei jumătăți din teritoriul țării, dezastrul economic consecutiv din care poporul român a reușit să iasă printr-un efort de reconstrucție, organizare și dezvoltare nemaiîntâlnit până atunci în istoria noastră.

În zilele acelea hotărâtoare, în care îndrederea dovedită față de conducătorii țării timp de 22 de ani și convingerea că lozinca oficială afișată cu mândrie și rostită cu emfază, „Nici o brazdă” nu va fi cedată din țară s-a prăbușit ca un castel de nisip, atunci când conducerea țării, în frunte cu regele Carol al II-lea, a fost obligată să răspundă la nota ultimativă înmănată în seara de 27 iunie 1940 de către ministrul de externe al Uniunii Sovietice, Molotov, ministrului plenipotențiar român de la Moscova, Davidescu, prin care se cerea pe un ton grosolan cedarea imediată a Basarabiei și Bucovinei de Nord, pretinzând răspuns de acceptare în 24 de ore, în caz contrar ostilitățile devenind inevitabile. În realitate, după prăbușirea militară a Franței sub loviturile armatelor lui Hitler ridicarea de pretenții teritoriale de către vecina noastră veșnic flămândă de noi teritorii, de dincolo de Nistru,

era considerată de toată lumea iminentă, dar adevărul este că nimeni nu se aștepta ca în momentul hotărâtor, la Consiliul de coroană convocat de rege pentru hotărârea răspunsului la ultimatumul sovietic, înșiși cei doi principali conducători ai Armatei române, Ministrul de război și Șeful Marelui Stat Major să declare cu hotărâre că ultimatumul trebuie neapărat acceptat, deoarece Armata Română nu este capabilă să reziste unui atac al Armatei Sovietice, ba este incapabilă să poarte război împotriva niciunei țări, deoarece „*țara nu dispune de muniții decât pentru o săptămână de luptă, nu are material blindat și nici armament anti-tanc!*”. Ba mai mult: generalul Țenescu, șeful Marelui Stat Major, a dezvăluit cu acest prilej că depozitele Armatei dispuneau de numai cinci sau șase unități de foc pentru fiecare ostaș, oștirea română fiind astfel incapabilă de orice acțiune armată de câteva săptămâni! Documentele publicate de atunci arată că însuși Mareșalul Curții, Ernest Urdăreanu, unul dintre cei mai apropiați complici ai lui Carol al II-lea, care nu putea să nu știe unde s-au dus banii destinați asigurării capacității de apărare a țării, a întreat speriat: „*Și ce va spune țara, când de ani de zile tot discutăm despre înzestrarea armatei?*”

Ceea ce a urmat a fost consecința fatală a deturnării uriașelor sume destinate înzestrării Armatei, adunate din eforturile și capacitatea de sacrificii a unui popor învățat cu răul și cu și-mai-răul: Dictatul de la Viena prin care Transilvania de Nord a fost cedată Ungariei, tratatele economice dezavantajoase pentru noi încheiate cu Germania, proclamarea României ca stat legionar, chemarea în țară a unor mari unități germane și ziua fatală de 22 iunie 1941 când generalul Ion Antonescu a ordonat Armatei române: „*Treceți Prutul!*” – iar după trei ani și două luni, ordinul dat aceleiași Armate de regele Mihai I de a înceta ostilitățile față de Armata Sovietică pătrunsă adânc pe teritoriul țării, fără a se fi semnat în prealabil, în bună și convenită formă, nici un fel de acord de armistițiu! Ceea ce a urmat e scris în viața noastră a tuturor...

Ei, ce-i drept e drept, nu ne putem plânge că noi, cei născuți îndată după făurirea României Mari și recunoașterea hotarelor ei prin Tratatul de la Trianon din iunie 1920



(semnat exact la șase luni și două zile după nașterea mea, adică atunci când ajunsesem să scot țipete destul de puternice ca să se audă până la Paris) că am crescut într-o perioadă istorică plictisitoare, lipsită de evenimente interesante.

După cum nu putem spune că prin graba bunicilor și părinților noștri de a făuri România Mare cu câteva luni după nașterea noastră sau cu câțiva ani înainte de nașterea noastră am fost siliți să trăim într-o perioadă în care soarta României Mari era așezată pe temelii de nezdruncinat, de beton armat, și noi nu am avut nici un prilej de a fi cutremurați de grija patriotică pentru viitorul ei.

Dimpotrivă, și cele mai binevoitoare ursitoare păreau să-i fi sorocit sfârșitul corăbiilor aruncate peste ascuțiți colți de stâncă iviți ca zimți uriași ai spinărilor unor tiranosauri fioroși, ivite din spumegarea valurilor furioase.

Că în furtuna aceea au pierit chiar destui români, dacă ar putea cineva să-i numere or fi fost câteva milioane, ba pe fronturile de luptă, ba în unități militare de pedeapsă ori în companii de muncă obligatorie, ori pe fronturi luptând, ori pe câmpuri minate trimiși sub amenințarea mitralierelor să culeagă minele cu mâinile goale, ba în fața plutoanelor de execuție sau în lagăre, căci pe vreme de război Moartea are nenumărate feluri de a-i răpune pe oameni și, ce-i drept e drept, nici pe timp de pace nu e mai săracă în teribila ei inventivitate.

Că poporul român n-a fost spulberat de această înverșunare împotriva-i a Ursitoarelor și a Morții dezlănțuite se datorează probabil vechii sale cunoștințe cu aceste vrăjmașe ale oamenilor.

FRANCISC PĂCURARIU

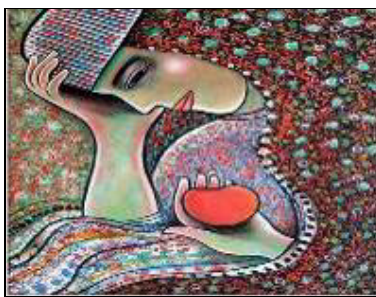
PATRIOTISMUL E DOAR UN CUVÎNT (?)

Unul dintre posturile TV a transmis o emisiune despre Ion Antonescu. Un fapt cu totul remarcabil, dacă avem în vedere că această personalitate a românilor a intrat sub vălul de umbră al uitării, cum, de altfel, s-a întâmplat și în numeroase alte cazuri (1). Nimeni nu contestă caracterul contradictoriu al personajului. Nu e nici o greșală; Ion Antonescu a fost o remarcabilă personalitate, apreciată de unii, contestată de alții, dar personalitate a rămas. A devenit însă și personaj. Este meritul lui Marin Preda de a fi umanizat monstrul despre care se vorbește pînă atunci; nu mai era doar cel posedat de spiritul răului, ci devenea om, chinat de fel de fel de întrebări.

Autorul prezentării lui Ion Antonescu în emisiunea cu pricina (menționarea numelui nu are vreo relevanță pentru ceea ce vom spune) a fost, poate, plin de cele mai bune intenții, insistînd tocmai pe contradicțiile mareșalului, dar și ale opozanților săi. Dacă nu l-ar fi scos din contextul istoric, ar fi constatat că societatea acelor ani era plină de contradicții și că, volens, nolens, de opoziție și de critici nu ar fi scăpat, de oricare parte a baricadei s-ar fi situat.

La începutul anilor '90, mareșalul era declarat erou național, pentru nestrămutata sa credință în idealul posibilei refaceri a României Mari, rămasă în același an, 1940, fără Basarabia, ocupată de Uniunea Sovietică în iunie, fără jumătate din Transilvania, ocupată de Ungaria în august, și fără sudul Dobrogei, cedat Bulgariei, la insistențele Germaniei, în septembrie. După scurt timp, Ion Antonescu redevenea monstrul care subjugase țara intereselor Germaniei (2) (deși aceasta obligase România la cedarea Cadrilaterului și a Transilvaniei), care nu ținuse cont de avertizările opoziției și împinsese armatele române dincolo de teritoriile românești pentru a căror eliberare intrase în război alături de Germania, căruia i se puneau în seamă pătimirile românilor ajunși dincolo de frontierele patriei și ale conaționalilor, fie în țară, fie în deportările din Transnistria etc.

Nu mi-am propus aici să iau apărarea lui Ion Antonescu, nici să-l judec. Este datoria istoricilor, despre care cred că ar fi putut fi mai prezenți prin formularea unor opinii argumentate privind istoria românilor din ultima sută de ani, scutindu-ne de opiniile unor politicieni, lipsite de suport științific, sau de opiniile unor nenumărați „formatori de opinie” din mass-media,



Sattar Kawoosh

de la rubrica „o istorie care nu se învață la școală” (ca și cum istoria care se învață la școală ar trebui să menționeze toate evenimentele prin care se concretizează un anume proces!).

Am fost (și îmi place să cred că am rămas!) profesor și profesia m-a învățat că orice demers formativ trebuie să se finalizeze cu o concluzie sau ceva care să semene a... Să știe omul cu ce rămîne. Putem fi sau nu de acord cu cele promovate de Adrian Cioroianu în ale sale „Cinci minute de istorie”, dar trebuie apreciată grija lui de a aduna într-un singur enunț ideea desprinsă din cele prezentate. În emisiunea care m-a obligat să scriu aceste rînduri autorul a ajuns la concluzia că atât Ion Antonescu, cît și opozanții săi au acționat ca patrioți. Frumos și, măcar în parte, adevărat, dar a urmat un fel de concluzie a concluziei, concluzia finală, cum ar spune unii: patriotismul e doar un cuvînt.

Nu-mi venea să cred! Patriotismul e doar un cuvînt!...

Nu s-au stins încă ecurile sărbătoririi Centenarului Întregirii României, menită să pună în lumină patriotismul celor care și-au închinat viața idealului ca toți românii să aibă o singură Țară, aceeași și pentru cei rămași în afara frontierelor statale. Ori de cîte ori au ocazia, românii rămași afară vin în Țară, spun ei, adică Acasă, nu în România, căci ei aparțin oricum României, prin care se înțelege „comunitatea tuturor românilor”, oriunde s-ar afla. Vedeți, dară, nu statul interesează aici; statul e doar o instituție, un instrument folosit pentru organizarea unui sistem social, în limitele unui teritoriu. Și vine cineva să afirme, într-o emisiune TV, cu scop educativ, îmi place să cred, nu numai informativ, că patriotismul e doar un cuvînt.

Poate că eliminarea lui *doar* din enunț, ar fi putut schimba perspectiva asupra mesajului, dezvoltînd cu totul altă semnificație pentru cuvînt. E suficient să ne gîndim că Evanghelia după Ioan începe așa: „La început era Cuvîntul și Cuvîntul era cu Dumnezeu și Cuvîntul era Dumnezeu. El era la început cu Dumnezeu. Toate lucrurile au fost

făcute prin El; și nimic din ce a fost făcut n-a fost făcut fără El”. Acesta este cuvîntul creator, logosul, existent înaintea lumii materiale, pe care o înțelegem în toate profunzimile tocmai prin raportare la cuvînt. De cîte ori ne pare că nu înțelegem bine un enunț, facem apel la descifrarea sensurilor cuvintelor și îl alegem pe cel potrivit în acel context lingvistic și extralingvistic.

Nu spun vreo noutate; latinii ziceau *non idem est si duo dicunt idem* „nu e același lucru dacă doi (inși) spun același lucru”. Pare paradox, dar nu e! Să ne gîndim doar la enunțul banal *azi ești mai frumoasă*, care poate fi compliment, cu accentul pe *mai*, sau jignire, cu accentul pe *frumoasă*. Limba pune la îndemînă materialul de care se folosește cel ce comunică și la care se raportează cel cu care se comunică, performanțele depinzînd direct de cel care vorbește și de cel care ascultă.

Așa stînd lucrurile, enunțul *patriotismul e doar un cuvînt* are un mesaj descurajator.

Eliminarea lui *doar*, pusă pe seama neatenției autorului emisiunii, crează deschideri la care ne putem gîndi cu încîntare. Istoria românilor, ca, de fapt, a oricărui alt neam, abundă de fapte menite să pună în lumină credința în cuvintele *țară*, *patrie*, *patriotism*, generatoare de energie care să mobilizeze alte și alte energii, în numele unor valori comune pentru întreaga colectivitate și pentru a căror apărare nici un preț nu e prea mare. E suficient, din nou, să reamintim formidabila declanșare de energii din anii 1916 – 1918, ale cărei rezultate le trăim și le retrăim la simpla pronunțare sau receptare a cuvintelor evocatoare. Pe baza acestor cuvinte se formează concepții, atitudini, convingeri, care ne condiționează existența.

Fie-mi permis să cred că autorul emisiunii va fi avut în vedere semnificația despre care am vorbit a Cuvîntului. Și fie-mi permis să cred că nu numai eu am receptat astfel enunțul, iar pentru cei care au înțeles altfel, rămînînd la suprafață, să fac invitația de a trece dincolo de aparențe. E o modalitatea de a ne depăși limitele.

V. MOLODEANU

Note

¹ Surprinde foarte neplăcut, de pildă, faptul că numele lui Octavin Goga, unul dintre cei mai aprigi luptători pentru cauza unirii Transilvaniei cu Țara, nu a fost pronunțat în nici una dintre manifestările dedicate centenarului Unirii.

² Tratatul prin care România intra în sfera de influență a Germaniei fuseseră încheiate de guvernele anterioare.

Asterisc

Memorialistică Jurnalul Reginei Maria (1875 - 1938)

Profund implicată în evenimentele majore ale vremii sale, Regina Maria a României și-a pus amprenta pe acțiuni covârșitoare întreprinse în varii domenii ale vieții (decizii politice, îngrijirea bolnavilor de tifos și a răniților de pe front, încurajarea armatei și ajutorarea refugiaților). Femeie frumoasă și inteligentă, o adevărată ambasadoare a tradiției românești și a bunului gust, Regina Maria era recunoscută la nivel internațional drept una dintre cele mai elegante și originale prezențe feminine.

Întotdeauna a reușit să se acomodeze repede și a știut să strălucească în ochii unui mare număr de admiratori.

A ținut cu o impresionantă obstinație un jurnal, unde a pus pe hârtie descrieri deosebit de detaliate ale celor pe care i-a întâlnit, notându-și cu o rară rigurozitate impresiile.

Fără îndoială, jurnalul Reginei Maria este o sursă neprețuită de informații prin faptul că relevă diverse aspecte din viața cotidiană a familiei regale, prezentând relațiile din sânul acesteia, precum și legăturile dintre suveran și clasa politică românească. Este totodată un izvor documentar de o excepțională valoare în ceea ce privește evoluția Coroanei României, cu prefacerile, frământările și crizele ei.

Însemnările reginei au fost publicate sub titlul „Povestea vieții mele”, cele trei volume ale cărții văzând lumina tiparului în limba engleză între anii 1934-1937. Fragmente ale cărții au apărut și în presa britanică și în cea americană, înainte de cel de-al Doilea Război Mondial. Adnotările care formează corpusul cărții se referă la perioada de 1914-1934, interval de timp incluzând ani decisivi pentru istoria României (izbucnirea Primului Război Mondial, Marea Unire) în care Regina Maria s-a remarcat prin acțiuni susținute pentru promovarea țării. În limba română, însemnările reginei au apărut, inițial, sub titlurile: „Jurnal de război I (1916-1917)”, „Țara pe care o iubesc - Memorii din exil”, „Jurnal de război II (1917-

1918)” și „Jurnal de război III (1918)”. Partea finală a jurnalului a fost publicată sub titlul „Regina Maria. Însemnări din ultima parte a vieții”. Volumul redă în traducere românească perioada scursă între 4 martie 1937 și 11 iulie 1938 (ultima însemnare). Fiecare pagină constituie o mărturie a seninătății cu care regina și-a acceptat suferința, a răbdării cu care s-a supus investigațiilor și tratamentelor, a felului demn în care și-a purtat infirmitatea, ea, care fusese plină de energie și capabilă să reziste la cele mai solicitante eforturi. Este surprinzător modul în care a refuzat să vadă evidența, să accepte faptul că sfârșitul era din ce în ce mai aproape.

„Toți mă salută cu o bucurie aproape emoționantă, de aceea cred că vizitele mele nu sunt inutile. Le aduc flori, dulciuri, țigări. Cu cei mai grav răniți stau ceva mai mult. Nu se plâng mai deloc. Un lucru mă zguduie mai mult decât aș putea spune și îmi aduce lacrimi în ochi: când îi întreb dacă suferă, îmi spun «Da, sufăr, dar nu contează – fie să ajungi Domnia Ta împărăteasa tuturor românilor», acesta e refrenul etern, fiecare viață mărunță și umilă e gata să-și dea și ultima picătură de sânge, numai să ajung eu «Împărăteasa tuturor românilor.» [...] De ce trebuie să se lase ei uciși ca să-i cârmuiesc eu pe cei mulți, într-o zi pe care oamenii aceștia simpli, probabil, nu vor trăi s-o vadă? De ce? Unul, groaznic rănit de un glonț dum-dum, era întins pe burtă fiindcă nu putea sta în nicio altă poziție. A întors capul să se uite la mine – era foarte tânăr. «Rău m-au lovit, Mama Regina», mi-a spus, «rău m-a lovit dușmanul!» Cu lacrimi, în ochi, m-am aplecat peste el



Sattar Kawoosh



ca să-l întreb dacă-l doare. «Mă doare, Mama Regina» – iar apoi refrenul etern: «dar să trăiești Domnia ta și să ajungi împărăteasa tuturor românilor» (însemnare emoționantă din 30 august/12 septembrie 1916).

Nu mă așteptam ca New York-ul să îmi facă o primire atât de oficială. Am fost întâmpinată cu toate onorurile militare și civile posibile, de parcă aș fi fost regina suverană. Toate trupele fuseseră scoase la paradă, cu întreaga poliție călare. Am pornit înainte, într-o mașină deschisă, alături de unul dintre domnii oficiali și ne-am îndreptat cu toată viteza de-a lungul uluitoarelor străzi ale New York-ului, despre care s-au auzit atâtea, cu acei gigantici zgârie-nori, înălțându-se deasupra noastră. Trebuie să spun că sunt mult mai impozanți decât mi-aș fi imaginat, au o grandoare la care nu m-aș fi așteptat. Toată circulația a fost oprită, iar populația New York-ului mi-a făcut o primire minunată, o primire din inimă. Puteai simți, vedea, înțelege că era o primire privată, primirea cuiva pe care erau cu adevărat bucuroși să o întâmpine. Mărturisesc că îmi creștea inima de mândrie și tulburătoare emoție. Maria! Maria! Îmi auzeam numele strigat de mii de voci și, după obiceiul american, de la geamuri se aruncau lungi ghirlande de hârtie, de la miile de geamuri ale fantasticelor clădiri, până când tot aerul se umpluse de fâlfâiri albe, ca milioane de păsări mari și mici (fragment din însemnările din triumfalul turneu în „inima” Americii, 18 octombrie - 24 noiembrie 1929).

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

Vitrina

Un nou studiu monografic despre Caragiale

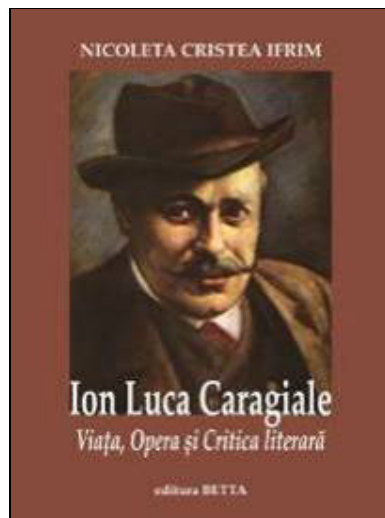
Plecând de la aserțiunea că Ion Luca Caragiale, socotit de Monahul de la Rohia „un scriitor abisal, de talie mondială”, scriitoarea buzoiană Nicoleta Cristea Ifrim se încumetă să scrie un amplu și documentat studiu monografic despre părintele **Scrisorii pierdute**. În succinta introducere, cercetătoarea notează: „Lucrarea de față își propune o reconstituire meticuloasă, organizată cronologic, a existenței scriitorului Ion Luca Caragiale, ca o altă operă a celui ce a trăit-o și care să rămână, totodată, un instrument de referință în caragialeologie, alături de operele celorlalți predecesori: Șerban Cioculescu, Florin Manolescu, Alexandru Călinescu, Ștefan Cazimir și mulți alții aducând numeroase adaosuri, nuanțări și rectificări în domeniu”.

Dramaturgul a debutat ca traducător. Piese de teatru originale n-au avut de la început succesul scontat, tânărul autor dramatic fiind huiduit la majoritatea premierelor sale. Abia după intervenția autoritară a lui Titu Maiorescu se schimbă macazul gustului public.

Din amintirile lui Slavici aflăm că junele Caragiale, cu care a lucrat în redacția ziarului **Timbul**, era departe de a fi avut cultura lui Eminescu pe care îl ațâța să-i vorbească ore în șir despre filozofii germani, îndeosebi despre Kant, la care nu avea acces. Pus veșnic pe gâlceavă, autorul **Noptii furtunoase** și-a contrariat nu o singură dată prietenii care-l ajutaseră într-un fel sau altul, așa cum s-a întâmplat cu Eminescu sau cu mentorul **Junimii** unde și-a citit piesele de teatru, apărute apoi în **Convorbiri literare** și abia după aceea puse în scenă. După aceste trădări Caragiale revenea cu scuze, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, plângând sincer la vestea înnebunirii lui Eminescu pe care n-a încetat să-l considere cel mai mare poet pe care l-au dat românii vreodată. Maiorescu nu l-a iertat niciodată pe acest creator care a fost o simbioză între o mare inteligență nativă și o nestatornicie de caracter dificil și imprezvizibil. Tot așa nu-l va ierta nici scriitorul diplomat Duiliu Zamfirescu.

Viața lui Caragiale este, într-adevăr, ea însăși demnă de un roman, romanul omului care n-a prins rădăcini nicăieri, fiind mereu destituit din funcțiile pe care le-a ocupat vremelnice și care n-au fost deloc puține: redactor, director al Teatrului Național din București, revizor școlar, profesor suplinitor, funcționar public, comerciant etc. A intrat în politică în Partidul Radical al lui Gheorghe Panu, în 1896, urmându-l pe lider în Partidul Conservator al lui Take Ionescu pe care l-a secundat într-o lungă și obositoare campanie electorală care, în final, se va dovedi un eșec. Autoexilat la Berlin, unde va și muri, Caragiale află de mișcările țărănești de la 1907 și va scrie un virulent pamflet la adresa monstruoasei coaliții a partidelor istorice care și-au dat mâna spre a reprimă în sânge pe cei cărora le ajunsese cuțitul la os.

Ca om, Caragiale a fost un adevărat spectacol. A avut o plăcere diabolică de a contraria și de a contrazice pe toată lumea, ca un alt nepot al lui Rameau. Însă a iubit oamenii. Despre personalitatea sa paradoxală au rămas numeroase anecdote. A denunțat improvisația facilă, artei cu tendință preferându-i, după cum se știe, arta cu talent sau tendința cu artă. Arta construcției în textul dramatic a comparat-o cu arhitectura și a militat pentru o literatură care să reflecte realitatea. I-au plăcut muzica, pictura și baletul. Când se așeza la masa de scris avea senzația că eternitatea îl privește peste umăr și rescria, din ce în ce mai caligrafic, o pagină și de zece ori, obsedat fiind, ca și Eminescu să găsească acel cuvânt de care avea nevoie în exprimarea adevărului. „Îmi piepten stilul”, obișnuia el să spună,



fie că era vorba de beletristică, fie de articolul de ziar. Nu degeaba i s-a atribuit porecla de „Moș Virgulă”!

Prin opera sa, Caragiale a reușit să impună două universuri: unul comic (**O noapte furtunoasă, O scrisoare pierdută, Conu Leonida față cu reacțiunea**) și unul tragic: **Năpasta, O făclie de Paști, Păcat, Două loturi, În vreme de război**. Prin comedii a avut de înfruntat lipsa unei tradiții dramaturgice românești, excepție făcând doar pionieratul lui Alecsandri ale cărui personaje sunt duse de mână de autor, în timp ce ale lui Caragiale se mișcă independent. Acest demers s-a derulat cam în șase ani. Ori de câte ori îi vine bine, Nicoleta Cristea Ifrim face critică de tip genetic, adică se referă la sursele de inspirație, la momentul când dramaturgul a avut revelația subiectului (pentru **Năpasta** a văzut o hangită foarte frumoasă despre care un flăcău spune că se va face moarte de om), iar la **Scrisoarea pierdută** e evocată frământarea autorului de a găsi un final care să-i satisfacă pe deplin pretențiile estetice.

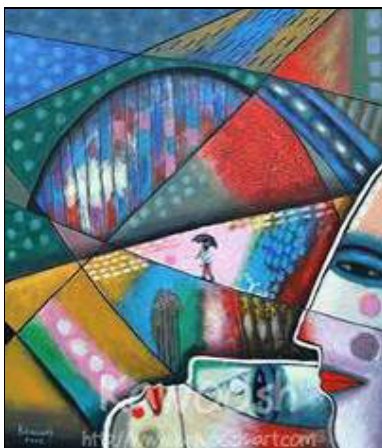
Exegeta se oprește asupra fiecărei opere dramatice sau narative a autorului, enunță mesajul și problema dezbătută, trece în revistă modalitățile de realizare a comicului și caracterizează, rând pe rând, personajele care, așa cum observa un critic, au ajuns să intre în competiție cu starea civilă a populației reale a României dintotdeauna. Concurență stării civile îi făcuse în chip strălucit și Balzac, în romanele și nuvelele sale. Comediile lui Caragiale aduc în prim plan familia burgheză, →

ION ROȘIORU

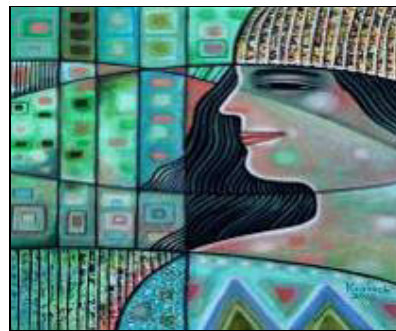
fie din mahalaua bucureșteană, fie din alte orașe din țară. De remarcat că umorul lui Caragiale nu-i niciodată unul gratuit, ci bine contextualizat din punct de vedere social și politic, aspect relevant, printre alții, și de Ion Rotaru, comicul rezidând invariabil din contrastul dintre esența și aparența personajelor. Caracterele zugrăvite de autor sunt universale, după cum observă George Călinescu. Se stabilesc filiații între piesele de teatru și schițe anterioare ale autorului. De pildă, intriga **Noptii furtunoase** a fost ilustrată într-o schiță apărută în **Calendarul Claponului** (1878). Triunghiul conjugal format din Jupânul Dumitrache, teșghetarul său Chiriac și Veta, fusese anticipat de Ghiță Calup, băcanul Ilie și patroana sa. Triunghiuri erotice se vor mai întâlni și-n **Scrisoarea pierdută** ori în **D'ale Carnavalului**. Capodopera atât a lui Caragiale cât și a dramaturgiei românești din toate timpurile este văzută ca o „comedie de moravuri din viața de familie și publică a burgheziei provinciale, în eforturile acesteia de parvenire materială și socială. În final, conflictele se estompează și vânătoria de profituri se înțelege între ei în numele aeluiși scop, mascat cu numele țării sau *țărișoarei* de care fac atâta caz. Piesa atinge amploarea unei epopei eroi-comice a cărei acțiune ar fi putut avea loc oriunde, în capitala unui județ de munte, cum ar fi Piatra Neamț, dar și în capitală. Personajele sunt caracterizate fie individual, fie în grup, stabilindu-se uneori și ierarhizări pe ansamblul operei. De exemplu, Zoe Trahanache e superioară celorlalte femei, mai mult sau mai puțin vulgare. Ea e abordată, pe urmele lui N. Steinhardt, și din perspectivă creștină, prin aceea că știe să ierte. Lumea mahalalei din **D'ale Carnavalului** are în comun faptul că tâmjește după modul de viață al protipendadei, dar n-o înțelege niciodată în esența sa. Este o enormă farsă în care personajele aleargă la infinit unul după celălalt. Imitația aceasta socială este văzută de dramaturg ca un păcat de neiertat. Personajele de aici sunt celibatate, au doar porecle, refuză realitatea esențială și trăiesc alienant sub măști pe care doar le schimbă între ele. Ștefan Cazimir a văzut în această piesă o parodie a melodramei, „nu atât a genului literar în sine, cât a răsfrângerilor lui în sfera cotidiană”.

Ion Rotaru o găsește inferioară **Scrisorii pierdute**, mediul interlop nefiind unul destul de interesant, iar femeile foarte vulgare își „traduc” fără scrupule amantii. Dramaturgul, ca și prozatorul Caragiale, de altfel, are o predilecție vădită pentru cuplurile de personaje, pentru tandemuri ca: Dumitrache/Ipingescu, Farfuridi/Brânzovenescu, Pampon/ Crăcănel, Leonida/Efimița, Lache/ Mache etc.

Momentele și schițele lui Caragiale prezintă diverse aspecte din viața societății, scriitorul evocând baluri somptuoase saloane mondene, berării zgomotoase, bălciuri tradiționale, agitația străzilor, îmbulzeala veselă, păcălelile de 1 Aprilie, școala, justiția, funcționarul umil, high-life-ul, mahalagioaice, trenuri de plăcere etc. Nota pertinentă a scrisului său este aici concizia și dialogul spumos al unei lumi fără griji (după cum observa Mihai Ralea). Avem de-a face cu niște comedii în miniatură. Unii au devenit universali, cum ar fi, bunăoară, Mitică, bucureșteanul prin excelență, pus mereu pe vorbe de duh gratuite, „o secătură simpatcă”, un pierde-vară și un moftangiu. O analiză specială se acordă schiței intitulate **La Moși**. Într-**Un pedagog de școală nouă** este denunțat fanatismul dăcălului fără responsabilitate morală și profesională. Același mediu este vizat și în **Lanțul slăbiciunilor**. La antipodul lui Mitică se află nenea Anghelache din **Inspecțiune**, care, în hipercorectitudinea sa de funcționar model se sinucide de spaima că nu va fi găsit în ordine de superiorii săi. Un destin tragic are și Lefter Popescu din **Două loturi**. Un subiect nu mai puțin tragic este dezvoltat în **Cănuță - om**



Sattar Kawoosh



Sattar Kawoosh

sucit. Protagonistul este tipul veșnicului neadapatat. Tot ceea ce face acest individ se întoarce ca un bumerang împotriva lui.

Cu nuvelele **Calul dracului** și **La Hanul lui Mânjoală**, povestiri cu subiect rural, Caragiale îl precede în chip strălucit pe Sadoveanu, excelând prin așa-zisa tehnică a clarobscurului, tehnică pe care G. Călinescu o găsește impecabilă. Ambele se bucură în acest amplu studiu monografic de analize pertinente. Prozatorul nu explică în niciun fel fantasticul ce-i structurează aceste povestiri halucinante de parcă ar fi ieșit de sub pana lui E.A. Poe. Proza de factură psihologică este reprezentată de nuvele **O făclie de Paști**, **În vreme de război** și **Păcat**, care beneficiază, de asemenea de analize magistrale. Ele au ca mobil spaima de ceva care urmează să se întâmple inevitabil și conduc automat la crimă și la nebunie, toată această evoluție patologică morbidă, ilustrând doctrina naturalistă a lui Emile Zola, explicându-se fie printr-o traumă din copilărie sau din tinerețe, fie printr-o ereditate încărcată.

Alături de Anton Pann și de Nicolae Filimon, I.L. Caragiale este socotit, printre altele, un promotor al balcanismului în literatura română.

Studiul monografic întocmit cu migală și acribie de Nicoleta Cristea Ifrim este cu atât mai necesar cu cât actualizează și nuanțează multitudinea de probleme pe care le ridică un scriitor canonic mereu și mereu de o stringentă actualitate socială și politică. Prin citatele inserate în ea ilustrativ, cartea poate ține oricând locul unei crestomații din opera autorului studiat cât și a uneia întocmită din textele de referință care, de-a lungul anilor și deceniilor, s-au scris despre inegalabilul scriitor clasic prin excelență.

POEZIA CA O DURERE

“Mai am putere, oare, să vă cer/ s-aprindeți focuri mari pe dealul care/ îi vede azi cum vin dintre istorii/ fără iertare iar, fără iertare?// Pe toți flămânzii lumii împărați/ cu gușă atârând ca pelicanii/ vor totul fără plată, fără bani/ desăvârșind ce-au început romanii// Mai buni tătarii, ei duceau pe cal/ doar cât putea-nhăța un fur din fugă/ ăștia au trenuri, vase și conducte/ și trădători locali cu ochi de slugă// ăștia ne iau și limba și eroii/ și ne boiesc istoria cu anii/ ne cresc nepoții, niște zombie triști/ fără identități, precum cumanii// ăștora nu le-ajung gazul și sarea/ și wolframul din Roșia Montana/ ne tot împing afară de pe hartă// Mai am putere, oare, să vă cer/ s-aprindeți focuri mari pe deal pustiu/ de unde și copacii au plecat/ ca-n sate unde nimeni nu e viu?// Mai am putere să v-aduc aminte/ de neamul care a murit râzând/ ca să ne naștem noi, toți fii ai ploii/ Trădând, urând, minșind, alunecând?” (**Mai am putere**, p.26) Acest poem emblematic din cartea de poezie **SCURT TRATAT de ISTORIE contemporană** (Editura Semne, București, 2018) scrisă de Nicolae Dan Frunteletă, nu poate fi altceva decât strigătul de revoltă al unui iubitor de neam și țară, o sinceră pledoarie pentru refuzul întemnițării a ceea ce a mai rămas din “sărăcia și nevoile și ramul” unui popor urgisit și ostracizat de istorie, aflat acum pentru a nu știu câta oară în calea marilor furtuni declanșate atât din interior cât și din afara fruntariilor țării.

În general, poezia este un balsam și o alinare pentru suflet, dar, uneori, ca în cazul de față, poate fi și o durere fără margini atunci când constăți că cheia înțelegerii și descifrării istoriei neamului tău nu există nici măcar la nivelul speranței: “Nu mai vreau să v-ascult/ nu mai vreau/ strig îndurerat/ Îmi ajunge!/ Am înnotat de șaptezeci de ani/ în al istoriei sânge.../ Nu mai vreau/ Îmi ajunge!” (**Greieri în a istoriei iarbă**, p.13). Constatând că “țara e toată în genunchi, la rugă”, poetul se refugiază sufletește în elogiarea străbunilor ale căror fapte de glorie susțin încă eșafodajul fragil al prezentului: “Așa ne-am născut, așa am trăit/ noi, mămăligarii luptând în izmene/ cu armatele



moderne, mackenzene/ balada prin care sunt, prin care ești/ sub crucea oaselor, la Mărășești...iar noi, puținii, triștii, înserații/ ne coborâm către străbuni încet/ ne scufundăm ca moara pe Siret/ și mitul alb care mai naște numai/ câte-un pierdut și păgubos poet.” (**Epopée de la izmene la blugi**, p.18)

Parcă anticipând teribilele evenimente de la Caracal, poetul rostește providențial: “Nu mai e lege, mi-e frică/ Apocalipsa spre noi se ridică...” (**Apocalipsa**, p.25) Și în același registru emoțional, poetul dă frâu liber unui pesimism a cărui orice încercare de combatere nu poate fi sortită decât eșecului: “Eu nu pot spune: Noapte bună, România./ Oriunde te-ai afla!/ Pentru că tu nu te mai afli nicăieri/ Decât, poate, în inima mea/ Într-o stare de veghe chircită/ Într-o stare de frică/ Așteptând judecăți și sentințe/ Țara mea veche și mică...” (**Vina**, p.84) În mărcinișul acestui veac plin de rele, singura cale de scăpare pe care o întrezărește poetul este intervenția Divinității: “Între mize mondiale/ Noi stăm cu mâinile goale/ Dă-ne, Doamne, un răgaz/ Popor dac în marea slavă/ Dă-ne Timpul înapoi/ Ori vinde-ne mai degrabă...” (**În nume propriu**, p.57)

Tristețea domnește ca un leitmotiv pe întreg cuprinsul cărții și se îngemănează aproape neștiut cu setea dorului ale cărui aripi tronează peste amintirile punților de ieri ale existenței: “El nu mai vine, doamnă, pe la noi/ că ne-am schimbat adrese, vieți și case/ chiar continente poate am schimbat/ tot căutând un drum către mătase/ Iar între timp am cam

îmbătrânit/ ne-au tot murit părinții în războaie/ și mamele plângând au tot murit/ cine să-ți scrie, frate Nicolae/ Dar nici eu însumi nimănui nu-i scriu/ Pe ușa poștei mele din câmpie/ un lacăt ca tăcerea a crescut/ în iarba veșnică de colilie/ El nu mai vine, doamnă, un poștaş/ țăran ca noi, legat ca noi de vară/ La mine-n Bălăcița e târziu/ La mine-n viață e târziu și seară” (**Poștaşul**, p.70). La braț cu istoria și într-o continuă competiție cu ea, poetul își găsește rădăcinile dincolo de veac și le binecuvântează cu un mănunchi de cuvinte rătăcite parcă în dulcele izvor al timpului: “În ce vremuri ne-am iubit și noi/ Ce războaie ne-au mânjit privirea/ Doar aproape-un secol ne-a fost dat/ Să ne măsurăm nemărginirea/ Ani întregi am stat într-un priveghi/ Când se-ntorc soldații din războaie/ uneori doar numele mai vine/ să-ți botezi nepotul Nicolae” (**O câmpie verde**, p.38).

În economia cărții figurează și versuri memorabile, prin frumusețea lor, dedicate unor corifei ai literaturii și culturii române ca Mitru Fărcaș, Mihai Eminescu, Fănuș Neagu, Dumitru Radu Popescu, Nicolae Dabija, Grigore Vieru, Constantin Brâncuși, Tudor Gheorghe, Ioan Barbu, Ion Brad, Nichita Stănescu, Ovidius Publius Naso, Adrian Păunescu și Romulus Vulpescu, deasupra tuturor poemelor dedicate lor, părăndu-mi-se cel dedicat lui Lucian Blaga: “Făt Frumos din Lancrăm/ a fost chemat de Dumnezeu poveștilor/ ca să-i lase darul cuvântului/ și umilina înțeleptului gol și sărac/ El însuși a mușcat fructul din cimitir/ ca să afle gustul morții și viului/ Țăran metafizic dintr-un Ardeal/ uitat la granița pustiului/ E un timp fără timp, o filozofie/ din care doar lacrima este/ Făt Frumos și-a luat satu-n spinare/ Ca un melc sfânt și iarăși mut/ s-a întors în poveste” (**Blagiana**, p.39).

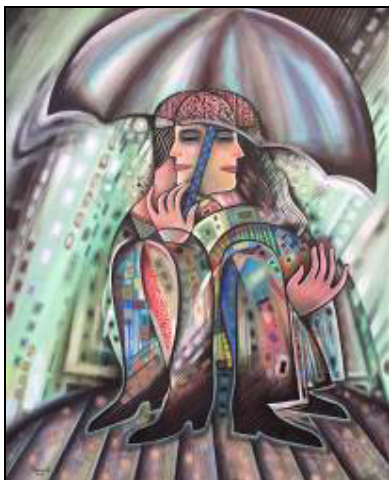
Din sertarul cu lacrimi poetice al unui poet talentat nu putea lipsi eterna dragoste, sădită cu picături de vis pe portativul peren al iubirii: “De frumoasă ce era/ când s-a așezat pe iarbă/ a luat foc iarba sub ea/ De frumoasă ce era/ sărea cămașa pe ea/ și sânii îi dezvelea/ De frumoasă ce erai/ n-aveai loc în niciun rai/ Te văzui, ardeai ca macul/ amiroasei ca zambacul/ și te-am iubit viața →

ILIE GORJAN

toată/ eu, băiat și tu, o fată/ din zarea
Levantului/ din pădurea Rastului/ din
decindea dunăreană/ floare albă,
obligeană” (Cântar de dragoste,
p.36).

“Am tăpile arse, prin istorii
cobor/ spre țara Basarabilor mei/
satele sunt mai ales cimitire/ biserici
golite de dumnezei/ Oltenia s-a retras
la Tismana/ cum se retrage sângele în
rana/ cuțitului...” (Acasă, p.80) ne
spune poetul radiografiind cu
exactitate situația actuală plină de
dramatism a satului românesc, rămas
fără tineri, cu dealuri și câmpuri în
paragină, doar cu bătrâni gârboviți de
vreme și nevoi, ce-și pierd privirile în
zare, doar, doar vor vedea sosind pe
cei risipiți în cele patru zări ale lumii.
Nostalgic, melancolic, dar exact în
simțiri și convingeri, poetul își
încheie această carte cu un poem ce
doare, dând liniștii din suflet o clipă
ca o boare: “Mă despart de această
carte/ precum aș putea să plec/
dincolo de viață, de moarte/ precum
de tata m-aș despărți în acea zi/ când
a plecat, bolnav, spre miazăzi/
precum de mama m-aș despărți/
când, fericită, a zâmbit ultima oară/
văzându-și fiul intrând în casă/ ca o
pasăre rară/ Cum oare voi mai
respira/ fără aerul limbii române/
fără Mică Valahia mea/ fără dorul de
Sud, fără nume/ Închid în carnea mea
această carte/ această istorie, acest
destin românesc/ punte de aur între
viață și moarte/ între ce sunt și ceea
ce gândesc” (Puntea de aur, p.86).

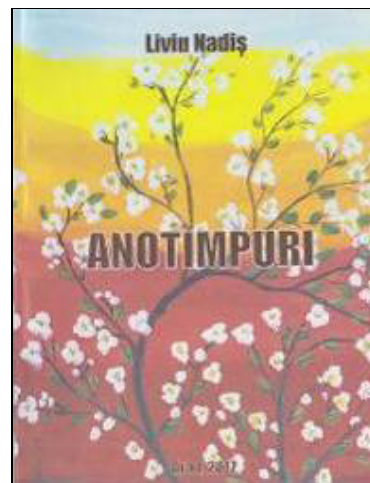
Trecem și noi peste această
“punte de aur” a cărții cu sublimul în
suflet și cu dragostea de poezie
înflorind pe ramuri de lumină.



Sattar Kawoosh

Liviu Nadiș, un poet nostalgic

Editura „Gutenberg Univers” din
Arad, a publicat un frumos volum de
versuri, intitulat *Anotimpuri*, (Editura
Gutenberg Univers, Arad, 2017, 85
p) aparținând poetului Liviu Nadiș,
născut în anul 1952 în satul Copăcel
din județul Bihor, cuprinzând, după
propria mărturisire, poeme scrise de-a
lungul mai multor ani, începând cu
perioada din fragedă tinerețe, din anii
de școală, când elev fiind la
prestigiosul Liceu „Emanoil Gojdu”
din Oradea, a colaborat constant la
revista acestui Liceu, „Țara visurilor
noastre”. Ulterior, colecția s-a
îmbunătățit cu alte poeme având, ca și
primele, un fond tematic coerent și
sugestiv din punct de vedere estetic,
datorită faptului că poetul rămâne
credincios crezului și demersului său
poetic inițial. În toate poeziile sale
Liviu Nadiș se dovedește a fi un
incorrigibil îndrăgostit de peisajul
transilvan, acela din satul lui natal,
din județul Bihor, mai apoi cel din
câmpia de vest, unde s-a stabilit
ulterior. Amintirile copilăriei se re-
varsă năvalnic în imagini ce redau ac-
tivistățile primare, ancestrale, muncile
simple și nobile ale oamenilor din
satul românesc, din „spațiul mioritic”,
cum ar spune Lucian Blaga. De pildă,
poemul „Prima coasă”: „Acum când
salcâmii dau flori / Și seara parfumuri
revarsă, / Prin ierburi greierii-s tot
mai vioi / Și-s tot mai departe de ca-
să. [...] Miroase a fân, miroase a iar-
bă, / Miroase a lapte nemuls, / Pă-
mântul bătut pe toate le rabdă, / De
ziua de mâine se lasă sedus”. Pe ace-
lași ton liric evocă poetul și atmosfera
din satul său adoptiv, Pecica, în poe-
mul cu același nume: „O istorie scrisă
/ Pe pământ bun de pâine / Din care
un meșter / A făcut câteva cuptoare
cu vatră / Ca frumoase femei / Cu ro-
tunjimi de mijloc (...)”. În buna tra-
diție a sămănătoristilor interbelici,
poetul admiră necondiționat și con-
stant natura rurală, acel peisaj mio-
ritic, în instantanee caleidoscopice
care se succed și se aglomerează ver-
tiginos, astfel încât prin fața ochilor
noștri se pereindă –ca într-o călătorie
cu trenul- „Holde, țarini și păduri /
Colb de care pe drumuri, / Apă rece
în fântâni / Băută cu căușul din mâini.
/ Poteci, șesuri și văi, / Fânuri, adu-
nate-n clăi, / Berze, greieri și furnici, /



Urme dese de opinci.” (*Tablou
vechi*). Dar tonul admirativ și idilic
nu e unul constant și monoton, fiind
întrerupt, pe alocuri, în mod fericit,
prin câte o subtilă observație ironică,
de pildă atunci când descrie viața
omului simplu, cu grijile lui zilnice,
coborându-ne, astfel, din sferile înal-
te, cu picioarele pe pământ: „Când
grâul plesnește în brazdă / Toate se
coc, păsări migrează, / Mereleduc
dulcețuri în buze, / Cețurile cresc,
luminile-s difuze / Lanuri de porumb
de tot îmbătrânite / Dau roduri în
lapte la vite, / Strugurii storc lacrimi
în damigene, / Crește mereu prețul la
lemn.” (*Inscripție de toamnă*).

Dragostea de țară este o altă temă a
liricii lui Liviu Nadiș, după cum
reiese din emoționantul poem *Cău-
tare*, străbătut de un puternic și sincer
sentiment patriotic ce atinge punctul
culminant în ultimul vers: „Mă caut
în lutul din câmpie / În urmele dacice
găsite mai ieri, / În povestea spusă cu
duioșie, / În doina cântată de oieri. /
Mă caut în bezna pădurilor tale, / În
stâncile tale de piatră, / În rugina
trecutelor zale, / În cenușa din vatră. /
Mă caut în pacea și-n umbrele tale, /
În dansuri, în datini și-n poezie, / În
sacrele tale hotare, / În tot ce ai tu,
Românie!”. Pe aceeași linie, a admi-
rației față de trecute glorie ale nea-
mului, evocă poetul nume ilustre,
folosind, cu pricepere și îndemânare,
procedul stilistic modern al inter-
textualității (constând în introducerea
unor sintagme celebre, arhicunoscute,
în semn de omagiu pentru poetul evo-
cat): „În țara de piatră, toamnă fiind /
Geo Bogza vedea cum o femeie /
Mușca cu sete un măr roșu / Adus în
traistă de pe o culme, / s-a dus demult
acea lume.../ Mai jos, la Sebiș, pe→

VIOREL RUJEA

dealuri / Mihai Beniuc aducea multam / Pământului ce ne-a dat multe / Poame în mărun de lângă drum, / Poezia rămâne, restu-i uitare și fum” („Inscripție la un drum”).

În contrast cu lumea unor glorii de mult apuse, Liviu Nadiș nu se sfiește să demaște și să acuze abuzurile și nedreptățile din vremea noastră. Astfel, tonul se schimbă radical –din nostalgic și admirativ, în critic și acuzator – atunci când reflectează asupra situației dezastruoase în care guvernele postrevoluționare au adus țara: „Suntem cu toții puși la zid / De mult prea dese reforme / De un mecanism perfid / Ce sparge zilnic vechile norme. / Guvernele vin, guvernele se duc / Averele țării se duc și ea / Doar multinaționalele aduc / Direcții noi care schimbă legea. / Suntem cu toții mult mai săraci / Un sfert din țară a plecat afară / Nu mai avem conducători dibaci / Străinii pământurile ni le ară” („Suntem”).

Poetul, însă, uită repede de grijile zilei și se concentrază asupra unor întrebări fără răspuns, în poeme de meditație filosofică: „Cine lasă să treacă lumina / Prin drepte tufe de aluni, / Cine așează covoare pe frunze / Pe o domoală pantă cu goruni [...] / Cine lasă aroma să crească / Din gutui în odaia cea bună, / Cine întunecă bolta cerească / Când vuietul iernii răsună” („Cine lasă...”). Liviu Nadiș caută răspunsuri la multe întrebări esențiale, transcendente. Uneori, se întreabă, pe un aton autoreflexiv, ce este poezia și încearcă să o definească printr-un limbaj aluziv, metaforic: „O parte din suflet / Ieșit la lumină / Care proporțional cu vârsta / Plânge, / Cântă, / Râde, / Suspină (...)” („Poezie...”). Nu lipsesc nici unele teme ale poeziei clasice, cum este aceea a trecerii ireversibile a timpului, acel *fugit ireparabile tempus* atât de drag poetului latin Horațiu: „Să lăsăm tăcerile în camera / Gândurilor pierdute, nespuse / Și inima n-o să ne doară / Pentru amintirile apuse” („Să lăsăm căutările”). Dar nu numai peisajul idilic, ci și altul opus, sumbru și neliniștitor, oglindă a unui univers interior, a unor interogații și frământări sufletești circumscrise și definite prin imaginea metaforică a peșterii: „Cuțit înfipt / În burta pământului / Slobozind ape / Limpezi și clare / Bune pentru descântec / De nopți smolite, / Tulburate de fâlăieli / De lilieci bolnavi (...)” („Peșteră...”).

Unității tematice i se adaugă cea stilistică. Poetul preferă rima și ritmul poeziei clasice, romantice, având ca procedeu stilistic preferat metafora: „Nu știu cine citește în stele / Când norii izbesc în ele cu deschise cișmele” („Neștiință”); „Tu nu crezi / Că macii aduc somn adânc, / Petalele lor pot acoperi dragostea / Cu noi speranțe...” („Petale de mac”), căreia i se adugă, după cum arătam mai sus, procedeu intertextualității, descoperit de estetica modernistă. Prin acest procedeu –constând, după cum spuneam, în subtile aluzii și trimiteri livești- poetul evocă momente semnificative și pagini memorabile din cultura românească: Astfel, sunt evocați Geo Bogza și Mihai Eminescu, în poemul „Plop...”: Ai stat săptămână de săptămână / pe dreapta paginii întâi / alături de Geo Bogza / pe vremea când Contemporanul / răspândea lumini și gânduri bune. / Ai fost și ești falnic, cei care te-au numărat, / te-au socotit mereu fără soț, / mereu singur, singur...”.

Ilustrațiile Mariei Nadiș, de pe copertă și din paginile finale ale cărții – dovadă a unui remarcabil talent de pictor - vin să completeze în mod fericit unitatea tematică și stilistică a acestei cărți care sperăm să nu fie și ultima, a bihoreanului Liviu Nadiș.

Logos, confesiune, eros



Intitulat destul de sugestiv **Toamna iubirilor mele**, cel mai recent volum de poezii scrise de Gabriella Costescu stă sub semnul timpului și al unui anotimp, celebrat și dezbătut de toți scriitorii lumii. Această temă este oricând fecundă în

poezie. Prima observație pe care o impune lectura este aceea că poeta nu a conceput o carte sortită să reprezinte un simplu anotimp, ci un ade-vărat imn închinat acestuia, cu tot ceea ce ține de trăirea umană și de tot ceea ce, cu multă generozitate ne influențează viața: **Crengile copacilor sunt goale**, spune autoarea sau: **Toamnă! Fată nebună... Desculță hălădui... Despletită alergând peste dealuri**.

Tema fundamentală și reflexivitatea poetei care le asumă nu diferă, de la o generație la alta. Versurile Gabriellei Costescu o confirmă. O structură de sensibilitate impregnantă cultural reține pe retină imagini și face cu ele forme ale liricii, iar formele își creează semnificații pe măsură ce textul avansează. Deopotrivă, tradiționale și moderne, poeziile Gabriellei Costescu merită să fie citite și recitate.

Fin și pătrunzător totodată, erosul, străbate spații cândva de nepătruns și ne induce într-o realitate debordantă. Originalitatea cărții crește dintr-o viziune care-și găsește izvorul dintâi într-un miracol trăit sau doar visat concentrându-l într-un anotimp al dragostei, iluziei și deșertăciunii.

Țipătul meu a străbătut trecutul – Mă retrag în timpul cuvintelor... Cosmos lăuntric... Am scrijelit iubirea/ Cu litere zgomotoase/ Secret nerostit.

Ca o tulburare nedeșluită, și lămurită într-un târziu, odată cu rememorarea nostalgică, **Toamna iubirilor mele**, spulberă hotarul dintre aici și acum, teluric și ceresc, făcând posibilă întoarcerea fantasmaticului fără nume în realul din imediata apropiere. **Iubitule, a mai rămas o floare/ un singur trandafir la mănăstire/ în poezia cea nemuritoare/ voi scrie despre el ca în psaltire.**

Majoritatea poemelor acestui volum conturează straniețea cuplului format din poeta fascinată de tot ceea ce înseamnă toamnă și făptura venită din depărtări enigmatice.

În concluzie, „**Toamna iubirilor mele**” e o carte bine articulată pe triada logos-confesiune-eros, cu sensuri multiple și surprinzătoare, cu imagini multiple și surprinzătoare, cu sonorități ce ne reamintesc de descântecul străvechi românesc, a omului modern care trăiește cu setea de lumină și de tot ce este mai frumos.

ION OPRÎȘOR

VERSURI REGĂSITE

A.I. Brumaru e un extraordinar experimentat cercetător al poeziei. L-a descoperit pe Ioan Es. Pop, dar și pe subsemnatul, între mulți alții. Lucru care mă face recunoscător, dar nu și părținitor, în privința calității versurilor din *Pustia și călătorul*, cu subtitlul „Versuri regăsite” (1969-1974).

Versurile, regăsite, vezi Doamne, sunt, cred eu, de fapt mult, foarte mult amânate. Este o etapă a nemerniceii de scurte vieți când te vezi nevoit să recapitulezi și să culegi și așchiile de lângă trunchi. Important este că acest bun prieten și sprijinitor al meu (de ce să ne ascundem după degete !) nu se refugiază în trecut și are o credință comună mie, - nu lasă să se piardă niciun siaj al creativității: dacă am scris o prostioară, un mai nimic, îmi permit nearuncându-l, să-l refolosesc mai târziu, fie și făcându-l obiectul ironiei mele poate înțelepțite. Brumaru, sunt convins, și-a lăsat versurile exact cum le-a scris în etapa respectivă, când pesemne era tare îndrăgostit, de s-a lăsat vrăjit de muza înșelătoare mereu, fir-ar să fie, atât de infidelă a poeziei. Poezia are o solemnitate peste tot vizibilă, o alcătuire compactă, foarte densă, de la începutul microtextului până la sfârșitul lui și al macrotextului, încât

mă mir că A. I. Brumaru nu a perseverat în acest tip vicios de literatură.

A preferat genul filosofic și cel al comentariului, când poezia i se potrivea în egală măsură. De fapt ajungi să te întrebi la ce bun poezia altfel decât ca defulare, când toate celelalte genuri pot fi considerate ca posibile puncte de sprijin ale trăirii. Un răspuns îl găsim în „Monadă”:

„Am crezut că văd sufletul
cuvântului/ trecând, dar nu se putea
observa/ locul în care se va opri,
osândă/ cuvenită a trupului.// Nu se
pierde nimic în această oază/ de
liniște, pustiu veghează orișice/ și
trecătorii simt teama privindu-i/ din
spate...”

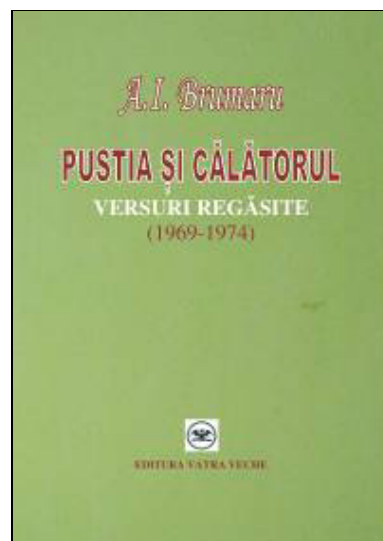
sau în „Eneada”:

”Cum se poate trăi fără timp/ în
bucurie deplină fără cuvânt...”

Este o trambulină filosofică să poți spune :

Ce poet excepțional ar fi putut fi
Raul Brumaru...Cum cade zarul...

Nu pot disprețui un tip de rostire
pe care răuvoitorii ar putea-o numi
exoftalmică, deoarece în opinia mea
avem de-a face cu un fals retorism,
autoironic, un soi de cheie sol a
poeziei care se autodetonează,
teritoriu magic al bălăielii lumii și al
feminității stângace: „O, acest Turn
Babel/ făcut din cuvinte-femei,/ turn
neînțeles în limbile lumii./ El coboară



în noi/ mai ales atunci când ni se face
frică/ noaptea în Rozavlea.”
(„ROZAVLEA”)

Poeziile au o esențialitate
aproape aforistică. Unele, cum ar fi
”Un stâlp de sare”, par a evoca
Vechiul Testament :

”Când se va stinge și acest
cuvânt/ eu voi trece absent și
nepăsător/ ca un prinț pe cerul
albastru.// Clopote se vor ridica dintre
ape/ și un stâlp de sare-mi/ va trimite
lumină.” („Un stâlp de sare”)

MIRCEA DOREANU

Cineva care contează

Autenticitatea poeziei
Nicoletei Drăgan-Bucșă se
adeverește la tot pasul, pas însemnând
aici silabă, prin ultimele versuri pe
care poeta le scrie. Nu este prolifică,
dar este productivă în limita bunului-
simț, ceea ce o apropie de un fel de
arghezianism și îi acordă grația de a
exista ca poetă; demnitatea poeziei
constă în puterea ei emoțională.
Poetica lui Ion Barbu diferențiază
emoția inteligenței de cea pur
emoțională. Cele două plăceri ale
textului sunt cumulate. Poezia
Nicoletei-Drăgan-Bucșă ne adâncește
în ceea ce înseamnă diacronie și
totodată în sincronie, relevând
miturile din ceea ce au ele mai adânc
înspre ce au ele mai înalt:

„Într-o vară a iubirii mele/
o mână luminoasă/
mirându-se cu degetele/



destrăma mirarea îngemănată/
în balada ierbii înrourată//
Doar cerul în suflet mugea/
când păsările dezlegau un psalm/

la poarta veșniciei/
iar cerbii își dormeau tăcerea/
la umbra iezerei mele /
respirând o crudă baladă.

(„Balada ierbii”, din volumul de
poeme „Ecou duminical de fluturi”)

Portretul ei este incomplet
fără perspectiva melodică pe cale de a
se desăvârși. Ceea ce va urma este
fără doar și poate ingenios și melodic
și numai scrisul de pe azi pe mâine
îmi va confirma opiniile. Deocamdată
pot să îmi întemeiez speranțele în
versurile următoare:

„Mai lasă-mi Doamne, /
crengile plecate-n rugăciune/
să plângă într-un psalm
mai lasă-mi un anotimp/
să-mprimăvărez o lacrimă/
în grădina ta.”

(„Copacul”, din volumul de
poeme „Ecou duminical de fluturi”).

MIRCEA DOREANU

POEZIA MIHAELEI OANCEA

Mihaela Oancea, autoare importantă în ansamblul liricii feminine actuale, s-a desprins de suprarealismul exacerbat practicat cu devotament și stranie încăpățănare de majoritatea autorilor-poeți de azi – unii pentru a-și mai estompa lipsa de talent, dacă e să fim puțin malițioși, în timp ce alții se zbat cu înverșunare să epateze prin aplicarea unui teribilism care ar duce, după credința unora, într-un fel de postmodernism de tip nou. Pe cu totul alt palier, Mihaela Oancea, s-a transferat în interesul serviciului poetic într-o lume personală și a devenit un excelent constructor de poeme cu o arhitectură lirică în stil propriu, doar cu unele mici excepții...

Deși la primul său volum de versuri a folosit un titlu oarecum neobișnuit (*Solzii negri ai timpului alb*, 2015), aproape întreg conținutul acestuia se constituie într-o veritabilă chemare spre noi înșine, spre o lume pe care generațiile de azi o ignoră, dacă nu cumva o sfidează, ca să spunem lucrurilor mai pe nume. Astfel, poeta, invocând obsesiv prezența unui *celălalt*, a semenului, în primă și ultimă instanță, printr-o permanentă interferare fie și doar a unui alter ego, adesea foarte bine conturat, lansează chemarea discretă spre o coexistență normală, poate chiar ideală: „Știi că mi-ai zâmbit și azi/ca în dimineața aceea jilavă/care își unduia coapsele răsfățate/cu moi arome de magnolii” (*Solzii negri ai timpului alb*, *Note de târziu*, p. 82). Însă, bună executantă a jongle-riilor lirice fiind, autoarea este o reală profesionistă în făurirea de imagini memorabile reușind să comprime în poeme scurte esențializarea ideii de macrocosm, așa că ne și edificăm: „Spre crucea nopții/draperiile trase,/ceaiul de levănțică/pipa cu intarsii de fildes –/în fotoliu, tu/ca o piatră funerară.” (*SCRUM DE HAVANĂ*, *Nevermore*, p. 90).

Astfel, executând un anume tip de broderie pe osatura unor teme, dacă nu grave, cel puțin sobre, amintind de-o variantă literar-lirică a *Bolero*-ului ravelian, ea deturneză întregul eșafodaj spre un sine mereu domol, mereu spre o blândă și firească înțelegere cu lumea înconjurătoare. În această ordine de idei, ceva îmi spune că Mihaela Oancea, urmând o bifurcare spre un soi de romantism

întârziat, se apropie, discret, în anumite momente, sau versuri, de poezia holderliniană: „Nu, devenirea spiritului nu-i ascunsă omului./ Că viața e așa cum și-o găsește fiecare./ Este lumina vieții, dimineața vieții lui./ Comori sunt ceasurile spiritului clare.” (Acestora natura li se-alătură măreț./ O dovedește omul care atare bucurii culege./ Lumina vieții i se-ncredințează îndrăzneț, / Când nu ezită-n legământul spiritului să se lege” (F. Hölderlin, *Devenirea spiritului*, trad. Ștefan. Aug. Doinaș și Virgil Nemoianu). Astfel procedând la o simplă reducere a acestei lumi, virtuale la urma urmei, îi regăsim chintesența în unul dintre cele mai frumoase și mai reprezentative poeme ale volumului mai de... dragoste: „Oglindită în tine/nu mai zăream/marginile ființei noastre./Cerule înprumutate lumina/ din nimburi arhanghelilor,/adăpând din nemărginire/blânzi unicorni.” (*Solzii...*, *Când a mai rodit așa ceasul?*, p. 47).

În orice caz, și dacă e să parcurgem cu atenție poemele Mihaelei Oancea, respectând anume coordonate, vom rezona cu intimitatea unei autoare postdecembriste evadată clar din înregimentarea-încorsetarea în falsul postmodernism actual în care se bălăcesc așa, cu un fel de voioșie, unii autori contemporani. Luând în considerare acest aspect, se înțelege de la sine că avem în autoarea volumului *Scrum de havană*, 2018, o pacifistă convinsă și convingătoare trimițând spre cititor o poezie calmă, elegantă și bine constrânsă de tarele



unei comunicări ideale. Sigur că, pe alte frecvențe ale transmiterii mesajului, versurile din volum – majoritatea – mi-au purtat gândul spre sensibilitatea poetică a Constanței Buzea, dar și a Anei Blandiana, de exemplu, dar, citind, nu o dată mi-a trecut prin minte și numele a două poete pe nedrept cam uitate, ambele de-o sensibilitate unică în lirica românească: Otilia Cazimir și Magda Isanos, cele de care Mihaela Oancea, prin lirica sa, instinctual, sau deliberat, se apropie intim...

...Întâmplător sau nu, ea folosește realul ca materie primă în stare brută pentru ca, la un moment dat să exclame: aha, te-am prins!: „...Deși prin împrejurimi/se trăiește cu teama de rinocerizare,/cu frigul tăcerii tatuat pe retină,/câțiva sentimentaliști,/vajnici urmași ai unuia – Moromete,/mai duc dorul înfloririi pe vestigiile/la ceea ce odată a fost/umanitatea.” (*ÎNTR-UN TIMP FĂRĂ MALURI*, *Credință*, p. 86). Iar de-aici la convertirea în poezie nu mai este mare distanță, ca să nu mai spun că poeta se dedă și la aplicarea, cel mai des cu îndemănare, la interferarea eficientă a spiritului cu materia...

Într-un context mai cuprinzător, trebuie subliniată ușurința, normală deja în cazul Mihaelei Oancea, cu care – să fie vorba chiar despre o rețetă proprie? – ea convertește, cum spuneam cu alte cuvinte, momentele cotidianului în creație artistică, de valoare în mai toate poemele din volum cu ramificații, în întregul eșafodaj al poemului. Înaintând →

DUMITRU HURUBĂ



pe această idee, aproape fără să vrem, ajungem la regretatul critic literar Cornel Regman care, referindu-se la poeta Ana Blandiana spunea/scrise: „Principiul său de unitate e lirismul, despletirea elegiacă, fără de care poezia nu se poate constitui: participare la un nivel care nu exclude reflexivitatea, asociată fiorului existențial, fiorului în genere.” (Cornel Regman, **De la imperfect la mai puțin ca perfect**, Ed. Eminescu, 1987, p. 150). Nu pare perfect valabil comentariul și pentru Mihaela Oancea? El, comentariul, plinu-se foarte cuminte, zic eu, și pe creația Mihaelei Oancea. Că lucrurile stau așa, sau chiar așa, o dovedesc poemele (și) din acest nou volum de versuri semnat de autoarea pornită cu ceva timp în urmă pe făgașul unei creații care, prin individualitatea exprimării epicolrice, o proiectează automat și fără echivoc în lirica valoroasă a momentului. Și nu doar! Feminină sau nu, dar mai feminină totuși!

Aparent, creația lirică a Mihaelei Oancea pare a fi tributară, măcar din când în când, unui soi de postmodernism apărut pe neașteptate într-un câmp ideatic tocmai când poeta notează, cu discrete accente bizare: „De jur împrejur./sensurile se rostogolesc neîmbălnzite,/în continuă prindere și desprindere./ scânteiază/ până la uitarea de sine ori/până la aglutinarea silabelor/ce au exersat îndelung/singurătatea.” (SCRUM DE HAVANĂ, **Monada**, p. 51). Aici am putea vorbi despre un fel de plonjare, conștientă totuși, într-un spațiu de idei din care nu lipsesc nervurile unui existențialism relativ primar, însă cu terminații în lumea gândirii sartriene. Oarecum în această ordine de idei, pornind de la corecta interpretare a poemelor din volum, Adrian Dinu Rachieru notează (pe ultima copertă): „Într-o lume desvrăjită, grăbită, bolnavă de cinism, poeta Mihaela Oancea (...) ne propune o călătorie «prin vizorul clipei», convinsă că, printre ispitiri și căderi, copleșită de «anomalii sublime» și «spaime nispaoase» (...)” (Adrian Dinu Rachieru, în **Scrum de havană, Coperta IV**). Analiza, elegantă și pliată atent „pe text”, ne apropie rapid de Eugen Negrici, ale cărui considerații se lipsesc perfect de întreaga creație a Mihaelei Oancea. Citez: „Regimul «oniric» e mai curând o disponibilitate spre reverie, visul e simplă visă-

torie, absurdul se ivește, discontinuu (...) versurile, prea scurte, capătă un curs previzibil (...)” (**Iluziile literaturii române**, Ed. Cartea Rom., 2008, p.166).

Poate cu puțină exagerare, creația poetică a Mihaelei Oancea e... atotcuprinzătoare, respectiv acoperind cam toate domeniile vieții noastre sociale... În această ordine de idei, poemele sale, nu doar din acest volum!, sunt părți ale unei construcții lirice care au dus la un final, permanent perfectibil, dar și, logic, precum și la creșterea și consolidarea personalității sale artistice, personalitate care înseamnă, în ultimă instanță, dezinvoltură în actul de creație, sens și context în care, autoarea, în multe poezii adoptă noțiuni noi, doar aparent stridente, pe care le adaptează cu pricepere și grijă pentru a fixa textul în sine în perenitate. Bună și respectuoasă iubitoare de limbă literară, fină și atentă receptoare a realităților, Oancea se ocupă și de educarea discretă a cititorului obligându-l, pe nesimțite, să cunoască și să aprecieze corect valorile artistice.

Mihaela Oancea: *Solzii negri ai timpului alb*, Editura Destine, 2015; *Întrun timp fără maluri*, Editura Grinta, 2017; *Scrum de havană*, Editura Grinta, 2018

CÂND TĂCEREA RĂNEȘTE POEMELE



Valentina Becart este de mult timp o voce distinctă în poezia românească. Și aceasta a demonstrat-o în nenumărate rânduri prin toate volumele anterioare (și nu sunt puține!), dar mai ales prin originalitatea și găsirea formei care i se potrivește cel mai bine, și anume,

acele poeme becartiene, care a făcut-o cunoscută printre critici și printre cititori. Este imposibil să nu-ți amintești de frumusețea poemelor becartiene.

Subtilă, delicată, romantică, atentă la tot ce e frumos, cu un limbaj poetic minuțios șlefuit, și o știință aparte a potrivirii cuvintelor, poeta se mișcă lejer printre metafore, aducând ca noutate inefabilul clipei, de o prospețime înviorătoare, plină de miresme telurice și celeste.

Ca notă specifică, nostalgia funciară care inundă paginile, pătrunzând prin toate fibrele viului: „Nimic din amintire, doar imagini voalate, / flashuri... În sertare, mănuși de catifea / și alte nimicuri” (**Ce soir, je suis fatigué...**)

Un întreg bagaj poetic, sugestia unei vieți în care „Timpul s-a lovit de ziduri, ca un lilac orb, ca o / nepăsare”. În care vezi:

„Fotografii aruncate în cămara fără ferestre”; „trenurile veneau și plecau...”; în care „Toamna s-a oprit în pragul unei clipe, indecisă”. În acest decor aproape bacovian, apare și poeta: „Eu scriu, cerneala se usucă, plouă în / calendare, / cuvintele se pierd într-o mare de smarald”. Toate acestea nu o împiedică să admire însă, cum: „seara își alungă caii spre pădurea de argint” „și toate

cuvintele tremurate se sting / într-un vers anonim...” Aceasta ar fi prima confesiune lirică, ținând loc de Cuvânt al autoarei Valentina Becart.

De fapt, întregul volum e o lungă confesiune cu accente uneori, sfâșietoare, alteori calme, cu tandre îmbrățișări de cuvânt, cu scânteieri de vis, cu miresme amărui și dor de înflorire. Și peste fire plutește „toată această blândă resemnare” (**O nouă tresărire**), „când seara mămpresoară / ca un zid”.

Sigur că poeta așează dragostea pe primul loc în viața omului. Pentru poetă, iubirea înseamnă: „Să mergem, deci..., pe-aceiași fir / Invizibil / și să împărțim lumina între noi / să rostim aceleași lucruri / când toate năzuințele se sting / în nepăsarea unor ploi” (**În ochiul unui demon**).

Și alte elemente întregesc universul poetic al autoarei. De pildă: „un fir de busuioc, / și-o cruce de flori” (**Să-mi descânți**); „o lotcă în larg / căutând paradisul” (**Neliniști prădând**). →

CEZARINA ADAMESCU

Poeta folosește adeseori comparația: „Ziua curgea ca un râu / neîmblânzit, iscoditor” ; „Seara se-nălța ca o flacăra mare, / tremurată”; „o mare, ca o nesfârșită / teamă / într-o liniște de așteptare învinsă”; „ca un suflet căzut în genunchi”; „tăcută / clipa, ca o panteră - în ochiul / plin de-nfiorare”; „prima dimineață - vai... ca un cimitir / înflorit -” etc.

Metafore: „în partea stângă a nesomnului”; „mă curtează o neliniște”; „zâmbet încrustat în statui”; „adăpost într-un ochi lunatic”; ș.a.

Picături de melancolie se strecoară precum lumina prin perdele: „În pragul melancoliilor mele, / stătea / o vară fără seamăn”. Dar această melancolie se transformă adeseori într-o „blândă resemnare”, născătoare și ea de pronii poetice.

Folosirea frecventă a categoriilor temporale: astăzi, mâine, ziua, seara, minutul, clipa, dezvăluie relația specială a poetei cu Timpul. De asemenea, motivul oglinzii arată același lucru. În schimb, lumina e „mereu uzurpatoare”. Altădată: „năvalnica lumină mă cuprinde-n / brațe / și mă strânge: / ajunge!” (**În pas cu vara**). Jocul de lumină și umbră, capătă note misterioase, ceea ce o face pe autoare să se întrebe: „de ce-i atâta vină / în zbaterea luminii, / tresărind în ochi, pe tample...”

Starea de dorință se regăsește în verbe la condițional optativ: aș vrea (în repetate rânduri): „Aș vrea, aș vrea să strig” (**În pas cu vara**). Uneori, chiar și iubirea este trecută la condițional-optativ: „Aș vrea să-ți vorbesc de iubire”.

Autoarea folosește mult și repetiția ca să sporească efectul versurilor, al mesajului, în special în versul final, pe care-l repetă, ca un ecou ce prelungește starea poetică, ca și când nu s-ar îndura să plece, să părăsească pagina. Elemente romantice: „o lotcă în larg / căutând paradisul...”; de asemenea, este prezent visul: „voi fi departe, în zborul unor / fluturi / sau visătoare în albul / unui nesfârșit suspin” (**Niciodată toamna...**). Poeta caută necurmat, „**Un loc de visare**”: „totdeauna o barcă în larg / când țărnuț își caută un loc / de visare”.

Nu lipsesc nici categoriile spirituale, cosmice: „furtuna de îngeri”; „doar cer... și-atâta înfinit -”; ș.a.

În condițiile în care „vremea mea” e „mereu / pe ducă”, poeta nu are decât o soluție: „mă leg de tine, amintire”,

Constanta poeziei Valentina Becart este mirarea, uimirea în fața faptului de a fi: „Doamne, / de ce viața își caută adăpost / într-un cuvânt naiv, tremurat? // La un capăt de gând, / e un semn de întrebare, - ca o rană / deschisă - / Cineva strigă, altcineva și-a pus în cosițe / o floare / și nimeni n-aude cum răsună un clopot / de seară, / și cum se-adună la cină, grăbilele stihii” (**Într-un cuvânt tremurat**). Iar altădată: „Doar eu - un rătăcit pe-o veșnică / cărare; / nimic din slava zilei, doar mirare, / pe treapta cea de jos, / am coborât / și-am plâns / iar focul unui gând - întreg adâncul / l-a cuprins”.

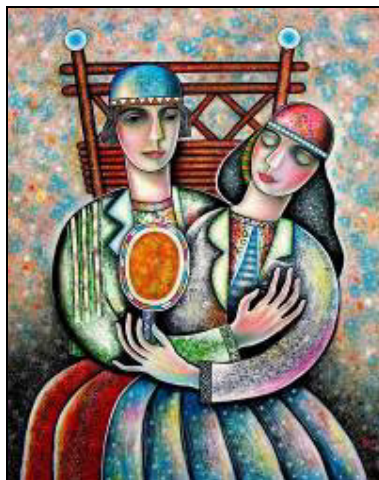
Amestec de concret și abstract, de natural și supranatural, în poezia „**Ora de melancolie**”: „în brațele ielelor / ești tu, cu ochi melancolici, / mușcând dintr-un măr roșu-aprins...”

Conștientă de trecerea ei luminoasă prin lume, poeta spune:

„Prin viața aceasta / înșelătoare, / am trecut - cu sufletul la vedere” (**Legământ cu o stea...**). Pentru ca, destul de blazată, să constate: „Pe firul acesta subțire / nu mai am curajul nici să visez / Timpul / și-a trimis solii împăcării / să-mi anunțe plecarea; / lângă sufletul meu obosit / mai stă de veghe - o noapte haină...” (**Legământ cu o stea...**).

Unele versuri au un caracter aforistic: „infernul începe cu prima / tăcere, / din ruga cea mai aprinsă” (**Ca o zbatere de tâmplă**). Și: „infernul începe cu prima tăcere”; „Timpul înfloarește, / nepermis, / într-o rană”; „căderile / în gol / aduc liniștea mai aproape”;

În dorința sa de contopire cu natura



Sattar Kawoosh

, de integrare în legile naturii și ale cosmosului, autoarea spune: „m-am înfrățit cu vântul când îndoiala / se-nfiripa în sânge; / și-acolo, în câmpie, / doar iarba murmură / aceeași poezie. // m-am înfrățit cu dorul / când toamnele se pregăteau / de fugă / și-ascunsă într-un bob / de rouă / m-am prefăcut în verde / și peste toate, / doar cântec și lumină. // m-am înfrățit cu valul / când țărnuț întreba de tine; / și-acolo, pe nisip, / doar vântul se-auzea / cum cerne dintr-un vis” (**Salvează-mi visul**).

Personificarea este, de asemenea, frecvent folosită: „numai zorile se mai spală / pe mâini”; „doar lumina se-aruncă voioasă, / din ram în ram”; „caii mei de fum”; „ziua mă întâmpi-nă cu aceeași privire / lascivă”; etc.

Din unele poeme s-ar putea desprinde ecouri nipone, mini-poeme în stil haiku: „salt peste viață / vid, eternitate... / și totuși, ecou...” E o chintesență a poeziei cu parfum de inefabil. (**Nimic nou, doar ecoul...**) Și, în aceeași poezie: „drum în serpentină / vânt peste câmpie / cuibul gol”. Și altele două: „în sihastra vale / nici urmă de visare / lan cosit”; „clepsidre sparte / un timp al nimănui / doar jale...” Aceste tablouri miniaturale conțin esență de poezie în flacoane mici, delicate, așa cum se păstrează parfumurile fine.

Inspirația o poartă pe aripile sale, făcând-o să se contemple în propria imagine: „nimic de ieri, mereu o nouă formă, / și eu, printre flăcări și fum, / o arcă la mal...” (**O arcă la mal...**) - seamănă cu titlul vreunei piese de teatru cu un final optimist.

Poezia Valentinei Becart este modernă, dar în același timp, ritmică și plină de muzicalitate, bogată în substanță, cu palide reflexe solare și ecouri livrești ale poeziei și filozofiei universale, un rug de liniște „peste focul mocnit / zăvorât / în adâncuri” (**Ce foșnet de iele...**).

Un fel de triumf al cuvintelor împotriva tăcerii există în poezia: „Toamne răstignite-n cer”: „... azi... / cuvintele mi-au cumpărat / tăcerea / c-un singur semn...” Acest semn e biruința, speranța, dănuirea (**Toamne răstignite-n cer**).

Jurăminte, semne, anotimpuri, lumini, pietre adormite, semne de întrebare, fluturi, mireasma unei flori, albia unor amintiri, nopți de așteptare, risipă. Un întreg arsenal poetic, materiale de construcție cu care →

se ridică edificiul spiritual, unde-și află sălașul, Poezia.

Cât despre amintiri, poeta spune: "Ard amintirile ca o pădure părăsiată".

La Valentina Becart până și gândul e nedumerit și "fisurat de îndoială" (*Această fisură...*). Iar cerul "e uneori prea sus" și sufletul e păstrat "într-o sferă albastră" (*Această fisură...*). Puterea gândului e uimitoare: el e vântuit, viscolit, tăcut, gâlcevit, pătrunde și transcende timpul și spațiile. Urmându-l, sau mergând cu un pas înaintea lui, ne putem trezi într-o altă lume: lumea de sub puterea minții. De aici sintagmele: "viscolul unui gând", "sub fruntea prea senină a unui gând / înflorit".

"De-aș înțelege, (o, cât aș vrea) / rostul fiecărui / gând rostit, / aș merge în vârful picioarelor, / să nu trezesc pantera / din adâncul Marelui Timp" (*De-aș putea...*).

Poeziile Valentinei Becart împlânzesc până și vântul: "Iată și ziua în care vântul / s-a împlânzit / și tăcerile s-au prefăcut în cuvinte" (*Vis de toamnă...*).

Deși folosește cuvintele uzuale ale vocabularului nostru, Valentina Becart evită locurile comune, pastişa, clișeele, căutând imagini proaspete, inedite, tablouri smulse din natură și viață, tablouri ascunse în propriul suflet, pe care acum le scoate la lumină și le împărtășește.

E dificil de găsit o cărare nebătătorită în poezie, dar, cu atât mai mult, poeta se îndreaptă către ținuturile virgine, pentru a găsi locuri și oameni care ne pot umple de bucurie și frumusețe genuină. Poezia ei aduce un plus de liniște, seninătate, profunzime, într-o lume agitată, tulburată, al cărei cuvânt de ordine este conflictul. Sau, cum zice poeta, ea caută: "liniștea dintre zvonuri", o sintagmă care surprinde exact starea de azi.

Cu aceste poeme, Valentina Becart ne îmbrățișează sincer, oferindu-ne fărâmele de cuminăcătură ale inimii sale: "Îmbrățișează-mă / când zorii își deschid în noi / serafice petale / și-i altfel cerul; / aprinde-n ceasul zilei dorul / și lasă timpul să alerge în voie / acolo unde dragostea se-aprinde într-o rază. / Ascunde-mă la tine în suflet / când ploile de vară ne curtează / și-i altfel mângâierea; / îmbrățișează-mă când noaptea-n vise / se strecoară / și dacă o singură

petală o să te doară / atunci vei înțelege de ce iubirea / renaște-n fiecare taină / și se-aprind lumini – în fiecare gând - / atunci când înserează..." (*Îmbrățișează-mă...*)

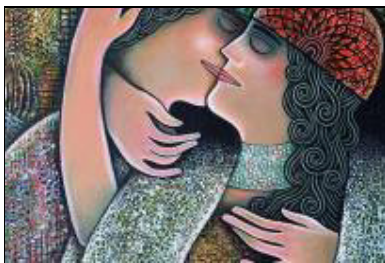
O întrebare cât se poate de îndreptățită: "Cine spune că lumea / s-a vindecat / când toate lumânările / ard / la căpătâiul unui gând?" (*Cu miroso de ambră*).

Iată un poem cu imagini cât se poate de inedite: "Să aducem codri / mai aproape, / când începe povestea; / a fost odată..., / și-n lacrimă / e tot ce mai încap... // să rupem floarea / de colț, / într-o noapte / când fulgerul / și-anunță / domnia; / munții vor fi tot / acolo... / în dimineața senină, / rară e privirea / peste toate..." (*În dimineața senină*).

Cât privește poezia care dă titlul volumului, e cât se poate de firească: toți am experimentat neliniștea, îndoiala, nerăbdarea din tăcere, cu toții ne-am întrebat de ce tace iubitul, iubita, prietenul, părinții, toți cei care ne înconjoară, făcându-ne să ne simțim singuri pe lume în absența lor? Poeta oferă răspunsuri în acest poem care par să adâncească și mai mult angostarea generată de această misterioasă și neînțeleasă, "Vrăjmașă tăcere, absurdă, feroce...", această stare a minții și sufletului. Până când, într-o zi, vom putea spune, ca și autoarea: "Astăzi, în tăcerea mea a înflorit un strigăt!" (*Aș frânge tăcerea*).

Valentina Becart a scris un ciclu de poeme intitulat: "*Poeme fără capăt*", în care-și exprimă crezul poetic. Ca și "poemele becartiene" o altă invenție a autoarei, de mare impact printre cititorii care le-au gustat, ele rotunjesc o operă bine încheiată, structurată tematic, care o propulsează pe autoare printre scriitorii de marcă ai generației actuale.

Valentina Becart, *Aș frânge tăcerea* (poeme), Editura Ștef, Iași, 2019



Sattar Kawoosh

O „erezie” poetică

Marea, personajul activ care nu a existat!



Remus Valeriu Giorgioni realizează o frescă a mării, depășind limitele de timp și spațiu, pipăind eternitatea și problema puterii absolute, mărirea în termeni obișnuiți. Este o epopee amplă, în stilul operelor clasice. Curajul său este de admirat într-o lume care își caută nișa de existență, omițând tainele vieții așa cum au fost ele stabilite inițial. Marea este pântecul din care s-a ivit viața, un dar revelat. Pentru mulți viața este un mister, dar marea l-a făcut posibil în mod real prin energia divină.

Remus Valeriu Giorgioni denumeste cartea *Marea, o frescă livrescă* (Ed. Palimpsest, 2018) **prozopopee**, folosind un termen profund, menit să lege viziunile mundane într-o singură viziune.

Imaginea e grandioasă, desfășurată pe mari spații spirituale, înglobând marile mituri, tablourile biblice, știința de a vedea în perspectivă, tehnica vederii cu inima. Tablourile se derulează unele după altele ca-ntr-o tragedie antică, ele, însă, au și ceva din rigoare tablourilor prezentate de marii profeți, de cartea ultimă a Bibliei, *Apocalipsa*. Succesiunea este bine construită, riguroasă, poetul devine un **văzător** al frământărilor din existența vizibilă și din spatele scenei. Povestea mării e tulburătoare, tentantă, aduce bucurie și teamă. Este o teamă specială, teama de măreția Creatorului, Cel care ține marea în control. Personajele aventurii spirituale sunt cărturarul, poetul, Noe, →

CONSTANTIN STANCU

Ulise, Ahab, Hercule, Ghilgameș, corăbierii, zeii de serviciu în veacul pierdut și regăsit, furtuna și, bineînțeles, Marea... Preluând numele Creatorului din literatura Vechiului Testament din Biblie, personajul suprem este **Iehova** (YHWH), Dumnezeu în control, cel care deschide perspectivele. Epopeea se bazează pe viziunea iudeo-creștină asociată gândirii filozofilor antici și tehnicii literare a literaturii sapiențiale. Limbajul practicat demonstrează că Giorgioni a parcurs numeroase cărți dedicate subiectului, că plusează pe rigoarea teologică și pe tăria filozofiei. El punctează ideile și folosește versul solid, pe unele locuri lasă liber un umor fin, de bună calitate. Este un hătru căruia îi place să povestească și să lămurească mitul ca fiind ceva normal într-o lume supusă schimbărilor, o lume sub furtună. Ca spectator al epopeii el simte că puterea mării este relativă și marile tablouri se vor dovedi a fi tablouri lichide, greu de prins în rama unui prezent satisfăcător pentru toată lumea. El a ales cu grijă cuvintele și știe puterea lor de a pătrunde în inima cititorului.

Volumul este structurat pe mai multe nivele: *Prolegomenele Mării; Acasă la zei; Ghilgameș și Marea; Mărirea și Marea*.

Cartea începe cu prezentarea Mării, personajul contradictoriu, cu putere și fără putere simultan, cel care dinamizează narațiunea. Temele sunt serioase, profunde și implică cititorul în dramă. Povestea se clădește pe infinitele povești care s-au structurat în cărțile scrise de-a lungul timpului și în medii culturale diverse. Poetul navighează liber pe un spațiu spiritual absolut, pus la dispoziție de la Creație.

Volumul se dorește o expunere riguroasă, de natură științifică la nivel spiritual, așa cum s-a consolidat de-a lungul timpului și cum a tentat numeroși intelectuali.

În *Prefață*, Cornel Ungureanu susține despre Remus Valeriu Giorgioni: „Studiile biblice n-au rămas fără ecou în literatura sa: e vorba de o pregătire culturală care îl îndreaptă către un anumit fel de a gândi lumea („erezia”), de a scrise poezie, eseu, de a comenta într-un anumit fel literatura” (p. 5). Cu alte cuvinte, autorul își asumă o mărturie originală, bazată pe principiile teologiei, are curajul să abordeze teme controversate, precum

problema evreiască, soluția finală pentru omenire, poziția de eretic raportat la marea masă a literaturii, preocupat de fenomenul credinței implicate până la ultima consecință, refuzând ritualul obișnuit, dobândit prin repetare. El se luptă cu morile de vânt de pe Mare, pentru a definitiva un proiect poetic mai amplu, asumat cu mult curaj. Cartea are un motto preluat din *Cartea Iov, Septuaginta*, punând în lumină tainele profunde ale vieții și morții. În corpul volumului sunt incluse ilustrații color dinamizând enigmaticele. Avem și o scurtă prezentare a poetului, activ în peisajul literar, redactor de jurnale, colaborator la mai multe reviste literare, prozator solid, cu mesaj pătrunzător despre lumea de astăzi, marcată de tragedii și migrația oamenilor dintr-o zonă în alta a lumii.

Marea este fiara care domină scena, ea stăpânește peste vii și peste morți, sunt trepte lichide și cimitire fosforescente. Poeții prezintă narațiunea lirică, au devenit corăbii rătăcitoare, purtând poverile lichide, zidesc altare, pătrund în gropile abisale. Există și o Mare spirituală, dincolo de fresca imediată, trecătoare. Marea are o demnitate aparte, sunt păduri lichide, altarele ei apar peste tot. Viziunea este dominată de memoria culturală teaurizată cu grijă de cărturar (Borges). De remarcă faptul că poetul scrie denumirea cu literă mare, acordând o atenție specială termenului.

Pe această Mare cărturarii ies în larg, imaginile se mișcă sub puterea viziunii lichide și ea, este un tron pe roți, se văd galaxiile deasupra ca o prezență a infinitului.

Un titlu inspirat: *Acasă la zei*. Poetul reia ciclul Creației permanente, muncile grele ale slujitorilor, obârșiile și secretele de început. Zeii sunt și ei aduși în prim plan, fac legătura superficială cu cerul de la Geneză, pregătind apariția decisivă a lui Iehova.

De observat că există o *Casă a Mării*, că Iahve e pus în locul central, dincolo de furtuni și fântâni marine. Sunt trecute în revistă civilizațiile lumii, de la lumea lui Zalmoxe la universul religios al Ierusalimului, cu deschidere spre universul imens în care Dumnezeu controlează, în adevăr, toate lucrurile în dinamica lor.

Remus Valeriu Giorgioni își continuă sigur pe el povestea, are

instrumentele necesare să definească meandrele unui univers lichid care atrage focul, aerul, pământul, elementele vieții.

Vântul transcrie narațiunea cu atenție, atinge limitele lumii cunoscute. Desigur, vântul este simbolul *Spiritului* care mișcă valurile...

Poetul scrie: „Ca obiect de apă/ Marea e strâns legată de numele ei/ ca privighetoarea de cântec/ Cum cântărețul pe Mare se simte/ cotropit de imaginea ei: un discurs/ purtat de vânt pe-ncrețite creste,/ lichidele sale alei” (*Marea și Cartea*, p. 19).

Aventura are în plan dominat Creatorul, Ghilgameș este un personaj dominat, prietenul său Enkidu participă sub tensiunea epopeii, Marea prezintă tabloul: „Deasupra de Mare, în limpezi zilele ei/ stelele dimineții strigau,/ aclamau și băteau din palme/ sărbătorind întronarea lui Iahve/ definitiv/ peste zei!” (I. *Întronarea lui Iahve*, p. 97).

Când Marea ia act de cunoașterea lui Iahve, ea tremură din temelii, mucedă ca piftia, se confundă cu Măreția, abisul se deschide (*Un act de cunoaștere*, p. 116).

Preluând o viziune din marii profeți (Isaia), poetul, după ce s-a dat cu capul de pereții nopții, căutând, are revelația: „Iehova cu poala mantiei Sale/ lungi și largi și adânci/ acoperă Cerul/ Pământul și Marea care/ spumega printre stele și stânci” (*Iehova pe tron*, p. 145).

O imagine copleșitoare: Marea este și ea o corabie navigând pe mările cerului, scufundată în mit, dar este și un mal în timpul lichid. Istoria pământului este ascunsă în unde, marea picură peste case și oameni, ca într-un tablou de la Geneză (*Marele episod pontic*, p. 118).

Finalul cărții se încheie cu imaginea unui nou cer și a unui nou pământ. Remus Valeriu Giorgioni citează din cartea *Apocalipsa*, cartea descoperii lui Iisus, a celui care a făcut/ face legătura dintre om și Cer, cel care a umblat pe ape, dominându-le.

A fost o vreme când Marea nu exista, iată și povestea în viitor: o vreme va veni și când ea nu va mai fi. Refacerea lumii sub alte coordonate, iată misterul, chiar dacă a fost o vreme în care Marea și-a ridicat armada, zeii, amiralii, vânturile...

Este o ieșire în Calea Lactee, o salvare divină, un portal, cum inspirat scrie poetul.

Călărețul din zorii unei iubiri amânate

Daniel Marian, în volumul *călărețul din zorii unei iubiri amânate* se dovedește un postmodernist pur sânge datorită luării în răspăr a temelor abordate. Prima exemplificare distruge mitul lui Noe:

”acum că s-au dus ploile/ și noe n-are nici o treabă/ bea liniștit la cârciumă/ încă un potop” (*aici e locul cu tine*).

Dar cea mai puternică amprentă postmodernistă poetul o lasă în viziunea unui rai cârciumă: „paradisul era o crâșmă de la țară/ unde muștele se scobeau în nas/ băutura picura din tavan/ mahorca se fuma din pereți/ visele în pielea goală/ țopăiau în draci pe mese” (*se trăia în vecinătatea vieții*).

Dumnezeu este un *deus otiosus* care s-a dus să doarmă puțin: „sau na-ai auzit cum Dumnezeu/ a fost prins dormind/ la facerea lumii/ de aceea atâtea apocalipse/ și nici una teafără(...)/ și mai grav Doamne/ hai să vezi ce ai făcut!/ la jumătate de normă” (*minciuna*).

În această situație, poetul se revoltă împotriva condiției sale de om muritor: „pe când să mă nasc/ înnebunisem/ Doamne e prea mult/ asta e crimă/ să-mi iei mie veșnicia și/ s-o mparți/ pe coclauri/ și mai ales/ s-o vadă toată lumea” (*veșnicia-n pielea goală*).

Apoi privește cu cinism extincția: „într-o ordine firească a lucrurilor și ființelor/ Dumnezeu trăiește/ ca să negroape pe toți” (*fără titlu*).

Moartea este luată și ea în răspăr: „de frigidă ce e moartea/ se vinde ieftin/ pe o coajă de nucă/ și nici măcar/ aia de cocos/ pe o sticlă goală/ de verde de paris/ pe o țigară învârtită/ dintr-o scumbie” (*denigrarea morții*).

Dar tema principală a cărții o constituie dragostea pentru Alina, privită la fel de incitant. Subiectul este abordat prin demontarea simbolului transcendent al aripilor care apropie sentimentul acesta de divin: „mie nu mi-a convenit niciodată/ că aripile nu-ți cresc direct din cap/ din gură din urechi sau din ochi dar/ cel mai bine din ochi de acolo/ să-ți crească odată cu văzduhul// dar să-ți crească aripi pe la spate/ de parcă ți-ar fi rușine cu ele/ și nu trebuie să se vadă/ când le plimbi ce prostie/să-ți

plimbi aripile ca pe evantaie” (*ordinea nefirească*).

Iubita lasă impresia de frigidă, noroc cu poluarea planetei: „la porțile tale alina/ sărutul îngheață/ de așteptare/ până te dezgheți tu/ o să ai de-a face cu/ încălzirea globală” (*încendierea lui unu pentru a începe doi*).

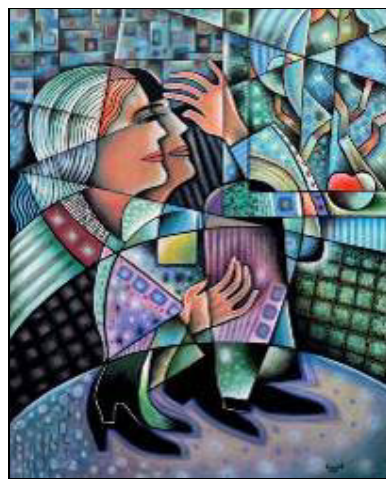
Apoi poetul revine la gânduri mai bune în versuri de sorginte chiar romantică: „voi știți de ce inima/ nu bate niciodată la fel?! pentru că ea fuge/ după o altă inimă/ încearcă să o imite” (*cardiografia încă unei inimi*).

În lumea asta imperfectă Dumnezeu a făcut femeia ca să o bulverseze apoi cu frumusețea ei: „Ce greșeli mari a făcut Dumnezeu/ când și-a pus lumea în cap/ s-o facă să arate ca lumea/ pe care a visat-o/ beat drogat sau numai nebun/ te-a făcut pe tine/ și a fost destul/ să dea cu lumea pe jos” (*Știu că numele tău este iubire*).

Tot în stilul acesta de profunzime luată în derâdere, poetul aduce un alt elogiu femeii: „iau pâinea și o fac femeie/ pentru că femeie trebuie să fie/ să ajungă la toți fraierii de pe lume” (*Alina - chiar dacă nu te cheamă Ana care-i plecată în weekend*).

Poetul este sensibil și la darurile naturale ale iubitei: „ți-am remarcat ochii și urechile și nasul/ și gura și pulpele și celelalte/ arătări dumnezeiești precum sâni” (*decă așa să știi*).

Făptura iubitei îi provoacă insomnii matrimoniale: ”în noaptea deasă/ crudă prințesă/ ți-e nu-ți pasă/ că am insomnii/ de mătăsoasă/ tu nu știi/ câte stihii/ te îmbracă mireasă/(...)/



Sattar Kawoosh



insomnii feline/ insomnii alene/ insomnii cu tine” (*ascunsă-n povești*).

Iubirea aceasta văzută oximoronic nu poate fi decât imposibilă: „vremea-i o scorpie se vede că-i/ vremea unei iubiri amânate/ și aia tot scorpie sau vreo/ ceva asemănător” (*numai scorpiei și un timp scorpios*).

Toate acestea îl conduc pe poet la concluzia: „nu există frumusețe fără nebunie” (*trebuie că sunt o pacoste amețită*).

Ca la poezii blestemați, alcoolul aduce alinarea. „de câte ori sunt îngeri și asta/ se întâmplă de câte ori beau / cele patruzeci de pahare” (*cum mai vine ș-asta?*).

Daniel Marian nu merge pe căi bătute, se ferește de șabloane de limbaj. Chiar și tristețea lui trebuie să fie originală: „colecționez tristeți/ limpezi și adânci/(...)/ caut un nou fel de tristețe/ care n-a mai fost/ trebuie să am o tristețe a mea/ să poarte numele meu/ cu tristețea alina/ nu mai pot s-o duc mult/ a început să se ofilească/ în suflet”(*prea devreme pentru inventar*).

Într-adevăr vremea inventarului nu a sosit încă, Daniel Marian după ce a publicat vreo șazeci de cărți (poezie și comentarii literare), a ajuns la maturitatea creației sale. În poezie și-a creat un stil inconfundabil, ludic și expresiv cu accente abisale, chiar tragice. Viziunile sale, uneori șocante, totdeauna surprinzătoare, incită la meditație. Fantezia sa este inepuizabilă. Critica literară s-a aplecat prea puțin asupra cărților sale de versuri. Merită mai multă atenție, fiind un poet original.

LUCIAN GRUIA

Aglăița

„Aglăița”, volum de proză apărut la Editura PIM Iași, sub egida Asociației „Universul Prieteniei” în colecția „Cărțile Iuliei”, în anul 2019, sub semnătura scriitoarei câmpulungene Luminița Ignea. O carte care ferește perdeaua și deconspiră realitatea mediului rural, cu totul alta decât le place să-și imagineze nostalgicii vremurilor pe care nu le-au trăit și ai locurilor cărora nu le-au simțit asprimea.

Personajul „Aglăița”, un nume obținut prin diminutivare rurală a celui a uneia din cele trei grații, adică „Aglăia” (strălucirea), este realizat prin îmbinarea consecințelor și reacțiilor de răspuns la acele situații pe care se bazează firul narațiunii. De regulă, personajele din volum nu apar „ex nihilo”, intrarea lor în scenă este precedată de o mini cronică de familie, înainte de a afla ce are în bagaj și cum îl poartă, cititorul are deja jalonat, prin referire la mediul de origine, drumul pe care se va deplasa prin pagini acestea. Experiențele traumatizante, personajele cărții nu sunt scutite ferite de asemenea tratamente din partea mediului în care trăiesc, până la urmă din partea societății. Prin aducerea în prim plan a unor realități caracteristice agriculturii cooperativizate, e sugerată perioada în care se petrece acțiunea celor mai multe dintre compun volumul. Relațiile interumane, specifice acelor vremuri, nu sunt descrise sumar, ca după o artificială tentativă de cunoaștere, ci din interior, cu cuvinte relativ puține, dar capabile să redea atmosfera de atunci pentru cititorul de azi, dar mai ales celor care au încă nostalgia vremii în care erau tineri și nu luau în tragic politica și rezultatele ei în viața satului.

„Celula de bază a societății” de atunci apare în cartea doamnei Luminița Ignea diferită față de ceea ce, teoretic, era neapărată nevoie să fie, atât de diferit încât copiii veniți pe lume fără a ști sau a primi ulterior convingerea că au fost suficient de doriți, pornesc în viață cu handicapul lipsei de iubire, aceea pe care ar fi fost firesc să o constate în casa părinților. Această carență purtată în suflet de fetițele aflate la vârsta la care apare punctul de inflexiune în care copilăria lasă loc vieții mature, asta fără a fi luat în considerare dacă persoana este



pregătită, că suma de reguli dure care funcționează în societate nu are milă și nici dorința de a face daruri, agravează vulnerabilitatea lor în fața profitorilor sentimentali. Aici apare o altă temă care este prezentă în mai multe texte ale cărții, momentul intrării în viața adultă, rămâne la latitudinea fiecărui cititor să aprecieze care este mai perfidă atitudine, cea a retardatului care a folosit pumnul și bâta sau a șmecherului intelectual care și-a organizat strategia folosind un eșafodaj de minciuni catifelate, ori complicitatea alcoolului. Mult mai ușor i-a venit lui Luca G. Luca să se revolte împotriva a ceea ce, inițial, îl fascinasă, decât băiatului Claudiu să joace șotron după ce a înțeles el ceva din rolul conturului desenat de criminaliști pe trotuarul pe care se terminase o poveste de dragoste, cea a tinerei nevăzătoare care se dăruise fără rezerve, acolo și atunci când asupra destinului ei se înghesuiau nori mai negri decât întunericul cu care era obișnuită.

Simpaticul bibliotecar Alexandru Dima și-a botezat iubita din Savetuca în Svetlana, o fi știut el mai multe despre direcția în care se îndreaptă posibilitățile lui, iubăreț, dar nu s-a sfiit să solicite viitorilor socri atât de mult, pentru a șterge rușinea pe care el o provocase fetei, încât joiana a fost jertfită, nu prin ardere de tot ci prin vânzare pe banii necesari pentru dotă. Tinerel și iubăreț, dar a reușit să distrugă câteva vieți, dar salvată de dragostea pentru cărți și pentru carte, Svetlana, asemeni multor alte personaje ale volumului salvate de aceeași pasiune pentru lectură

(Frăsinica, alt nume de Grație), să devină o „babă buchinstă” care să-și accepte situația. Cine știe? poate atunci când a înțeles că iubitul ei, cel care a devenit altceva, dar atunci când devenirea, nu o fi avut și ea un strigăt asemănător celui cu care Pena Corcodușa și-a recunoscut pierderea celui drag. Poate, dar numai după o astfel de eliberare poate apărea resemnarea cu care își transportă, de multe ori dăruiește, cărțile sale.

Prin satul potopit de Facebook băntuie totuși formele de viață specifice populației neinstruite și care au pierdut bunul simț și cumsecădenia de altădată și nu abțin de la a-și exhiba răutatea și egoismul amplificate de aburii alcoolului. Atunci când fostul violator devine prosper om de afaceri, băiețelul care își apăruse mama cu vâtraiul nu face o criză de demnitate și cere liniștit măriri de salariu, ba chiar și banii pentru pâinea familiei pe care acela îi luase ca o compensație pentru eșecul erotic. dar asta e lumea modernă, în care Betina a lăsat în țară un nume biblic (Elisaveta: Dumnezeu s-a jurat), pentru a deveni servitoare din toate punctele de vedere și fără simbrile, într-o familie care nu este și nu va fi niciodată a ei.

Este greu de crezut că un băiat poate consimți la întemeierea familiei doar pentru că viitoarea soție a fost mireasa pentru câteva momente a altuia, dar în patul lui, greu de crezut, dar nu imposibil. După cum nu au fost și nu sunt imposibile glumele celor două surori, Tanda și Manda, nici macabra glumă din final. Dacă eu împărțit același bărbat, s-ar părea că și pe primul, de ce nu ar fi tot împreună protagoniste scenariului cu care au îngrozit fotografii.

Zarzărul încărcat de flori sau de fructe, după cum este anotimpul, anotimpul, apare în momente de antrac, dar devine inutil atunci când din curte a dispărut și ultima speranță de a exista vocea de copil care să bucure părinții, așa neobișnuiți cum or fi fost ei.

Cartea „Aglăița” a Luminiței Ignea este una îndelung gândită înainte de a fi scrisă, autorul are privilegiul, spre deosebire de cititor, că își poate citi cartea înainte de a o fi scris, de aceea consider necesară și o a doua lectură. Se va vedea de ce.

IOAN MUGUREL SASU

Mierea istoriei

Cu romanul *Răzbunarea mării*, apărut în 2018 la Editura Rafet, Constantin Marafet își definește viziunea artistică asupra vieții. Un roman consistent, bine scris, cu pasiune și foame după adevărul istoric din existența oamenilor obișnuiți. Autorul reușește să împletească în mod favorabil realitatea cu ficțiunea pornind de la fapte concrete și cunoscute în istorie, sociologie, doctrine politice, literatură.

Ațiunea cărții se declanșează în perioada imediat următoare războiului mondial ultim când jocurile politice dintre marile puteri s-au făcut și România a intrat sub influența sovietică. Anul 1946 a fost un an greu, alegerile, aparent democratice, au pus bazele unei dictaturi atroce în zonă. Mulți oameni au fost afectați de noile realități. Au trebuit să uite cutumele și normele sociale, să se adapteze forțat la o realitate cruntă, marcată de incultură, violență, lipsă de libertate, eliminarea valorilor credinței, blocarea inițiativelor personale, cu speranțe risipite.

Pe acest fond social autorul ne prezintă, în paralel, viața a doi frați: Gheorghe și Petru Sultănescu. Gheorghe trăiește la țară, este un om sărac, are probleme de vorbire, dar este cinstit și ține la familia sa. Soția Ioana și copii sunt toată averea sa. Din întâmplare descoperă o comoară, are iluzia că va putea să-și asigure viitorul prin valorificarea acesteia. Mirajul îi va da energia de a acționa în viață, de a suporta toate agresiunile care vor cădea asupra lui din partea unui sistem social necrutător. Bănuț permanent, i se înscenează un furt, este arestat și rezistă în închisoare până la limita umană, apoi moare, fiind afectat de condițiile crunte din acel mediu dur.

Petru e avocat de succes, intelectual rasat, pasionat de politică. Alegerile din anul 1946 i-au marcat viața, a avut iluzia că democrația era validă, dar mugurii dictaturii au anulat orice demers. Nu a intrat în jocul social care se instala în țară, dictatura era regula. Partidele democratice s-au topit în magma istoriei, puterea se mișca tulburător spre un final grotesc din care oamenii erau omiși. Este condamnat la închisoare pe termen mare, șaptesprezece ani. Se eschivează de executarea pedepsei ascunzân-



du-se în podul casei ani buni, trăind ca un pustnic. Este iertat în deceniul șaptezeci, dar viața sa a fost făcută praf. Câteva fraze descriu starea: "În podul casei, Petru continua lungul drum al așteptării. Zilele se pierdeau în luni, lunile în ani și viața lui semăna cu un cimitir într-un tablou. Îl înnebunea liniștea și lipsa de orizont" (p. 161)...Sau alt text: „Podul, întunericul, singurătatea... îi dădeau o stare de rememorare permanentă. Se gândea la un lucru de cincisprezece ori pe zi, îl întorcea pe toate fețele cele blajine, cele dictatoriale, cele ale călăului. Peste tot era scris un singur cuvânt: destin. Cine a inventat cuvântul acesta atât de anost, fără pic de înțelegere umană?...” (p. 163).

Romanul are câteva linii de forță pe care se derulează narațiunea:

-Viața țăranul român în condiții vitrege, mereu urmărit de sistem, mereu bănuț de autorități că fuge de răspundere în fața puterii. Deși marcat de lipsa educației și de pauperizarea forțată a satului, personajul Gheorghe rezistă prin istețimea sa, prin capacitatea de a suferi, prin speranța că va veni vremea când acea comoară găsită îi va permite o viață mai bună. Defectul de vorbire îi dă puterea de a-și etala vigoarea, istețimea naturală, iubirea pentru cei din familie. El vede multe lucruri pe care alții nu le observă. În final, ca o acoladă a istoriei, el poate vorbi coerent, dar moartea îi blochează discursul.

-Plutonierul major Bucurică reprezintă întregul sistem social: brutalitate, lipsa empatiei, lăcomie, răutate în stare pură. Pasiunea lui bolnăvicioasă pentru femei reprezintă neputința în fața istoriei crude, așa

cum este ea. El nu poate iubi, nu poate înțelege oamenii ca ființe vii, cu sentimente și viață proprie. Reținem câteva fraze: „Rămași singuri, Dumitru și Bucurică se apucară de băutură ca de revelion. Aburii alcoolului le înfierbântaseră mințile. Îi povesti în amănunte despre obsesia lui pentru Ioana și cum voia să scape de Gheorghe să aibă drumul liber. Degeaba a încercat Dumitru să-l întoarcă din drum. Nu reuși. În schimb, Bucurică îl convinsese să ia parte la ticăloșia lui” (p. 135).

-Petru reprezintă intelectualul român bine educat, capabil să facă față vieții, dar eliminat brutal de pe scena socială. El acționează în mediul urban printre alți intelectuali: profesori, judecători, demnitari. A rezistat în podul casei prin lecturi, rememorări, atenție, viață spirituală. A avut capacitatea de a face saltul peste epocă. Prețul pe care l-a plătit a fost enorm, la limita anulării ca individ.

-Cei doi au rezistat datorită familiei, Ioana s-a dovedit o soție credincioasă și dedicată, iubindu-l pe Gheorghe așa cum era acesta. Laura, soția lui Petru, a dat dovadă de tact, înțelepciune și iubire. În momente dificile dragostea îi leagă pe cei doi, bărbat și femeie. Familia a fost secretul rezistenței acelor oameni agresați de sistemul social. Copii vor suferi și ei consecințele marginalizării sociale.

-De remarcat solidaritatea oamenilor obișnuiți în fața dictaturii. Laura, soția lui Petru, o înțelege și o ajută pe Ioana, soția lui Gheorghe, aflată la țară, într-o situație socială dificilă. Sătenii îl compătimesc pe Gheorghe, îl consideră integrat și-l ajută în momente grele, când el a evadat pentru a-și vedea familia. Drama este accentuată de faptul că țăranul umil decide să evadeze cu două luni înainte de termenul de executarea pedepsei, dragostea pentru familia sa depășește normele juridice sociale.

Constantin Marafet introduce în povestea celor doi frați elemente menite să pună în valoare destinul oamenilor normali într-o vreme anormală. Scenele de dragoste dintre soț și soție sunt descrise ca ferestre spre o lume mai curată. Autorul își exprimă simpatia pentru oamenii care au suferit, punându-le în cont gesturi și cuvinte nobile în faptele de zi cu zi. Secvența reacției câinilor lui Petru la trecătorii de pe strada unde era →

CONSTANTIN STANCU

casa acestuia, reprezintă solidaritatea naturii cu oamenii care suferă. Aparențele nu pot bloca lucrurile profunde. Fragmentul din roman unde se descrie modul de evadare și toate faptele evadatului Gheorghe sunt simbolice, dau consistență povestirii. Sunt secvențe redactate modern, ca într-un film de acțiune în care personajul principal iese biruitor prin inteligență și inspirație. Paginile din roman unde Bucurică regizează împreună cu un sătean așa-zisul furt săvârșit de Gheorghe, sunt de un sinistru absurd, trimițând la răutatea funcțională dobândită. Exemplele pot continua.

Scriitorul și-a pus toată pasiunea în acest roman, reușind să realizeze o poveste bine construită, faptele curgând firesc, fără găselnițe moderne, specifice tehnicii literare la modă. El nu forțează limitele, din contră, se regăsește în limitele sociale și le exploatează potențialul. Fraza curge lin și pune în evidență, în planul al doilea, simboluri și paradigme serioase. Fraza are scilipirile poetului Marafet, iar scenele sunt construite cu talent, așa cum am arătat. Experiența sa literară și cea de editor au fost valorificate bine, povestea provocând cititorul și atrăgând atenția asupra unei perioade complicate din istoria noastră. Mijloacele literare de care se folosește scriitorul sunt cele clasice, se pune în lumină viața oamenilor ca o valoare care aduce timp în plus. Deși finalul nu este unul pozitiv, intră în logica istorică și dă o tușă de realitate care face bine înțegii narațiunii. Petru a fost considerat „dușman al poporului”, fiul său la fel, linia logică a suferinței se întinde asupra urmașilor ca o umbră.

Trupul lui Gheorghe nu poate fi recuperat de familie din cimitirul închisorii decât după expirarea condamnării, semn că sistemul a fost atent până la detaliu asupra regulilor pe care le-a impus peste normele divine.

Comoara, descoperită întâmplător de Gheorghe, reprezintă valoarea pe care o poartă în mod secret oamenii simpli, una cu expunere în timp. Dumnezeu a pus această valoare în ei, ea nu poate fi abolită. Flăcările care semnalează prezența metalului prețios, sunt semnul vizibil, miraculos, menținut și în tradiția populară, că aceasta nu poate fi distrus. Comoara este prezentă în gândurile celui umil ca un punct fix menit să miște universul: „Apoi, deodată, speriat, se

uită iar în colțul camerei, acolo unde-și ascunsese aurul. Văzu pentru o clipă niște flăcări albastre cum se ridică până la tavan și cum coboară rapid în dușumea. Se frecă la ochi. Privi cu ochii scoși din orbite. Totul era normal. Se liniști” (p. 11).

Dragostea a fost modul prin care oamenii au rezistat în epocă: „Se întoarse către ea, o luă în brațe cu bucurie nedisimulată. Bucuria găsirii unei soluții îi asigură confortul psihic și o liniște binecuvântată. O sărută pe gură apăsător, cu toată dragostea. Laura se lăsă în voie în brațele lui, topită de dragoste, suspinând” (p. 79).

Dragostea acoperă toate lucrurile, face suportabilă istoria și amarul mizeriei...

Realitate și ficțiune în „Demon și înger”



Împletind în chip armonios realitatea cotidiană cu ficțiunea, scriitoarea Dora Alina Romanescu reușește să transpună într-un tablou bine conturat imaginea lumii contemporane, oferindu-ne posibilitatea de a descoperi caractere umane aparte, destine înfășurate pe mosorul rigid al vieții. Fiecare secvență din romanul „Demon și înger” are stropul ei de moralitate. Protagonistul este Samuel Rusalin, cel care dă greutate romanului, a cărui viață seamănă, într-o oarecare măsură, cu parabola „Fiului risipitor”.

Sufocat de amintirile copilăriei, petrecută numai în lipsuri materiale, dar și de scenele imorale care se petreceau în viața intimă a părinților săi, Samuel se dedică învățăturii, obține o bursă pentru a studia în

străinătate și ajunge la Universitatea Tehnică Massachusetts, își ia doctoratul în cadrul Universității Harvard și devine unul dintre cei mai cunoscuți și apreciați oameni de știință din America. Își repudiază părinții, nu le recunoaște efortul făcut, îi denigrează într-un mod neașteptat: „Vreți să știți cât mă simt de întinat de mizeria pe care am trăit-o alături de voi, părinții mei? Nici nu vă trece prin minte că mi-ați distrus întreaga ființă. Blestemaților!” Blestemul se întoarce însă, asupra lui. Devine un demon, un „devorator de fecioare” pe care le cucerește prin eleganța câștigată în anii petrecuți la studii în străinătate, prin prezența de spirit a omului cultivat, dar mai ales cu bogăția financiară de care dispune, distrându-se cu ele și făcând amor în cele mai luxoase hoteluri. Drept mulțumire, le oferă câte un lăntșor de aur cu pandativul inscripționat „love”. Este omul care se ascunde sub o falsă identitate privind numele și profesiunea sa: Jean Tack, Carol Ralf și Gil Boltan. În toate aceste situații, el trăiește cu satisfacția că victimele lui nu vor afla niciodată cine se află în spatele acestei minciuni, devenită pentru el o adevărată virtute. Cea care îl va introduce în tainele vieții sexuale este Julia, o prostituată din Palma de Mallorca, apoi Yulia, o adolescentă de cinsprezece ani îi va deschide curiozitatea virginității, după ce au făcut cunoștință pe o pagină de socializare. A urmat Roberta, de șaisprezece ani, apoi Laura, Adela, Viviana, Miki, Cecilia și alte câteva, eleve în ultimul an de liceu, aflate într-o tabără de vară la Vama Veche. Ultima sa victimă este Tibiana Avram, profesoara de limbă engleză, însoțitoarea grupului de elevi de pe malul mării. Insistent și curtenitor, admirat de părinții domnișoarei, falsul pilot din cadrul trupelor NATO își pune în aplicare planul de căsătorie. După ce și-au petrecut luna de miere în insulele Maldive și în croazieră, la foarte scurt timp, Gil Boltan simulează întoarcerea sa la unitatea militară de care aparține. O neînțeleasă tăcere se așterne între ei, până când sosește vestea că avionul în care se afla Gil s-ar fi prăbușit în condiții necunoscute. Investigațiile nu reușesc să elucideze cazul pilotului, dar destinul devine implacabil.→

MIRCEA DAROȘI

Tibiana, aflată în vizită la fratele său în America, participă la o conferință susținută de un mare inventator român, care nu este altul decât soțul ei, Gil Balton, cu numele său adevărat, Samuel Rusalin. Tibiana îi adresează o avalanșă de reproșuri. Regretele lui nu sunt luate în seamă: „*Pentru Gil, trecut în veșnicie, am doar gânduri de bine, pentru bărbatul din viața mea care a vrut să pară dispărut, am păreri de rău, pentru un farsor nu am niciun strop de clemență*”. Făcându-și un proces de conștiință, demonul devorator de fecioare devine „înger”, renunță la demnitățile publice și caută calea împăcării și a iertării. Cartea are un final fericit pentru ambele personaje.

Romanul are o structură aparte în care predomină dialogul deosebit de dinamic, direct, încărcat cu expresii specifice adolescenților, în viața cărora, Dora Alina Romanescu știe să pătrundă în cele mai ascunse detalii. Evocările sale au un caracter moralizator, sunt semne de întrebare pentru tinerii de astăzi, prinși în mrejele curiozității excesive și a pretențiilor exagerate, fără de care, consideră ei, nu există fericire, nu pot fi moderni, dar nici nu se rușinează atunci când greșesc. Ei cred că este normal să trăiască cum simt, fără nicio regulă impusă de școală, familie și societate.

Prozatoarea are o remarcabilă aptitudine pentru reprezentările caracterologice ale personajelor, multiplică observațiile asupra acestora, printr-un vocabular liber, uneori șocant, preluat din împrejurările cotidiene. Folosește cu abilitate arta contrastelor care se dezvăluie îndeosebi prin dialogul interior. Dora Alina Romanescu este un fin analist și un inventator de psihologii verosimile. Imaginația creatoare dă culoare și sens scrierilor sale. Arta descriptivă și portretul fac parte din arhitectura stilistică a autoarei. Cultivă o frază atractivă, bine așezată în text, iar verbul ei se conjugă la toate timpurile și nuanțele sale estetice. Parcursul acțiunii este înnoibilat de texte biblice pline de înțelepciune și credință în Dumnezeu. Citind cartea Dorei Alina Romanescu, trăiești cu impresia că ai în fața ta ecranul cu un film în care se derulează scene din viața cotidiană.

CARUSEL ÎN IMAGINAR

Nicolae Suciu menține în tempo susținut seria lucrărilor sale epice. După volumul doi al romanului **Sindromul de panică în sud-estul noii Europe** (2017) și cel de proză scurtă, **Povestind vei dobândi** - 2018, asiduul autor vine cu o consistentă carte de proze scurte și schițe (28 piese), **Un Selfie pentru UE** (Ed. Vatra veche, 2019) care reunește, într-o paletă stilistică și tematică variată, o sumă de experiențe artistice intense, susținute de o armătură tehnică bine structurată.

Volumul beneficiază de prezentarea atentă și avizată lui Nicolae Băciut, care creionează succint și sugestiv, atuurile prozatorului: „febra scrisului, dorința de a nu rata clipa”; capacitatea de a converti „realitatea prezentă în literatură (...) încadrând-o de semnificații”; „orizontul extins, divers” în care caută „tipologii”; locația ingenioasă a „întâmplărilor”, într-un „dincolo de timp și de oriunde”; vocația pentru complexul sufletesc al înșilor scoși „din vârtejul vieții”, aduși de pe margine „să judece lumea”; energia expresiei, limbajul personajelor sale, colorat, purtând „amprenta mediului”; statutul potențial al unui „registru coerent, românesc, ca imagine a unei lumi care și-a pierdut busola”.

Varietatea de aspecte ale realității regăsite în prozele lui Nicolae Suciu ar putea fi circumscrisă unor arii tematice, motive, sfere de semnificație relevante pentru specificul artei sale expresive. Câteva bune compoziții își au ca locație parcul central, numit și „parcul cu cioate” al orașelului prăfuit de provincie (Izbeliștea), centru degradat al unei lumi marginale, scoase din dinamica dezvoltării, a prosperității. Așa e *Un selfie pentru UE*, unde imaginea de haltă anonimă a Centrului se conturează pe contrastul între grupurile de turiști succedându-se în scene stereotip, mecanice (turiști luând poze cu turiști luând poze cu turiști pozând pe șeful lor făcându-și selfie în fața catedralei baroce) și fauna de pierde-vară locali, cârțașii din parc, comentând în cheie joasă evenimentele. Carnavalescul e înțeles de un Tungi show (de dans a la Michael Jackson), pe care turiștii îl răsplătesc donând eurocenți într-o pălărie desenată pe caldarâm. Când însă bietul saltimbanc are un fit de epilepsie, contrariile coincid într-o aceeași indiferență. Sub semnul bunei farse, acesta își revine și veselie zgomotoasă continuă. *Grațiile lui Tenzi* e un show colateral în grupul de „perde-vară” din parc. Tenzi,



protagonista unui joc de-a ascunselea, cu apropieri și respingeri trucate, oferindu-și iluzoriu „grațiile” într-un carusel de promisiuni ieftine, dând roată ceteei de „cârțași” încinși la joc și la „joacă” are, dincolo de teatralitatea glumelor „tari”, grija a 5 copii din țări diferite, pentru care întinde mâna, la finele „numărului” comic, pentru câțiva lei de înghețată. „Grațiile” îndoienice, limbajul dur, de cocheta senzuală dar și naivă îi atrag dizgrația fostului securist, acum în cărucior cu roțile, care, jig-nit, o „înhață”, o maltratează crunt, scăpând totuși cu impunitate. Evocarea are aici aspectul unui joc de unghiuri și suprafețe, de conture sumare, expediate intenționat, fără adâncime. Comedia vieții e jucată într-o succesiune de imagini suprapuse, de clipuri condensate, ce dau iluzia veridicității. Față și revers sunt egalmente inconsistente, fețe duble ale unicei deriziuni a umanului. Tragicomică e figura lui Tungi din *Pulsul parcului* - și el „bancagiu pierde-vară, chibiț la jocurile de cărți și table din parc”, zdrențăros, murdar, urât mirositor. Degradarea socială și de aspect fizic e sugerată, ca într-un film de Cousturtiza, prin scoaterea în prim-plan a declasării, ca în acest stop-cadru pe părți ale corpului - picioarele cu pantaloni „roșniți”, de cerșetor. Fețele realității se succed una altele, ca foile unei cepe, la fel de subțiri, de substituibile. Cerșetorul aparent are o istorie, un dedesubt al prezentei înfățișări - e fost strungar dat afară odată cu computerizarea strungurilor, acum șomer fără ajutor social, cerșetor cu o teorie despre rostul „timburitului” în parc: ocolirea bolilor, meditație, nu lene. Mai susține că doar cu un leu nu se face caritate. El e un cerșetor special, care dăruiește→

IOAN MARCOȘ

leul cerșit altora și mai săraci. Înțelepciunea cerșetorului e înțeleasă de unii (puțini) care-i dau sume substanțiale. Se vede cum cerșitul e doar un pretext, aparența unui mod de a fi care răstoarnă ierarhia comun acceptată. O mărturie individuală, ce se reflectă și în impactul de grup al dezbaterii din *Camera furiei*. Ceata de „cărțași”, o altă „gura satului” sau (sugestia lui N. Băciuț) fierăria lui Iocan, mic cetățean, trece prin filtrele taciturnității locale aparent anodine, interpretate în cheie ironică, într-o hiperbolizare grotescă. Planurile firești sunt inversate: periferia ocupă centrul, duhul mahalagesc comunică subteran cu autoritățile. Concret, grupul de jucători (cu nume derizorii sau exotice: Tata Zeno, Puți, Sobar și supleantul Tungi) se zbate să se impună înaintea „vicesei” („cea corpolentă și tunsă bubi”). Teme dominante în talk-show-urile televizate ale momentului sunt aduse în colimator, luate în răspăr de un ochi „rău”, neiertător. La bălcitul știrilor se colportează „zvônul” că primarul Frântu „vrea achiziționarea unei camere a furiei în orașul nostru (...) vizavi de Camera de tortură”. Rostul ciudatei invenții face obiectul unui șir de speculații, între care câteva sunt de bătaie lungă. Una presupune că încăperea „le dădea diaspориștilor șansa că, pe o taxă de nimic, puteau rupe și sparge ce vroiau”. Potrivit alteia „camerele astea ale furiei pot fi locuri de antrenament pentru viitorii jandarmi ai țării”. O altă îi vede utilitatea în șansa „ca toată lumea să poată să se descătușeze ușor de toți nervii posibili”, într-o dezlănțuire de spargere controlată. Schimbul de opinii din dezbaterile cartoforilor e în fapt o tentativă acidă de reducere la absurd, de destructurare a „goblenului” de prejudecăți ale cetății. Un proces asemănător, de construcție și deconstrucție a unei realități dovedite în final iluzorii întâlnim în *Febra secretului* - o fugă barocă în cheie voit minoră, de sensuri succesive date drept ultime, infirmate apoi fără ezitare. Concludentă aici este depozitia lui Zeno în apărarea „parcului cu cioate al orașului”. El regretă că în „orașul ăsta pricăjit”, lumea „vorbește în necunoștință de cauză”, acuzând locatarii parcului că „pierdem vremea jucând table sau cărți”. Lâncezeala „puturoșilor de pe centru” e importantă în apărarea secretului urbei. Cartoforii au în grijă rețeaua de camere de supraveghere a întregului oraș. De vreme ce camerele pot fi deteriorate, protejarea lor necesită „expertiza” acestor observatori, profesioniști în „arta” spionatului. Misiunea lor specială e pașa „camerei mamă”. Se pot lăuda, pe drept, că „poliția e sub noi”. Deasupra

lor e doar „vicesa”, cea în a cărei grijă se află. Cu ea vorbesc codificat. Pentru ca, în final, să auzim ipoteza că „toate camerele sunt mincinoase”, adică „sunt numai de formă”.

O extensie a temei Centrului e aceea, centrală și ea, a justiției sociale, evaluată în varii unghiuri, ca realitate dinamică. Autorul elaborează asupra temei în două proze: *Duhul ghilotinei azi* și *Libertatea grațierii*. Una e monologul profesorului Corifeu, în prezența și cu suportul colegului-confident Grama, despre ghilotină ca origine a Libertății, despre ceea ce el numește „iluzia democratică” a impicării celor mulți în conducerea societății, despre „legea grațierii gratuite” (aluzie, din nou, la evenimente recente); în opinia sa, lumea iese în stradă când nu trebuie și nu iese la vot. El pune față în față „răufăcătorii grațiați” cu telespectatorii condamnați la pasivitate, la a fi martori-martiri asistând fără avertizare la fapte reprobabile intrate în cercul vicios al „legii grațierii gratuite”. Finalul piesei aduce un *deus ex machina*: o „neună a străzii” anunț în gura mare apariția unui OZN, din care un extraterestru le vorbește oamenilor tot despre „importanța ghilotinei într-o societate democratică”: Alte măști... În *Duhul ghilotinei azi* (mai puțin statică), inginerul Șal Morun primește, anonim, mai multe versiuni de ghilotină în miniatură, ca „dar” de Crăciun. Speculează în legătură cu posibile motive. Nu vede niciunul. Se apucă să stea de pază noaptea. Fără succes. Se confesează lui Ciute, fost coleg de armată. Acesta dă vina pe criticile lui acide, pe *Facebook*, la adresa unor linguiștori ai puterii, legat de „ordonanțele de guvern priticote noaptea și scoase ziua”, de atacurile la adresa unor „penali” pe care „i-ar ghilotina urgent” etc. Între opiniile aceluiași: ghilotina e moartea celor slabi, nu a celor puternici, care scapă. Îl sfătuiește să devină obedient. Ceea ce nu se întâmplă. Antieroul sfârșește alienat. Ieșirea finală, în pragul nebuliei, ni-l arată îmbrăcat sumar, șezând la o măsuță, în fața blocului, aranjând în jur ghilotinele simbolice, ținând și el un discurs despre Libertatea-ghilotină. Intră în coliziune cu câțiva jandarmi care-l avertizează despre limitele libertății în spațiul public. Discursul continuă, spre un apogeu cu concluzia: mereu se vor găsi niște Creoni ce vor ghilotina Libertatea pentru libertatea lor, luând legea drept lego, - „lego versus legea”.

Pe componenta socială a relațiilor din educație marșează autorul în poziții precum *Ambuteiaj în sensul giratoriu* (reîntâlnirea târzie a unui profe-

sor cu un fost elev al său, într-o călătorie inopinată cu mașina, la finele căreia acesta îi mulțumește pentru notele secrete acordate, care i-au format caracterul, l-au „făcut om”); sau *M-am săturat să mai fiu nepenal* (slogan cu tentă politică lansat de proful de fizică, Verde, poreclit Penalul, ale cărui aluzii negative la „penali”, nepenali etc., îi atrag confruntarea dură cu directorul Roș(u), la finele căreia ajunge, ca și inginerul Morun din *Duhul ghilotinei...*, în pragul alienației) și *Coridorul* (sesiune de mediere, a directorului Supuran, între dascălul Vețeanu și familia Ghebenele, părinți agramați, dar insistenți, motivați financiar, care-l acuză de neglijență ca profesor de serviciu într-o pauză în timpul căreia fata lor a avut un accident jenant. Din centrul disputei se desprinde „coridorul” unei rețele dense de referiri la mediul școlii de azi, cu ciudățeni, anomalii ale tranziției).

Aspecte instituționale ale comunității sunt tema altor câteva piese epice. În *Când și morților le este foame*, Văncu, angajat al Primăriei, află că fotografia unui bebeluș surprindea „o aură de lumină, ca aceea a sfinților, apărută deasupra capului micuțului”. Descoperirea îl duce la convingerea că există „mai multe niveluri de realitate”, concepție alimentată de bogatele sale lecturi, ca și de dorința intensă de comunicare cu soția și fiica moartă într-un accident. Se expune unor acte parapsihologice (folosirea unei camere video-speciale care înregistrează lumina sufletelor). Finalul virează spre autoritatea comunității: Văncu se autoexpune în fața colegilor de serviciu, care îl dezavuează, forțându-i tăcerea. *Răbufnirea* unui subaltern excentric, la încheierea unei petreceri „sobre”, în cinstea șefei, are amploarea unei răsturnări de situație: cheflitul Gorj, ușor afumat, insidios, pus pe scandal își ia, de la un punct, colegii ostateci. Pune întrebări încuetoare, avansază proba cu „detectorul de minciuni” de pe mobil, apoi trece la declarații afectuoase/vulgare la adresa șefei și, în final, vine cu exhibiționismul dezbrăcării, când e scos afară cu forța, pe fundalul de zbierăte-vociferări ale decarației de amor bețiv către șefă: „Prima dregoste nu moare niciodată”. Imaginea sobră, restrictivă a instituției e adusă în derizoriu. O punte între viața comunitară și cea conjugală o instituie *Camera de tortură*, versiune a *Camerei furiei* în viziunea de cuplu. Evocarea însoțește, ca perspectivă, schimbarea de accent a narațiunii. Mai întâi avem versiunea soțului, Titu Frântu, preocupat de locație, de „standardele” muzeului (o serie de exemple sinistre din galeria cruzimii umane).→

Urmează dialogul între soți, pipărat cu scene și aprecieri din viața politică la zi: mitingul Puterii de la București (soțul – pro Putere, consoarta – proRezist), opoziția dictatură/democrație, „penalii” puterii, regimul penitenciarelor etc. În final bărbatul își agrează soția. Aceasta promite să militeze contra „camerei de tortură” din oraș, ca și contra camerei de tortură care, dezvăluie ea, este menajul lor. Tot un menaj nefuncțional formează, în fond, cuplul Anton-Efemi, într-o povestire de genul înșelătorul înșelat. Înscenarea lor – condiția (soțului) de (fals) handicap, pentru a obține o pensie de handicap. Așteptând comisia de control în scaunul cu roțile, Anton repetă, în prezența lui Efemi, jocul „de gesturi, de grimase, de tremur” care ar trebui să convingă comisia. În cele din urmă, el își pierde răbdarea și părăsește scaunul cu roțile, tocmai când apare inspectorul. Verificarea devine confruntare între *fake patient* și *fake inspector*, demascată odată cu venirea a două doamne ce pretind a fi și ele de la „comisia de evaluare”. Examinarea se reia, când apare o vecină cu știrea că „chestia” cu comisia e o „abureală”. Cei doi le dau afară pe „doamne” cu înjurături. Un „cuplu” temporar îi are ca „parteneri” pe Flora (moderatoare) și „inventatorul” unui aparat antiinfractori. Acesta din urmă îi cere moderatoarei colaborarea în dezvoltarea unei afaceri pe baza aparatului-minune, ale cărui avantaje multiple le promovează cu o vervă asiduă. Răspunde abil la toate întrebările-cheie. La insistența Florei, musafirul pretextează că merge la mașină să aducă aparatul și dispare fără urmă cu carduri și banii moderatoarei.

În orizont citadin, dar fără perspectivă, se desfășoară frământarea mulțimii așteptând *În ajun de centenar*, la coadă la steaguri gratuite. Autorul stăpânește cu mult aplomb psihologia de grup – replicile cad natural, planul dezbaterii alunecă de la steaguri (într-un magazin second) la proveniența lor probabilă (Germania?), apoi la calitatea lor, la „legalitatea” confecționării și comercializării lor, într-o succesiune de prestidigitatii logico-sofistice, care lasă lumea de gură-cască în stare de amețelă, captivă. Sfârșitul e o cădere bruscă în realitate: steagurile (și distracția) s-au terminat. Doi-trei prieteni amărâți merg la un birt să-și bea împreună, în umbra centenarului, porția modestă de iluzii. O pastilă de evocare concentrată, în formulă dublă, simetrică e *Burgul din vitrină*, în care două personaje „în oglindă” își replichează gândurile, gesturile, cu efecte „scenice” de acută pantomimă, suprimate – odată mesajul consumat – în

același fel de accident de mașină. Morala: indivizii, la nivel de urbe, sunt accidente, simple imagini de vitrină.

O criză a identității traversează și personajul din *Libertatea de a fi normal*, unde simptomatologia normalității de pe ecranul TV e destructurată în manieră postmodernă. Persoana lui Octavian Triumfu se conturează într-un proces mimetic continuat, un act de depersonalizare devenit obișnuit. El se autocaracterizează drept un „om docil”, ca „funcționar public” e „om al legii nu tocmelii”, „un om normal”, „fan al televizorului”, conducându-se în viață după emisiunile acestuia. Rememorându-și excesele de fidelitate față de opiniile extreme, gen reclamă comercială ale TV, spectatorul conformist își activează treptat vocea critică, disatisfacția de a nu fi fost remarcat, „premiat” măcar odată pentru loialitatea sa, ajungând în final la refuzul de a mai fi „normal”, dependent de știrile „oficiale”.

Câteva bune povestiri se înscriu în câmpul de tensiuni și virtuți al vecinătății. Tipologiile includ oameni neobișnuiți (Manoila din *Virtuțile îndoii* și din *Sufletul nostru are și el un trup*), complicați (vecinul Gose din *Preîntâmpinând pesta porcină*), excentrici („incineratorul” Tungi din *Înlocuitorul lui Michael Jackson pe pământ*) sau pitorști (inventivul negustor din *Șperțarul*, proză antologică, mai amplă, o minifrescă în pastă densă a unor medii periferice, însă pline de secrete, incitante surprize). Întinsă ca volum și ca număr de personaje e *Doar buzunarele legii*, un labirint de mici evenimente, confruntări, egoisme, o saga eroi-comică țesută în jurul frumoasei cățele Manipula, dispărută în împrejurări suspecte. Dincolo de „eroinele” mărunte epoei, statura centrală o are strada, plină de viață și dinamism.

Mai greu încadrabilă e o altă proză de mai largi dimensiuni - *Strania făptură*, combinație de narațiune fantastă (avatarurile unei „mîini congelate”, cu puteri de ființă vie), atmosferă de *thriller*, film de groază dar și investigație psihologică. Autorul își dă aici măsura inventivității narative, într-o sarabandă a mutațiilor, jocurilor de sensuri, divagațiilor episodice, metamorfozelor. Aici, ca și în alte câteva compoziții mai extinse se simte (remarca exactă a lui Băciut) suflul romancierului.

O admirabilă feerie, *Când Ajunul bate la ușă*, e povestea „veselă și tristă” cu un bătrân pe nume Moș Crăciun care nu crede în Moș Crăciun, e „coșar de meserie”, ușor turbulent (ca și Cetățeanul lui Nenea Iancu), pe telefon (mobil) cu Ambulanța, unde reclamă că a fost bă-

tut în ajun, de orășenii din Izbeliștea, fiindcă nu era îmbrăcat de Moș Crăciun. Dialog nebun, confuz despre Moș Crăciunii falși, care mint copiii etc. Încheie telefonatul și apare căruța cu fete/crăciunițe care duc daruri de Crăciun la copiii cuminiți. Pe când coșarul bodogăne încă, vizitiul îl ospătează cu vin fierț, îl îmbracă în Moș Crăciun și șerpuiesc cu sania cu daruri „pe după dealurile domoale”. Un remarcabil basm cult – potențial „clasic”.

Lumea prozei lui Nicolae Suciuc e proiectată și construită ca formulă a imaginației. Autorul ia distanță față de situații și întâmplări supuse relatării. Mărturia sa e sublimare a datelor experienței, o impunere a limitelor. Viziunea sa e reductivă, fără a fi simplistă, percepția e reconstruită în imaginar. Ne întâmpină, în *extremis*, refuzul lumii trăite, al „traului în sac”. Meditația e realizată în prezența lucrurilor, printr-o radicalizare a perspectivei (ca în *Virtuțile îndoii*, unde Manoila trăiește bucuria de a vedea lumea ca pe un dar, un miracol continuu, în așteptarea izbăvirii). Eroii sunt ai faptei (Tungi din *Înlocuitorul...*; Care Rotulă, „cel cu dinții de oțel” din *Șperțarul*), dar cel mai adesea, ai îndurării – victimele martori/martiri ai vieții și întâmplării. O întreagă cazuistică a pasivității, a înșilor prinși în mecanismul aparențelor, apărând înfiți ca fiind seducători (*Grațiile lui Tenzi*, *Un selfie pentru UE*), apoi neînțeleș (*Strania făptură*), ostil (*Coridorul*, *Un selfie...*), deseori strivitor (*Burgul din vitrină*, *Camera de tortură*, *Când și morților le e foame*), animat de dinamica „mistuirii” (*Traul în sac*). Salvarea e individuală, a sinelui (înălțarea „în copac”, deasupra mulțimii), dar și a celorlalți (*Doar buzunarele legii*, *Înlocuitorul...*). Aventura eului e materială (*Șperțarul*, *Camera de tortură*, *Răbufnirea*, *În ajun de centenar*, *Coridorul*), dar și spirituală, interioară (*Febra secretului*, *Libertatea de a fi normal*, *Sufletul nostru are și el un trup*). Tentația relației, viața în parc(are), văzută și trăită ca spectacol, a marginalilor ocupând Centrul, nu e totdeauna fatalitate (*Virtuțile îndoii*, *Coridorul*). Există o ieșire din labirint, dar ea e anevoioasă, condiționată (*Pulsul parcului*, *Traul în sac*, *Camera furiei*, *Libertatea de a fi normal*).

Lumea epică a lui Nicolae Suciuc are sensuri trăite, nu doar revelate. Imaginarul său e o lume simetrică suprapusă celei reale.

Dinamica lor dă măsura complexității întregului.

Prozatorul își fixează ținte dificile, iar reușita e pe măsura acestora.

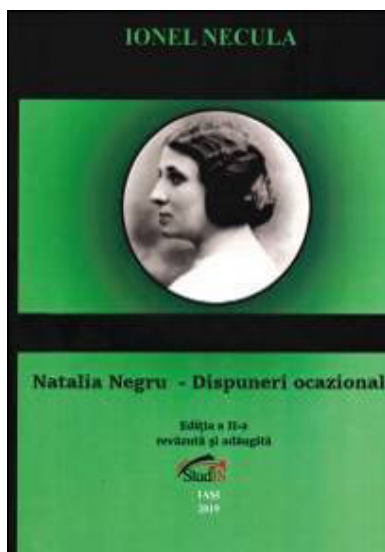
NATALIA NEGRU - UN DESTIN DRAMATIC

Ionel Necula, prolificul scriitor-cercetător tecucean – a ajuns la cea de-a 60-a carte -, profesor de filosofie și animator cultural, vine pe piața cărții cu un nou volum, *Natalia Negru – Dispuneri ocazionale*. (Editura StudIS, Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Iași, 2019.) Demersul autorului este explicit: „Personalitatea poetei m-a interesat din totdeauna și am tot scris despre destinul ei tragic și despre urgisirile la care a fost supusă în timpul regimului comunist”... Ca urmare, Ionel Necula strânge „între două coperti de carte aceste risipiri, publicate prin diferite reviste de cultură..., menite să umple unele goluri din medaliul poetei”. (Coperta a patra).

Ionel Necula, spuneam și mai sus, este, în primul rând, un reputat scriitor-cercetător și nu unul de ficțiune. Facem această precizare drept un elogiu la întreaga sa operă. Ionel Necula își trage seva creației sale dintr-o serioasă și responsabilă investigare bibliografică a temei abordate. Stau mărturie în acest sens restituirea operelor unor mari personalități ale culturii românești: Emil Cioran (cărui i-a dedicat zece cărți), Ion Petrovici, Ștefan Petică, Constantin Rădulescu – Motru ș.a. În context, putem include aici și poeta Natalia Negru, reprezentantă a arealului spiritual tecucean.

Necula își prefațează cu eleganță modestie cartea, avertizându-ne că „secvențele reproduse în aceste pagini pot întregi demersul monografic al domnului Nicolae Staicu-Buciumeni – un adevărat exeget al vieții și operei scriitoarei din viile Tecucelului, Natalia Negru – și pot contribui la mai buna limpezire a unor aspecte din viața și activitatea nefericitei poete din ținutul Tecuciului”. (p.5-6). Autorul își propune, cu precădere, să scrie despre „vremurile devălmășite” în care a trăit „chiaburoaica”, despre „umilințele îndurate de scriitoare în acele vremuri bastarde”, aspecte care să-i „întrească imaginea Nataliei Negru” și să-i „contureze mai bine destinul de ființă prigonită”. (p.7-8).

Autorul noului volum *Natalia Negru-Dispuneri ocazionale* își structurează demersul său istorico-literar în cinci capitole: *Demersuri și întâmpinări*, *O viață sub semnul*



eșecului, Patima scrisului, Amăgiri epistolare și Adendda. Marel merit al cercetătorului Ionel Necula este faptul că pune în circulație documente inedite, multe neautentificate, în cea mai mare parte bruioane/ ciorne, care confirmă, totuși, ceea ce știam deja despre Natalia Negru. Chiar autorul recunoaște deschis că „bruioanele nu sunt scrisori și documente autentificate, dar pot, eventual, aduce o mai bună înțelegere privind șicanele, persecuțiile și umilințele din viața zbuciumată și singuratică a Nataliei Negru”. Aflăm, astfel, dintr-ale sale *însemnări zilnice*, că în registrul agricol al comunei Buciumeni Natalia Negru era înscrisă cu suprafețe mai mari de pământ decât cele pe care le deținea în realitate, că locuința sa din dealul Tecucelului a fost vandalizată în mai multe rânduri, fără ca autoritățile să întreprindă ceva pentru ai găsi pe răufăcători, că a fost omisă din listele electorale pentru alegerile din 1956 etc.

Ionel Necula, prin cercetările și concluziile sale, adaugă noi dovezi privitoare la drama vieții „privighe-toarei” din dealul Tecucelului. Natalia Negru, spune Ionel Necula, „trăia, după moartea celor doi care i-au conferit statutul de familistă, de soție, izolată la Tecuci și la Buciumeni (de fapt în casa din dealul Tecucelului), însingurată și neajutorată, lovită de destin cum numai în vechile tragedii elene se mai putea întâmpla” (p.34), deplângând faptul că „relațiile sale maritale au interesat atât de mult istoricii literari că opera i-a fost ignorată, depreciată și minimalizată”. (p.44).

În contra-replică, Ionel Necula insistă să pună în valoare colaborarea, chiar dacă numai episodică, a Nataliei Negru la *Revista Scriitoarei*, o adevărată tribună a Societății Scriitoarelor, constituită în anul 1925, ca fracțiune a Societății Scriitorilor din România. Semnificativă mi se pare „analiza” pe care o face Natalia Negru școlii din vremea sa, exprimându-și deschis opiniile, pledând pentru „o școală îmbietoare, impregnată de bunăvoință, bunătate, de multă căldură omenească”, neascunzându-și consternația că învățământul din acel timp mai folosea „manuale stufoase, greoaie, pedante, cari încăreau memoria și stingeau rațiunea”. (p.63). Oare nu cumva o asemenea abordare mai este valabilă și astăzi, după aproape 100 de ani de la spusele profesoarei Natalia Negru?

Încheiem considerațiile noastre la recenta carte a lui Ionel Necula, *Natalia Negru-Dispuneri ocazionale*, recunoscut restitutor de valori ale culturii românești, cu gestul onorant de a pune în pagină două poezii inedite, păstrate cu evlavie de nepotul poetei: una, sinistră, aparținând lui Ștefan O. Iosif, scrisă de poet pentru marea lui iubire, Lia, în ultimele zile din viață, și alta, prin care Lia îi dădea un răspuns întârziat acestuia, abia în 1916, după trei ani de la moarte. Iată-le: *O dacă vii și tu spre a pune/ La căpătâiul meu o floare,/ Ori ca să-ngâni o rugăciune.../ Voi tresări atunci, eu, oare?// Cu mâinile împreunate/ La piept dormi-voi dus, iubită!// și inima nu-mi va mai bate,/ și harfa va zăcea zdrobită!...// Dar...dacă viața mea e stinsă,/ și tu mă dai uitării mâine,/ În cântecele mele, însă,/ Iubirea trainică rămâne...// și-oricât te-ai apăra-mpotriva/ Iubirii ce o-ngropi în ele,/ Fantoma-i tristă răsări-va/ Mereu din cântecele mele!...// Căci te-am iubit așa de tare/ și-n veci așa-mi vei fi de dragă./ Încât nici moartea nu-i în stare/ Să frângă lanțul ce ne leagă!... (p.100). Răspunsul Liei este dat prin poezia *Tresari tu, oare?...: Tresari tu, oare când eu vin/ Cu flori frumoase la mormânt,/ și cu evlavie mă-nchin/ Cum cere jalnicul tău cânt?...// Statormic ai iubit un vis,/ Să ținem cuibul la un loc.../ Nu mi-a fost dat...nu ne-a fost scris...Păcat?...ori numai nenoroc!// Să fac un bocet și să spun/ Că lacrimile-au curs→**

GH. NAZARE

mereu”...Jelind pe omul cel mai bun,/ Am străbătut un drum prea greu!...// Ce vorbe magice ai spus/ De disperare și de dor,/ Când ai cerut ca Cel de sus/ În cripta-ți tristă un Odor!...// Corina-ți (fetița lor) dase-n vieții-un rost.../ Ea aducea solii din rai.../ și multe ceasuri bune-au fost.../ și...cât de fericit erai!...// Bocesc...mă frâng...în van vă chem.../ și plânșii ochi ridic la cer.../ Totuși...pe nimeni nu blestem.../ Ci...în genunchi... iertare cer! (p.101).

Contribuțiile lui Ionel Necula întregesc, fapt care merită elogiat, informativ și emoțional, singura monografie dedicată poetei Natalia Negru de regretatul scriitor și cercetător, general în rezervă, Nicolae Staicu-Buciumeni, cu obârșia în satul Buciumeni. *Natalia Negru-Dispuneri ocazionale* este o carte dedicată memoriei unui destin dramatic din literatura noastră, cu un accent puternic privind creația zonală, reprezintă o experiență de viață asupra căreia se poate medita. O carte care se citește ușor, care merită lecturată de toate categoriile de public.

MIC TRATAT DE POETICĂ

A trecut multă vreme - de fapt, multe decenii - de când Adrian Botez mă ține în priză calofilă, trimițându-mi, cu o consecvență de prieten adevărat, cărțile sale, parcă special pentru a mă fascina și complexa cu productivitatea sa. Este, după câte-mi dau seama, unul dintre cei mai productivi scriitori, din câți conține breasla noastră actuală.

Dacă-l invidiez? Bineînțeles, dar nu pentru prolificitatea sa genuină, ca autor, ci pentru neputința mea de a mă ține în ritmica noutăților propuse de el și pentru că îmi induce un simțământ de culpă prin omisiune, prin mulțimea isprăvilor sale scriitoricești, rămase în afara capacității mele de lectură.

Recent, ne propune, iată un **Mic tratat de Poetică** (Editura Rafet, Rm. Sărat, 2019) - lucrare curajoasă și mai mult decât necesară spiritului nostru public, marcat de o inflație de poeți prolifici și agresivi : mulți dintre ei nici n-au auzit de imperativele actului de creație, dar scriu carte după carte, ajungând ca numărul cărților publicate să fie mai mare decât al celor citite, în toată perioada formării lor

intelectuale. A fost o vreme când fenomenul acesta a mai fost descurajat, de către Alex Ștefănescu și emisiunea sa televizată **Tichia de mărgăritar**, dar fenomenul a devenit prea generalizat, pentru a fi asanat de o singură emisiune.

Am avut posibilitatea să cunosc mulți premianți ai Festivalurilor de poezie, organizate peste tot în țară, și mulți dintre cei ce-mi induceau o nestăvilită îndoială, încercu să mă convingă, prin numărul mare de premii obținute, la aceste manifestări. Voiau să mă convingă prin cele 18-20 de premii obținute, pe la diferite festivaluri din țară. Uneori, mi-am arătat surprinderea, chiar și față de juriile stabilite să decidă asupra calității și valorii lucrărilor prezentate la concurs - și m-a consternat explicația oferită : precum că din plicurile primite, trebuia, **musai trebuia** să aleagă și să premieze pe cineva, chiar și în condițiile când diletantismul și precaritatea erau evidente. Nu-s deloc sigur că toți acești tineri care bat la porțile afirmării literare au o idee, oricât de vagă, de teorie literară, c-au auzit despre **Poetica** lui Aristotel, despre **Arta poetică** a lui Boileau, sau despre alte exegeze de teorie literară, mai noi, apărute în ultimii ani.

Cartea lui Adrian Botez completează, fericit, o bibliografie destul de precară și umple un mare gol din eseistica românească. Cred că și îndelungata lui experiență de profesor și de conducător al cnaclului literar, din liceul unde a funcționat mai multe decenii la rând, l-a condus la concluzia că tinerii, cei cu abilități literare și cu vocație creatoare, chiar au nevoie de un îndrumar, care să-i așeze într-o direcție, într-o opțiune, într-un sens și într-o manieră literară, cu toate motivațiile teoretice, asumate imperativ. Cineva trebuia să atragă atenția numeroșilor amatori - celor mulți, care fac literatură după ureche și-și trîmbițează **genialitatea** claxonat - că actul de creație literară implică anumite rigori, o anumită cultură, că nimeni nu poate răsări din nimic, în absența unui *pat germinativ* productiv.

Adrian Botez și-a asumat acest rol propedeutic și pune la dispoziția tinerilor creatori, dar și tuturor celor interesați, un instrument de lucru, un îndrumar care nu trebuie să lipsească de pe masa de lucru a celor dornici de afirmare literară. Ba, chiar merge mai



departe și consideră că și facultățile de profil au nevoie de un curs universitar, care să inducă studenților exigențele actului de creație.

Locul geometric al întregii arhitecturi propuse de Adrian Botez este Cuvântul, dar Cuvântul în înțelesul lui biblic, unde avea funcții constructive, demiurgice, dacă avem în vedere că toată Facerea s-a realizat prin intermediul Cuvântului. Autorul insistă mult asupra acestui aspect și conferă Cuvântului o triplă accepție: *de corporalitate materială, de Suflet și de Duh (Spirit)*. De vreme ce Cuvântul e semnul lingvistic al unei denominări, autorul, în **Micul său tratat de Poetică**, își propune să-l dispună într-o întreită perspectivă; *să alcătuiască* o istorie a opiniilor despre poezie, *să diferențieze* semnul lingvistic, așa cum a fost statornicit de Saussure și semnul poetic ca revelație divină și *să redea* dimensiunea lui cosmo-divină, prin actul transfigurării. S-a spus adesea că poezia este suflarea lui Dumnezeu pe pământ, ori tocmai acest aspect orfic a fost eludat de Ferdinand de Saussure și de ciracii lui - europeni și/sau de peste ocean.

Adrian Botez are meritul de a fi restabilit înțelesul primordial al semnului poetic și de a-l fi analizat în toată complexitatea lui semnificațională. **Arta**, spune autorul, arta în general și cea poetică în special, **este expresia nostalgiei ființei după starea originară, expresia voinței ființei de a se autorecupera, de a-și revela Logosul** (de a se revela prin/ca Logos) . **Logosul este ordinea ritualică (liturgică)** a gesturilor (re)socializante - dar, poate, în primul→

IONEL NECULA

rând, e acea **vibrație** (ca pendulare între starea de **personalitate-criză** și starea de **impersonalitate sublimă, atotechilibratoare**), sesizabilă, ca fond cosmic al ființării, ca tonus (vital și recuperator întru divin, în același timp) al **cosmosului-ființare** (p.97)

Cartea lui Adrian Botez nu este deloc o lectură ușoară, dar ea trebuie citită cu atenție, și chiar recită, pentru a-i pătrunde toate sensurile și toate valențele implicite - dar cine o înțelege cu adevărat, poate spune c-a înțeles ceva din rosturile poeziei, în ansamblul generos al viețuirii frumoase. Îl felicit pe autor, pentru această minunată ispravă eseistică și-l aștept și cu alte izvodiri epistemice, pentru limpezirea, din perspectivă modernă, a unor procese care au preocupat omul și umanitatea - de la Aristotel, și până în zilele noastre.

ISTORIE SPECIALĂ

Încununat cu *Premiul Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România pentru Carte de Publicistică pe anul 2018*, impresionantul volum (620 de pagini, în format, ca să zic așa, mare, într-o realizare librolologică și grafică impecabilă, o „meserie a cărții”), **Maramureșul. Ziare și ziariști de la începuturi până în 1945** (Editura Valea Verde, Sighetu Marmăției, 2018) al eminentului cărturar marmățian Ioan Ardeleanu-Pruncu, literator, deopotrivă, de nestrămutată vocație, nu e doar un deschizător de drum în domeniu, dar o operă de referință în lucrarea istoriografică românească de azi, într-un compartiment, aș spune, mai ocultat al acesteia. Cartea e, în același timp, așa cum mărturisește însuși autorul (într-o întrevedere cu publicistul și editorul Ion Mariș, secundat de Brândușa Oanță) un „gest de reverență adus Maramureșului meu drag și umila mea plecaciune de recunoștință în fața înaintașilor, care au făcut – mulți dintre ei cu prețul vieții!- ca Maramureșul să stea, iată, de un secol și mai bine, de strajă la tâmpla de Nord-Vest a Țării”.

Așa cum s-a mai remarcat, colecțiile de publicații, multe dintre ele, erau, secretizate, dacă ne amintim bine, până și „Scânteia”, de exemplu, organul de silă și temoare al bolșevicilor români, clonat după modelul greu și irevocabil sovietic, era, de la o



etapă la alta, dacă nu ascunsă, confidențializată: va să zică nu era cazul să fii la curent cu revizuirile, cu inconsecvențele, cu contradicțiile, cu răsturnările ideologice, cu prostia și minciuna comuniștilor... A urni așa-dar și cerceta depozitele de publicații e, fără îndoială, o muncă, o trudă uriașă, durează, vorba autorului, ani de zile: trebuie, mai întâi, fracturată birocrația, frânte anumite bariere, nu în ultimul rând, încă o dată, refuzat, biruit secretul. Recăștigată adică istoria; însă, firește, o *istorie specială*. Nu altfel se exprimă acad. Ioan-Aurel Pop, Președintele Academiei Române, care, iată, a avut bunăvoința să prefăteze admirabila lucrare a lui Ioan Ardeleanu-Pruncu: „Cartea de față este una de istorie, dar de istorie specială, rezultată din relatări de presă și din viața unor ziariști vrednici. Prin această carte, Ioan Ardeleanu-Pruncu ne aduce în față o istorie a presei maramureșene, dar, în fapt, ne prezintă trecutul mai recent (până la 1945) al Maramureșului prin ziare și ziariști. Întreprinderea este una temerară, dar fructuoasă, fiindcă investighează o lume intelectuală românească cu metodele istoricului și relevă valori uneori aproape uitate. Autorul atrage mereu atenția, printre rânduri, că vrednicele materiale de presă – unele adevărate bucăți literare – și învățații lor autori – personalități culturale remarcabile – nu ar fi putut exista fără antecedentele istorice vechi ale Maramureșului, fără istoria voievodală și cnezială, fără convingerea apartenenței la o lume veche și nobilă. De aceea, îndemnăm cartea de față spre lectură asiduă și spre cunoaștere, iar pe autor îl laudăm

și-l plasăm între maramureșenii de frunte și între scriitorii români contemporani de marcă”.

Am avut și eu cinstea să salut pe coperta IV (alături de un fragment din **Laudatia** Președintelului Academiei) această mirabilă apariție editorială (după cum sunt cinstit eu însumi în cuprinsul ei cu câteva vorbe de laudă). Mă așteptam, am scris, ca Ioan Ardeleanu-Pruncu (eram va să zică, amândoi, eu și bunul meu prieten și coleg de clasă, înclinați încă din Liceul sighetean spre Literatură) să debuteze editorial cu o carte de poeme (el tipărise, e drept, dar cu pauze, poezii în publicații, ca să spun astfel, de breaslă; înfățișând acolo, cum am observat și cu alt prilej, nu doar sensibilitate și inspirație, ci și un subliniat, autentic har de a intuit în chip liric realitatea – adică de a retrăi în imaginar interogațiile și așezările ori neașezările lumii. Nu a fost să fie: în 2006, Ioan Ardeleanu-Pruncu scoate de sub teascuri un volm impozant, arătos cu asupra de măsură (la aceeași remarcabilă casă de editură), statornicit însă, precum tomul de față, în aria Științei – **Pagini din istoria culturii Maramureșului**.

Constrâns prin natura cercetării la modalitatea acribologică, cinstind cu alte cuvinte preciziunea (sunt – nu i așa?- reînviată aci pagini de istorie – una de multe ori tulbure, frământată, boicotată etc. -, biblioteci tănuite, fonduri documentare secrete, înscrise mirololante, arhive ascunse, bibliografii ignorate etc.), el nu va uita totuși în scriitură de îndemnului ispititor beletristic – sunt adică învederate și aci iscusința evocativă, îndemânarea portretistică și narativă, însușiri pe care le-am remarcat și la apariția primului volum amintit (subintitulat – ca un cuvenit tribut – **Școala de Artă „Gheorghe Chivu” din Sighetu Marmăției. 140 de ani de învățământ artistic**).

Propunându-și a reconstrui în noua sa lucrare „ imaginea Maramureșului oglindită în presa vremii”, Ioan Ardeleanu-Pruncu demonstrează convingător că jurnaliștii începuturilor „se aflau în România Mare cu mult înainte de realizarea acesteia ca stat”, încheind astfel, într-o glorioasă, învioșată convicțiune: „Maramureșul s-a integrat (...) în ritmul în care bătea (și bate) inima României Mari”.

A.I.BRUMARU

CETĂȚEAN DE ONOARE

„Cetățean de Onoare” – o sintagmă plină de încărcătură simbolică, în spatele căreia stau un șir de fapte, ca un zid de sprijin.

Ce te poate face cu adevărat cetățean și ce fapte pot fi asimilate onoarei?

Onorabili, stimabili, ca la Caragiale pot fi mulți, aproape oricine! Dar de onoare?

Ce dai ca să fii „Cetățean de Onoare” și ce primești ca și „Cetățean de onoare”?

Dacă panoramăm orizontul numelor devenite „Cetățean de Onoare” în lungul și în latul țării, mai degrabă ne buimăcim decât să ne lămurim!

E o confuzie totală, ca la balamuc, un amestec de nume, unele incompatibile și cu titlul de cetățean și paralele cu onoarea.

Pentru care fapte este cineva distins cu un astfel de titlu, care ar trebui să aducă distincție și să inducă respect și ... onoare!

Politicieni, oameni de afaceri, de cultură – artiști de tot felul, sportive, practice toate categoriile socio-profesionale și de vârstă se regăsesc într-o galerie națională a... onoarei.

Pentru unii, onoarea vine prea târziu, post-mortem, nu se mai pot mândri cu ea, nu știau că tot ceea ce au făcut va fi recunoscut de cineva și răsplătit. Dar, mai bine mai târziu decât niciodată.

Cu siguranță, multe distincții de acest fel sunt pe deplin justificate, onorante și pentru cei care le dau și pentru cei care le primesc.

Unele sunt de conjunctură politică mai ales și au reverberația duratei conjuncturii, aducând în timp, mai degrabă ridicol decât respect.

Până la urmă, Onoarea se salvează prin ea însăși, nu prin conjuncture de tot felul ori prin emoții de moment.

Unii „Cetățeni de Onoare” rămân activi în memoria colectivității, unii trec chiar în bronzul statuiilor, continuând să vegheze faptele noastre.

Când privești lista Cetățenilor de Onoare ai orașului Sărmașu, unii dintre aceștia se regăsesc în considerațiile generale despre „cetățeni” și „onoare”, dar cea mai mare parte are relief, putând fi

considerați cu adevărat Cetățeni de Onoare.

Desigur, regula jocului e complex, cei care acordă astfel de titluri stabilesc ce și cum, când cineva poate să primească onoarea comunității.

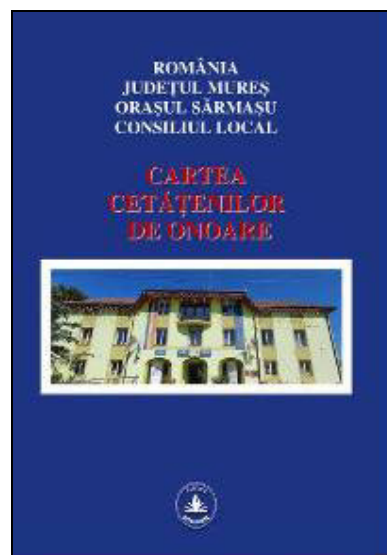
A fost o reacție firească, înainte de toate, recuperarea și restituirea memoriei unor înaintași, a căror imagine o mai găsim doar în piatra în care chipurile lor au fost sculptate – Vasile Simonis și Alexandru Bătrâneanu, cei dintâi în ordinea istoriei care au avut parte de onorurile postume.

Liantul spre cei în viață, îl asigură Gabriela Lazăr Moga, artistă care prin numele ei devine și purtătoare a memoriei părintelui său, care și-a legat numele de momentul astral al neamului nostrum, 1 decembrie 1918..

Cei care au urmat sunt nume grele ale culturii naționale, dacă-i avem în vedere pe Ovidiu Iuliu Moldovan ori Ion Mircea.

O treaptă nouă a onoarei este dedicată celor care, de dincolo de fruntariile țării, s-au atașat sentimentului românesc al ființei, prin gesturi de solidaritate și susținere material.

Dincolo de ei, șirul cel mai consistent îl reprezintă oamenii de cultură, cei care prin contribuția lor au substanțializat faptul de cultură într-o localitate cu resurse proprii insuficiente pentru a căpăta repede strălucire. Aceasta au adus- cei care au urmat, în 2008. Dimitrie Poptâmaș, Melinte Șerban, Vasile T. Suciu, apoi 2009: Nicolae Băciut, Valentin Marica, Lazăr Lădăriu, și în 2019 Răzvan Ducan, Cetățeni de Onoare din elita culturală mureșeană, care au dat mereu distincție evenimentului cultural, gândit inteligent și într-o sincronie cu urgențele/prioritățile/ oportunitățile de Dinuca burian, omul de onoare



dedicat deopotrivă cărții și culturii, cetății în largul ei!

În 2011, și Liviu Rusu, cu siguranță, unul dintre cei situați în fruntea ierarhiei valorilor locale – locale prin naștere ori prin dedicarea cu care s-au antrenat în mișcarea cultural-artistică sărmașeană.

Nu lipsesc fețe bisericești (Ilie Bucur, daniel Camară), sportivi (Olga nemeș, Aurel Rațiu), români sau străini, unii încă activi în viața cea de toate zilele, alții plecați în patru zări, iar alții la Domnul.

Pe bună dreptate, se poate pune întrebarea dacă toți cei care au fost trecuți în lista „Cetățenilor de Onoare” au epuizat resursele onoarei sau au mai rămas destui pe dinafară, care ar fi binemeritat la fel de mult sau chiar mai mult decât alți o astfel de recunoaștere. Timpul nu e însă pierdut, timpul mai are răbdare. Toate la vremea lor, cum se spune.

Important e ca să nu se facă uz în exces de acordarea unor astfel de diplome, mai ales că ele nu înseamnă din punct de vedere material nimic. Dar și așa, e de ferit de inflație, nu cumva numărul să devalorizeze și puținul care se dă printr-un astfel de titlu.

Acum a fost întocmită o „Carte a cetățenilor de Onoare”. Pe când o... Casă a cetățenilor de Onoare, care să aducă mărturii despre aceștia, să devină un reper de istorie locală, de rememorare, de evidențiere a unui patrimoniu uman de mare valoare și... onoare!

NICOLAE BĂCIUȚ

CALCIO VECCHIO

Originar din Maieru – Bistrița Năsăud, Lazăr Avram, profesor universitar la UPG - Ploiești, reputat om de știință, a plecat din locurile natale impregnat de atmosfera prozei rebreniene pe care a concretizat-o în multe opere literare.

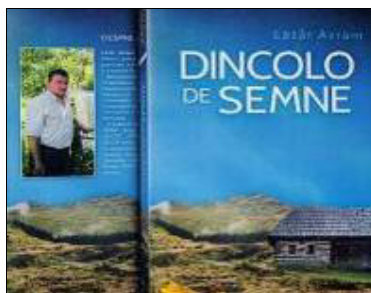
Cartea sa, *Dincolo de semne*, Karta-Graphic, 2017, e realizată în tehnica postmodernă a fragmentării Ideii, fiecare dintre cele 1664 fragmente din carte aparțin speciei literare a aforismului. În paralel cu acest termen, autorul folosește pentru numirea „tușelor literare” și cuvântul „stropi”: *stropi de iubire; stropi de singurătate; stropi de viață*. Am asociat, instantaneu, acest termen expresiei „tencuieli stropite”, căci autorul îl folosește pentru a-și împodobi *Casa Amintirilor*, materia primă nefiind nisipul, cimentul ori ipsosul, ci cuvintele. Prin cei 1664 de stropi, a căror curgere temporală și spațială nu este liniară și nici continuă, autorul conturează viziunea de ansamblu a existenței sale individuale și sociale. Memoria voluntară a autorului, dar mai ales cea involuntară, provocată de prezența unor stimuli exteriori, din mediu, rupe fragmente din materialul narativ drișcuit de uitare și lasă în pagină imagini în calcio vecchio, terasit, dolomit etc.

Trecerea timpului a estompat însemnătatea faptelor și vivacitatea trăirilor. Despre unele dintre ele, autorul scrie la persoana a III-a, ori își ocultează eul sub apelativul „poete”, mimează neutralitatea și obiectivitatea, dar de cele mai multe ori trecutul reînvie cu putere, se cere exprimat la persoana I-a și smulge din uitare fragmente/stropi de material biografic transformate în material narativ.

Sfășiind prin efortul memoriei afective crusta uitării, autorul dezvăluie în stropi narativi semnele ce i-au marcat existența încercând să pătrundă semnificația lor dincolo de aparențe. Autorul re trăiește faptele petrecute și sentimentele încercate începând cu „La Crăciun când tăia tata porcul ...”, continuând cu „accidentul frățesc” la tocat carnea și alți stropi ai copilăriei petrecute „în cuib”.

Zborul din cuib al autorului este însoțit de „amintirile satului (care) au început să înnopteze în mine” (285), de dor „horean de țara transilvană” (324), de „slovele pline de duh ale bunicului Lazor” (282).

Din când în când, memoria provoacă „reflecții pricinuite de lumea secretă a diamantului, smaraldului, rubinului, chihlimbarului, topazului, zefirului și câte și mai câte prețiozități or mai fi” în



ntrecutul existențial al autorului, dar alteori exprimă, la fel de prețioasele „amintiri duiioase”. (Stropul 45)

Unele reflecții reînvie trecutul întocmai cum a fost: „Copil fiind, știam bine că Păsări-Lăți-Lungilă întinzându-se, ne putea ajunge oriunde”. (Nr 27) Altele ni-l redau îmbogățit cu ceea ce numim experiență de viață: „Acuma știu. Jumătatea de pită din copilărie era așa de bună, pentru că dispărea rapid așa cum dispărea orice plăcere împărțită trudnic și părelnic” (Nr 19). Dar toate redau vibrațiile sensibilității autorului și tind să rezoneze în sufletul cititorului.

În formularea reflecțiilor autorului asupra existenței sociale și individuale întâlnim, în afară de „elementele prețioase” și părți care, prin repetitivitatea lor aproape obsedantă/frecventă au tăria dolomitului din unele „tencuieli stropite”. Sunt trăiri puternice durabile, de permanență, precum iubirea, însingurarea, viața în genere, ce dau specificitate, individualitate existenței și scrierii autorului.

Inimă largă și sensibilă, uneori *zburdalnică*, autorul iubește femeia, în numeroasele ei ipostaze, începând cu „fata aceea zăludă din copilărie” (?????) și continuând cu „fata aceea măiereană, care nu pășea, ci aluneca, pur și simplu, prin aer” (520) sau „fata aceea măiereană cu geana ei lungă și încârligată” (524).

Autorul iubește femeia în concretul ei, pe „Măriuca de la Pârâul Balasâna” (518), sau pe Cleopatra Lorințiu, „o fată frumoasă, lipită de sânul unui poem liric” (553). Dar și femeia personalizată discret cu inițiale: O.D.(454), O.L. (476).

Reflecțiile autorului evocă „o dragoste de-o vară” (332), sau „trăirea în doi” (340), care „te-a mințit” (336), iubirea „c-are bătea la fereastră cu inima” (465) ori iubirea „tocită de patina timpului” (344), precum unele tencuieli, care, deteriorându-se, necesită reparații și aplicarea unor stropi noi, îmbunătățiți cu oxizi pentru îmbogățirea culorii.

Rutina gândirii științifice a autorului își semnalează prezența în faptul că el iubește femeia ca întreg, dar și în părțile

ei componente, gât, sâni, șold. Reflecțiile sale se referă la ambii termeni ai egalității, la ambii parteneri ai relației, „feciorul cu coapse de armăsar tânăr” și „haita de lupoaze tinere” (521). Sursa acestor reflecții se află în sufletul și inima sa, dar și în tablourile pictorilor (474), pe scenele teatrelor (558) etc.

Stropii de iubire ai autorului nu sunt dedicați exclusiv femeii, ci includ gloria (333), lumea (335) și colegii, pe care îi citează (335,338,339), îi aprobă sau dezaprobă pentru spuselor ori atitudinilor lor în raport cu iubirea (476).

Canonul ar impune ca fragmentele socotite de autor drept aforisme să fie formulate într-o formă concisă. Totuși, unii dintre stropii menționați sunt cam dolofani: numărul 755 are 15 cuvinte, iar numărul 863, 101 cuvinte. Și nu l-am ales pe cel mai „gras”. Iar fragmentele din ultimele capitole ale cărții au dimensiunea unor schițe literare: numărul 1518 cuprinde șase pagini și jumătate, fiind și alte fragmente de același calibrul! (Un mare autor de aforisme spunea că *cine nu știe să restrângă la maxim un gând, să nu se apuce de scris*. Mai ales aforisme, am zice noi. Se mai spune că *aforismul e floarea de colț a gândirii*).

Aceste schițe/fragmente cuprind demonstrația, argumentele ce preced concluzia finală, singura parte ce corespunde canonului de aforism. Asistăm, se pare, la o interferență a talentelor științifice și literare ale autorului. Omul de știință Lazăr Avram nu i-a admis titlului scriitor să reproducă epitaful filozofului ruso-ucrainean Skovoroda, „Lumea vroia să mă prindă, dar nu a reușit”, până nu a relatat pe 4 pagini fapte relativ la proiectul firmei EON Reality Manchester privind dezvoltarea și aplicarea tehnologiei realității virtuale (1493).

Desigur că, citind cele scrise până aici, vă ziceți că Lazăr Avram este un nostalgic, un meditativ nefericit, un însingurat. Dar Lazăr Avram este un ardelean ploieștenizat, echilibrat, sociabil, care se bucură de toate cele ale vieții. O probează mai ales capitolul *Între lacrimă și surâs*, care n-o fi cuprinzând aforisme, ba chiar am putea spune că nu adie nici o mireasmă de aforism prin el, însă atestă convingător că locurile și oamenii despre care scrie autorul, „în ciuda prigoanei vremii și a vremurilor degajă în permanență un aer ascuns de subtilă spiritualitate și autoironie” (1505). Sau o fi și acesta, totuși, un aforism?

TRAIAN D. LAZĂR

SEARA CASTANUL...

Seara castanul,
ca un elefant, dă din urechi
de parcă s-ar apăra de ceva.
De cine-ar putea să se apere
un castan?

Frunzele lui
niciodată nu le-au adiat
vreun luceafăr străvezindu-și
mărgeanul,
că niciodată nu i-au rotit ca păunii
evantaiul din palmierul lunii.

Seara castanul,
frupta închisă-n evanghelie de stea,
o ascunde sub spini de coroană,
zicând - inima mea
că ar fi.

Dar mai ales seara
ca un elefant până-n târziu,
de amar verdeliu
dă din urechi.
Oare-o fi auzind...? Cine mă strigă pe
drum
cerându-i veșmântul cu țepi:
Haine vechi, haine veeeeeechi,
cumpărăm haine vechi!

În cele din urmă-l adoarme seninul,
dar nici măcar visele lui
nu pot să ajungă din urmă
beduinul
plecat peste ape și podul de fum...

CÂND MÂINILE VISEAZĂ DIN CUIBUL LOR CĂ ZBOR

Întotdeauna mâinile mele,
(hoțește taina de mine și-au ferit)
că înlăuntrul lor, ca-ntr-un cuib,
ar locui alte mâini,
precum cântecul tău
ce și tu îl ascunzi în mânășă.

Azi noapte, mi-ai spus c-ai visat
crengi la fereastră pândind,
când păpădiile cerului
înfloriseră iazul,
și ce-ar putea să-nsemne?
O fi a blestem, o fi a colind?

Dar oare cum aș fi putut să trădez
mâinile mele,
ale visului,
că ți-au mângâiat azi noapte părul,
obrazul
și umărul răsăritului de lună?

Nu crezi că-n răzbunarea lor
ne-ar fi părât caisului
cum l-am furat cu dorul împreună
de floare, de lumină și de zbor?

VIITORUL CONTINUU, PERSOANA ÎNTÂIA DE ZBOR...

Pentru mine
întotdeauna mâine a fost astăzi,
pentru că dacă astăzi ar fi astăzi,
astăzi te-aș aștepta degeaba în parc
pentru că astăzi e ziua făcută din scuze.
Astăzi nu aș putea să te îmbrățișez,
pentru că dacă astăzi ar fi astăzi,
astăzi te-ai întâlni cu altcineva.
Pentru mine și pentru copaci
n-ar exista ca astăzi eclipsa,
că mâine din astăzi e mereu viitor,
când stele prin cais înfloresc,
ca și noi la persoana întâia de zbor,
exemplu fiind: te iubesc!

AH, CĂRȚILE CE GRELE SUNT...

Greșala ta, cum să o tac?
Dacă ți-o spun, să nu te supăr.
Așa s-a întâmplat pe lac
când întru graiul singurit
un nufăr
tot a-ncecat prin undă
sărutul lunii să-l ascundă
sub streășina din freamăt de brădet.

Tu ești poet
și-mi cauți numele ce-ar fi putut să-
nsemne
tot rătăcind prin spate de cuvânt,
nu la izvorul născător de curcubeu,
ci-n pod de lexicon, dicționare,
în loc să-mi dai sărutul
din vinul alb al lunii să ți-l beu.

Ah, cărțile ce grele sunt,
ca lutul,
când le compari cu floarea
ce ne-a-nvățat sărutul!

DACĂ-AM FI OAMENI MARI

Dacă-am fi oameni mari
ar trebui să fim mereu încrunțați,
cu povață-n privire,
așa cum sunt desenați
stâlpii de-naltă tensiune
din cartea de citire.

Dar așa,
ce bine e să-alergi desculț
prin glod și catifeaua ierbii,
fără ca doamna-nvățătoare să te vadă,
știind că fata
cu nume de livadă,
o să te-aștepte pe sub tei,
după ce vei termina să adăpi
din căușul palmelor toți cerbii
ce-n ochii adânci limpezesc
de umbră și noapte

toate privirile ei.



MI-E FRICĂ...

Mi-e frică
să nu fugi în poveste,
de aceea
atât de strâns în brațe te țin...

Numai noi,
atât de singuri
în strania livadă cu pruni!
Deja
povestea își coboară podul...
Iazul vrăjit
se joacă acum cu două luni,
din părut în părut,
iar noi speriați
tot mereu rămânem repetenți
la același și-același sărut...

PESCĂRUȘII

"Ce cauți singur
sporind singurătății mele
amarul...
Poți Tu să-mi iei
gustul de sare
al lacrimii?"

Despărțitorul apelor
nu a răspuns
în nici un chip
la-ntrebare.
Cu degetul scria pe nisip
cele patru litere –
zapisul despărțirii
sângelui de apă.

Apele mării
pe rând le-au cules
și le-au ascuns cu cutremur
pe unde luna
nu poate să meargă..
Și totuși parcă le pierduseră
că mereu se-ntorceau
să le șteargă.

Numai pescărușii
se aruncau în noian de talaz,
și când găseau câte una
ceru-n bucăți sfășiau
cu țipăt lucios de cuțit:
Osândit, osândit, osândit!

DUMITRU ICHIM
Kitchener, Ontario

Istorici transilvăneni la Accademia di Romania din Roma în perioada interbelică – câteva evocări

Un destin aparte a avut și Francisc Pall (1911-1992), bursier al Școlii în anii 1934-1936, acela care publica în *Diplomatarium* (IV, 1939, p. 136-357) un studiu despre misiunile minorităților conventuali și ale iezuiților în Moldova, reconstituite după sute de documente inedite de la Colegiul De Propaganda Fide. De fapt, departe de a fi un simplu studiu, cercetarea (o adevărată carte de peste 200 de pagini!) anunță marea operă erudită a istoricului de mai târziu¹⁶. Ignorarea și obturarea sa pornesc uneori și din ciudățenia numelui: era născut într-o familie românească din Carei, cu numele maghiarizat. A fost, prin urmare, un istoric român și a rămas așa toată viața. A studiat la Universitatea „Regele Ferdinand I” din Cluj (1929-1933), a frecventat apoi, ca membru al Școlii Române din Paris, École de Chartes¹⁷ (1937-1938), tot în capitala Franței, după pomenitul sejur formativ de la Roma, ca bursier la Accademia di Romania. A urmat o altă specializare la Berlin, pentru ca în țară să parcurgă, cu oarecare obstacole, întreg cursus honorum al carierei academico-universitare, de la secretar-bibliotecar la Institutul de Istorie Universală și apoi asistent (1936-1944), până la conferențiar (1944-1964) și profesor (după 1964), în cadrul universității clujene. O vreme a lucrat în paralel, la Institutul de Istorie al Academiei și la Universitate, fiind și exclus din aceste instituții, pentru perioade variabile, între 1952 și 1954. Spre finalul carierei, copleșit de apăsările regimului comunist și de probleme familiale, a emigrat în Germania, unde s-a stins în 1992¹⁸.

Din specializările la Paris și la Berlin, Francisc Pall a rămas pentru întreaga viață preocupat de document, de aspectele sale interne și externe, de paleografie și diplomatică, de cronologie, sigilografie, de critica



surselor, fiind unul dintre promotorii colecției de documente privind istoria medie a României.

Sejurul roman i-a conferit marelui savant nu numai o largă perspectivă de istorie universală, de care nu s-a despărțit niciodată, ci și o explicabilă atracție spre lumea Peninsulei Italice. De la teza de doctorat dedicată Cruciadei Târzii¹⁹ – mai precis lui Ciriaco Pizzecolli, zis d’Ancona (1391-1452), călător, arheolog, umanist și făuritor al proiectelor de cruciadă²⁰ – și până la studiile amănunțite despre Marino Barlezio (1454-1512), Iancu de Hunedoara (cca 1409-1456), Giorgio Castriota, zis Skanderbeg (cca 1405-1468), Conciliul de la Ferrara-Florența (1438-1439), epoca lui Ștefan cel Mare (principe al Moldovei între 1457 și 1504), cruciadele din Orient etc., a cuprins mai tot universul istoric italian în studiile sale. A scris cu rară acribie, mai ales în limbi de circulație internațională, despre cultura umanistă italiană, despre relațiile raguzanilor cu brașovenii, despre raporturile culturale româno-italiene în secolul al XVII-lea, despre implicarea Sfântului Scaun în cruciade, despre Giuliano Cesarini și Giovanni da Capestrano, despre experiențele și relațiile italiene ale lui Iancu de Hunedoara (cu referire la Milano, Florența, Veneția, Roma), despre raporturile dintre Bizanț, Principatele Române, Ungaria și lumea occidentală (mai ales din Italia) în secolele al XIV-lea și al XV-lea.

Profesorul Francisc Pall a admirat și iubit profund cultura și civilizația Italiei, modelele italiene din toate domeniile. A avut mereu nostalgia tristă a Romei, de care și-a legat o parte din anii tinereții. Spre finalul carierei și al vieții, Francisc Pall a tentat și a reușit o mare monografie, dedicată unei

personalității de suflet, de care s-a ocupat intens, dar a putut publica doar tangențial în anii regimului comunist. De aceea, a desăvârșit în exil (după laborioasele cercetări din arhivele și bibliotecile romane, făcute mai ales în timpul bursei interbelice de la Accademia di Romania), o sinteză despre lungii ani (aproape un sfert de secol) ai exilului episcopului Inochentie Micu la Roma (1745-1768). Era un nou omagiu adus Italiei, dar și patriei sale, România, sau Italia din Răsărit. Francisc Pall a dorit să-și încheie cariera cu un prinos adus națiunii române și bisericii unite, cărora le aparținea. Se identifica și el cu gândul vizionar al marelui prelat, luptător împotriva discriminării națiunii sale, care constata într-o epistolă că „nu poți învia cu adevărat decât în pământul patriei”²¹.

Acad. IOAN AUREL POP

Note

16) Și el puțin cunoscut și evocat. Chiar în proiectul colocviului organizat la Accademia di Romania în 2007, Francisc Pall este trecut între filologii care au onorat Școala Română din Roma. Firește, era un poliglot, dar pregătirea sa de bază era cea de istoric medievalist, domeniu în care s-a și afirmat.

17) Această înaltă instituție de formare erudită din Paris (creată în 1821) nu are nimic de-a face cu orașul Chartres, cum se crede uneori la noi (vezi prefața cărții Francisc Pall, *Inochentie Micu-Klein. Exilul la Roma (1745-1768)*, vol. I, Cluj-Napoca, 1997, p. VIII), ci se referă la studiul „chartelor”, adică al diplomelor, al documentelor, al izvoarelor scrise pe materiale subiacente moi, cu alte cuvinte, contribuie la formarea istoricilor, mai ales a medievistilor, cunoscători ai științelor auxiliare ale istoriei. Astăzi, École Nationale de Chartes și-a diversificat mult metodele și paleta de specializări, în acord cu evoluția complexă a istoriografiei.

18) Ioan Ciarnău, 100 de ani de la nașterea marelui istoric român Francisc Pall (1911-1992) – reprezentant ilustru al istoriografiei românești și universale, Satu Mare, 2011.

19) Vezi volumul recent (conținând, din păcate, unele erori) Francisc Pall, *Românii și Cruciada târzie*, îngrijit de Ionuț Costea, Cluj-Napoca, 2003.

20) Francesco Pall, „Ciriaco d’Ancona e la Crociata contro i Turchi” (estratto dal *Bulletin Historique de l’Académie Roumaine*, XX), Vălenii de Munte (Romania), 1937.

21) Fr. Pall, Inochentie Micu-Klein..., vol. I, p. VI.

România își cucerește Independența

**„Trei ținuturi: Cetatea Albă,
Tighina, Chilia, care erau
echivalente cu tot restul Moldovei”**

În partea a doua a studiului său intitulat „Basarabia”, Mihai Eminescu revine, sintetizează documentele istorice medievale, românești și străine, care dovedesc că Basarabia a aparținut dintotdeauna patrimoniului istoric național românesc.

Desigur, că poetul național folosește prilejul de a scoate în evidență minciunile scrise de cele două gazete rusești, față de care adoptă o poziție de sarcasm și ironie usturătoare. Eminescu reamintează cititorilor că „Le Nord” susținea că Rusia cucerise Basarabia „de la niște cârduri care locuiau sub corturi și erau pe jumătate sălbatică”, și că la 1856, tratatul de la Paris n-a restituit Basarabia „posesorilor legitimi”¹, adică respectivelor „cârduri”, ci Moldovei.

Față de neadevărurile scrise și susținute de „Le Nord”, Mihai Eminescu reamintește că „tătarii d-lui X”², care ar fi fost, la 1812, adevărați stăpâni ai Basarabiei, „erau cam ciudați în felul lor”³.

Astfel, la 1407, la Suceava, domnește Alexandru cel Bun, care, printr-un privilegiu dat negustorilor polonezi, hotărăște „ce vămi au să plătească negustorii poloni la Tighina [Bender] și la Cetatea Albă [Akkermann]”⁴. Apoi, la 1420, tot pe vremea lui Alexandru cel Bun, „ierodiaconul rus Zosima”⁵, scria că la Cetatea Albă „voind să treacă Nistrul, a trebuit să plătească pentru trecătoare bir”⁶. Zosima stă două săptămâni la Cetatea Albă, după care pleacă „de la fânarul așezat chiar la gura Nistrului pe o corabie, către Sfintele Locuri”⁷.

La 1421, Ghillebert de Lannoy, „ambasadorul a doi regi apuseni”⁸ stă, și el, două săptămâni la Cetatea Albă, se întâlnește cu domnul țării, Alexandru cel Bun, iar, după ce face imprudența să se plimbe călare de-a lungul Nistrului, singur, este prădat de hoți.

Plângându-se domnului țării, acesta dă porunci aspre și-i prinde pe tâlhari „în câteva zile”⁹, banii furați primindu-i pe „toți înapoi”¹⁰.

Așa de bine era administrat statul Moldova la acea vreme, fapt care a stârnit mirarea, admirația cavalerului francez, „mirat de această justiție expeditivă”¹¹. Mai departe, Eminescu dă un exemplu din vremea lui Ștefan cel Mare, care, la 1475, „trimite la Cetatea Albă pe un arhitect grec, anume Teodor, ca să facă un turn nou și un zid nou la întăriri”¹².

În hrisoavele domnești „din acea vreme”¹³, adică din veacul XV, alături de domnii Moldovei „vedem”¹⁴ „iscăliți deodată cu Domnul, regulat, pârcălabii Chiliei, ai Cetății Albe și ai Hotinului, care erau boieri mari...”¹⁵. Se vede, notează cu ironie poetul național, „că tătarii de sub corturi ai d-lui X aveau trecere pe atunci”¹⁶.

Numai nume „ciudate”¹⁷ aveau „acei boieri tătari”¹⁸, continuă în batjocură Mihai Eminescu, desigur, la adresa „d-lui X” și a gazetei „Le Nord”. Din hrisoave răsar nume precum „Manoil, Stanciu, Albul spătar, Ioan Băiceanu, Hodeo Crețul (corect: Hodco, așa l-am găsit scris în D. R. H. A, vol. I – n. ns.), Oanea Pîntece, Tudor Vascanu, Giurgea lui Gaură... tot nume tătărăști, de boieri de-ai lui Alexandru Vodă”¹⁹.

La Cetatea Albă, după privilegiul comercial de la 1407, negustorii poloni aduceau „postăv, vite albe, cai, pește din Brăila”²⁰, și duc, importau din marea cetate românească „stofe cusute cu fir de aur, stofe de mătase, vinuri din Grecia”²¹.

Conchide, Mihai Eminescu: „Erau luxoși tătarii din Basarabia!”²².

Un alt exemplu istoric cu care Eminescu ilustrează studiul său este cel al celor „doi fii, Ștefan și Ilie, care și-au împărțit țara în două”²³, după moartea tatălui lor, Alexandru cel Bun. În acest caz, poetul național citează cronicarul polonez Matei Strykowski, care, în cartea sa „tipărită întâi și întâi la Koenigsberg la 1582”²⁴ notează „cum și-au împărțit”²⁵ țara Moldovei cei doi fii ai lui Alexandru cel Bun: „Ilie a luat regiunea Nistrului, Hotinul, Suceava, Iașii, Tecuciul etc.”²⁶, „bietului Ștefan”²⁷ îi rămăseseră „trei ținuturi: Cetatea Albă, Tighina și Chilia, care erau echivalente cu tot restul Moldovei”²⁸. Se vede, accentua Eminescu, că Ștefan „știa importanța acestui petec de pământ, căci n-a cerut nici Iașii, nici Suceava, ci s-a mulțumit cu acești tătari (subl. M. Eminescu) care



locuiau sub corturi și purtau stofe lucrute cu fir de aur și mătăsuri, beau vinuri din Grecia și stăteau în relații cu Genova și cu Veneția”²⁹.

Nici un document istoric nu pune sub semnul întrebării, „nu contestă proprietatea deplină și netulburată a Moldovei asupra Basarabiei”³⁰. Documentele istorice citate, nota Eminescu, din veacul al XV-lea sunt o realitate de necombătut, oameni și cronici străini au vorbit, i-au cunoscut pe Alexandru cel Bun, Ilie, Ștefan, Ștefan cel Mare; despre toți acești domni „nu se poate spune”³¹ ca despre „Rurik și Oleg”³² „în care istoria e mit și mitul istorie”³³. Cu aceste documente istorice în mână „nici un soi de subtilitate diplomatică nu te scapă”, și dacă susții „povești și drepturi închipuite” cu tătari găsiți sub corturi „protestează boierul Manoil, pârcălab de Hotin, Stanciu de la Cetatea Albă și-mpreună cu ei Tudor Vascanu, Ioan Băiceanu, Oanea Pîntece, Albu Spătaru și ceilalți”.

Chiar și „păgîn să fie omul” și în fața adevărului „trebuie să zică: Adevărat, a Moldovei e Basarabia”. De când există „români pe acest pământ”³⁴, Basarabia este un pământ „de drept al nostru”, cu toate că „diplomații sunt isteți întru prefacerea dreptății întru terfeloage fără valoare”.

GICU MANOLE

NOTE

- ¹ Ibidem. ² Ibidem. ³ Ibidem. ⁴ Ibidem. ⁵ Ibidem. ⁶ Ibidem. ⁷ Ibidem. ⁸ Ibidem. ⁹ Ibidem. ¹⁰ Ibidem. ¹¹ Ibidem. ¹² Ibidem. ¹³ Ibidem. ¹⁴ Ibidem. ¹⁵ Ibidem. ¹⁶ Ibidem. ¹⁷ Ibidem. ¹⁸ Ibidem. ¹⁹ Ibidem. ²⁰ Ibidem. ²¹ Ibidem. ²² Ibidem. ²³ Ibidem. ²⁴ Ibidem. ²⁵ Ibidem. ²⁶ Ibidem. ²⁷ Ibidem. ²⁸ Ibidem. ²⁹ Ibidem. ³⁰ Ibidem. ³¹ Ibidem. ³² Ibidem. ³³ Ibidem. ³⁴ Ibidem

1919 - războiul de după Marele Război

Mereu cu gândul la Centenar și la morușcani, am avut un vis în care Pompei, confesorul militar, întors din cealaltă vreme a vieții sale, îmi povestea ca într-o Șeherezadă, episod după episod, memoriile conexe Marii Reîntregiri. I-am lăsat amprenta personală să marcheze întregul fir al povestirii, întruchipându-i narațiunea.

RADU ȘERBAN

În 11.11 ora 11, anul trecut, a înțecat Marele Război. Pentru români, războiul de reîntregire continuă și anul acesta, 1919, cu armele minții, ale sufletului și, în cele din urmă, cu cele militare.

Sub impulsul marilor decizii din decembrie trecut, Anul Nou s-a năpustit cu avalanșa de schimbări majore; schimbări în viața țării, dar și a mea.

Îmi găsesc pacea interioară în muncă. Slavă Domnului, nevoile societății ne oferă tuturor șansa de a contribui, fiecare în felul său, la consolidarea statului reîntregit. Trăirile trecute, frontul și structura sufletească mă califică drept participant la efortul de armonizare eclesiastică, după puterile mele, infime în raport cu eforturile societății, mai ales ale armatei, din care tocmai mă demobilizasem. Făptuim fiecare ce știm mai bine. Ca urmaș al preoției ortodoxe, mă simt un mic depozitar al tradițiilor și aspirațiilor naționale. Îmi amintesc, de câte ori e nevoie, punctul 2 al programului Adunării Naționale de la 1848: unificarea religioasă într-o singură Biserică Ortodoxă Națională.

Absența preotesei a atras după sine pierderea parohiei. În consecință, de la sfârșitul anului trecut lucrez la Consiliul Dirigent din Sibiu, Departamentul Culte și Instrucție, condus de Vasile Goldiș, cel ce intervenise în apărarea românilor ca deputat în parlamentul maghiar, între 1906 – 1910. După plecarea sa la București, preluând conducerea departamentului, Valeriu Braniște a înființat noi școli românești în Transilvania. Încântat să fiu parte în acest șantier, pun pasiune în muncă, amintindu-mi suferința din primii ani de liceu, când învățam în limba maghiară, la Alba.

Pe 2 ianuarie, Consiliul Dirigent decide împărțirea Transilvaniei în 23 de județe, conduse de prefecți. Muncesc pasionat, dar nu uit să citesc. Pe 3 ianuarie, în cotidianul *Dacia*, Al. Brătescu – Voinești sintetizează năzuințele românilor spre o pace reală și „*prefaceri care să asigure popoarelor puțința de a trăi iubindu-se, respectându-se și*

conlucrând în armonie”. Pace, iubire, armonie, respect – toate rezonează în sufletul meu rănit.

Citesc presa din doască-n doască. *Gazeta Oficială*, în al cărei prim număr se publicase manifestul Consiliului Dirigent din 11 decembrie 1918, intitulat „*Către națiunea română din Transilvania, Banat și Țara Ungurească*”, definește rolul Consiliului Dirigent, de „*conducere provizorie a Transilvaniei până la întrunirea Constituantei...*” Ziarul „*Dimineța*” îl prezintă, în numărul său din 3 ianuarie, pe Iuliu Maniu, „*nădejdea cea mai dragă a democrației române*”.

Mă întristează veștile despre foametea din București, dar savurez, pe de altă parte, știrile înălțătoare din capitală. Aflu că la sărbătoarea Bobotezei, însuși Regele a aruncat crucea în apa Dâmboviței, în prezența generalilor Berthelot, Prezan, Moșoiu și mulți alții, după care a urmat defilarea militară.

Tot în ianuarie mă șochează vestea din *Adevărul* despre uciderea generalului Stan Poetaș în Basarabia. Patrioții continuă sacrificiul suprem. Până când?

Din *Adevărul* nu lipsește numele episcopului Miron Cristea, fruntaș conducător al Transilvaniei, cumpătat și modest, eminent publicist și teolog.

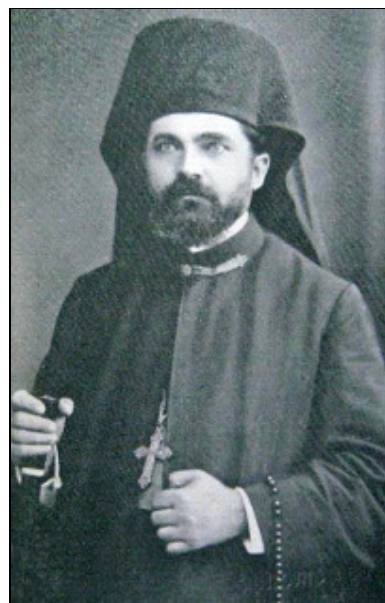
Curentele vrăjmașe continuă să ne bântuie de la vest și est, iar noi, românii, nu ne puteam permite răgazul așteptării. Pe 16 ianuarie, trupele noastre eliberează Zalăul, cu doar două zile înaintea Conferinței de Pace de la Paris.

În memorabila zi de 19.I.19, la aceea conferință, Brătianu prezintă doleanțele României, bazate pe jertfele aduse în Marele Război. Cu numai o zi înainte, Consiliul Dirigent anunță, printr-o circulară, că „*Armata ardeleană română e parte integrantă a armatei române*”.

Spre sfârșitul lunii, ziarele marchează șase decenii de la Unirea din 1859, iar cotidianul *Românismul*, inventariază bogățiile subsolului transilvan, adăugate ca o fărâmă imensului tezaur spiritual adus de locuitorii dintre Carpați.

În *Telegraful Român* din 22 ianuarie apare convocatorul pentru „Congresul Preoților” din 20-21 februarie, la Sibiu. Printre cei 22 de semnatari mă număr și eu, onorat de asocierea cu nume de renume precum Nicolae Bălan, Trandafir Scorobeș și Emilian Cioran.

În Consistoriul Arhiepiscopiei din Sibiu, pe 15 februarie, asesorul Nicolae Ivan propune reînființarea Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Sprijinit și membru al unor asociații culturale românești, membru al Comitetului Central al Astei (în care intrasem și eu



din vremea studenției) și membru onorific al Academiei Române, el fondase băncile românești „*Vatra*” din Cluj și „*Lumina*” din Sibiu.

Funcția de consilier referent economic la noul Consistoriu Eparhial din Cluj, în care fusesem ales la Congresul Bisericesc al Mitropoliei Ardealului, mă solicită la conturarea noilor structuri eclesiastice, așa cum și le dorise regele neîncoronat al românilor transilvăneni, Andrei Șaguna, după a cărui busolă m-am ghidat întreaga viață. Dacă în 1906 riscasem să scriu despre el, eu, cetățean austro-ungar, o serie de patru articole în revista *Bunul econom* din Regat, acum, în 1919, am frâu liber să mă desfășor spre cinstirea memoriei lui și, mai ales, spre valorizarea Statutului Organic al Bisericii Ortodoxe Române din Transilvania, parte a operei sale. Publicasem în 1909, în *Telegraful Român*, articolul „*Centenarul Șaguna*”. Cu acest „bagaj”, ajung să fiu ales secretar general al Asociației clerului „*Andrei Șaguna*” din Transilvania.

Steaua șaguniană m-a ghidat permanent. Acum zece ani, în august 1909, pledasem, în *Telegraful Român*, pentru o amplă adunare a preoției greco-ortodoxe la Sibiu, la centenarul nașterii mitropolitului Andrei Șaguna. Propuneam ca, anterior adunării, în fiecare tract, preoții să se întrunească în pregătirea marelui eveniment, alegându-și câte un delegat. Congresul urma să constate siluirile crescânde la care era supusă biserica și să dea soluții, iar pe lângă momentele festive, să caute căi de stimulare a culturii și traiului românilor. Sub presiunea autorităților, însă, evenimentul nu s-a mai produs, din nefericire.→

P. MORUȘCA

Tot nefericirea mă apasă acum în suflet, în lipsa Marioarei. Trebuie să accept starea de fapt. Soarta există doar în măsura în care o acceptăm ca voință divină. Acea voință o ține pe Marioara departe fizic, dar aproape sufletește, iar eu îi înțeleg măhnirea, așteptând inspirația divină să mă scoată din impas. Muncesc, scriu, mă implic în dezbateri și deliberări, iar locuința îmi e doar loc de repaus noaptea și de meditație în singurătate.

Paradoxal, deși i-am jurat credință Marioarei pe viață, exteriorizarea acelei credințe nu se mai poate materializa. Într-o fundătură sufletească, am pierdut bătaia cu mine, cel în care trăiește mereu o parte din Marioara. Văzându-mi frământările, duhovnicul m-a încredințat că nu pot trăi în locul ei, deci să accept realitatea.

Cu justificată mândrie, pe 27 mai asist la defilarea, în centrul Clujului, prin fața Regelui Ferdinand, a trupelor române aflate în drum spre frontul din Ungaria.

Viața se derulează în alb – negru. În alb - România a câștigat războiul, Transilvania revine în frontierele vechii Dacii, iar în negru – îmi pierd familia. Într-un cinic echilibru, fericirea reîntregirii neamului o decontez cu nefericirea familială. Viața merge mai departe. Merge și războiul de după Marele Război. Prinsă între două state „sovietice”, armata română își face datoria, eliberând Budapesta, după ce a fost atacată în aprilie de Guvernul bolșevic ungar. Altfel, Lenin plănuise să amplaseze pe Carpații Orientali granița între URSS și R.S. Ungară.

Pe bună dreptate, anul acesta, președintelui american Woodrow Wilson i s-a decernat Premiul Nobel pentru pace, lui, care a susținut drepturile românilor din Transilvania până la obținerea lor.

Lumea se schimbă în acest an. Adoptarea calendarului gregorian transformă ziua de 1 aprilie pe stil vechi în 14 aprilie pe stil nou. Pe alocuri, schimbarea produce confuzie. În Rusia, de exemplu, Biserica Ortodoxă respinge noul calendar, bănuind că ar fi o perfidă manevră bolșevică.

Avalanșa evenimentelor politice mă ține în continuă acțiune, dispărând o parte din povara sufletească de după pierderea Marioarei.

Cu bune și cu rele, dar mai multe bune decât rele, anul curge tulburător. Pe 8 ianuarie, prin Adunarea de la Mediaș, sașii aprobă Unirea de la 1 Decembrie. Vine apoi rândul șvabilor bănățeni să o aprobe, pe 10 august, prin Adunarea de la Timișoara.

Din păcate, riscurile vitale pentru românii transilvăneni continuă și anul acesta. La 25 aprilie, cu adâncă tristețe, îl conducem pe ultimul drum, la Beiuș, pe avocatul Ioan Ciordaș, fost delegat la Marea Adunare Națională din 1 Decembrie. Cunoscându-l personal, cu ținuta-i intelectuală morală impecabilă, sunt șocat de sfârșitu-i tragic. Cu doar șase ani mai tânăr decât mine, născut în ziua de Crăciun 1877 în familia preotului Ioan din Betcia, fusese ales, în 1905, președinte al „*Reuniunii de cântări Lira*” din cadrul Astrei. În acea calitate l-am cunoscut, căci intrasem și eu în Astra, ca tânăr teolog. Simțeam românește ca și el. Actele de curaj i-au atras serioase represii. În 1906, prin fraudă electorală, fusese eliminat din cursa pentru postul de deputat român din zona Beiușului. Înfrângerea electorală, însă, nu a fost și morală. Dimpotrivă, l-a călit, așa că după un an a strâns românii din zonă la o mare manifestare împotriva legilor școlare „Aponyi”, menite să ne deznaționalizeze. Intrase, evident, pe lista neagră a autorităților dualiste.

În memorabilul an 1906, am călătorit împreună la București, la Expoziția Națională, el cu „Corul Lira”, eu cu „Corul moților”.

Nu este de mirare că pe 3 noiembrie 1918 fusese ales președinte al Consiliului Național Român din Beiuș, după numai o zi arborându-și steagul românesc, riscant, pe propria casă.

După contribuția la organizarea Gărzilor Naționale Române, a votat Marea Unire, pe 1 Decembrie, întorcându-se în aceeași zi la Beiuș, oraș ocupat în scurt timp de trupele ungurești bolșevizate, hotărâte să salveze, pentru Ungaria, cât mai mult din teritoriul transilvan. Armata regală română fusese oprită de aliați în avansul ei prin Transilvania, iar Bihorul rămânea în zona ungară, cu tot cu Beiuș.

Curajul l-a costat viața. Vânat de unguri drept participant la Marea Adunare din 1 Decembrie, numit prefect de Bihor pe 27 martie, a fost ridicat în noaptea de 3-4 aprilie de păgânii bolșevizați ai lui Bela Kun. Dat dispărut câteva săptămâni, a fost găsit ucis și neîngropat în pârâul Vărzarilor din satul Lunca. Și-a dat sângele pentru țară, fie-i țărâna ușoară și memoria binecuvântată. La înmormântarea sa, sufăr și trăiesc drama unui întreg popor.

Oare cum m-aș fi comportat în locul lui? Dar Matei, frate-meu, votant și el al Unirii? Noroc că Presaca Ampoiului, unde revenise el de la Alba

Iulia, pe 1 Decembrie, rămăsese în zona românească.

După o vară fierbinte în care românii eliberează Budapesta bolșevizată, pe 12 septembrie asist la festivitățile de înființare a Universității din Cluj, sub conducerea primului său rector, Sextil Pușcariu. Mă înscriu și eu la cursurile de religie ale Universității, pentru profesorii români.

Este tocmai 12 septembrie, când Guvernul Brătianu demisionează, pe motiv că la Conferința de Pace de la Paris se impun României condiții inadmisibile în raport cu interesele noastre economice și politice. Noua administrație, Vătoianu, are să guverneze doar până la 28 noiembrie, o zi după Tratatul de la Neuilly-sur-Seine, prin care României i se recunoaște frontiera din 1913.

În sfârșit, prima aniversare a Marii Uniri, la 1 Decembrie 1919, aduce primul guvern de coaliție al României unite, cel al lui Alexandru Vaida – Voievod.

Mă simt pe piscul unui munte. Mai mulți călători am plecat de la poale, din diverse părți. Pe măsura apropierei de pisc, eram tot mai aproape unul de altul, până am ajuns pe culme, la idealul național, acum când ne putem îmbrățișa frățeste.

Crăciunul mă găsește în aceeași dublă ipostază, de român biruitor și soț învins. Eliberat de dualismul austro-ungar, trăiesc o paradoxală dualitate. Rob al imposibilei împliniri familiale, mă las purtat de bucuria nașterii Mântuitorului și renașterii neamului. Mereu și mereu, Crăciunul vine să consfințească renașterea noastră în matca dacică.

Simt că o nouă misiune mă cheamă să-i slujesc cu credință în suflet și caldă dragoste creștinească în inimă, să-mi îndoiesc râvna, ca alinare a durerii familiale. Mă voi ruga cu smerenie spre binele Marioarei, spre înnoirea duhului din mine, în mijlocul prefacerilor din nemijlocita apropiere. Mă voi întoarce în mine, în rugăciune găsindu-mi merindea sufletească a vieții ce mi-a rămas.

Voi împlini faptele milei trupesti și sufletești, făcându-mi datoria. Simplu de spus, dar infinit mai greu de îndeplinit. Ierarhia celor cărora le sunt îndatorat pare simplă: Dumnezeu, țara, familia, aproapele, eu. Abia apoi apar întrebările.

(Din volumul în curs de apariție: Radu Șerban, **Credențional 1918. Triumf și semnare**)

Meditațiuni politico-istorice.

Spre Marea Unire

Este știut că națiunile mici trăiesc din mila celor mari și puternice. Spre sfârșitul secolului al XIX-lea, românii transilvăneni supuși ai Casei imperiale de Habsburg și Monarhiei austro-ungare – stabilite la 1867 în urma compromisului (între 1867-1918, Imperiul Austriac a devenit o dublă monarhie) marcat în istorie prin termenul *Ausgleich* –, spre deosebire de frații lor din proaspătul Regat, au trăit câteva din cele mai cumplite demonstrații ale acestui adevăr.

Dacă la 1606 Ștefan Bocskay este recunoscut de împăratul Austriei ca prinț al Transilvaniei, principatul de Transilvania devine sub Gabriel Bethlen și apoi Gheorghe I Rákóczi centrul culturii ungare și umanismului, bastionul principal al Protestantismului în Europa de Est, singura țară în care romano-catolicii, calvinistii, luteranii și unitarienii se bucurau de libertate religioasă totală, ca „recepte” sau religii oficiale ale principatului, în vreme ce, cu toate că aveau dreptul să-și practice cultul și să construiască biserici sau sinagogi, creștinii ortodocși români, armenii, respectiv credincioșii mozaici aveau statutul de „tolerați” (cele mai vechi biserici ortodoxe transilvănene, cele de la Densuș, Râu de Mori sau cele de piatră din Țara Hațegului datează din sec. al XV-lea, iar primele sinagogi de aici datează probabil din veacul al XVII-lea, cel mai vechi Templu mozaic de zid, Mareh Yezekiel, fiind ridicat la 1822 în Alba Iulia). După ce controlul austriac s-a instalat asupra Ungariei și Transilvaniei la 1711, independența tradițională a Transilvaniei s-a deteriorat sub presiunea birocratică a autorităților habsburgice. La 1791, românii ardeleni au înregistrat respingerea de către Dieta Transilvaniei, la petiția adresată de ei pentru a fi recunoscuți drept cea de-a patra „națiune” (pe lângă cele deja privilegiate ale maghiarilor, secuilor și sașilor), de către „bunul împărat” – Joseph Benedikt August Johann Anton Michael Adam (între 1764 și 1790, Rege al Romanilor; între 1765, după moartea tatălui și 1790, împărat al Sfântului Imperiu Roman și rege al Ungariei, Boemiei etc.; primul fiu al Împăratului Francisc I căruia îi

succede la domnie și al Mariei Tereza cu care a fost co-dominitor/co-regent asupra dominioanelor ei austriece ereditare, până la moartea ei în 1780) – cunoscut ca Iosif al II-lea, iar acești înaintași ardeleni rămân în vechea lor stare de „tolerați”, la fel cu grecii, armenii și evreii din Transilvania.

Memorandumul Transilvaniei a fost petiția pe care o delegație 237 de reprezentanți de frunte ai românilor transilvăneni au prezentat-o la 28 mai 1892 împăratului Austro-Ungariei Franz Josef, care nici nu a citit memorandumul dar l-a trimis parlamentului din Budapesta care, tot necitindu-l l-a returnat conducătorului delegației. Pentru că românii petiționari apucaseră să tipărească și să distribuie documentul, ei au fost dați în judecată în luna mai 1894, pentru acuzația de instigare prin presă. Inculpații au fost în majoritate condamnați cu închisoare de la două luni la cinci ani, cu eliberare după un an de executare, prin amnistie regală. Un bluf răscolitor pentru românii rămași în continuare în robia iobăgiei, lipsiți de drepturi sociale egale cu etniile privilegiate ale Transilvaniei.

Între semnatarii *Memorandumului*, aleși dintre cei mai de seamă bărbați ai momentului românesc transilvan, împreună cu Septimiu Albini, Patriciu Barbu, dr. O. Barcianu, Dimitrie Comșa, Iuliu Coroianu, Gherasim Domide, dr. Vasile Lucaciu, Teodor Mihali, Rubin Pațița, Gheorghe Pop de Băsești, dr. Ioan Rațiu, dr. Aurel Suciu, Mihai Veliciu, s-a aflat și Nicolae Cristea originar din Ocna Sibiului și apropiat al ilustrului Mitropolit Andrei Baron de Șaguna. Reeditarea a două din tipăriturile neobositului luptător pentru dreptul românilor ardeleni la libertate de sub asuprirea maghiară și unitatea dimpreună cu frații lor de dincolo de Carpați: *La țintă. Meditațiune politică* (Sibiu: Institutul tipografic, T. Liviu Albini, 1895, semnat N. Cristea, asesor consistorial), respectiv, *Din trecut, pentru viitor*. Repriuri politice recente (volum nesemnat, în locul numelui, o cruce din două bare orizontale și două verticale, apărut la „Tipografia”, societate pe acțiuni, în Sibiu, la 1899) o datorăm nepotei lui Nicolae Cristea, Anca Sîrghie și lui Marin Diaconu, ambii distinși profesori și cercetători ale celor mai ascunse (vreme de zeci de ani de dominație sovietică și următorii)



documente din arhive, biblioteci ori colecții particulare de literatură-istorie-politică românească. Volumul semnat Nicolae Cristea se numește *Meditațiuni politico-istorice. Spre Marea Unire*, a apărut la Sibiu, Editura D*A*S, în anul 2018, cu cofinanțare din partea Primăriei Sibiu, în cadrul Proiectului național „100. România 1918-2018. Sărbătorim împreună”; are o *Prefață* semnată de unul din principalii secretari ai Asociațiunii Transilvane, ASTRA, conf. univ. Mihai Sofronie, o *Notă asupra ediției*, de conf. univ. Anca Sîrghie și mai conține câteva valoroase *Anexe* cu funcție documentară: *Scrisoarea dlui Sturdza*; *Discursul-program de la Iași*; *Procesele de presă ale „Tribunei”* și *„Foi poporului”* cu I. Amende și spese de proces și II. Alte spese, mărunte.

Se cuvine menționat efortul deosebit al profesorului-scriitor Anca Sîrghie în tot ce presupune aducerea la zi, în termeni de profesionalism, a limbii de redactare a celor două lucrări scrise în limba vetustă a unui veac demult apus: căutarea cu cerbicie a termenilor actuali în dicționare de arhaisme, de sinonime, în dicționarele epocii, consultarea unor colegi specialiști în domeniu, cercetarea în multe biblioteci a publicațiilor vremii în limbile maghiară și germană etc., etc., în efortul e a oferi cititorului contemporan cărți plăcute la lectură, chiar captivante. Anca Sîrghie nu este la prima încercare de acest fel, întru restituirea operei luptătorului publicist; deja, a editat încă alte două→

MIHAI POSADA

Amvon

Mântuitorul Hristos, Călăuză noastră

„Pune-ți nădejdea în Domnul din toată inima ta și nu te bizui pe priceperea ta. Pe toate căile tale gândește la Dânsul și El îți va netezi toate cărările tale”. (Pilde 3, 5-6).

Rugăciunea poate definită a fi o comunicarea personală cu Dumnezeu cel milostiv Care ne cuprinde cu mila Sa, având încredințarea că El ne însoțește în toate zilele vieții noastre. Ne însoțește și călătorește cu noi toată viața, de la Botez și până la mormânt. Nu știm nimic despre primejdiile și obstacolele pe care le-am putea întâlni atunci când alegem o cale pe care vrem să mergem. Nu știm nimic despre cursele pe care ni le-a așezat diavolul spre înșelăciunea și pierzarea noastră. Și, cu toate acestea, trebuie să hotărâm pe ce cale înaintăm. De aceea ar fi nu doar de dorit, ci chiar necesar să avem pe o Călăuză alături, pe Cineva în care să ne putem încrede, pe Cineva care să cunoască întregul viitor.

„Un om trebuia să facă o călătorie lungă și plină de primejdii, printr-un loc necunoscut, și fără cale de întoarcere. În frământarea pregătirii călătoriei lui, sosește un om binevoitor, îi întinde o carte, zicându-i:

- Poftim, citește în cartea aceasta și vei afla în ea o bună îndrumare pentru călătoria ta! Îți va arăta deslușit drumul.

Dar ce folos, de vreme ce vine întunericul și omul nu mai poate citi în carte. Și pleacă, abia dibuind, drumul în întuneric. Nu peste mult timp, sosește un alt om binevoitor, și îi întinde o lumânare, zicându-i:

- Poftim lumânarea aceasta, că-i întuneric și nu vezi calea! Îți va lumina drumul și vei ajunge cu bine. Omul se bucură. Dar vine un vânt și stinge lumânarea, iar el se măhnește.

Sosește însă un Om apăsător de o cruce grea pe umerii Săi și cu o coroană de spini pe cap, și-i zice cu glas duios:

- Truditule călător, vino după Mine, căci Eu am mai făcut odată



drumul acesta!... Numai Eu singur te pot conduce la sfârșitul călătoriei tale. Și mergând după această Călăuză, omul sfârșește călătoria cu bine”.

„Și mila Ta Doamne mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului, într-o lungime de zile”. (Ps.22,7)

În călătoria cea mare a acestei vieți, în drumul spre mântuire, nu ne poate ajuta nici cartea, nici știința omenească, ci numai Acela Care a mai făcut o dată acest drum; numai Acela Care ne-a deschis drum prin Crucea de pe dealul Golgotei: Hristos Mântuitorul lumii.

**Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

Ce liniște-i, Doamne...

*„Rămâi calm în orice situație
deoarece liniștea înseamnă putere.”
Joice Meyer*

Ce liniște-i, Doamne, tare ca piatra
Și cerul deasupra e-atât de senin
De parcă văd îngerii păzindu-mi vatra
Când mâna mea scrie cuvântul divin!

Mă simt câteodată de toate sătul,
De ceea ce este, de ceea ce nu-i,
Ce liniște-i, Doamne, tare ca bronzul
Ce se visează turnat în statui!

Cuvintele tale ca iarba sunt crude
Și picură rouă acum între noi,
Ce liniște-i, Doamne și totuși se-aude
Cum curge în mine Poezia șuvoi...

Când sunt trist...

*„Ori izbim cu pumnul în pieptul
furtunii, ori pierim!”
Avram Iancu*

Când sunt trist, tristețe nu mai fie!
Oricât se vrea pământul de rotund,



Fug de-a valma în Copilărie,
De răutatea lumii să m-ascund

Cu Poezia pururea de mână!
Vai, ce durere-n sufletul meu scurmă!
Apocalipsa vremii o amână
Dacă e clipa, Doamne, de pe urmă...

Când sunt trist, înseamnă că sunt viu!
De nimeni, de nimic nu mi-e mai frică,
Cu pumnii strânși lovesc în stâncă,
Știu,
Doar trăsnetul cuvântului despică!

Parcă și-acum, acolo pe Câmpie,
Sub cerul vremii, plin de-amărăciuni,
Se-aude Iacu-ce lumină vie!
Cum mântuie tristețea din goruni...

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

MEDITAȚII POLITICO-ISTORICE

→titluri: la 1999, o sinteză a cercetărilor preliminare, un studiu intitulat *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca lui*, cu o prefață de acad. pr. prof. univ. Mircea Păcurariu, volum îmbogățit la a doua ediție și, la 1998, *File de memorialistică. Jurnal*, cu un cuvânt înainte al Î.P.S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului. Iar altele, în lucru, stau să apară.

Volumul de *Meditațiuni politico-istorice* conceput de cei doi cercetători, unul în Sibiu, celălalt în București, oferă o bună imagine de ansamblu ce va fi completată prin volumele ce vor veni pe această temă, despre frământările social-politice ale românilor transilvăneni, despre nedreptățile suferite de ei sub dominație maghiară, până la Marea Unire din 1918 – la un veac de la evenimentul care i-a adus pe români împreună. O carte de citit deopotrivă pentru specialiști din toată Lumea, cum și pentru cititorii de rând ai limbii românești, din cei cărora nu le este indiferent că sunt sau nu români în Țara lor.

Îoan al Banatului

„Nu vă veșniciți aici, pe pământ, ci înveșniciți-vă în Cer, în Împărăția Tatălui!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să vă opriți în convorbirea următoare asupra parabolei despre *Bogatul căruia i-a rodit țarina* (Luca 12, 16-21), insistând asupra celui ce „nu se îmbogățește în Dumnezeu” (Luca 12, 21), adică asupra bogatului.

Îps. Ioan: Această pildă citită în bisericile noastre în prima duminică din post ne spune că am intrat deja în postul Nașterii Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Binecuvântat să fie Dumnezeu că ne lăsam casele și toate grijile cele pământești și începem călătoria spre Betleem, prin participarea noastră la slujbele din sfânta biserică. Începând din această sfântă duminică, drumul nostru este spre Betleem. Dumnezeu să ne ajute să putem călători împreună și niciunul dintre dumneavoastră să nu vă pierdeți pe acest drum sfânt și dacă este posibil mai puneți pe brațele dumneavoastră binecuvântate câteva suflute, ca să ajungă și ele la Betleem, să se întâlnească cu pruncul Iisus, cu Maica Domnului și cu îngerii cântând în înaltul cerului.

Pericopa evanghelică consemnată de Sfântul Apostol Luca este merindea duhovnicească pe care ne-o pune în față Sfânta Biserică la începutul postului Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos.

Deci bogatul, după ce i-a rodit din belșug țarina, îi spune sufletului său, adică vorbește cu sine, nu vorbește cu Dumnezeu să-I mulțumească, nu vorbește cu semenii săi, ci vorbește cu sine, cu sufletul său și-i spune: *de acum odihnește-te, mănâncă, bea și veselește-te!* Așa spune Hristos în parabolă, punând aceste cuvinte pe buzele omului bogat. Dacă Hristos ar fi acum, aici, după două mii de ani, într-o biserică de la noi, cum credeți că-ar fi rostit această parabolă? Tot așa sau ar fi fost posibil ca Hristos să fi nuanțat conținutul parabolei, astăzi, având în vedere cum a evoluat societatea omenească în cei două mii de ani?

Deci spune bogatul către sine: *odihnește-te, mănâncă, bea, veselește-te!* Ar fi posibil ca Hristos, astăzi, să spună prin buzele bogatului: *nu te odihni, nu mănca, nu bea, nu te veseli!* Bogații de astăzi nu se odihnesc. Vedeți vreun bogat mare din cetatea aceasta la sfânta biserică? El nu se odihnește, nu se roagă lui Dumnezeu, el lucrează și în



timpul Sfintei Liturghii. Apoi el nu mănâncă, n-ați văzut pe cei bogați cum își iau un sandviș, ca să poată lucra mai mult, nu beau, n-au timp să stea cu familia, să se bucure. Și atunci ar fi spus bogatul, punându-i Hristos pe buze: *nu te odihni, nu mănca, nu bea, nu te veseli; strânge, adună și nu împărți cu nimeni!*

L.C.: Este vorba desigur numai de bogăție materială, astfel că bogatul „nu se îmbogățește în Dumnezeu” cum găsim la Sfântul Evanghelist Luca (Luca 12, 21).

Îps. Ioan: Bogatul din pildă dorește să se înveșnicească aici, pe pământ, de aceea își face jitițe mai mari. El nu dorește să se odihnească în sânul lui Avraam, ci el vrea să se odihnească lângă jitița sa, lângă hambarul său, lângă bogăția sa. El nu vrea să se bucure de Împărăția lui Dumnezeu, deoarece pentru el, este mai dulce pământul decât Cerul.

O, cât de amar este pământul călcat de noi și cât de dulce este Cerul! Bogatul își face un cavou de marmură, scump. El vrea să rămână pentru totdeauna în casa morților. El nu știe și nu crede că, pentru fiecare dintre noi, și astăzi Hristos tocmește, zidește sălaș în Împărăția lui Dumnezeu. El nu vrea să ajungă în sălașul, în casa lui Dumnezeu din Cer, ci vrea să rămână în cavoul lui de marmură, cel mai frumos, dacă se poate, din tot cimitirul.

Nu vă veșniciți aici, pe pământ, ci înveșniciți-vă în Cer, în Împărăția Tatălui!

Bogatul e și egoist, individualist, nu se sfătuiește cu nimeni în legătură cu ce-ar putea să facă cu averea sa. Totul pentru sine. Ceea ce străbate cumva ca un fir roșu această parabolă sunt formele adjectivului pronominal posesiv „al meu”, „ale mele”, adică spune „sufletul meu”, „bogățiile mele”, „roadele mele”. Toate sunt ale lui.

Bunii noștri părinți și cred că și cititorii noștri, de fiecare dată când

încep un lucru, zic: *Doamne, ajută!* Așa au auzit părinții din bătrâni și așa îi aud și pe bunii credincioși de astăzi, în zorii zilei, zicând: *Doamne, ajută-mi!*

În contextul parabolei rostite de Hristos este posibil ca și bogatul acela, când a început să brăzdeze țarina, să semene bobul de grâu, să fi zis și el: *Doamne, ajută-mi! Doamne, dă să rodească bobul de grâu semănat sub brazdă!* Așa a zis când a început să brăzdeze pământul. Dar când a adunat roadele, nu i-a mai făcut parte din ce-a rodit și lui Dumnezeu.

L.C.: Cu tristețe trebuie să spunem, Înaltpreasfințite Părinte, că mulți dintre noi uităm să mulțumim bunului Dumnezeu pentru toate câte ne dăruiește. Îndemnul Înaltpreasfinției Voastre este foarte binevenit.

Îps. Ioan: Dumnezeu a lucrat împreună cu bogatul, cu slugile lui. A lucrat Dumnezeu. Omul lucrează câteva ore pe zi și-apoi se odihnește. Dumnezeu însă niciodată, nicio clipă, nu-și pune capul pe o stâncă să se odihnească. El lucrează și când noi dormim. Dar iată că omul acela, când a strâns roadele, nu i-a făcut parte și lui Dumnezeu din ele. L-a furat pe Dumnezeu! Auziți în ce categorie vor intra oamenii care niciodată în viața lor nu au făcut un pic de milostenie cu vreun sărman, cu vreun necăjit. Aceluia îi va spune Dumnezeu: *m-ai furat, aveam și eu o parte din roadele tale și nu Mi-ai dat.*

Îndemnul meu este să nu cădem sub cuvântul acesta, ca să ne spună Dumnezeu: *M-ai furat! Niciodată tu nu mi-ai dat ce este al meu, din roadele pe care Eu ți le-am dat ție.*

De aceea, la sfârșit de lună, când fiecare primim parte de simbricie, bine ar fi să zicem: *Îți mulțumesc, Doamne, că și în luna aceasta, în ziua aceasta, mi-ai ajutat să câștig pâinea cea de toate zilele, dar știu că fără Tine, n-aș fi putut să dobândesc aceste roade și-ți dau și Ție.* Peste tot sunt mâini întinse, sunt mâinile lui Dumnezeu. Mâinile întinse ale săracilor sunt mâinile lui Dumnezeu care își cere și El o mică parte din roadele pe care le-ai dobândit în viața aceasta. Haideți să-L împrumutăm pe Dumnezeu!

Dacă avem cumva timp destul, haideți, cu puțin, să-L împrumutăm pe Dumnezeu, adică să dăm celor care sunt în necazuri, celor care sunt în suferință sau pentru alte și alte proiecte sociale care sunt dezvoltate în societate!

. A consemnat

LUMINIȚA CORNEA

Destinul unui cărturar

Protopopul Nicolae Maneguțiu

Biserica a avut întotdeauna în rân-durile ei o impresionantă galerie de personalități, oameni de excepție, ierarhi, clerici și laici, veritabile răscruci în istoria poporului, care sporesc prestigiul culturii naționale. De câte ori îndreptăm privirea spre trecut, ne întâmpină din vreme în vreme, o întreagă pleiadă, de slujitori ai sfințelor altare, păstori, îndrumători, învățători, și mângâietori, modele luminoase ale istoriei noastre atât de frământate. Cartea de față prezintă cititorului rodul muncii unui astfel de cărturar, cărturar ce se integrează în mișcarea de construcție națională întreprinsă de către elita românească din Transilvania și în același timp oferă o imagine din interior asupra comunității ortodoxe locale mureșene în a doua jumătate a secolului 19.

Pentru comunitatea ortodoxă română din județul Mureș, un moment hotărâtor l-a constituit înființarea, în anul 1814, a Protopopiatului Ortodox de Târgu Mureș. Preotul Vasile Pantea, se mută din Sângeorgiu de Pădure unde era protopop, la Târgu-Mureș, marcând astfel nașterea protopopiatului „Murăș Secului” (Scaunul Mureș), cum reiese din însemnare găsită pe filele Liturghierului parohiei din Sângeorgiu de Pădure: *Și scriind eu în anul 1814 aprilie 26, care o și iscălesc cu iscălitura mea Vasilie Pantea, paroh M[ureș] Vasarhei și protopop Mură[ș] Secului, înființată, aici fiind în funcție*¹⁸.

Din trecutul bisericesc în spațiul acoperit de acest protopopiat, cu personalități clericale de mare valoare pentru istoria poporului român și pentru istoria Bisericii noastre naționale, s-au dezgropat până acum prea puține date și documente față de bogatul și interesantul material documentar ce zace îngropat în colbul arhivelor și al vechilor condici sau registre bisericești și laice. În dorința de a aduce o modestă contribuție la mai buna cunoaștere și valorificare a moștenirii culturale și spirituale din zonă, am socotit util a extinde cercetările legate de viața și

activitatea protopopilor care s-au succedat pe aceste meleaguri.

Activitatea unuia dintre cei mai interesanți protopopi transilvăni, cu totul obscură în tratările preocupate de localitatea unde a funcționat el, Mureș Osorhei, a constituit pentru mine o provocare încă din anii ultimului deceniu al secolului trecut. Protopopul ortodox Nicolae Maneguțiu, figură renumită între personalitățile clericale de pe Valea Mureșului din cea de a doua jumătate a secolului XIX, cărturar profund și bine informat, face parte din șirul preoților superiori, înzestrat cu o cultură aparte, personalitate fără îndoială plină de însușiri, dar în același timp și una din cele mai controversate din epocă.

În cercetările mele biografice, verificând cu atenție cam tot ce s-a scris în timp despre el, mi-am dat seama că din biografia protopopului se pot reconstitui pe bază documentară doar prea puține aspecte. Din materialul documentar adunat pentru creionarea portretului de-a lungul mai multor ani am reținut următoarele:

Nicolae Maneguțiu, preot, publicist, luptător pentru drepturile românilor transilvăneni, al cărui nume circula destul de rar în timp și spațiu, s-a născut în anul 1854 la Poiana Sibiului, fiind unul dintre numeroșii copii ai preotului Ioan, din aceeași comună, cum singur mărturisește în „Reunirea românilor”. N-a avut de loc o viață ușoară, căci familia era numeroasă, iar vremurile copilăriei și adolescenței nu erau deloc blânde¹⁹.

Cursurile școlii primare le face în satul natal, o pitorească așezare din județul Sibiu, cu oameni blajini și munți semeți, obișnuiți cu greutățile din vârf de munte, ale căror obiceiuri vin din negura timpului. Termină studiile primare în Poiana Sibiului, după care urmează cursurile liceului german din Sibiu, unde s-a întreținut singur din meditațiile pe care le dădea, pentru a-și plăti locuința și masa. În timpul studiilor își însușește foarte bine limba germană, studiindu-i aprofundat pe Schiller și Lessing, numărându-se printre cei mai valoroși



elevi din acea vreme. După examenul de bacalaureat, pe care îl susține la Liceul românesc din Brașov, ar fi dorit să urmeze studii universitare la Viena, dar la îndemnul părinților care îl doreau preot, urmează la Sibiu Teologia. Fire ambițioasă și aplecată spre cunoașterea și înțelegerea lucrurilor din jur, intransigent și critic cu sine și cu greșelile semenilor, Nicolae Maneguțiu a fost devreme remarcat pentru dinamismul său cultural cu înclinații polemice și istoriografice. Încă din anii studenției publică în „Telegraful Român” mai multe articole combătând fariseismul, fărâdelegile, imoralitatea, corupția, servitutea și nu numai, criticând politicienii care n-au pus în practică doleanțele românilor de la 1848.

După cursul pedagogic de doi ani și cel teologic de trei, fiul preotului Ioan Maneguțiu din Poiana Sibiului, hotărăște să îmbrățișeze cariera preoțească. O tradiție în familie și se căsătorește cu fiica unui țăran din comună. Este hirotonit în localitatea natală, alături de alți doi preoți și slujește la altar între anii 1876-1890. În același timp este și dascăl la școala elementară din Poiana Sibiului, unde „caută să câștige atașamentul sătenilor, devenind părtaș la munca și nevoile acestora”. În această calitate a înțeles să fie un adevărat îndrumător spiritual al poporului, sfătuindu-i și ajutându-i mai ales pe cei care nu știau carte. Nicolae Maneguțiu, a avut însă și „preocupări care depășeau activitatea obișnuită a unui preot. El a continuat să citească operele marilor scriitori și gânditori germani și români, studia natura și relațiile dintre lucruri și oameni, lărgindu-și mereu orizontul și criticând cu severitate→

**Pr. Dr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

¹⁸ Însemnare pe filele cărții *Liturghie* (Sibiu, 1809) - parohia Sângeorgiu de Pădure.

¹⁹ Felix Sima, *Din viața și activitatea lui Nicolae Maneguțiu*, în vol. *Biblioteca Astra Sibiu, 130 de ani de la înființare: 1861-1991*, Asociațiunea transilvănească pentru literatura română și cultura poporului român, Biblioteca Astra, Sibiu 1992.

moravurile unor reprezentanți ai tagmei preoțești”²⁰.

Anul 1890, va aduce cu sine o schimbare în viața parohului din Poiana-Sibiului datorată deosebitelor sale calități spirituale și intelectuale, care l-au făcut remarcat și apreciat în fața autorităților superioare bisericești ale vremii. După moartea vrednicului de pomenire Partenie Trombiș, protopopul ortodox al Târgu Mureșului între anii 1834 și 1889, care a lăsat urme adânci în istoria scrisă și nescrisă a acestei zone, scaunul protopopesc rămâne fără titular. În locul rămas vacant a fost adus Nicolae Maneguițiu ca protopop al Târgu Mureșului și “preot la biserica de lemn din oraș, cu doar 49 suflete”. În timpul păstoririi sale, protopopiatul avea 23 de parohii în afară de filii.

Mitropolitul Ardealului, Miron Romanul prin circulara sa Nr.690 din 25 ianuarie 1890, îl va numi pe Nicolae Maneguițiu protopop ortodox al Târgu Mureșului.

„Cerculariu, către clerul și poporul din tractul protopresbiter al Murăș Oșorheiului!”²¹

Dorind să se aducă cât mai curând în stare normală și să se pună în curs toate afacerile tractului protopresbiter al Mureș-Oșorheiului, negrigite sub morbul îndelungat al repausatului protopresbiter tractual, și având în vedere că în starea de azi a lucrurilor, onorabilul protopresbiter al tractului Reghinului, Galaction Șagău, căruia prin ordinul meu din 24 Aprilie 1889 Nr. 3253 Pres. i-am concredut în mod provisoriu administrarea aceluia tract protopresbiter al, pe lângă tot zelul său lăudabil în afacerile oficiale nu poate ajunge să prevadă și acest oficiu cu exactitate: am aflat de bine a absolve pre numitul onorabil protopresbiter de la această însărcinare pe lângă recunoșterea cu mulțumită a năsuințelor sale puse întru buna conducere a acestui tract, și a denumi de administrator protopresbiter al tractului Mureș-

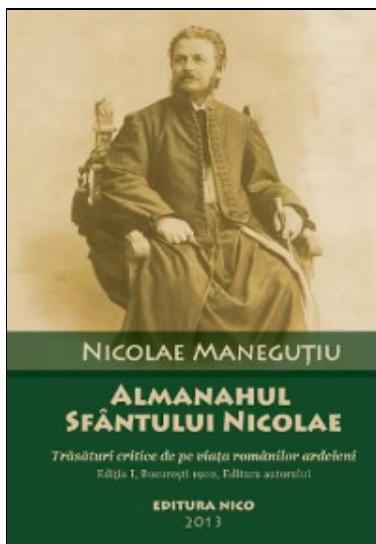
Oșorheiului pre onorabilul presbiter Nicolau Maneguiț, parohul din Poiana-Sibiului, în tractul protopresbiter al Mercurei, care pentru mai buna înlesnire a agendelor și a comunicațiunei oficiale, își va pune locuința sa pentru durata acestei administraturi în comuna centrală Mureș-Oșorhei.

Această dispozițiune, Vi-o fac cunoscută cu acea archipăstorească îndrumare, ca numitului onorabil administrator protopresbiter Nicolau Maneguiț să-i dați cuvenitul respect și ascultare, și în toate afacerile, ce privesc oficiul protopresbiter al, de acum înainte către același nou administrator, să vă întoarceți. Împărtășindu-vă de altminteria tuturor binecuvântarea mea arhierască.

Sibiu , 25 Ianuarie, 1890.
Miron Romanul Arhiepiscop”

Din Idicel, Protopopul Reghinului Galaction Șagău, fostul administrator al Târgu-Mureșului, le trimite preoților în 29 ianuarie 1890, adresa sa, cu nr. 102/1890²², prin care îi informează, că prin circulara nr. 690 din 25 ianuarie 1890, Consistoriul din Sibiu l-a numit pe Nicolae Maneguițiu, ca administrator protopresbiter al „tractului” Mureș, cerându-le să-i dea noului numit „toată ascultarea și onoarea care i se cuvine”:

Adresa Protopopului Reghinului Galaction Șagău către preoții protopopiatului Târgu-Mureș:



„Nr. 102/1890

Onorată preoțime parohială!

Cerculariul Excelenței Sale D-lui Arhiepiscop și Metropolit Miron Romanul dto 25 Ianuarie a.c. Nro 690 Pres., prin care se aduce la cunoștință denumirea Onorabilului paroh din Poiana Sibiului, a D-lui Nicolau Maneguiț, de administrator protopresbiter al tractului Mureș-Oșorheiului, cu strămutarea Acestuia în parochia centrală Mureș-Oșorhei, de unde afacerile protopresbiterale va pot provide cu mai mare înlesnire, dispensându-se în consecință subscrisul de greutatea administraturii tractului numit, din cauza îndepărtării și agendelor acum mutate în protopresbiteratul Reghinului, - se comunică sub % fiecăruia în câte un exemplar spre a-l lua la cunoștință oficioasă și întocmai urmare cu observarea, ca Frățiile Voastre în to[a]te afacerile aparțaneto[a]re oficiului, să Vă adresați pe viitoriu de-a dreptul la oficiul protopresbiter al în Mureș-Oșorhei, dând numitului Domn administrator protopresbiter to[a]tă ascultarea și ono[a]rea ce i-să cuvine; iar din partea mea, pe lângă espreșiunea sincerei mele mulțumiri, ce Vi-o aduc pentru ascultarea și simpatica primire, cu care totdeauna m-ați onorat în mijlocul Frățiilor N[oa]stre, doresc ca atât puternicul D[umne]zeu să-și reverse darul său asupra credincioșilor protopresbiteratului și asupra tuturor afacerilor bisericești și scolastice ale acestuia, spre a deveni și acest tract cât mai în grabă la pozițiunea ce i-se cuvine și o stare normală, asemenea altor protopresbiterate.

Pe lângă acestea, sfătuindu-Vă cu dragoste frățească a cultiva cu deadinsul armonia și buna înțelegere între Frățiile V[oa]stre și a avea totdeauna în vedere interesele bine înțelese generale ale bisericei, de care și pentru care Escelenția Sa D-l Arhiepiscop și Metropolit priveghează ziua noaptea cu multă înțelepciune, precauțiune și zel neadormit, Vă rog să primiți asecurațiunea deplinei mele bunevoințe și pentru viitoriu.

Idicel, 29 Ianuarie, 1890

De tot binele viitoriu
Galaction Șagău m.p.
Protopresbiter”

²⁰ Ilie Hașeganu, *Figuri din Mărginime*, în vol. II. Cărturari, îndrumători culturali și economici, redactori de gazete populare și calendare, dascăli, memorialiști, călători, artiști, București, 1976, p. 144.

²¹ ANDJ Mureș, *fond Protopopiatul Ortodox Târgu Mureș*, dos. 126, f. 3.

²² ANDJ Mureș, *fond Protopopiatul Ortodox Tg.Mureș*, dos.126, f. 4

DESPRE FRANCHMASONERIE

(XIII)

(...) Ieronim, cel dintâi, afirmă (*Adv. Helvid.9*) că problema are o rezolvare mult mai simplă, strict filologică: în *Noul Testament* orice rudă apropiată a cuiva se numește „frate” (*adelphos*). Prin urmare, invocarea unei scrieri apocriefe este inutilă.²³

Despre IACOV (IACOV) unul dintre frații lui Iisus: «Ca și alți membri ai familiei, IACOV a stat deoparte și chiar a respins faptele lui Iisus în timpul vieții acestuia (*Marcu 3, 21*), dar îndată după răstignire a fost socotit, ca și mama sa Maria, în cercul discipolilor. Pavel îl menționează în *Epistola către Galateni*, împreună cu Petru și Ioan, ca „stâlp” al primei comunități creștine de la Ierusalim. În jurul disputei dacă legile religioase iudaice trebuie să fie valabile și pentru cei convertiți la creștinism care nu proveneau din evrei, după relatarea din *faptele Apostolilor*, Iacov face propunerea ca numai unele prescripții să fie declarate obligatorii, anume cele care sunt acceptate de așa-zisul conciliu al apostolilor (cca. 49-59).

Tradiția creștină. Pe la mijlocul sec. I, Iacov singur era conducător al comunității din Ierusalim, fiind desemnat mai târziu episcop al orașului. Tradiția creștină vede în Iacov, în special un opozant al lui Pavel în privința misiunii printre păgâni. O sectă, care declara obligatorii pentru toți creștinii legile religioase ale iudeilor, își sprijinea doctrina, pe la sfârșitul sec. I, pe Iacov. După Eusebiu, Părinte al Bisericii, Iacov poartă supranumele de cel drept și moare ca martir. E discutabil dacă *Epistola lui Iacov* din NT, atribuită fratelui lui Iisus, provine de la el. Chiar din primele timpuri Iacov este identificat cu ucenicul cu același nume din cercul celor doisrezece.²⁴

Și *BIBLIA* vorbește despre frații lui Iisus: «Și venind în patria Sa, îi învăța în sinagoga lor, încât ei erau

uimiți și ziceau: “De unde are el înțelepciunea aceasta și puterile? Oare nu este acesta fiul teslarului? Au nu se numește mama sa Maria și frații săi Iacob și Iosif și Simon și Iuda? Și surorile lui, oare nu sunt toate la noi? Deci, de unde are el toate acestea?”» (*Matei 13, 54-56*).²⁵

Și Pavel declară următoarele: «și cunoscând harul ce mi-a fost dat, Iacob și Chefa și Ioan, cei socotiți a fi stâlpi, ne-au dat mie și lui Barnaba mâna dreaptă în semn de părtășie, pentru ca noi să binevestim la neamuri, iar ei la cei tăiați împrejur».²⁶

Și pelerinii la Mormântul Domnului relatează despre Iacob ca fratele lui Iisus: «Pe întreg teritoriul Bisericii Sfântului Mormânt erau 16 locașuri de cult și capele, majoritatea dintre ele fiind legate de Răstignirea, Punerea în mormânt, și Învierea Domnului, precum și de alte locuri sfinte:

14, 15, 16, Capela celor 40 de Mucenici și a lui Iacov, Fratele Domnului, chiar dacă nu are legătură cu Patimile lui Iisus, ține din punct de vedere arhitectural de Biserica Sfântului Mormânt. Ea se află situată în spatele Sfintei Cruci și a fost alipită la locurile de închinăciune, în anii de domnie a lui Constantin Monomahul (sec.11)».²⁷

«k. Biserica Sfântului Iacov, fratele Domnului, la care slujesc preoți ortodocși arabi. Este un lăcaș retras, plin de evlavie, în care am văzut icoane vechi, de orară artă și frumusețe duhovnicească. Sfântul Iacov, “fratele Domnului” era feciorul dreptului Iosif, unul din cei 70 de apostoli, care ajunge primul episcop al Ierusalimului. A fost ucis ca martir, fiind aruncat de iudei de pe aripa templului. Biserica îl prăznuiește la 10 aprilie.

Ne închinăm în biserica curat întreținută și intrăm, în continuare, la celelalte lăcașuri ortodoxe».²⁸

²⁵ *BIBLIA sau SFÂNTA SCRIPTURĂ*, Versiune diotorsită după SEPTUAGINTA, redactată și adnotată de BARTOLOMEU VALERIU ANANIA, Arhiepiscopul Clujului, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Tipărită cu binecuvântarea și prefața Prea Fericitului Părinte TEOCTIST Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001, p.1477.

²⁶ *Ibidem*, p.1670..

²⁷ ROMEO SOARE, *ISRAEL – Ziua când s-a prăbușit cerul*, Editura Ambasador, Târgu Mureș, 2009 (2010), p. 30 și 32.

²⁸ Arhimandrit IOANICHIE BĂLAN, *Pelerinaj la Mormântul Domnului*, Carte



Unele date despre IACOV sunt în *Manuscrisele de la Marea Moartă*.²⁹

Despre esenieni, traducerea în greacă a nazaritenilor, și despre gnoză cu altă ocazie. Vom încheia doar cu o sumară bibliografie: *Evanghelia eseniană*, Colecția Orizonturi spirituale, Texte aramaice și ebraice traduse și editate de Edmond Bordeaux Szekely, Traducere din limba engleză Radu Ilie Măneacă, Ed. Orfeu2000, București, 1999; Ioan Petru Culianu, *Arborele gnozei. Mitologia gnostică de la creștinismul timpuriu la nihilismul modern*, Colecția Opere Complete, Traducere din limba engleză de Corina Popescu, Editura Nemira, București, 1998; Ioan Petru Culianu, *Gnozele dualiste ale Occidentului*, Colecția Opere Complete, Traducere de Thereza Petrescu, Cuvânt înainte al autorului, Postfață de H. R. Patapievici, Editura Nemira, București, 1995; ELAINE PAGELS, *Evangheliile gnostice*, traducere din limba engleză: Walter Fotescu, Editura Herald, București, 1999; *Evangheliile gnostice*, Traducere, studii și note: Anton Toth, Editor Aurelian Scrima, Editura Herald, București, 2005; *Manuscrisele de la Marea Moartă*, Ediția a doua, Traducere din ebraică, introducere și note Theodor H. Gaster, Traducere și îngrijire ediție Simona Dumitru, Editura Herald, București, 2009; *Evangheliile apocriefe*, Traducere, studiu introductiv, note și prezentări de Cristian Bădiliță, Ediția a II-a, complet revăzută și ilustrată, Colecția “Plural. Religie”, Editura Polirom, Iași, 1999.

EUGEN MERA

tipărită cu binecuvântarea I.P.S. Daniel Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Ediția a V-a, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2005, p.79.

²⁹ *Manuscrisele de la Marea Moartă*, Ediția a doua, Traducere din ebraică, introducere și note Theodor H. Gaster, Traducere și îngrijire ediție Simona Dumitru, Editura Herald, București, 2009, *Introducere*, p.13-37.

²³ *Evangheliile apocriefe*, Traducere, studiu introductiv, note și prezentări de Cristian Bădiliță, Ediția a II-a, complet revăzută și ilustrată, Colecția “Plural. Religie”, Editura Polirom, Iași, 1999, p.32-33.

²⁴ BOCIAN, MARTIN în colaborare cu KRAUT, URSULA și LENZ, IRIS, *Dicționar enciclopedic de personaje biblice*, Traducere în limba română de Gabriela Danțiș și Herta Spuhn, Ed. Enciclopedică, București, 1996, p.132.

Caz particular de elipsă

Jonglăm cu exercițiile de imaginație,
prea puțin conștienți că formează
un caz particular de elipsă
și nicio constantă matematică
nu poate determina cu precizie
care-i va fi raza ori
gradul de afectare.

Cu toate acestea, imaginația
refuză să tragă peste ea întinericul,
exersând cu încredere
mersul pe apă.

Abandon

De o materialitate efervescentă,
drogul ăsta sfâșie și înalță deopotrivă;
milimetru cu milimetru,
își ia în stăpânire teritoriul,
fără să ceară voie, fără să pună
condiții,
încât te surprinzi umblând cu grijă
prin sihăstria cu acorduri de alb,
doar să nu tulburi
somnia păsării de gheață.

Punere în abis

Privești în rana deschisă
ca o punere în abis,
ca și cum cele zece plăgi
trimise faraonului
și-ar înzeca celulele maligne.

De pe marginea cu adâncituri
mereu egale,
auzi ca-ntr-o peșteră
abisala Adagio în G minor;
tresari – privești sau ești privit?

În culorile lui Tiziano

Ne rătăciserăm
prin poveștile pe tema alfabetului
runic
a febrei charlestonului din '25
a primelor prese ale lui Gutenberg
ori
a tehnicii de obținere a unor
desăvârșite
macarons cu zmeură

dimineața ne-am pierdut urma
în culorile păstoase
ale lui Tiziano.

Exerciții de admirație

Printre flori de iris, orbii merg
liniștiți,
unul în siajul celuilalt.

Din când în când,
își trimit scrisori autoscopice,
cultivând veritabile exerciții de
admirație,
în cele din urmă,
de o năucitoare benignitate.

A cincea stea

Vrei să deslușești
cine-ți va cresta sufletul
în căutarea celei mai strălucitoare
stele
din constelația Lyra,
așa că atingi bisturiul
de la stânga la dreapta –
cum orbii învață să citească în Braille.

Peste lingura cu stele în filigran
se revarsă licoarea din boboci de
pelin –
Orfeu își trece mâinile peste corzile
harpei
purtându-te spre cupa de lumină
a celei de-a cincea stele.

Monada

De jur împrejur,
sensurile se rostogolesc neîmblânzite,
în continuă prindere și desprindere;
scânteiază
până la uitarea de sine ori
până la aglutinarea silabelor
ce au exersat îndelung
singurătatea.

De la protonul
ce-și continuă expansiunea
până la energia
ce conștientizează trecerea,
urmașii Big Bang-ului
inventează jocul în doi,
nădăjduind obținerea
unui interval armonic
perfect.

Avalanșă de alb

Rătăcită printre atâtea nuanțe de ocră,
seara îți face vânt cu degete gracile
până ce zbori precum Nils
Holgersson,
prins de grumazul găscanului.

Dincolo de stâncile ascuțite
și de potcoavele norilor,
se-ntinde imensitatea albă
a celor născuți din laptele Herei.

Cu inima să spargă pieptul,
străbați avalanșă de alb



până-n plămâni Andromedei
de unde cobori în liniște, cu luna-n
rapel.

Îndrăgostire

Frânturi de gânduri
defilează stânjenite
de obiectivul ce le cercetează
cu luare-aminte.

Nepregătite
pentru marele salt în necunoscut,
se lovesc de ferestre
precum găzele năucite
de lumina puternică.

Prin tavanul devenit lentilă,
trec fluturi, pești și păsări,
ținând apăsător
pe artera de la încheietura
mâinilor noastre.

În tăcere

Habar n-aveți
cât de bine știm noi să tăcem
despre toate în general
cu lăcomia
specifică pruncilor neînțărcați

tăcem cu nesaț leucemic
tăcem năprasnic
preferăm
să zburăm senini deasupra orașului
cât timp tăcem tumultuos

ne-am căutat prin atâtea vieți încât
înlănțuiți ca-n picturile lui Chagal
între noi e-atât de grăitoare
tăcerea

6 august la 13:23

MIHAELA OANCEA

Interviu **Doina Ruști** „Fiecare scriitor e pe cont propriu”

-Biologic, ați face parte din generația '80, dar nu v-ați manifestat odată cu aceasta, iar Wikipedia ne spune că sunteți „activă ca scriitoare postdecembristă”. Unde vă regăsiți în tumultul literar al ultimelor trei decenii?

-În postdecembrism (Internetul nu minte), chiar în doumiism, așa spune, și mă mândresc cu asta.

-„Românul s-a născut poet”, iar Doina Ruști i-a dat prioritate prozei. E poezia în pierdere de teren în România? E proza „pe cai mari”?

-N-am scris niciodată poezie și nici n-am ales după modă. Predispoziția mea naturală este epică, ba chiar înclinată spre deznodământ. Dar poezia ajunge mai repede la public, am observat că sunt foarte prețuite lecturile publice de poezie.

-Instanțele critice au fost de partea dv., juriile v-au dat premii importante. Cum apreciați receptarea operei dv. Literare? Ați avut parte și de judecăți care vin dinafara moralei critice, de undeva din teritoriile afilierii unei anume direcții literare?

-S-a scris mult despre romanele mele, nu mă pot plânge. Astăzi rolul criticii nu mai este decisiv și nici premiile nu mai au forța de-a crea ierarhii. Am intrat în epoca ipseității exacerbate, iar ceea ce scrie sau face altul contează din ce în ce mai puțin. Dar chiar și-așa lumea cărților mele se lărgeste cu orice opinie critică sau doar de lector implicat. Într-un ziar mare din Santiago de Chile am citit că Zogru al meu seamănă cu perso-najele lui Chagall, ceea ce m-a făcut să privesc suprarealismul cu alți ochi. Dar cel mai mult prețuiesc opiniile cititorilor mei constanți, cred în ele.

- Prin ce ați putea defini „zbaterile” vieții noastre literare, în căutarea unei normalități?

-Adevăratul scriitor este astăzi un supraviețuitor printre haitele imitatorilor lui.

-Țineți seamă de opiniile criticii, atunci când vă apucați de un nou text literar?

-Când mă apuc de un roman nu mă gândesc la ce se va spune, nu am în minte ce s-a spus. De altfel, luni multe mă gândesc la poveste, intru în



atmosfera ei, îndepărtându-mă cu totul de realitățile curente, iar când vine acel timp excepțional al scrisului, nu fac pauze, nu mai răspund la telefon, nu mai citesc nimic. Scriu fără întrerupere până la acel punct final. În ultimii doi ani, am „rătăcit” prin Pădurea Cotroceni, într-un labirint populat de stafii, unde se petrece acțiunea noului meu roman, intitulat *Homer*.

-Presa literară românească s-a transformat, din diverse rațiuni, într-un câmp fără relief, în care pierde bătăliile cu cititorii una după alta. Ce șanse mai are presa literară de la noi? Ce opțiuni ar putea-o salva?

-Presa pe hârtie a murit de multă vreme, dar modelul ei a rămas. Comentariile filmate sau notate succint printre fotografii, în spații virtuale, se pildă, pe rețelele de socializare, sunt legate cumva de fostele recenzii gomoase ale presei tradiționale. Iar așa cum se întâmplă, unele sunt formative, ceea ce a dat naștere unor meserii noi, precum cea de *influencer* cultural. Lumea evoluează.

-Vă numărați printre autorii care au avut parte de ieșiri peste granița limbii române. Ce se știe despre literatura română în afara țării, prin prisma traducerilor care se fac? Cine ne mai traduce, de ce ne mai traduce?

-Nu cred că există o viziune globală. Fiecare scriitor e pe cont propriu. În toamna acesta a apărut *Măța Vinerii* în spaniolă. Profesorul Enrique Nogueras, de la Universitatea din Granada, a tradus această carte, ca parte a unui proiect. Până aici e vorba despre o opțiune personală a traducătorului, dar important este ce se va întâmpla mai departe cu acest roman. Evenimentele organizate de instituțiile românești sunt promovate mai mult în țară decât în străinătate, iar din punctul meu de vedere nu sunt eficiente pentru circulația cărții. În ceea ce mă privește, editura îmi va organiza câteva întâlniri cu cititorii

spanioli. Restul ține de noroc. Nu cred că va conta originea, limba din care a fost tradusă cartea.

-Scriitorul care se respectă nu e indiferent cine-i sunt cititorii. Cine sunt cititorii dv? Ce vă spun întâlnirile cu ei, la lansări, prezentări, lecturi publice?

-Cititorii mei sunt oameni toleranți, entuziaști, discreți, în special profesori, studenți și elevi, iar în ochii lor văd întotdeauna fața adevărată a cărților mele. Îmi spun multe, dar nimic nu e mai important pentru mine ca felul în care mă privesc - uneori ca pe o rudă, alteori ca pe un membru al echipei lor de temerari.

-Scrișul e una din profesiunile din care nu se poate trăi, cel puțin în România. Mai sunt și excepții. Dv. unde vă situați?

-Cărțile mele se vând, nu mă pot plânge.

-Ce simte scriitorul atunci când își vede tipărită o nouă carte? Cum vă desăpărțiți de ea? Când vă înhămați la un nou efort de creație?

-De cum închei un roman încep să-l uit, iar la scurtă vreme intru în altă poveste. *Homer*-ul l-am terminat în februarie, dar nu l-am publicat decât la finele lui septembrie. Am fost plecată, am avut o rezidență literară la Beijing, unde am văzut multe lucruri inedite, am cunoscut oameni și locuri. Așa că între timp am cam uitat despre ce scrisesem și recitind *Homer*-ul prin august, când l-am trimis la editură, a fost ca și cum as fi deschis o casetă cu secrete. Iar acum, văzând cartea tipărită, trăiesc un imbold pe care îl are orice scriitor: să scriu o continuare a poveștii, în special a ultimului capitol, intitulat *Povestea mea*.

-Ați ajuns și la Târgu-Mureș cu romanul dv. Cum se vede Târgu-Mureșul literar din afara lui?

-Este prima oară când am un eveniment aici. De altfel, am văzut orașul târziu, anul trecut, și mi s-a părut impresionant, cu o viață culturală intensă. Dar desigur, ani mulți, a însemnat doar *Vatra* și scriitorii din jurul ei. Una dintre primele mele povestiri a fost publicată în această revistă, cu sprijinul Nicoletei Sălcudeanu, care este și cea mai veche prietenă a mea din Tg. Mureș.

Târgu-Mureș, 5 octombrie 2019

NICOLAE BĂCIUȚ

Sindromul lucidității

Cei rățăciți într-un bob de cafea
Suferă de sindromul lucidității.
Împart, stelele cu dreptate,
Încât să ajungă pentru toată lumea,
Să le picteze, să-și umple pereții,
Să exprime ce simt la diferite reuniuni,
Unde se adună emoția, bob cu bob,
Pentru a desăvârși semănătura,
Pentru a ocupa hectarul roșu al sângelui,
Pentru a-i desluși felul de-a deveni erou,
De-a fi plastician, acel ceva
Care reprezintă forța estetică,
Fără a folosi pumnii, palmele,
Neliniștile frunzelor de plop,
Doar seducția proclamată, afișată
În locuri permise ori nu.
Nimeni nu dă cu banul
Pentru a decide locul potrivit,
Pentru a afla părerea martorilor
Aflați în prima bancă.
Cei care au văzut
Păstrează proporțiile pentru ei,
Adică două căprioare
Și doi soldați,
Veniți de departe.

Gluga de stele

Te-ai oprit în locul poate prea senin
Pentru un gând vinovat,
Să închini cu ziua de mâine
Un pahar de vin („Sângele taurului”),
Să te dezmișci cu versuri.
Dumnezeu îți așază pe capul ras
Gluga de stele,
Pentru ca nimeni să nu te poată afla,
Acolo, unde stai și proiectezi
Mici păsări de fier.
Faci desene cu șarpele anaconda,
Așezi sunetul vântului în coada lui,
Mii de ochi ating apogeul simțirii.

Locul parcurs nu mai există,
E doar un schimb de picături iluzorii,
Ce-și spală rufele aurii în sângele tău.
Poezia nici nu știe cum să ți-o declame
Și-ți întreabă vecinul,
Însă el dă din aripi, grăbit
Și zboară pe un alt gard.

Poem de sacrificiu

Lasă-mă să te mor
Ori lasă-mă să te trăiesc!
Aceasta ar fi alegerea,
Simbolul, urma de compas
Trasată cu roșu în jurul tău.

Nu mai pot vorbi cu logică,
Cu acel albastru picurat din limba
cuvântului,
Pe foaia albă
Ce scrie un poem de sacrificiu.



Eu doar tușez imaginea
Care te vede și în alte ipostaze,
Cântând, procreând,
Fluturându-ți cămașa
Prin fața celor ce n-au înțeles
Și-au procreat și ei,
Căzând victime propriilor ispite,
Iar tu mi-ai făcut semn cu cotul,
complice.

E clar că, în locul acesta,
De forma unui paralelipiped,
Nu te poți salva,
Căci nu rezistă tăcerii
Pe-ale cărei roți
Nu se mai așază, ca dovadă,
Niciun fir de nisip.

Orașul acesta

Orașul acesta
Este orașul pescărușilor,
Al zilelor ce se devorează între ele,
Fără acea frică, folosită în rol de bau-
bau,
Că va veni ziua dreptății.
Dreptatea cui? Cine pe cine va supune,
Pentru a fi absolut fericit?

În orașul acesta cuvintele devin
pescăruși,
Întră într-un program de întinerire,
În care toți își introduc fișele de calcul.
Unora le iese cu plus,
Ceilalți strigă după ajutor.
Vor să împacheteze ceasul care-i arată
Așa cum sunt, așa cum se trăiește în
prezent,
Când ei rămân în exteriorul cazului,
Pe o suprafață de lucru
Calculată la milimetru,
Nu în unu, ci în doi,
La maturitate, în trei sau mai mulți,
La bătrânețe, rămânând iarăși unul
Ori poate niciunul.
Depinde de felul cum au fost copiate
Faptele bune în poem,
Pe foile zilelor subțiri, un papirus de
gând,
Care a adunat toți pescărușii
În podul aerului albastru,
Ce a hotărât
Să nu mai dea cuvântul de încredere

Nimănu.

Durerea copilului răstignit

Fiecare purtăm pe trup
Un copil răstignit,
Fără a-l declara mort,
Fără a-i recunoaște naționalitatea, rasa,
Părinții, istoria sângelui,
Celulele din erele primare,
Care s-au înmulțit
Până au umplut pământul,
Cu lacrima lor.

Durerea copilului răstignit
E drumul plin de spini către sufletul
tău.
Nimeni nu-l va putea străbate,
Fără permisul de credință.

Doamne, ai grijă de copiii lumii!
Nu-i deșira, ca pe o coloană infinită
Pe trupurile vinovate!
Fă-i doar părtași la măreția simbolului,
Fă-i moștenitorii cuvintelor și ai
neamului lor,
Ce-și exprimă, prin ei, veșnicia!
Pe noi ne așază la masa tăcerii,
Pentru a aprinde făclia speranței
În sufletele celor care încă
Nu și-au sărbătorit iubirea
Împreună cu dușmanii
Și nu au ciocnit cu ei
Cupa iertării!

Poezie despre țară

Ai uitat cum se scrie
O poezie despre țară,
Cum să amesteci
În mămăliga cuvântului,
Până răbufnește spiritul
Și te cuprinde în caligrafia lui!

Vei îmbătrâni cu regretul
Că n-ai tăiat ombilicul metaforei sale,
Că n-ai știut în viață ce brazi să alegi,
Pentru a-i înălța casă nouă
În sufletul tău,
Că n-ai știut să ascuți (românește)
Cântecul privighetorii,
Pe câmpii bărăgane,
Încât niciun dor să nu fie smuls
De la sânul dorului mamă.

Orice sentiment ar trebui să treacă,
Măcar o dată,
Cu acceleratul,
Prin orașul de munte al unei inimi
fericite,
Să lase un buchet de flori la mormântul
eroilor săi,
Așa, ca pentru a recapitula o lecție cu
privighetori
Antrenate și orchestrate
Pe cerul dacic.

ANA ARDELEANU

Asterisc

Fabricarea unui nou consens

În aer plutește zvonul pregătirilor atacului american împotriva Iranului. Aprobarea Congresului nu contează prea mult pentru triumviratul Trump-Pompeo-Bolton, dar atragerea opiniei publice în sarabanda uneltirilor trage în cumpănă că doar cu taxele americanilor se plătesc cheltuielile acestor aventuri de politică externă. Mike Pompeo, Secretarul de Stat și John Bolton, consilier al președintelui în probleme de securitate națională au mintea atât de înfierbântată de ideea declanșării rapide a unui nou război că se grăbesc să calce în picioare Constituția americană și să ocolească votul Congresului, singurul îndreptățit să declare război. Mike Pompeo susține că autorizația emisă după 9/11 pentru combaterea al-Qaeda ar fi suficientă. Canalele oficiale de televiziune, CNN, Fox-News, MSNBC, CNBC se calcă pe picioare în graba de a se înrola în marșul, pentru a căta oară, de escaladare a războiului. Zelul lor e cumpărat cu sume impresionante de complexul militar-industrial, marile corporații, marile bănci. Opinia publică și-a exprimat poziția încă în alegerile din 2016, când a cerut ferm încetarea oricărei politici intervenționiste de către orice administrație americană. Președintele Trump se află la mare strâmtoare, între dinozaurii care doresc războiul și vox populi. El a promis că o va sfârși cu loviturile de stat, cu schimbările de regim. În discursul de inaugurare la Casa Albă ne-a asigurat că *"We will get along with all other nations willing to get along with us. We will seek common ground, not hostility; partnership, not conflict"* (ne vom înțelege cu toate națiunile care doresc să se înțeleagă cu noi. Vom căuta terenul comun, nu ostilitatea, parteneriat, nu conflict).

Râvna cu care Pompeo și cei din spatele lui se grăbesc să distrugă Iranul poate fi comparată cu o declarație a lui Madeleine Albright, fostă Secretară de Stat în timpul administrației Bill Clinton: *"What's the point of having this superb military, that you're always talking about if we can't use it"*. (Care-i rostul acestei superbe înzestrări militare, despre care vorbiți întruna, dacă n-o putem folosi - David Swanson, *War Is a Lie*, Just World

Books, Virginia, 2016, p. 36). Doam-na Albright este o maestră a cruzimii. S-a făcut celebră și prin observația ei despre moartea prin inanție a unei jumătăți de milion de copii irakieni din cauza sancțiunilor imperiale, care s-ar fi meritat, a spus d-na Albright, având în vedere înfăptuirile din Irak. Filozoful Noam Chomsky vede aceste „înăfăptuiri” cu totul cu alți ochi: *"hundreds of thousands killed and millions refugees along with barbarous torture and destruction that Iraqis compare to the Mongol invasions, leaving Iraq the unhappiest country in the world according to WIN/Gallup polls ..."* (sute de mii uciși și milioane de refugiați împreună cu tortura barbară și distrugerea comparată de irakieni cu invaziile mongole, făcând din Irak cea mai nefericită țară din lume după sondajul lui WIN/Gallup - (Who Rules the World, p. 226).

Din 1953 când Mosaddegh, președintele ales democratic de către iranieni, a fost înlăturat și până astăzi Iranul a fost obiectul unei propagande neîncetate de demonizare. Sloganul pe care americanii îl aud continuu e că Iranul se face vinovat de susținerea și răspândirea terorismului. Această situație vitregă a Iranului cu cea mai mare putere militară a lumii se datorește naționalismului său independent, pe care Henry Kissinger îl consideră un "virus", care se poate extinde prin contagiune. Într-un cuvânt, Iranul se sustrage controlului american, ceea ce nu poate fi tolerat. Pretenția administrațiilor americane că Iranul reprezintă o amenințare la securitatea națională a imperiului e ridicolă, având în vedere, observă Noam Chomsky, că Iranul nu și-a modernizat arsenalul militar din timpul Șahului și că alocă \$15 miliarde bugetului militar, în comparație cu 750 miliarde cât a primit Pentagonul. Serviciile de inteligență americane au arătat că Iranul nu reprezintă o amenințare militară, că doctrina lui strategică este defensivă și că programul nuclear se încadrează în această strategie. Această țară nu a agresat pe nimeni de secole.

David Stockman, analist politic (n. 1946), arată cu ocazia incidentelor din strâmtoarea Hormuz că Iranul este drastic pedepsit printr-o blocadă economică ce se reflectă în standardul vieții cotidiene a populației din ce în



ce mai scăzut, *"yet Iran is zero threat to the security of the American homeland..."* (cu toate acestea Iran este zero amenințare pentru teritoriul american - *The Real Meaning of the Donald's Deplorable Aggression Against Iran*, ronpaulinstitute.org, June 19, 2019). Morbul pe care H. Kissinger îl detecta, naționalismul independent, este impardonabil pentru politica americană în relație cu statele care se sustrag dominației sale. Zice D. Stockman *"(Gulf Persic) is an American Lake that needs to be policed by the US Navy; and more crucially, that Washington has the right to control Iran's foreign policy and determine what alliances it may and may not have in the region ... (Gulf Persic este un lac american care trebuie păzit de forțele navale americane; și încă mai crucial, Washington-ul ar avea dreptul să controleze politica externă a Iranului și să determine alianțele pe care ar trebui sau nu să le aibă în regiune - idem, ibidem).*

Shiia fiind confesiunea dominantă în Iran, acesta s-a orientat în mod natural să se alieze cu țări de același fel, știindu-se climatul conflictual care domină Orientul Mijlociu și care a fost creat și întreținut prin trasarea arbitrară a granițelor de către Marea Britanie după Primul Război Mondial. În acest sens, Iranul cultivă legături cu Irakul, cu populația shiită din Nordul Yemenului, cu Hezbollah, organizația care reprezintă populația shiia din Libanul de Sud și Valea Bekaa. Noam Chomsky subliniază că marele rău și întregul blam de supporter al terorismului i se trage Iranului de la sprijinul acordat organizațiilor militante Hezbollah și Hamas. Numai că aceste organizații militante nu au apărut din senin, ci ca reacție la politica opresivă israeliană și americană în regiune, ocuparea →

SILVIA URDEA

Palestinei și tot ce a derivat din amânarea acelei *two state solution*. „Ambele mișcări, notează Chomsky, au apărut ca rezistență la violența și agresiunea israeliană susținută de US, care excede cu mult cea a celor două organizații - Noam Chomsky, *op. cit.*, p. 224).

Întreaga configurație politică a fost determinată de refuzul încăpățânat al Israelului de a rezolva chestiunea palestiniană, veche de optzeci de ani. „*The Deal of the Century*” (*Dealul secolului*), propus recent de Jared Kushner, care oferă 90 de miliarde de dolari pentru revirimentul economic palestinian, dar nimic despre statul palestinian, este *a slap in the face (o palmă pe obraz)*. David Stockman critică amânarea *sine die* a celor puternici de a reda drepturile încălcate ale palestinienilor. În consecință „*Israeli policy has produced a chronic state of war with the large majority of the population of southern Lebanon represented by Hezbollah*” (*Politica Israelului a produs o stare cronică de război cu o largă majoritate a populației reprezentată de Hezbollah - idem ibidem*). Autorul consideră etichetarea Iranului ca ferment și promotor de terorism „*the Big Lie that was promulgated by the War Party after 1991*” (*o mare minciună promulgată de partida războiului după 1991 - idem, ibidem*). Singura „vină” a Iranului este politica sa externă independentă, bazată pe propriile interese și afiliere confesională, dar este anatemită pentru că nu este aprobat de „*partida de război din Washington și în special de Bibi Netanyahu*”.

Promisiunile frumoase, încurajatoare pentru pacea lumii, făcute de Donald Trump în campania electorală și în discursul inaugural, constatăm că parțial au fost anulate și că președintele a dezavuat tratatul nuclear cu Iranul, singurul fapt decent pe care l-a întreprins președintele Obama în politica externă. Deși dă semnale confuze, mimând o oarecare detașare de nebunia care i-a cuprins pe Mike Pompeo și John Bolton, președintele Donald Trump a avut de curând prezența de spirit de a retrage ordinul de atac asupra Iranului după doborârea dronului din spațiul aerian iranian sau internațional (controversa continuă). Să sperăm că Donald Trump realizează că escaladarea unui

război cu Iranul se va dovedi catastrofală pentru Orientul Mijlociu, pentru America și pentru întreaga lume, că satisfacerea doleanțelor Israelului sau ale Arabiei Saudite pot aduce prejudicii inimaginabil de mari pentru această țară.

În 1928 Senatul American a votat optzeci și cinci la unu pentru ratificarea pactului Kellog-Briand care interzicea și încă interzice Statelor Unite și mai multor altor țări să se angajeze în război dacă nu sunt atacate. Se pare însă că îndată după WWII minunatul pact a fost complet dat uitării, judecând după numeroasele intervenții americane în deceniile care s-au scurs de la teribila conflagrație. Argumentului că răul diabolic nu poate fi combătut decât prin război, David Swanson îi contrapune constatarea că „*there is nothing more evil than war*” (*nimic nu este mai diabolic decât războiul - op. cit.*, p. 35). El exemplifică afirmația cu dezolarea cauzată Irakului: „*Had he lived to be a thousand, Saddam Hussein could not have done the damage to the people of Irak or the World that the war to eliminate his fictional weapons has done*” (*Dacă ar fi trăit o mie de ani Saddam Hussein n-ar fi cauzat poporului irakian și lumii distrugerea cauzată de războiul pentru eliminarea unor arme fictive. - idem, ibidem*). Ca să capteze atenția publicului american și susținerea lui, administrațiile americane au lansat întotdeauna o campanie de dezinformare menită să ascundă rațiunile adevărate ale războaielor declanșate. Există deja un matrix al demersurilor guvernamentale când încep a se bate tobele belicoase. De obicei se înscenează situații tensionate, acuzațoare la adresa țării luate în vizor. Vezi incidentele din Strâmtoarea Hormuz, dintre care cel cu avariarea petrolierului a fost dovedit de proprietarul japonez al vasului care a exonerat pe iranieni. Administrațiile au furnizat opiniei publice americane neadevăruri în scopul începerii unui război. Cităm câteva dintre ele demistificate deja: atacul vietnamezilor din Golful Tonkin - fals, bebelușii uciși în incubatoare în Kuwait - fals, armele de distrugere în masă existente în Irak - fals, arme chimice în Aleppo sau Douma - fals etc.

Demn de remarcat este faptul că problema războiului n-a făcut

obiectul unei analize serioase în timpul dezbaterilor electorale și este, în general, evitată de pe agendele candidaților, deși este cea mai acută cu care se confruntă imperiul. Aceasta se întâmplă din cauza sponsorilor care se recrutează din cadrul complexului militar industrial, al marilor bănci, al corporațiilor, din cauza corupției generată de amestecul prea multor bani în politică. Iată însă că a apărut o voce fermă care a introdus pe agenda electorală pe primul loc combaterea războaielor, evitarea lor de către guvernele americane și promovarea diplomației, a negocierilor pentru rezolvarea diferendelor. Este vorba despre senatoarea Tulsi Gabbard (38 de ani), maior, veteran de război care a participat în două rânduri la luptele din Irak în 2004-2005 și în Kuwait în 2008-2009 într-o unitate medicală. Ca una care s-a confruntat cu ororile războiului, Tulsi Gabbard originară din Hawaii, militează pentru încetarea imediată a intervenționismului american pentru schimbarea guvernelor în alte state, care în loc să aducă mai multă democrație, produce haos și mizerie pentru populația locală. Ea cere ca liderii americani să adopte dialogul și consultările reciproce cu reprezentanții altor țări când sunt deosebiri de opinii, neînțelegeri. În 13 septembrie 2018 ea a sponsorizat o lege care să impună președintelui să ceară autorizația congresului pentru orice intenție de a angaja în vreun fel forțele armate. Bineînțeles că principalele posturi de televiziune, plătite cu milioane, au început a se deda la atacuri și campanii de intimidare a senatoarei Tulsi Gabbard. Este straniu și indecent să vezi pe Megan McCain, la emisiunea *Views* (canalul ABC) tratând-o condescendent pe Tulsi Gabbard care, spre deosebire de interlocutoarea ei, a trăit pe viu experiența războiului, în două rânduri, riscându-și viața în timp ce Megan McCain s-a bucurat și se bucură de o existență privilegiată.

Au început dezbaterile electorale ale candidaților democrați. În pragul unei recesiuni despre care mulți economiști se pronunță pe față și a unei ordini mondiale fragile, perturbate de temperamentul unui președinte umoral, opinia publică americană se află într-o stare de tensionată așteptare.

ISTORIA ȘI LITERATURA TĂTARILOR CRIMEENI DIN ROMÂNIA

În sânul celor 70 de triburi ce stau la originea noastră, sunt cunoscute următoarele: Argîn, Șîrîn, Bargîn, Patruzeci (Qîrq), Zece (On), Merkit, ș.a. cea mai respectată fiind familia Șîrîn. (cf. M. Ulkusal, op.cit. p. 29 cap. Organizația statală).

Fiecare familie tribală de condiție nobilă avea propriul său însemn, pecete, încât, în anul 1925, ducând la îndeplinire hotărârile Consiliului Comisariatelor din Crimeea, din luna august, s-a decis începerea documentării în acest sens în luna februarie 1926, de către Osman Akçokraklı, opera devenind o virtuozitate în domeniu. Regretatul domn Ismail Otar a transcris pentru lumea turcă această operă din tătara crimeeană în turca osmanlăie, iar dl. Unver Sel a tipărit lucrarea în 1996, oferind lumii noastre aproximativ 800 de pecetei folosite de către strămoșii noștri.

Triburile noastre au fost cunoscute în lume cu aceste denumiri: Ming (Bin), Giuz (Yüz), Qîrq, On, Gialayır, Kongrat, Alcin, Argîn, Kîpceak, Ciakmak, Kîrgîz, Kazak, Kalmîk, Karlîk, Bulak, Samarcik, Kitagan, Kilegi, Kenbeghes, Buyrak, Oray, Kîyat, Kîtay, Kanlı, Oguz, Ciublaki, Tutci, Naygur, Otagay, Arlay, Ghi-ray, Ongut, Borkut, Tangît, Alavut, Misk, Merkit, Kalan, Onglan, Karî, Arab, Aylaci, Ciuburgan, Kişlik, Kaday, Türkmen, Dürmen, Kantamır, Ramadan, Miten, Uysun, Barî, Uygurğî, Corat, Tatar, Yorga, Nabaş, Ciagîr, Solduş, Tubay, Tekeküve, Darî, Saytkiyat, Kîrgîn, Şirin, Kurlavub, Baglan, Gianbay, Oyrat, Cigîr, Uygur, Agar, Yabudargîn, Kiyaklît, Magir, Savuran ș.a.

Dacă ne gândim că în anii 2000 î.e.n. prototurcii, strămoșii turcilor și ai tătarilor de azi, au pus bazele primei industrii a aurului în munții Altay, constituind o premieră universală, știm că ei ajung la țărmurile Mării Negre, marea care devine un „ghiol” tătar în sec. al XIII-lea. Superioritatea culturii turce și tătare, implicit, va duce la „tatarizarea” mongolilor, termenul chinez „tik” latin și grec „turkaye” echivalând termenii „türük” sau „dürük” se încetățenește. Începând cu era noastră, termenul dominant chiar cu

începere din sec. al VI-lea este cel de kokturk, în traducere turcii celești sau turcii albaștri ai cerului, care stăpânesc toate triburile și apare astfel o singură denumire de popor „turc”. Denumiri cunoscute până la această dată sunt: hun, avar, taggaci, kîrgîz, karlık, yagma, cighil, oguz, türkes, uygur, hazar, bulgar, pecenek, kîpceak, ciuvaș. Avem epopei care dezvăluie realități ale epocilor de mare vechime: Erghenekon, Cartea Șahilor de Firdousi cuprinde fragmente ale etnogenezei, în cap. Afrasyab, din care aflăm că triburile turce se deplasează începând cu anii 330 î.e.n. în Iran, în Caucaz, Europa de Est, în Balcani sau în Anatolia.

Suprafața geografică peste care se desfășoară popoarele turce sau tătare (repetăm termenii pentru a defini un generic) este vastă: Asia (Japonia și Filipine), Europa de Vest, Africa de Nord, retrăgându-se abia după întemeierea statală în teritorii nou construite. O asemenea deschidere geografică cuprinde și o deschidere fizică: cei care au locuit în Asia Centrală au tenul precum bobul de grâu (bogday, galben spre roz); cei care au trăit în Asia de Nord sunt roșcați la ten; cei care aparțin teritoriilor din Asia Răsăriteană influențată de chinezi și de mongoli. Cei care au emigrat în Dobrogea sau în Turcia, venind din partea de câmpie a Crimeii, au figuri mongoloide.

În epoca noastră se știe că numărul vorbitorilor de limbă turcă, deci și de limbă tătară, este aproximativ de peste 250.000.000, pe locul 5 în statistica vorbitorilor, prezența cărora se poate constata în zonele următoare: Turcia, Macedonia de Nord, Kosovo, Cipru, Dobrogea, (Orientală) au o tipologie mongoloidă, Deliorman (nu e Teleormanul românesc), Daghestan, Caucazul de Nord, Astrahan, Orenburg, Tataristan, Başkurdistan, Turkistan, Yakuția, Altay, Crimeea.



Harta statelor tătare la 1709 în viziunea cartografilor francezi



Deplasările, plecările și revenirile au cauze multiple: ocupația agrară, războaiele, neînțelegerile tribale, în epoci apropiate nouă – asuprirea cumplită suferită din partea altor neamuri așa zis ocupante.

Istoria religioasă a popoarelor turce – tătare este de mare originalitate și bogăție: credință în foc, șamanism, budism, mani, mozaism, creștin nestorian, creștinism, islam (musulman). Hanul Berke (1257- 1266) a declarat oficială religia islamică în imperiul Altın Ordu (Oastea de Aur) impunând-o ca religie de stat.

Tătarii sunt curajoși, după cum afirmă creștinii în proverbele lor spunând „că ei s-au născut pe cai”, au parcurs 10.000 de km cucerind teritorii noi și constituind state. Un pumn de oameni a cucerit țări întinse, precum China sau India. Conducătorii, padișahii, s-au numit la începuturi yabgu, apoi kagan, hakan și mai târziu, han. (la 216 e.n.)

Civilizații strălucite au fost constituite de ei: avarii (394-552); kokturcii (552-745). Aceasta e perioada în care forța armatei noastre e apreciată, sunt 230.000 călăreți, steagul național poartă ca simbol un cap de lup, expresie a marelui Hanat al Asiei. La Otügen se află capitala kokturcilor, orașul fiind situat între fluviile Orhon și Selenga. Prima scriere ne vine tot de la aceștia, denumirea fiind cunoscută ca „Inscripțiile Orhonice”. Scrierea aparține lui Bilghe Kagan (730-735) și este formată din trei pietre statuare ce cuprind anunțul către unchiul său, Kul Tighin, iar noi azi spunem că este primul nostru text patriotic (naționalist) redactat într-o limbă bogată, cu fraze scurte, dar care demonstrează o cultură deja formată, o limbă aptă să exprime idei și sentimente profunde:→

GÜNER AKMOLLA

„Bei turci de neam oguz, veniți să aflați; atâta vreme cât cerul nu se va prăbuși, cât timp pământul nu se va rupe, cine oare ar îndrăzni să-l atace pe Turc, să-i calce țara, să-i fure tradiția, poporul? Întoarceți-vă la voi, la nemărginitul vostru pământ! Pentru ca numele să nu ne piară niciodată, eu n-am dormit noaptea, n-am stat ziua. Am muncit alături de fratele Kul Tighin, cu doi martori alături, pentru slava poporului meu. Atâta timp eu n-am permis ca poporul meu să fie împrăștiat.”

Neavând studii istorice, am ezitat să scriu despre istoria noastră pe pământ dobrogean, dar rugămintea a venit din partea liderilor din Crimeea, ei necunoscând evenimentele. Personal, dl. Refat Ciubarov m-a rugat și prima formă în tătară a fost electronică, așa împărțind eu documentația în anul 1912 în Crimeea. Abia în 2012 am editat cartea în tătară și în română.

Înafară de marele fiu al satului Azaplar /Tătaru, Mustegep Fazıl-Ulkusal (1899-1996, Istanbul), niciun tătar n-a scris despre istoria noastră, am avut noroc cu însemnările călătorilor străini și ale istoricilor români, încât am putut îmbina amintirile familiei cu aceste însemnări. Citez de exemplu atitudinea bunicelor certând nepoatele: „păziți focul, noi l-am adus nestins din Crimeea”. Avocatul M. Ulkusal evocă așezarea strămoșilor în Sarighiol apoi în Azaplar astfel: „Bunicul meu, Abduraman, a plecat din Crimeea prin celebra poartă OR QAPÎ, în anul 1862 cu căruța mergând prin Basarabia / Bugeac (loc îndepărtat sau tănuț) traversând Dunărea și ajungând astfel în Dobrogea. Pe atunci portul Mangalia era plin de viață (...) Ei au deschis medrese (școală superioară cu caracter religios fiindând la trei-patru sate); a fost preotul și profesorul fondator la Sarighiol; erau oameni curajoși, demni, cu o stare materială de mijloc.” (*O viață în slujba Crimeii*. (ISBN 975-96488-2-2, p.6. an 2018, ed.a II-a). Cel de al doilea capitol al volumului *Istoria și Istoria literaturii tătari-lor crimeeni din România*, se deschide cu un motto aparținând Eroului Național Negip Hagî Fazıl (1906-1948): „Dacă vrei să extermini un popor, mai întâi ia-i limba” și cuprinde o analiză generală asupra fenomenului literar de la noi, cu ramuri din și prin literatura crimeeană.



Mustegep Fazıl



R. Fazıl

Ulkusal



M. Niyazi

Riza Fazıl și Safter Nogaev sunt autorii monumentalei lucrări de istorie literară tătară crimeeană din care redăm doar titlurile capitolelor, amintind de prima epopee în versuri, „Yusuf și Zulika” (Iosif) de 5.600 versuri, aparținând anului 1228, deci înainte de invazia mongolă și fiind creația lui Mahmud Kırmlı (Crimeeanul):

„Hei, Sfinte, o rugă noi îți adresăm! Așa cuvântul nostru-l spunem, Veți auzi o plăcută povestire V-o oferim aici în rezumare.

Rezumatul este un act de prețuire Sinteză a multor vechi evenimente Despre Yusuf aflăm noi triste date, Plângea Yakub prin zări îndepărtate.” (Op cit. p.65, ISBN 978-606-775-805-4, 2017)

Capitolele cărții evocă istoria : lit. perioadei vechi, perioada Oastei de Aur (Altın Orda Devri), per. Hanatului Krım (hanii erau și mari poeți), lit. de după invazia rusă, epoca renașterii, perioada sovietică, per. surghiunului, per. întoarcerii în Patrie, lit. tătarilor din străinătate, anexe.

În România, a fost un proces deosebit. Personalitățile au migrat fie benevol, fie invitate în Turcia. Puțini au fost cei care au rămas ori au revenit. În decursul ultimilor ani mi-am pus două întrebări cărora și acum încerc să le răspund: „de ce strămoșii au plecat din patrie? De ce au plecat

din România? Iată cum a evoluat viața lui Memet Niyazi, denumit de noi **POETUL NAȚIONAL**: s-a născut în satul Așcilar/Vânători jud. Constanța în ziua de 30 noiembrie 1878 din părinți Ismail și Azize, care au migrat în Turcia în anul 1890, putând astfel să-i dea o educație și instrucție de tip oriental, el cunoscându-l din vremea studiilor pe viitorul militant, Președinte al efemerului stat democrat din Crimeea (dec.1917-feb. 1918). Îndată ce a terminat colegiul de limbă și lit. Turcă, a plecat în Crimeea; va merge în patrie și în timpul revoluției bolșevice, întorcându-se cu greu, după cea de a treia ocupație bolșevică. Revenind în România, va preda lb. și lit turcă la Seminarul Telogic Musulman din Medgidia, fiind profesorul iubit al tatălui meu, care îi va dedica câteva poezii încă din perioada liceului. Era un profesor sărac, doi bogătași din Azaplar / Tătaru i-au dăruit o casă cumpărată pentru el în Medgidia: Abdulveli Mennan și Osman Nuri. Poeziile lui au redeșteptat conștiința națională, au redat poporului sentimentul identității naționale și au revigorat activitățile culturale.

M. Ulkusal l-a solicitat pentru revista EMEL și a primit din partea poetului numele revistei precum și idei. În satele noastre, poeziile lui erau memorate, recitate, cântate, el era considerat, pe drept cuvânt, o personalitate de prim rang. Apropiindu-se vârsta de jubileu a fost vizitat de M. Ulkusal acasă. Însă a refuzat jubileul, motivând: „nu am putut să-mi fac datoria față de poporul meu!” În 2007, am editat ca o activitate a revistei EMEL volumul bilingv OLIMSIZ ŞİİRLER / POEME NEMURITOARE, considerând poezia „Celor care întreabă de tătari” artă poetică:

„Eu sunt tătar, le răspund celor care întreabă

Sunt un tânăr tătar care-și cunoaște bine gloria străbună.

Pe lume nu am altă rudă de sânge decât neamul turc,

Sunt șongar, sunt frate, sunt turcul pur.”

El definește în mod poetic și istoric totodată locul poporului său în istorie, Memet Niyazi scria aceste versuri pline de demnitate probabil la 1920, mie mi s-a spus la 1995, de către un tânăr român transilvănean pe care îl poftisem la o mâncare→

POSTERITATEA

Ne rispim în rostul vieții
Entuziași ori cu mîgală
Sperînd să ne lăsăm peceții
Pe moștenirea ancestrală,

Dar tot visînd nemărginirea
Să nu ne credem de-un alt soi;
Să ne păstrăm felul și firea
Ca să rămănem veșnic, noi.

Cât pomul vieții ne e-n floare
Să nu-l împingem la osîndă;
În timp ce scînteiază-n soare
Posteritatea stă la pîndă

Și-așteaptă frunza ruginită
Ori frîngerea unei petale,
Sau căderea-ntr-o ispită
Și-n derizoriu ne prăvale.

GÂND NEASTÂMPĂRAT

Ca un hoinar bezmetic
gîndul îmi fuge adesea
pe la toate zăpezile
care-au sufocat întinsul pe unde
fluturii valsau
și fuge la fantasmе
și fuge la răscrucile



care m-au împins viclene
spre-amurguri întunecate
ca fântânile de mult secate
și fuge și tot fuge
la clipele mele împietrite
și aspre-ndoieli și neputințe
iar în momentul în care
mușcat de revoltă încerc
să-l sugrum fără cruțare
plonjează ca scara, subit
topindu-se-n primul răsărit.

CHIAR DACĂ...

Chiar dacă vremuri nebune
Dezlănțuie pe Tera jalea
Și Soarele, rănit, apune
Noi vieții să-i deschidă calea,

Spre visuri sacre nenăscute,
Spre lumi care-ar putea să fie

Fără săruturi prefăcute,
Fără trădări și viclenie.

Și-n fiecare dimineață
Să ne privim în bobi de rouă,
Când răsăritul ne răsfață
Cu lumea lor atât de nouă.

Treziți de rugu-nțelepciunii
Să fim Sisifi, fără prihană,
Și Prometei veghind tăciunii
Salvați din viața ca o rană.

VÂRTEJ

O să cutreier cândva
prin toate grădinile care
ajunse raiuri de flori
înfruntă cu pioasă candoare
fantasticul bolții cerești
cu astrele ei visătoare.

eu muritorul de rând
prins în vârtej de miracole
privind nesățios și mirat
când în jos când în sus
fi-voi ceea ce sunt
fi-voi ceea ce nu-s.

IULIU IONAȘ

tradițională, așa:

- Doamnă, iertați-mă, dar eu credeam că tătarii au ieșit din istorie!

Pentru marele Niyazi numele de tătar constituie o coloană nemuritoare în templul de coloane glorioase ridicate de-a lungul istoriei de popoarele turce (tătare). Dacă în versurile următoare înfierează cu substantivul „soysîz” / renegați pe cei care și-au „uitat” originea, finalul este de o cutremurătoare „reînviere” de dincolo de mormânt:

„Dacă eu, în viața mea nu voi apuca acele zile de glorie,
Din mormânt voi întreba de soarta ta, tătare!

De soarta ta voi întreba, TĂTARE,
din mormânt,
Și dacă răspunsul nu va fi bun, voi plînge sub pământ!”

În limba tătară expresivitatea versurilor este impresionantă, lexicul, sintaxa, interogația, contribuind la crearea unui tablou ce continuă dragostea de patrie dincolo de viață! Ideea, nouă la poet, va apare la doi dintre urmași, Negip Hagi Fazîl și Șayp Veli Abdulla, care, interpretează prezentul prin chemarea în ajutor a



Harta Dobrogei otomane de la 1860

celor morți! Poetul indică calea cu lacrimi care zguduie un mormânt ce nu-și acceptă destinul...

Bibliografie

- 1.M.Ulkusal, *Tătarii Turci Crimeeni*, 2006, p.29, ISBN 973-87375-7-5, ed.Golden
- 2.R.Fazîl, S.Nogaev, *Istoria literaturii tătare crimeene*, 2001 crimeea, tradus în 2017, p.65, ISBN 978-606-775-805-4
3. G.Akmolla, *Istoria și istoria lit.tătarilor crimeeni din România*, 2014, p. 19. ISBN 978-606-624-585-2, Iași.
- 4.G.Akmolla, *Poeme nemuritoare*, op. Bilingvă, 2007, ISBN 978-973-87360-9-2, p.46, 71

Odihnă

Ca să te-așez, cuvântule, în mine,
Să te-odihnesc în trupul meu plăpând,
Învăț-mă repausul din tine,
Să mi-l revărs în sufletul flămând,

Să-mi dormi adânc în oase și în carne,
Peste tristețe molcom adiind,
Să pot prin luminoase-ți lucarne,
Din pacea ta ușor să mă desprind.

Te-aș legăna printre domoale mersuri,
Cătând lucirea ta să o dezgrop,
Ca dintr-un vis să te răsăr în versuri,
Să-mi curgi placid prin sânge strop cu strop

Și-apoi să mă-mpresori fluid și tandru,
Din creștet până-n tălpi, precum un zeu,
Cu stângăcia ta de copilandru,
Sau cu puterea ta de corifeu.

Cum să te-adorm? În mine e diluviu!
Nu vreau să știu durere, nici suspin,
Vreau să mă scald în tine ca-ntr-un fluviu,
Iar tu să te prelingi prin mine lin...

EMILIA AMARIEI

Doar trei cuvinte

Idei
gânduri
sentimente

Acesta
sunt
eu

Acum
așa
gândesc

Dumnezeu
peste
tot

Doamne
ajută-ne

Satul
este
folositor

Satul
copilăriei
mele

Mama
iubire
ocrotire

Gândurile
devin
lucruri

Gândurile
devin
sentimente

Ideile
devin
fapte

Eu
tu
împlinire

Universul
este
energie

Eu
mereu
OM

Noi
merităm
fericirea

Să
trăim
mereu

Judecați
suntem
zilnic

Să
fii
nemulțumit

Să
te
bucuri

Totul
este
minune

Prostia
umană-
regres

Gratis
înseamnă
scump

Scump
înseamnă
calitate

Viața
este
farmec

Omul
este
înălțător

Oamenii
inteligenți-
progres

Viața
este
spirală

Trăind
haotic
irosim

Gândul
forma
momentului

Să
ai
planuri

Să
ceri
mereu

Învăță
din
greșeli

Viața
e
oriunde

Iubeste
totul
cinstit

La
început
acumulezi

Sensul
existenței
înțelegerea

Fii
bun
mereu

Întotdeauna
se
poate

Nesiguranța
este
risc

Trăiește
fiecare
moment

Risipă
nebunii
negândite



Totul
este
spectacol

Muncește
să
descoperi

Ridică
mereu
ștacheta

Simplu
înseamnă
complicat

Căutând
ne
regăsim

Să
trăim
omenește

Sunt
mereu
extraordinar

Dorește
mereu
imposibilul

Să
iubești
zilnic

Vorbind
uiți
ascultarea

Iubirea
este
siguranță

Să
fii
lumină

Adevărul
să
domine

Totdeauna
mergi
înainte

Imposibilul
există
teoretic

Fără
văicăreală
aiurea

Gândește
mereu
cinstit

Cinstit
ești
corect

Copilăria
este
binecuvântare

Dragoste
pierdută
învățare

Când
dorești
reușești

Cinstit
uneori
greșești

Serios,
cuvântul
respectat

Regalitate
ordine
disciplină

Imperial
unic
absolut

Dumnezeu
etalon
deplin

**ADALBERT
GYURIS**

RADU PETRU ȘERBAN

UN DIPLOMAT TALENTAT

sau NASC ȘI ÎN APUSENI, LA
CERGHID, OAMENI.
(II)

**O carte de memorialistică densă,
plină de istorie**

Așa că, în economia lucrării un loc important îl ocupă oglindirea prezențelor culturale, materiale și spirituale românești, multe evenimente și manifestări la care autorul participă, despre care cititorul român află pentru prima dată, într-o prezentare poetică și reportericească de mare calitate. Avem de-a face cu un fel de jurnal care oglindește cu modestie o activitate prodigioasă desfășurată la interferența diplomației politice, multilaterale, economice, culturale, spirituale, pe o perioadă de patru ani și patru luni, într-un spațiu insolit pentru europeni și nu numai pentru aceștia. În trecut am aflat și ce înseamnă Japonia pentru superputeri azi, dat fiind că Radu Șerban a avut coleg pe timpul misiunii sale la Tokyo pe Caroline Kennedy, fiica fostului președinte american, cea care a asistat la vârsta de câțiva anișori la asasinarea tatălui său. De reținut că în timpul mandatului ei în Japonia, cu implicarea sa, am spune că și prin ea, Statele Unite au reușit să ofere lumii: „exemplul reconcilierii și normalizării relațiilor nipono-americane”.

Să ai un asemenea coleg, e clar că ai ce afla, învăța și simți pe perioada unui misiuni diplomatice, și mai ales ce scrie acasă. Despre urmașul ei în post, probabil nu de același calibrul, ca și despre urmașul autorului nu aflăm nimic din paginile lucrării.

Subliniez. Radu Șerban a plecat la drum spre Tokyo fără nici cea mai mică inhibiție, cu lecții însușite despre haiku-ul japonez și importanța lui pentru spiritualitatea niponă, cunoștințe care aveau să-l impună în mod cert pe tărâm literar, aducând în patrimoniul culturii românești cca două mii de asemenea tristihuri /în 5-7-5 silabe/, ajungând azi unul dintre strănerii căutați în materie, cu o bibliografie distinctă despre acest gen literar – haiku – contribuind într-un fel la pătrunderea lui în 2013 în patrimoniul UNESCO. Am putea



spune că autorul român a fost pe val în etapa respectivă.

Haiku-ul și sacralitatea

Radu Șerban a devenit primul diplomat/ambasador român, care a curcit sufletele și înțelegerea japonezilor, de la împărat, prim miniștri, miniștri și șefi de partide până la japonezi de rând prin cunoașterea, înțelegerea și aprecierea spiritualității acestei națiuni, prin ceea ce această țară are mai de preț.

În nici una din împrejurări, autorul-diplomat n-a uitat obârșia sa românească/transilvană pe care cu fiecare prilej cerghideanul a comparat-o, plecând de la realități nipone spre cele românești și invers, întru chipate inclusiv în haiku-uri: „Flori de Mărțișor/Rugăciuni pentru Mama/ La crucea din deal.”; „Haiku în suflet,/Busuioac de aghiasmă/Decantând teama.”; „Meseria – act / Asumată iubire./ Nu conivență.”; „Tencelini noului./ Cu daruri în crengi de pin –/ Deplin fascinat.”; „Bumerang uman./ Blând sau aspru, revine/ Fiu rătăcitor”.

Radu Șerban și-a dorit cu obstinație, zi de zi, lună de lună, an de an să articuleze și să conjuge eforturile româno-nipone pentru a asigura progresul relațiilor bilaterale, în avantaj reciproc.

Din paginile lucrării se constată că de-acolo de unde ar fi trebuit să îi vină ajutorul în realizarea misiunii sale, pentru asigurarea succesului scontat al mandatului, niciodată acesta nu i-a parvenit, încât nici n-a mai contat pe el. A avut inspirația de ”a arunca mai multe undițe” în generoasa mare niponă pentru a pescui până la urmă ceva. Cel mai productiv a fost în

domeniul diplomației culturale, aceasta pentru că, așa cum a spus-o: ”haiku-ul ne învață să prețuim sacralitatea fiecărei clipe a vieții, a fiecărei detalii al ei. În felul acesta, ne regăsim pe noi înșine drept creații ale lui Dumnezeu, simple, dar în același timp drept veritabile temple purtătoare de duh, chiar așa cum suntem, dincolo de cele 1001 de mărunțisuri pe care le trăim zilnic.” /Din 1001 poeme scurte/

Brâncuși în Japonia

Puțină lumea și-a închipuit înaintea lecturării acestei cărți că japonezii au manifestat și manifestă un interes atât de mare față de cultura românească. Sunt extrem de interesante paginile pe care Radu Șerban le consacră prezenței brâncușiene în arhipelagul nipon. Diplomatul, scriitorul român face un efort pe care nimeni până la el nu l-a făcut pentru a identifica toate cele 14 opere brâncușiene existente pe teritoriul japonez, în cele mai de seamă locuri și muzee. /pp. 287-288/. Constată sobru: ”Om al esențelor, Brâncuși trăiește în Japonia prin sculpturile lui”. Românul de la Hobita a ajuns să fie aici un *brand* al țării sale - remarcă îndreptățit autorul. Dovadă și cultul de aleasă simțire pe care i l-a purtat artistul japonez Isamu Noguchi, cel care a vizitat ansamblul de la Târgu-Jiu, totul din admirație pentru artistul român; la fel și unii dintre interlocutorii săi de pe aceste meleaguri: directori de muzee, primari sau prefecți din localitățile care îi găzduiesc opera artistului român. A dovedit-o și succesul seminarului pe care Radu Șerban l-a pregătit și i l-a consacrat artistului gorjan la Ambasada României, atrăgând autorități și specialiști niponi, cu participarea elitelor culturale din arhipelag și a corpului diplomatic. Nu știu ca o asemenea acțiune să se fi organizat în altă țară. Știu doar că la Szczecin, în Polonia, un Liceu de arte plastice, poartă de câteva decenii numele sculptorului român, iar Ambasada României la Varșovia și Institutul Cultural Român, care funcționează de peste zece ani în capitala poloneză habar nu au. Poate se vor trezi în toamna acestui an când Liceul Constantin Brâncuși din Polonia va marca a 70-a aniversare.

NICOLAE MAREȘ

Colegul meu de clasă

Meteș, poreclit și "Pute de Palas" după mirosul izbitor de oaie amestecat cu paie putrede, dobândit cu trudă în lungi perioade de abținere de la săpun și apă, a fost și este unul dintre cei mai surprinzători oameni pe care i-am întâlnit în viața mea. Și acum, după mai bine de treizeci de ani, când îmi aduc aminte de modul în care decurgeau orele de literatură, mă pufnește râsul.

În toți anii de școală, "Pute de Palas" a fost teroarea profesorului de literatură. De câte ori era ascultat de către domnul "Becu", poreclă dobândită ca urmare a podoabei capilare ce abunda de piele aproape fosforescentă, lustruită din greu cu cremă "Nivea", chelia acestuia devenea de un roșu aprins.

Iată o probă de conversație inteligentă:

- Măi Meteș, de unde provine limba română?

- Din latina clasică și bulgară dom' profesor.

- Ești aproape de nota aia mare pe care nu ai luat-o niciodată. Zi mai departe că este interesant ceea ce spui, iar voi aștia alții din clasă dacă cumva vi s-a făcut de vreo absență sau un unu în catalog trebuie doar să schițați un zâmbet. Clar!?

Știindu-l de ce este în stare, toată clasa a înțepenit, însă îndemnul l-a entuziasmat pe Meteș, care s-a lansat într-o turuială de nedescris.

- Latina clasică îi o limbă moartă, care nu se poate vorbi decât în scris. După căderea Imperiului roman, o parte din latina clasică, defunctă, a devenit bulgară. Limba română are la bază latina bulgară, amestecată cu elemente de dacă și o groază de cuvinte slabe. În secolul al XV-lea, limba vorbită de popor era considerată vulgară și n-o vorbea nimeni, că le era rușine.

- Mă Meteș, mă, tu ești un adevărat izvor de inteligență. Unde dracu' te-ai ascuns până acum de nu te-am descoperit? Da, ia spune-mi, ce știi tu despre balada "Miorița"?

- Păi balada asta nu este o baladă simplă. Este o poemă care circula pe bază orală, adică nu a fost scrisă, asta nu din cauză că poporul român nu ar fi știut alfabetul, ci din motive tehnice, că n-aveau cu ce



scrie. Balada e o specie a liricii populare inventată de marele Ciprian Porumbescu. În balada "Miorița" este vorba de trei ciobani care completează împreună să-l omoare pe unul dintre ei. Ciobanul "Mioriței" a spus că la cap să-i puie diverse categorii de fluier, să nu se plictisească pe lumea aialaltă.

- Mă, tu nu ești prost deloc! Ești dat dracului de inteligent și inventiv. Bravo!

La aceste afirmații ale profesorului, stimulul meu coleg s-a înroșit ca o pătlăgică numai bună de făcut bulion. Noi ceilalți ne mușcam degetele până la sânge pentru ca nu care cumva să izbucnim în râs.

- Da, ia spune mă, inteligentule, de Eminescu ai auzit?

- Cum să nu dom' profesor. O fost al mai mare poet din Ardeal și din țară. Asta o fost un mare clasic, pentru că de aia se studiaza între pereții claselor. Dintre cele cinci scrisori trimise de Eminescu, prima este considerată a treia. În "Scrisoarea a treia" se desfășoară și bătălia de la Rovinari. O scris și o scrisoare despre Mircea cel Bătrân care a fost înmormântat la Cozia împreună cu umbra sa. Cel mai fain o descris conversația dintre Baiazid și Mircea, cuvânt cu cuvânt, cu toate că autorul n-o prea fost cine știe ce de față. Mircea cel Mare, care prima dată a fost bătrân, stă la un discurs cu Baiazid. Acesta îl primește politicos, dar cu obrăznicie, și-l face în tot felul, ca pe o albie de porci. Când Baiazid l-o întrebat arogant "Tu ești Mircea?", domnitorul român nu se pierde cu firea și îi răspunde la fix: "Dămpărate!". Până la urmă Mircea cel Mare, deși bătrân îl va îngenunchea pe trușul otoman cu câteva proverbe și zicători românești bine plasate.

- Mă Meteș, tu chiar ai citit scrisoarea asta. Bravo! Numai pentru lucru ăsta ar trebui să-ți dau un zece. Da, ia zi care-i treaba cu scrisoarea asta? Ce se spune în ea?

- Păi, se zice că împărați cu care lumea n-o putut să-i mai împace or venit și la noi în România și au cerut pământ și de băut, dar cum veniră s-or lămurit cu cine au de-a face și s-or dus de-a berbeleacul ca pleava spulberată, c-au rămas doar câteva bucăți de eniceri și spahii fugind, despre care se amintește că "înspre Dunăre, o mâna."

- Ești bun mă! Tare ești bun! Este prima dată când constat că ai pus și tu mâna pe carte. Zi, ce știi despre Rebreanu? Cum a reușit Ion să pună mâna pe pământ?

- Apăăăăi, Ion săracul, suferea că nu avea pământ, dar cea mai mare lipsă era că nici măcar în carte Rebreanu nu-l putea împroprietări. Într-o zi Ion plecă spre casa Anei Băciu cu gândul la niște figuri mari ce se fac numai noaptea. Iar metoda folosită de Ion pentru a pune mâna pe pământul Anei este însărcinarea multiplă. O dată, într-o noapte a însărcinat-o pe Ana ca a doua zi să o însărcineze să meargă acasă la tată-so și să-i dea pământ ca să nu fie săraci, să aibă și ei ceva pe care să-și facă casă, așa trebuie atunci când ești însărcinat și aștepti un copil. Liviu Rebreanu care este un mare talent de scriitor, de la 300 de pagini în sus, a tratat problema cu sărăcia și pământul și în "Răscoala". Patima pământului s-a pus pe capul oamenilor ca curca pe curcan. Liviu Rebreanu are plăcerea de a ne aduce la cunoștință, în operele sale, iubirea de pământ a țaranului. Cu cât ne apropiem de izbucnirea răscoalei, cu atât țaranii stăteau mai mult în cârciumă, ca să-i facă în ciudă boierului. Faptul că găina babei Ioana și-o găsit obștescul sfârșit sub roțile mașinii boierului, declanșă răscoala. Romanul "Răscoala" este conceput de Liviu Rebreanu sferic, pentru că începe și se termină cu imaginea burții lui Rogojinaru, care seamănă cu o sferă.

Toate răscoalele au cerut pământul care era ținut sub talpă de boieri. Răscoala lui Rebreanu a început spre seară și țaranii își aprinseră lanternele ca să vadă drumul spre ciocoi. →

DOREL LAZĂR

În timp ce țăranii loveau în boier cu ce aveau ei: cu una, cu alta... Petre Petre o văzu pe Nadina dezbrăcată și așa l-o gădilă în tălpi, de i-o făcut felu. Îi drept că și fata era faină și nu s-o prea împotrivi.

Cu sufletul la gură și dinții încleștați pe degete așteptam cu toții să-i vedem reacția profesorului, care lovit parcă în moalele capului se uita interzis la colegul nostru ce nu mai putea fi oprit din discursul lui.

-Măi, măi, măi! Stai așa, nu mai zi nimic. Stai să-mi revin. Mă Meteș, mă, pe tine nu te doare capul de atâta știință? Când dracu ai citit tu "Răscoala"?

-Păi când să citesc dom' profesor? Ca și dumneavoastră când erați ca mine, când am fost dus cu vaca.

Ultimul răspuns a pus capăt tuturor strădaniilor noastre de a ne abține.

Toată clasa se tăvălea de răs. Gălăgia infernală ce se iscase a fost întreruptă de pătrunderea în clasă a directorului pe care-l porecleam "Boandi", nume dat de obicei boilor de jug.

După doar o clipă de surprindere râsetele au explodat și mai tare.

-Ce-i debandada asta aici? Ce-i cu gălăgia asta?

Parcă ați fi o turmă de dobitoace. Lasă că vă învăț eu minte vacilor și boilor ce sunteți voi!

Toată lumea a înghețat. Doar pe ici colo se mai auzea un chicot. Bănuiam ce urmează: careul din pauza mare, toată clasa scoasă în față, eliminarea pentru trei zile și, ceea ce era cel mai rău, ascultarea obligatorie a tuturor din materiile ce ar fi trebuit predate în cele trei zile, în plus, din tot ceea ce se predase pe tot parcursul anului școlar.

Așa cum am spus, colegul meu Meteș a fost și este unul dintre cei mai surprinzători oameni pe care i-am întâlnit în viața mea.

De aceea am și rămas surprins că acum, când l-am reîntâlnit, după treizeci și mai bine de ani, la volanul unui Mercedes de ultimă oră.

De la el am aflat că are, într-un cătun din munți, o fermă cu câteva zeci de vaci care-i asigură un trai mai mult decât îmbelșugat.

-Toți mi-ați spus că sunt cu vaca și că put. Uite că nu mai put și am ajuns ce am ajuns chiar dacă mai umblu cu vaca! mi-a reproșat acesta.

ALTFEL

În ochi mi se zbate o toamnă târzie
Și frunza ce cade în iris mă doare,
Mă strigă vara dintr-o altă lumină
Și raza caldă dintr-un altfel de soare,

Un altfel de-albastru îmi tulbură ochii
Și-o altfel de ziuă m-adoarme
devreme,
La geam înspre iarnă mă șuieră vântul
Și-o altfel de ploaie mi-e rece când
geme...

Lipsește ceva...ce-mi umblă prin
gânduri
Și noduri îmi leagă la noi necuvinte,
Și trupu-mi lipsește și frunza ce
moare
Căci tu îmi lipsești și sărutul
fierbinte...!

TEIUȘ, 01.10.2019

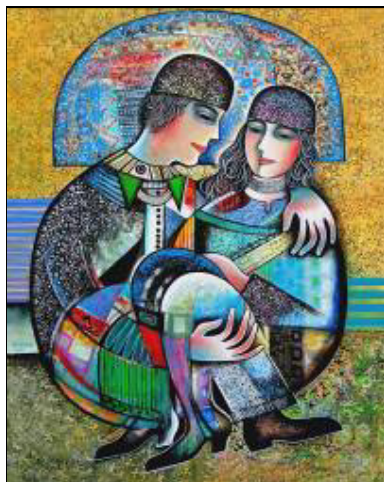
PALMĂ CU APĂ VIE

Din palma ta cu apă vie
S-au ridicat albi porumbei
Și când m-ai sărutat pe buze
M-am înălțat și eu cu ei!

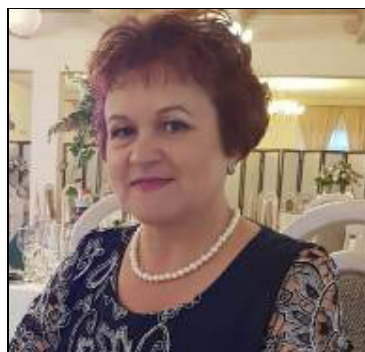
Și-mi era cald și-mi era frig
Și-mi tremurau pe gene stele
Când tu pe ochi m-ai sărutat
Și m-ai asemuit cu ele!

Și era tremurul sfios
Atâtor tremure păgâne
Ce numai tu-l înțelegeai
Lăsând răspunsul să-l îngâne!

Și erai tu și eram noi
Și secole durate-n clipe
Ce ne lăsau în brațe sori
Și ne-nălțau fără aripe!



Sattar Kawoosh



Și mai era și-un verde viu Ce ne-
înfrunzea îmbrățișați
Și-n crengi cu rouă și lumină
Eram la ceruri ridicați!

TEIUȘ, 23.09.2019

PĂCAT CERESC

Zorii i-am închis la margini de lume
Și paznic le-am pus un veșnic amurg,
În templul iubirii, prin cercuri de
flăcări,
Trupurile noastre fluide se scurg...!

Ca o litanie cântată de veacuri
Ne unduie-n vine cerescul păcat,
Suntem lumina din noaptea dorinței
Și îngerii albi ce prin iad au călcat!

E noaptea când mirii din noi sunt
păgâni
Dar inelele care leagă sunt sfinte,
Un amestec ce înalță, coboară,
De sfânt și păcat și aduceri aminte...!

TEIUȘ, 12.09.2019

FLORI DE NISIP

Mâna ce-nflorește nisipul
În floare de jad și de rouă,
Mână cu mireasmă de viață,
Mâna care face să plouă,

Mâna ce-nflorește în oaze
Dunele vălurite de vânt,
Mâna ce izvoare deșteaptă
Sub praguri de arșiță-n gând,

Mâna ce învie nisipul
Și-l răsare în gingașe flori,
Le țese în fire argintul
Și le toarnă-n petale culori!

Nisip modelat de o mână
Cu puteri în destinul-i prescris
Nisip dezvelindu-și parfumul
Într-o rugă de viață și vis!

TEIUȘ, 02.07.2019

CAROLINA BALDEA

Starea prozei

SPRE TURMĂ!

Ciudat, un paradox funcționează în România ca la... carte, respectiv: numărul neștiutorilor de carte crește direct proporțional cu înmulțirea poezilor, și a scriitorilor în general, iar ca lucrurile să fie clare-clare, în ultima treime de secol s-a redus treptat și numărul librăriilor, până la dispariția lor aproape totală. Sunt exceptate de la această cădere spre incultură cele câteva centre universitare mari, cu vechime și tradiție, care mai rezistă din acest punct de vedere, datorită existenței a două-trei librării. În restul orașelor, fie ele chiar reședințe de județ, foarte multe librării au devenit amintiri aproape fără importanță, pentru noile generații, în deplină logică și concordanță cu numărul iubitorilor de carte. Desigur, însă nu trebuie trecut cu vederea adevărul că, în majoritatea cazurilor, spațiul destinat cândva exclusiv rafturilor de librărie, acum, în situații ceva mai anormale, e drept, este împărțit frățeste (librăria fiind, în realitate, frățiorul mai mic...), cu un raion de papetărie care se extinde, se tot extinde înghesuind raionul cu cărți... Da, și? O stare de indiferență, înduioșător-explicabilă, aș numi-o, inclusiv din partea autorităților, a pus stăpânire pe toate categoriile de populație: aproape nimeni nu mai are timp de citit și nici chef s-o facă. La această distrugere sistematică și eficientă a științei de carte și a scăderii nivelului de cultură generală, explozia informațională contribuie cu o hărnicie impresionantă, totul spre deliciu, apetitul și chiar entuziasmul plebei pornită parcă fără întoarcere spre îndobitocire, prostire și sălbăticie. Lipsa de cultură normală, a început să aibă efect în relațiile interumane, relații care se deteriorează pe zi ce trece și sunt producătoare de conflicte care, nu o dată (ci tot mai des), se sfârșesc inclusiv cu violențe sau chiar crime. Asemenea momente/porniri, cred eu, sunt generate de începutul sau continuarea atrofiei sentimentelor specifice doar ființei umane. Situația din ultimii ani alimentează consistent această idee, lipsa de educație, de cultură generală și de lecturi – de ce nu? –, precum și a învățământului obligatoriu, care nu mai prea e... obligatoriu, din varii motive, se



focalizează spre individul copleșit de alte interese care trec nepăsătoare atât pe lângă educație, cât și pe lângă librărie. În această ordine de idei, canalele de știri, *mass-media* în general, propulsează spre... înfometajii de senzații tari, adevărate tornade de știri-bombă, știri-apocalipsă senzația înscriindu-se cu autoritate printre contribuabilii principali la batalionul mercenar al distrugătorilor de educație și cultură. Așadar, *mass-media*, alături de reducerea numărului de librării, sau chiar dispariția lor, se constituie într-o forță care ar trebui ținută sub un control drastic, numai că aici mai intervine un factor cu destulă importanță: creația literară contemporană, doar cu unele excepții, a cotit-o hotărât de la tradiție spre un așa-zis modernism, sau postmodernism, umplând rafturile supraviețuitoarelor librării cu volume, volumașe în care cititorul obișnuit nu se mai regăsește ca destinatar. În acest sens, imediat după intrarea noastră până la sufocare în UE, tot mai mulți scriitori, preluând un model de „a face literatură de tip occidental”, ca să fim în rând cu lume bună, au trecut la fabricarea literaturii de consum în care, deseori, lipsa de talent a fost și este ajustată consistent de obscenități, scene de-o vulgaritate pură care elimină orice urmă de bun simț și respect față de cititorul iubitor de literatură de calitate, ca să nu mai vorbim de respectul față de creație, generalizând, să ne apropiem de ideea că se merge spre o globalizare, adică spre pierderea identității individului și națiunii... Datorită acestor trasoare cu... știri-bombă ale *mass-media*,

incultura la o parte din plebe declanșează spaima în mintea omului de rând, adus tacit dar ferm la condiția de „vietate de turmă” la a crede cu sinceritate că nu mai e mult până când totul va fi praf și pulbere. Și-atunci? La ce bun librării și alte cele ținând de cultura generală? Putem avea librării cu rafturile ticsite de cărți care se lăfăiesc... tovărășește, indiferent de valoarea și calibrul autorilor, fără să fie deranjate măcar de câte-o privire fugară de vizitator/cititor... Poveste? Nu, realitate! Iar dacă vom urmări curajosul vizitator măcar cu privirea, vom descoperi la el o grimasă a feței de om parcă un pic speriat de pustietatea din zona rafturilor cu volume. Din păcate nu avem de-a face cu o situație accidentală, ci cu o... normalitate vegheată atent și necruțător de ochiul vigilent al bătrânului Zeu Cronos. Însă, și în paranteză fie spus, o librărie în care nu există și un raion, tot mai puternic de... papetărie, poate da semne de ciudățenie pe lista centrelor comerciale, chiar cu soartă de faliment, ba însăși vizitatorul să trăiască un sentiment acut de spațiu părăsit din motive încă neelucidate.

În contextul general putem proceda, fără să exagerăm sau să greșim prea mult, la împărțirea în două mari categorii populația actuală de cititori: populația matură și populația tânără. Prima categorie, care în 1990 avea vârsta de cel puțin 30 de ani, și a doua categorie a cărei vârstă are acum, la nivelul anului 2019, 30 de ani... Pentru a concretiza lucrurile, să analizăm nivelul de cunoștințe, sau de cultură generală, în cazul ambelor categorii. Rezultatul nu trebuie să ne surprindă, fiindcă discrepanța este de-o evidentă și tristă realitate: absolvenții de studii antedecembriști, școliți așadar în vremea regimului comunist, aveau o capacitate intelectuală cu mult peste cea a școliților postdecembriști – să fim înțeleși!

În aceste condiții, plus altele de-o complexitate inimaginabilă, personal îmi vine foarte greu să mai adopt o atitudine optimistă în relația cetățean/cititor-librărie, atâta vreme cât lipsa de educație, cultură și civilitate este generată de-o politică agresivă de îndobitocire și de direcționare spre turmă...

DUMITRU HURUBĂ

Biblioteca Babel

Scrisoare din Japonia

Intr-o zi de vară

Uff, Înăbușitor!! Afară mergând pe jos doar cinci minute, izbucnești în transpirație, pe lângă această, nu se usucă deloc.

Vara în Japonia este nu numai cald, ci și umed. Temperatura maximă este circa 35 grade Celsius, umezeala are între 60 și 70 procente. Nici oamenii africani nu spun așa „Vara japoneză este bună”. Anul viitor vor avea loc Jocurile Olimpice de vară din Tokio. Eu cred că sportivii straini vor fi abătuți de la această climă. Toți japonezi au grijă de condițiile lor la concursuri în aer deschis. Eu sper că va fi mai rece în aceasta perioadă.

Să mă gândesc la vacanța verii. Îmi vine să fug din Japonia în România. Dar am vacanțe scurte, e imposibil. Eu am căutat ceva zonă rece ca să evit căldura, și aproape de casa mea. Apoi am găsit un oraș al cărui numele este Ashio. Se află în județul Tochigi, este departe din Tokio la 160 km, la înălțimea de 660 m, temperatura maximă în medie de august e plus 24 grade Celsius. Probabil că este din cauza terenurilor înalte.

În comparație cu încă mai înalte orașe, Kusatsu (1200 m), Karuizawa (1000 m), care amândouă au circa 30 grade C. Cea din Ashio este rece tot atât ca orașul Wakkanai. (1400 km spre nord din Tokio). Eu am fost puțin curios, apoi am plecat la Ashio să văd cum este.

Orașul Ashio este cunoscut pentru mina de aramă, ca cea mai mare mină în Japonia. Istoria minei a început la mijlocul secolului XVI. Dar la începutul secolului XX, ea a adus poluare mare. Scurgerile de materii cuprind otravă de la rafinarie și curg în râul Watarase. Din cauza aceasta s-au produs daune mari pentru produsele agricole din aval, și a afectat sănătatea oamenilor. Fumul cu acid sulfuros uscă verdeța periferică, ploaia acidă cade pe pământ, iar această zonă a devenit cea pe care nu crește niciun fir de iarbă.

A fost primul eveniment de poluare în Japonia. În anul 1973, s-a închis mina.

După 3 ore de mers cu trenul, eu am ajuns la stație. A fost foarte rece, apoi am urcat pe muntele Bizentate (1272 m). De pe vârf privesc spre fosta rafinarie, verdele pe munți e pestriț. Dar

acestea sunt cele pentru care oameni fac efort mult, dar nu este peste tot putere a naturii. Clar că este greu de crescut la așa repede. Vezi că încă rămân părți fără iarbă. Iar în zona apropiată e, verde bogat.

M-am plimbat în susul râului. Munți, pământ fără viață, verde nerecuperabil, eu imaginez că până la urmă va dispărea viața de pe glob. În oraș vezi năruitori, multe case nelocuite, magazine închise. Înainte, orașul a avut populație de circa 38000 de locuitori, iar în prezent circa 2000 de persoane. Dincolo de acești munți este orașul Nikko.

E un celebru oraș turistic în Japonia. Acolo există monumente istorice care este înscris de UNESCO ca patrimoniu mondial, și natura din Nikko este frumoasă. Iar în vecini e orașul Ashio, și acum apa otrăvitoare din tuneluri a fostei a mine curge în continuare.

Aici există un lac artificial pentru care s-a făcut un stăvilă zidit în vale, apa se adună aici, e acumulată încât în ea să nu intre râul. Suprafața apei are culoare roșie. Poluarea nu se termină deloc.

Sigur că este foarte rece, dar aici nu este niciun hotel nicio cafenea, niciun nou magazin, există doar 2-3 restaurante vechi.

Eu imi reamintesc de orașe japoneze de acum 20-30 de ani. Dar după închiderea de mină timpul a trecut, mai mult de 40 de ani, dar se pare că are ceva probleme.

Aici nu sunt decât mici grădini de zarzavat. Eu simt intuitiv că apa este periculoasă. Otrava e invizibilă, așa că nu va șterge în doi oameni, chiar dacă se spune că este în siguranță. Agricultură este o dovadă de natură frumoasă, cred eu.

Trenul merge de-a lungul râului Watarase. Peisajul este pitoresc. Dar nu am văzut pescarii, vilegiaturiști de câmp, copii care se joacă în apă. Dimineața, în acea zi, două femei cu coșuri au intrat în vagonul de tren la o stație. Le spun pasagerilor: „E mai bine să cumpărați aici, pâine, pui prăjiți, bentou (pachet cu orez fierț și carne sau pește), de aici înainte nu este niciun restaurant, nu puteți mânca!”

Dacă nu luați aici, negreșit o să regretați. Haide să luați !! ". Acea stație este a patra înainte de la stație Ashio, se află în față barajului uriaș care e construit pe râu, în spate lui, orașul Ashio. Barajul are și un rol de cufundarea materiile în apă. Spusele lor mi s-a părut că sunt poveste adevărată.

YAJIMA YAKASHI

Zvonko Karanović



(1959, Niš, Serbia)

Poetul a participat la Festivalul „Serile de la Struga, Macedonia, 2019. În ultimele sale cărți, a experimentat tehnicile suprarealismului.

Un urlat din supermarketul viselor

deșertul este ghetoul
unde cineva
mi-a furat o inimă de păpușă de plastic
pentru a face o mască din silicon
pentru cei care
ca ploaia radioactivă
cad pe grădini îngrijite, bine udate
gustul adevărat este întotdeauna amar
ca ultima țigară
înainte de culcare
singur ca Yeti
pierdut ca un bulgăre de zăpadă
în ulei fierbinte
încerc
să uit atingerea
din degetele strălucitoare ale tinereții
dragostea este un partener de șansă
luxos
cădere liberă prin cupola unei
parașute de mătase

Tot ce vreau de la tine sunt loviturile de care mă tratezi

ecrane pentru pereți
roți pentru pantofi
pentru a scăpa de închisoare
cerul mă orbește
imi închid ochii
Nu aștept nimic de la oameni
în țara
de dosare și bățai
camerele sunt pornite
trebuie să sfidezi
oameni
se curăță

O GĂLEATĂ NOUĂ DE TÂRG

Era a treia zi de când Fira dormea sau părea că doarme. Stătea cu ochii închiși, nu cerea nimic, nu răspundea nimănui, doar respira încet ca un abur. Mică și slabă era de felul ei, părea un copil în cămașă subțire de care ai ei o schimbau ușor, mai de milă mai de silă. Tot ei îi strecurau în gură din când în când o lingură de terci sau de ceai. Marin, feciorul voinic și zdravăn, venea seara de la pădure și cerceta aprig ce face femeia lui. De nu era îngrijită se mânia pe nimeni din sat n-ar fi vrut-o. Fira, Firicel, copil de pripas avea și n-avea părinți și semăna crescând din ce în ce mai bine cu aceea care fusese rușinea satului. Au crescut-o bunicii bătrâni, au crescut-o vecinii că tatăl n-avea ochi s-o vadă, apoi, cu timpul n-avea ochi să vadă mai nimic, cufundat în lumina lui năpădită de himere sau poate de liniștea alcoolului.

Era Fira mică și slabă, era Fira harnică și supusă, dar orice ar fi făcut prea semăna bine, prea amintea mereu de cealaltă care fusese mama ei.

În urmă cu trei zile au găsit-o sătenii, într-o dimineață, căzută pe malul râului înghețat. Noroc că s-au dus câțiva cu toporiști și furculițe să caute peștele la copcă, altfel cine știe când și cum ar fi găsit-o. La început au crezut că a căzut și au cercetat-o peste tot să vadă de nu-i cumva lovită. Și nu era. Apoi au crezut c-a înghețat și-au dus-o acasă. Aici au dezbrăcat-o, au frecat-o cu țuică și oțet, au îmbrăcat-o și au lăsat-o așa zile în șir și n-au aflat nimic. A venit și baba de i-a stins tăciuni în apă neînchipuită cu descântece de rele, că poate i-o fi venit și ei așa, deodată boala să plece cum făcuse cealaltă. I-au strecurat în gură apă și Fira a înghițit-o tot fără folos. Mai apoi s-au gândit s-o ducă la oraș la doctori, dar iarna era aprigă la sfârșit de decembrie, zăpada mare și gerul amarnic, nimeni n-a cutezat să pună boii la căruță s-o pornească pe drumul troienic către vale.

Venea Marin seara de la pădure, o cerceta, o mângâia și o ruga cu glas

șoptit:

- Fira, Firicel, ce faci tu, fată ?

Privea mumă-sa la el și i se făcea milă și tare ar fi făcut ceva dacă ar fi știut s-o vadă zdravănă iar, cu tot necazul ce i-l făcuse venind în casa lor.

- Fira, Firicel, ce faci tu, fată ?

Și așa zile în șir, până când odată Fira deschise ochii tulburi, cercetând fața bărbatului ei, abia rostind în șoaptă:

- Unde-i mama ?

- Aici, aici! sare Marin. Mamă, mamă, vino repede! strigă. Se repede la ușă, se întoarce la Fira, Mamă, mamă, vino, s-a trezit Fira.

Vine soacra în grabă, o prinde Marin în brațe de bucurie, o duce lângă pat.

- Uite-o pe mama, Fira, uite-o aici, a fost mereu aici, te-a îngrijit atâtea zile. Fira spune, ce-i cu tine?

Fira privește lung, mai tulbure, închide apoi ochii și rostește tare, cu mult efort:

- Nu ea, mama...

- Care mamă ?

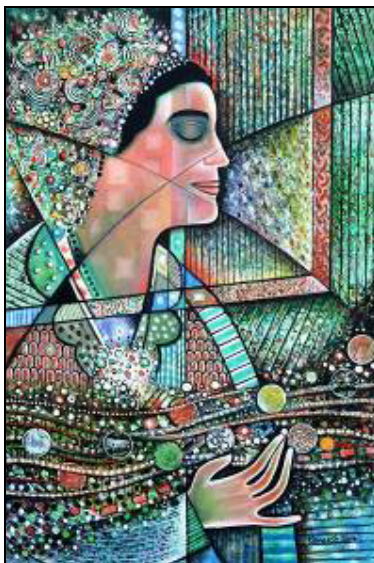
- Mama me...

Se bucură Marin că Fira vorbește, se mânia soacra de atâtea lipsă de recunoștință.

- De unde mamă-ta? Care mamă-ta? Ce, ori nu știi unde-i mamă-ta ?

Ar plînge Fira dacă ar avea putere. Nu plînge, dar stă mai departe cu ochii închiși.

Marin, rămas o vreme fără grai, se aplecă spre ea încercând să le mângâie pe amândouă:



Sattar Kawoosh



-Hai mamă, lasă. Fira, fată, lasă și tu. Hai să mănânci și să dormi, ai fost bolnavă, o să te faci bine și o să uiți, Firicel...

Fira stă cu ochii închiși și-și aminteste de când era Firicel. Să uiți, așa îi spunea, Marin, și ea de dragul lui aproape uitase, dar acum, când a văzut-o...

Era mică, mică, și Firicel, așa îi spunea mama când o lua în brațe s-o culce. Numai că asta a fost de mult și au urmat apoi zile de nedumerire când nimeni n-avea timp s-o vadă numai plânsul i-l alina cu ceva mâncare sau somnul venea să le adune pe toate într-o liniște trecătoare.

Avea patru ani când într-o dimineață de iarnă, ca acum, în preajma sărbătorilor, Voica a dispărut de acasă. N-a văzut-o nimeni când a plecat, doar că hainele groase nu mai erau, iar ea n-a mai venit niciodată înapoi. Nu spusese nimănui că ar avea de gând să plece undeva și cu toate acestea au căutat-o peste tot unde s-ar fi putut duce. În sat, în satul vecin, la rude, la cunoscuți. Zăpada nu era mare, gerul nu era năpraznic și nu fusese nici viscol s-o doboare și s-o troienească pe undeva și cu toate acestea au căutat-o pe toate potecile umblate și neumblate.

Au trecut zile, săptămâni, fără nici o veste. A venit apoi dezghețul și oamenii din sat au pornit spre oraș după treburi. De la miliție s-au oferit s-o caute în țară din post în post. N-a vrut bărbatul Voichii:

- Dacă-i plecată, lăsați-o plecată, n-o mai vreau înapoi.

N-a vrut el dar ei tot au căutat-o și n-au aflat decât zvonuri fără temei. Nici oamenii din sat n-au uitat așa o ispravă, din drumurile lor aduceau câte-o veste mai mult ca sigură.→

ȘTEFANIA OPROESCU

Unul o văzuse în Constanța, boită, îmbrăcată ca una din "alea", într-un restaurant bând și cântând cu altele de aceeași seamă și cu marinari beți. Altul a văzut-o în Ploiești cu un bărbat de braț și un copil de mână. Ba o bătrână a zărit-o la schit la Agapia, ascunzându-se printre călugărițe.

Bărbatul Voichii auzea, se îmbăta crunt, o privea pe Fira cu ochi tulburi și după ce se sătura de privit îi striga răgușit:

- Ieși, du-te !

Când era mică, Fira se ducea la bunica, bătrână și oarbă. Mai târziu, când bunica n-a mai fost, o primeau vecinii mai de voie, mai de nevoie, gândindu-se la copiii lor.

Nu făcea nici un rău bărbatul Voichii decât îi arunca astea două vorbe copilei, după ce se sătura s-o privească. A crescut Fira și nu s-a mai temut. Pleca doar din calea lui, până-i trecea toana și îl prindea liniștea într-o indiferență semănând cu moartea. Nu dormea, nu vorbea, zăcea așa cu ochii tulburi, clătînând din cap până îl doboră somnul.

Nu-și vorbeau niciodată, trăiau așa, doi oameni singuri unul lângă altul văzându-și fiecare de rostul lui. Tatăl munea pe unde apuca, ba la pădure, ba cu ziua pe la oamenii din sat, Fira îngrijea gospodăria cât putea, furând cu ochii de la vecine rânduilele casei.

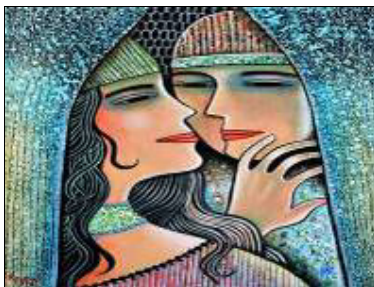
Într-una din primăveri, în grădina Firei au crescut odată cu zarzavaturi, straturi de flori. Au privit sătencele peste gard ca la o minune, cum tot ca la o minune s-au uitat la Fira când au văzut-o prima duminică la horă. Nu juca, stătea deoparte și privea cum se-nvârteau fete și băieți de seama ei, râzând așa cum ea nu știa a râde. Toate minunile trec și oamenii s-au obișnuit cu ea acolo, duminica la horă, ascunsă printre bătrâni.

Nici un flăcău nu se încumeta s-o ia la joc, ori se temeau de gura satului ori n-o băgau în seamă, mică și negricioasă cum era, veșnic îmbrobodită, ca babele.

Fira deschide ochii și caută spre Marin, care doarme alături. Ar căuta cu mâinile să-l mângâie dar se teme să nu-l trezească, cum se temuse atunci, să nu dispară când el i-a întins mâna zâmbindu-i...

- Hai fată, hai la joc !

De jucat n-a jucat că nici nu știa și de-ar fi știut tot n-ar fi fost în stare să-și miște picioarele. De-atunci dumin-



Sattar Kawoosh

ca, nu-l vedea decât pe Marin și fața i se lumina de-o bucurie necunoscută. Nu era urâtă Fira când zâmbea și mamele au început a se teme. N-aveau nimic cu ea, dar să stea acolo, unde este, nu și-o dorea nimeni de noră. Ce dacă era cumințe și harnică, cealaltă Voica, fusese la fel până într-o zi și nu de alta dar tare mai semăna Fira cu mamă-sa de când crescuse.

A vrut-o, n-a vrut-o soacră-sa, Marin tot a adus-o în casă și acum, doarme aici lângă ea, și ea tare ar vrea să-l mângâie, și de spus numai lui poate să-i spună.

- Marin, Marin!

Tresare Marin din somn și se bucură că Fira vorbește iar.

- Da Firicel, spune, vrei ceva ?

- Marin, te rog, pe tine te rog să n-o alungi...

- Pe cine să nu alung ?

- Pe mama, Marin. Ea m-a salvat.

Marin atinge cu dosul palmei fruntea, obrații și gâtul Firei. Ce mică e ! Îi cuprinde toată fața. Gâtul i-e subțire și plâpând ca al unui copil. Și nu frige. De unde atunci, gândurile astea ? Poate-a visat. O adună la piept și-i vorbește șoptit s-o trezească și să-i alunge visul rău.

- Nu dorm, nu dorm de mult. Și-o aștept să vină... Și mă tem să n-o alungi...

- Nu te mai chinui fată, ai fost bolnavă, Dumnezeu știe ce-ai avut, da acum ai să te faci bine...

- Marin, spune-mi drept cum am ajuns acasă ? Am venit singură, sau cum ? Că de-atunci nu mai știu nimic până m-am trezit aici în pat...

- Atunci, știi tu ce-a fost atunci ? Ți-aduci aminte ? Ce căutai la râu ? De-ți aduci aminte și de crezi în ce spui, spune ! Că eu pe tine vreau să te aud, nu pe ei, care-au zis că ți-a venit și ție timpul să pleci și că te-a pedepsit Cel de Sus, că nu era drept.

Zvâcnește Fira de indignare. Se ridică de lângă Marin și se lipește de perete. Îi sticlesc ochii în noapte ca la

o sălbăticiune.

- Și tu ascultă ? Și tu taci ? Dacă muream, pe ei îi credeai ? Bărbatul o privește încremenit. Niciodată până acum Fira nu i-a vorbit decât șoptit, aproape cântând cuvintele.

- Nu mai crezi în mine. Adu-o pe mama. Pe ea ai s-o crezi.

- De unde s-o aduc ?

- Nu știu, dar cred că trebuie să fie pe aici. N-o fi ieșit în sat de rușine. Du-te de-l întreabă pe tata.

Marin n-a mai dormit, s-a tot gândit până dimineață, privind la somnul cumințe al Firei. N-a spus nimic când s-a sculat. Era singur, plin de nedumerire și era bărbat. Trebuia să hotărască singur. A bătut mult la poarta socrului până l-a sculat, cu ochii tulburi, să-i deschidă.

- Hai în casă, să te-ntreb ceva, spuse cu înfrigurare.

În casă era frig și fum și aer închis. De când plecase Fira, bătrânul nu se mai ducea nicăieri la lucru. Trăia din ce-i dădeau oamenii de pomană și din ce-i ducea Fira, care oricât s-ar fi străduit, nu mai putea ține casa curată cum reușea, de bine de rău, cât a trăit acolo. Era singur bătrânul. Marin vedea bine asta, dar venise cu un gând și trebuia să-l limpezească.

- Singur, tată socrule ?

- Asta ai venit să mă-ntrebi ?

- Nu, dar se aude că ți s-a întors nevasta.

Bătrânul privește pieziș și-l repede cu vocea răgușită.

- Ai venit să mă batjocorești și tu ? N-ajunge cât am suferit de batjocura satului ? N-avuși tihnă de sărbători sau asta-i în loc de urături ?

- Stai, tată socrule, nu te mânia. Știi că Fira a fost bolnavă. Acuma s-a făcut bine și mi-a spus ce-a pățit. S-a dus la râu să aducă apă, dar râul înghețase și apa repede la mijloc era s-o tragă dedesupt. Numai că acolo Fira a văzut-o pe mamă-sa, și ea venise la apă cu o găleată de tâng, cu smalt roșu... Așa că m-am gândit că dacă a venit înapoi, trebuie să vină aici, la casa ei și Fira m-a trimis să-ți spunem că nu suntem supărați și să vină la noi.

Ochii bătrânului devin mai tulburi, i se duce mâna la gât de parcă n-ar avea aer. Apoi se prăbușește rostind:

- Dumnezeu mare, Dumnezeu mare... zile-n șir după ce-a dispărut Voica am căutat găleata aia nouă de tâng cu smaltul roșu...

Starea prozei

Elevul Viorel din clasa a doua

Lui Viorel nu-i plăcea cartea... Nu voia să învețe și pace bună! De la școală nu lipsea, dar era o adevărată mucenicie pentru el să scrie, să citească, să socotească, să memoreze poezii...

Învățătoarea lui, o doamnă din cartier, doamna Artemizia, o femeie serioasă, devotată meseriei, voia să scoată om din el, că doar era odrasla megieșilor, niște gospodari vrednici, prețuiți de toată lumea. Îl mai reținea, câte un ceas ori două, după orele de școală, ca să recupereze ceea ce nu învățase... Colegii îi cam luau peste picior pe cei „rămași la post”... Le scorneau porecle, îi persiflau... Habar nu aveți cât de cruzi la vorbă pot deveni copiii uneori... Lui Viorel nu-i plăcea să fie subiectul glumelor celor de seama sa, așa că ...i-a venit o idee!

Într-o zi, când doamna Artemizia i-a zis să rămână în clasă, să-și refacă tema la aritmetică, el, sfios nevoie mare, cu voce tremurată, ochi plângăcioși și o figură posomorâtă, după plecarea celorlalți copii, se îndreaptă tiptil spre catedră, unde doamna corecta niște caiete, și-i spune, așa, șoptit, ca pe o mare taină:

-Știți, eu nu pot rămâne astăzi, că mă duce mama la Târgu Mureș...

-Dar ce faceți acolo, după-amiaza?

-Sufăr cu inima, doamna învățătoare, sunt bolnav...A vorbit mama cu un doctor și i-a spus să fim diseară acolo, că e de gardă și mă poate consulta...

Învățătoarea, de-a dreptul șocată de spusele băiatului, s-a înmuiat subit, l-a mângâiat părintește pe cap și a zis:

-Bine, bine, Viorel, n-am știut că ești bolnav...Hai, du-te acasă, să te pregătești de drum! Pe la ce oră plecați?

-Pe la vreo trei, când vine tata de la pădure...

A plecat Viorel de la școală și a zburdat ca un ied până acasă, a zvârlit ghiozdanul cât colo, a mâncat ce-i pregătise maică-sa și, țuști, pe ușă-afară, la joacă! Alerga, țipa, sărea, ușuia găinile, se întrecea la trap cu mânzul roib...Toată lumea era a lui... Scăpase de pedeapsa de la școală, o păcălise pe învățătoare, îi spusese mamei că nu are nimic de scris, nici



de învățat, că mâine doamna va fi la o ședință și fac lecțiile cu altcineva...

Era ziua lui de bucurie... Dar, privind în josul drumului, că pe Bârnărel toate drumurile sunt în pantă, o vede venind pe doamna lui... A priceput de îndată că numai la ei poate veni. Speriat de-a binelea, dă fuga la bucătărie și-i strigă meme-sii, din prag:

-Mamă, vine învățătoarea!

A dispărut tot atunci, ca din pușcă, strecurându-se printre ulucile de la gard, prin șanțul care ducea de la beciul de piatră la tăpșanul cu iarba verde, unde pășteau cei câțiva tăurași ai lor.

În capătul șanțului, tată-său pregătise un sul de plasă de sârmă, ca să prelungească gardul.

Nici nu știe cum s-a strecurat sub el, s-a acuiat acolo și încerca să-și potolească bătaile inimii, pe care le simțea și în gât, și în urechi, îi tremurau mâinile și picioarele, i se uscaseră gura...

Mama Domnica lasă totul baltă și iese la poartă, în întâmpinarea învățătoarei...

-Te pomenesti că a făcut Viorel vreo boacăna, că-l duce mintea la prostii!...

-Doamnă Domnica, zice cumpănit Artemizia, sunt foarte supărată pe mata...

Uite nici nu pot să-mi revin... Păi, copilul este grav bolnav de inimă și mata nu-mi spui nimic?

Trebuia să-mi adaptez comportamentul față de el, ori eu l-am mai certat, l-am mai ținut după ore să învețe... , bietul de el... Dacă se întâmpla, Doamne ferește, vreo nenorocire, eram bună de legat...

-Stai, doamnă, liniștită! N-are nimic. A leșinat cumva la școală, a făcut vreo criză?

-Nu, nu...

-Boala lui e lenea, doamnă! Nu i-i drag a învăța, asta este!

-Și..., cum, nu plecați azi la Târgu Mureș ?

-Ce să cătăm acolo, doamnă? Noi avem treabă acasă... Ia, hai mata înăuntru, să bem o cafeluță, să-ți mai revii în fire, că văd că fecioru-meu te-a băgat în toți sperieții... Pușlamaua! Cum poate să ne poarte pe degete, uite-așa!...

După un timp, învățătoarea a plecat. Domnica clocotea de mânie, din cauza rușinii la care o supusese mezinul.

Au trecut ceasurile unul după altul. Viorel nu se arăta nicicum.

-Unde-o fi? Unde-o fi? Ei, lasă, nu intră el în fabrica mea?Să mă facă de toată țidula!...

Să-mi crape obrazul de rușine, nu alta! tot bodogănea de una singură, trântind lucrurile...

-Lasă, mamă, că-l găsim noi, zic cei doi băieți mai mari. Dumneata vezi-ți de treabă! Când îl aducem, să nu-l sfădești, să nu-l bați!... , că nu mai vine...

Cei doi băietani îl dibuie degrabă sub valul de sârmă. Încercase Viorel să iasă de acolo, dar n-a reușit. De intrat intrase cum intrase, dar de ieșit, nu mai putea, așa că stătea chircit și zgribulit, ca un pui de mătă, smiorcăindu-se, plângându-și soarta și căindu-se amarnic că mințise...

L-au eliberat frații din „temnița” de sârmă, l-au tot dădăcit ce și cum să spună și să facă, cum să-și ceară iertare de la mama și să juruiască să învețe zi de zi, să scrie, să nu facă neamul de răs...

A pășit temător pragul casei bietul Viorel, împins de la spate de frați, de parcă l-ar fi dus la tăiere...

Mama l-a privit cu ochii plini de scânteie, dar nu i-a zis nimic, nu l-a sfădit, nu l-a bătut, doar a oftat... I-a pus în față mâncarea, i-a dat și o plăcintă cu brânză și l-a trimis la culcare...

-Îi vedea tu mâine cum te descurci cu doamna, că te duce capul...

A urcat Viorel în dormitor, s-a întins sub așternut, ascultându-și inimioara, bolnavă acum de remușcare și rușine...

ANICA FACINA

Blocnotes

Să fim aproape, chiar dacă suntem departe!

Coborâse toamna în cântec de struguri copti și pere aromate, aruncase în bătaia vântului frunze arămii și strângea la piept stropi de ploaie, după care îi arunca la întâmplare, exact în clipa în care brațele, prea încărcate, cedau sub presiunea apei. Știam că e toamna mea (și-a lui), ca și celelalte de până atunci, dar niciuna nu-mi păruse mai frumoasă ca aceasta! Îi simțeam belșugul, dar și strigătul, lumina dar și întunericul, frumosul și amarul. Îi simțeam savoarea și-mbrățișam trecerea fiecărei clipe, amintindu-mi de *el*.

Trăiam încă la bloc, printre alei ciobite și betoane pestrițe. Începusem de ceva vreme să-mi urască propria-mi existență doar pentru faptul că natura nu mai glăsuia ca altădată, că mersul oamenilor era altul, că păsările cântau iar cântecul lor părea distorsionat, că razele soarelui păreau veșnic supărate, că nimic nu mă motiva să trăiesc ca tot omul ajuns la vârsta mea, așa cum făceau cei mai mulți. Era lucrul care mă îngrozea cel mai tare: de ce să trăiesc după canoanele mulțimii, de ce să-mi împletesc anii după tiparele bătătorite de vreme, de ce?

Dece-urile se adunaseră la ușa mea ca oile la muls, creierii păreau pulverizați, inima bătea aiurea de parcă aș fi avut tarhicardie, mișcările îmi erau precipitate. Normalul de odinioară fugise în bătaia sorții și căutam ca o bezmetică o cale de ieșire, poate un alt normal. Mă gândeam la un moment dat să nu devin depresivă, (boală la modă de altfel, mai ales în rândul femeilor), tocmai din cauza proastei gestionări a fiecărei situații ivite.

Și m-am privit în oglindă, dintr-o necesitate umană! *Sunt eu, chiar eu, cea imbatabilă, nu?* Nebunie curată! Tremurul ușor al bărbiei, ochii scăldați în apa morții, privirea difuză, toate la un loc m-au năucit, sperându-mă. *Nu se poate, mi-am zis într-o disperare totală, chiar nu se poate! Fă repede ceva, nu trebuie să te prăbușești, ai încă mulți ani în față, trebuie să le dai o șansă, trăiește-i frumos!*

Ce-am făcut? Nu, nu mi-am tras două palme, deși era un mod generos

de trezire la realitate, dar nu iubeam agresivitatea. Atunci, mi-am băgat capul sub jetul de apă. Bună deșteptare!

Viața nu trebuie întreruptă, dacă nu i-a sosit ceasul! Îți place, nu-ți place, caută și vei găsi! Resursele sunt inepuizabile, doar să vrei! I-auzeam vocea molcomă, printre clipele de dez-nădejde, care treceau al naibii de greu. Nu știa că, după amar de ani, rămăsese modelul meu în tot si-n toate. Începu-sem să regret că, într-un timp îndepăr-tat, n-avusesem curajul să-l urmez. M-a chinuit imaginea lui toată viața și-am luat-o adesea ca pe-un blestem.

Imaturitate, prostie, lașitate, incompetență feminină, teamă de necunoscut și de greu! Așa numesc acum decizia mea de odinioară, inteligență maximă atunci. Rahat! adaug acum. Măcar să fie turcesc, vorba cuiva.

Și l-am sunat! Tăia lemne, în creierul munților iarna venea mai repede decât la mine și trebuia să-l găsească pregătit. A răspuns repede, mai repede decât mă așteptam. *O, ce bucurie!* se auzi la celălalt capăt. *Am avut noroc, doar ce-am oprit drujba, acum căram lemnele, altfel n-aș fi auzit sunetul telefonului.*

Pe moment, nu mai știam ce să spun. Practic, de ce sunasem? Tăia lem-ne, muncea, iar eu mă smiorcăiam ca cioara-n laț! Eu n-aveam nevoie de lem-ne, alesesem viața de oraș, apăsam pe-un buton și centrala pornea. Aveam să aflu că ziua urma să-i fie încărcată, trea-bă multă, la curte nu se șomează. Nu-i timp de stat, iar pățania greierului nu vrea s-o trăiască nimeni, mai ales el, care știa de la început la ce căruță se înhămasese.

Cum ai dormit? am prins a-l întreba. Ce întrebare banală! mi-am



Sattar Kawoosh

Desfrunzirea lumii

Pamâtul s-a așezat ca un sâmbure
În această toamnă a noastră
Și a crescut din el lumina roșiatică
A speranței, Doamne, câtă ardere!

Măinile ni s-au umbrit într-o
clepsidră,
Frământări și roind dintr-un timp în
altul
Ca o pasăre cu zbaterea în ochiul
ferestrei,
Desfrunzirea lumii își macină.

Din cer până-n pământ se-aștern mătânii

Din cer până-n pământ se-aștern
mătânii
Ca o cădere-a îngerilor mei,
Luceferi înfloriți peste milenii
Să-mi lumineze calea-n vâlvății.

Și se despică lumea în păstaie
Cu maluri care-n mine se jelesc,
Tămăduire-a norilor de ploaie
Prin umbrele Golgotei care cresc.

Se clatină în clopote ecoul,
Prin naufragii gândurile-n sus,
Din dorul de cerneală cu stiloul
Îmi arborez cuvântul la apus.

TATIANA SCURTU-
MUNTEANU

zis imediat în sinea mea. Culcat, pe spate, într-o parte, pe burtă, cum să doarmă, doar n-o fi cal să doarmă în picioare! *Mi s-a părut că aseară erai puțin tristă! M-am tot gândit să nu te fi supărat eu cu ceva! Și-așa am adormit, cu capul pe masa de lucru, gândindu-mă la tine!* mi-a răspuns cu aceeași voce blândă, inconfundabilă, pe care n-aveai cum să n-o iubești...

Nu, nu, nu eram supărată, ți s-a părut! m-am repezit a-i spune. Doar nu era să-i spun că mă doare încă timpul trecut, că nimeni și nimic nu mi-a lecuit durerea, că și acum, după atâția ani, tot la el e cheia, fiindcă eu am pierdut-o demult.

Spune-mi ceva, i-am zis, gândindu-mă ca la un om bine organizat, pentru care timpul are altă curgere decât a mea.

Fără a se gândi prea mult, răspun-sul lui m-a pus pe picioare: *Mi-e dor! Să fim aproape, chiar dacă suntem departe!*

ANGELA BURTEA

Scrisori deschise

POEMUL PENTRU LICEU

Dragii mei, nu știu cum e la voi,
dar în Banat, în Timișoara, aerul arde.
Pur și simplu arde. Am fugit la
Moneasa vreo zece zile, mâine,
poimâine fug din nou.

Dragă Nicu, mulțumesc pentru
revistă. Pentru reviste. E menționat
acolo un colectiv, dar sunt convins că le
concepi singur. Așa e și la Timișoara.
Țu, ca și Oprișor la noi, faceți totul. Nu
știu cum reușiți, nu știu de unde atâta
putere de muncă.

De vreo doi ani am fost prins până
peste cap, împreună cu Vasile Bogdan,
de două volume de câte 450-500 de
pagini ce urmează să apară în toamna
asta, pentru că în acest an Liceul C. D.
Loga împlinește un secol de activitate.
Până în 1919 în Timișoara nu a existat
liceu cu predare în limba română, doar
în maghiară. La finele războiului, în
fine, în unul din aceste licee a început
să se folosească doar limba română.
De-a lungul timpului a funcționat sub
diferite denumiri, de ani buni are pe
frontispiciu aceste cuvinte: LICEUL C.
D. LOGA. Iată câteva somități...
logane: Academicienii Mihai Șora,
Coriolan Drăgulescu, Radu Theodoru,
Constantin Nemoianu, Livius Ciocârlie,
Zeno Gârban... Printre cei mai tineri -
Răzvan Gelca, despre care țin să spun
câteva cuvinte. După ce a terminat
facultatea din Timișoara, fiind olimpic
 internațional a solicitat un post de
preparator, de asistent la Universitate.
Nu i s-a oferit. Consecința? A ajuns în
USA. Fiind bine, foarte bine cunoscut
de specialiști, și-a prezentat dosarul mai
multor Universități din străinătate. S-a
trezit cu o mulțime de oferte, a ales
America. Rezultatul? Elevii pregătiți de
el au obținut primele medalii la
Olimpiadele Internaționale de
matematică pentru SUA!

În fine, dacă ți se par potrivit, îți
trimit un text pentru revistă.

NOUĂ ÎNȘINE

Poate că tot ce trăim,
de la o zi la alta,
depinde de opțiunea noastră.
Dar dacă ținem cont de **întâmplări,**
neprevăzut,
și de atât de multe nedorite **stări,**
pe care nu le înțelegem pe deplin,
ne resemnăm și punem tot,
pe seama celui mai misterios cuvânt:
DESTIN!

DESTIN!...

Mister inabordabil...

incertitudini necuprinse,
un **DAT** ce nu ni se dezvăluie prin
nici un semn,
prin nici un gând,
de care depindem însă orișicând,

Sau zis oarecum altfel,
ce rușinos ne amăgim,
având pe chip un zâmbet subțirel,
atuncea când pretindem sus și tare,
pleznind de-nfatare,
că suntem și facem,
ceea ce dorim ori vrem.

De fapt pretenția aceasta,
în esența ei,
se desprinde din cunoscuta cugetare,
a pamfletului Mazzei.
Numai că adevăru-i altul,

Egali nu sunt nici frații între ei
chiar dacă părinții le oferă,
comportament firesc,
aceeași dragoste maternă,
același sprijin părintesc.

Adică,
chiar de sunt tratați la fel,
unul e posibil s-ajungă inginer,
al doilea persoană importantă în
cultură,
poet ori romancier,
al treilea nefiind exclus să fie
mediocru
de multe ori un delicvent,
un îns ca vai de el!

Cu asta să revenim la termenii citați,
la ceea ce-n timp face ca tinerii,
chiar de au același sânge,
fiind adică frați,
cu cât înaintează-n vârstă să fie,
nu în același mod etichetați.

Dar de există vreo-ndoială,
față de cele spuse până-acum,
să revenim la cei doi termeni,
la care-am apelat odinioară.

Ziceam atunci de **DAT**.
Iar mai-nainte de **DESTIN**.

DAT!

Adică o-nzestrare,
o anumită-ndemânare,
proprie de când ne naștem,
de fapt de dinainte,
din faza-n care fost-am embrion.

Deci de ești născut pentru a fi stăpân,
pe litere ori fraze-alese,
nu-ți pierde timpul dorindu-ți roba,
ori pledoarii în cine știe ce procese!

La fel,

de-ți sunt dragi cifrele,
calculul algebric,
renunță la inconsistentul vis,
de a purta halatul alb de medic!

Ajunși aici...

după ce-am spus câte ceva despre
DESTIN și **HAR**,
se cade să încheiem cu o concluzie,
de fapt c-un **COROLAR**.
Omul e ființă activă,
inventivă,
seninătatea sufletească,
fericirea,
trăindu-le când ceea ce face îi
place,
când ceea ce face e util oricui,
celor din jurul lui.

Se cade-acum să ne-ntrebăm,
de ne-ncadrăm
prin gând ori fapte,
în cele enunțate.

Din fericire,
spre cinstea orișicui,
nu trebuie s-aplecăm fruntea-n fața
nimănui,
fiindcă după liceu ori facultate,
la locurile de muncă am fost,
utili oricui,
celor din jur,
celor din comunitatea lui.

Astea fiind spuse,
să ne întoarcem unul spre altul,
să ne privim intens,
întrebându-ne de-al vieții noastre
sens.

Doamne... ce seninătate în priviri,
ce stare de bine în trăiri...
ce satisfacții că suntem împreună,
așa cum fost-am,
cu șase decenii în urmă...

Cu asta să ne ridicăm,
să înclinăm paharul pentru ei,
pentru cei ce nu mai sunt printre noi...
Să privim apoi spre bunul Dumnezeu,
mulțumindu-i pentru ceea ce trăim,
așa cum ne-nvățat Deceneu

Și-acum
zâmbindu-ne deschis,
să ne strângem mâinile prietenește,
dorindu-ne bucurii, sănătate
Și să ne revedem,
de câte ori se mai poate!
LA MULȚI ANI,
LA BUNĂ REVEDERE,
DRAGI LOGANI!

TITUS SUCIU

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XIX)

Scena 8
(Aceeși)

Baba – Babule, să știi că eu las funia și fug încotro văd cu ochii prin beznă asta! Dar, dacă totuși ți se fac închipuiri, din cauza miesmelor adunate în groapă?

Babu – Închipuire să fie asta?! Dar, mânuța asta, ca de păpușă, ce caută aici?!

[Babu ridică în spotul de lumină subpământeană scheletul unui mic antebraț.]

Baba – Nici că mă pot uita la așa grozăvie, și, în plus, nici nu am la mine ochelarii de distanță!

Babu – Dar stai, că nu e tot!

Baba – Dacă îmi spui că mai e încă un „schilete” mic, geamănul - cum ar veni, să știi că vin la tine și te strâng de gât cu funia!

Babu – Mulțumesc de frumos intenție, dar nu te obosi, că nu e cazul! Oricum, unul ajunge până peste cap, mai ales că e ceva ce nu-mi place la capul lui.

Baba – Parcă ar putea să-ți placă așa ceva, că doar nu ești medic *ilegalist*.

Babu – Vrei să spui: „medic *legist*”, desigur!

Baba – Acum nici eu nu mai știu ce vreau să spun... că m-am zăpăcit de tot!...

Babu – N-ar fi pentru prima oară că ți se-ntâmplă. Dar nu-i nici o pagubă... Așa ca, ia mai cată o dată încoace! Ce zici tu de faptul că un căpșor așa de drăgălaș are deja... be-he-he!.. două cornițe?!?

[Babu ridică în lumină un craniu micuț, numai că de data aceasta umbra proiectată de acesta evidențiază două excrescențe de pe calota craniană.

Se vede cum acestea sunt subliniate de gesturile lui Babu care urmărește cu degetul arătător conturul cornițelor]

Scena 9
(Aceeși)

Baba – Vai, de păcatele mele!!!

Babu – Ce-ar fi să nu cădem totuși în individualism și intimism! Mult mai bine ar fi acum să te faci și tu folosi-



toare și să citești ceva să ne sfințească!

Baba – Ce?!?... Ce să fac?!?

Babu – Ce-ai auzit! Lasă scrisul și citește ceva mai bine din „Carte” ca să văd încotro s-o apuc.

Baba – Dar, de unde din „Carte”?

Babu – Având în vedere situația cu capac în care mă aflu, cel mai nimerit ar fi să-mi zici ceva din „Apocalipsa dupe Ioan”.

Baba – Of, of... Bine,... așa că ascultă ici-șă: Capitolul 9, versetul 6. E bine?

Babu – Tebuie că e bine!

Baba (*putrenic, dar cu glas tremurat*) – ... „**Și în zilele acelea vor căuta oamenii moartea și nu o vor afla și vor dori să moară; moartea însă va fugi de ei.**”

Babu – Stai așa, sigur că asta e!

Baba – Dar de ce?

Babu – Cu irozii de azi, de mâine,... o să ajungem să cerem morților să iasă din morminte ca să intrăm noi... Iar ăia o să ne dea cu tifla, de o să ne plângem de milă pe lumea *aiasta* de-o mai rămâne pe ici, pe colo...

Baba – Vrei să spui că vine,... adicăte,.... chiar Sfârșitul!?

Babu – Ei, hai să nu exagerăm cu optimismul! Ce e sigur însă, e că Răul e pe cale să se nască. Nu a reușit să-și scoată aici și acum coarcele, dar undeva tot o să dea la lumină și atunci nu aş prea vrea să fiu pe fața asta a lumii.

Baba – Da’ de ce, că ești tu așa... mai cu moț? Iacă, o să faci și tu atunci precum toată lumea: fețe-fețe!

[Din adâncuri se aude un zgomot înfundat. Scena începe să se cutremure.]

Babu – S-o crezi tu! Că, uite, grohotișurile astea de la Bazin, așa precum scot taine la lumină, tot așa pot să le și înghită!

Baba – Dacă-i pe așa, nu te las eu la greu! Țin-te bine, că te trag afară cu sfoara!

Babu – S-o crezi tu! Nu mă mai păpușărești tu pe mine! Gata! S-a mântuit!

[Babu scoate bisturiul și taie funia. Mormântul Iadei se lasă încet sub nivelul scenei într-un zgomotul unei avalanșe de bolovani.]

Baba – Unde te duci, Babule?

Babu – Iacă, mărturisesc acum: întotdeauna mi-am dorit în secret să fug în lume cu Iada!

Baba – Dar, acum e vorba de Lumea celor morți!

Babu – Tocmai! Că mă strecor cât încă mai e încă loc pe acolo!

Baba – Și cu mine,... cu mine cum rămâne?!?

Babu – Tu?!?... să rămâi cu bine, că și așa doreai să trăiești mai mult ca mine! Numai, vezi cui încredințezi diapazonul,... dacă l-o mai vrea careva!

Baba – Babule, Babule!... Mă auzi?!?

Hai, mai spune și tu acolo ceva, așa, precum ți-e felul! Zii baremi o gogomănie cu filozofie, de aia, de-a ta! (*hohotind de plâns:*) Te rooog, zii ceva!... Orice,... numai zii!!!...

[Uruitul pământului continuă până ce sicriul dispăre cu totul. Imediat se aude prelung urletul morții al unui câine.]

Baba (*enervată*) – **Tais-toi, Azorică, tais-toi!** (*apoi drăgăstos*) Hai,... hai,... taci cu mama, cățel de pripas!... Hai, că am rămas de tot însingurați pe lumea asta!

[Azor nu mai urlă, doar scâncește. Iarăși coboară ecranul în spatele căruia va evolua Grupul mut de colindători de la Fabrica de furnituri „Îmbrăcați pe cei goi!” (*însoțit însă de data aceasta și de Azor*). Dând din coadă plin de dăruire, câinele se încurcă printre picioarele dansatorilor, dezarticulându-le coregrafia ce încerca să reia desfășurarea din prima scena a spectacolului. Rezultatul e că, până la urmă, mișcările și coloana muzicală își vor încetini desfășurarea și, în cele din urmă, vor îngheța scurt într-o dioramă, pentru ca apoi să se desfășoare invers,... invers,... invers,...]

Sfârșit în rate...

CRISTIAN STAMATOIU

„Argumente pentru pace”

din luna octombrie

Și în această lună istoria s-a repetat uneori și sunt coincidențe care par să confirme acest lucru... Le puteți descoperi în cele ce urmează...

☞ Victoriile în bătălii au prelungit, sau au dat naștere la perioade de pace în evul mediu. Au consolidat puterea conducătorilor, sau au creat perioade de răgaz pentru taberele angajate în lupte...

☞ În 10.10.1394 oastea Țării Românești (cca. 10.000 de oșteni) condusă de Mircea cel Bătrân, înfrângea oastea otomană (o armată de 40.000 de ostași), conduși de Baiazid I.

Această victorie remarcabilă îl obligă pe sultan să se retragă. Locul exact al luptei este considerat a fi fost pe Jiu, în apropierea Craiovei, într-un loc numit “la Rovine”.

☞ În 06.10.1437 se încheia *Înțelegerea de la Apatin*, întărită de Conventul de la Cluj – Mănăstur, dintre răsculații de la Bobâlna și nobili.

☞ În 26.10.1497 are loc victoria lui Ștefan cel Mare, la Codrîi Cosminului. Oastea lui Ștefan cel Mare atacă prin surprindere grosul armatei polone, chiar în mijlocul pădurii, provocându-i o înfrângere zdrobitoare.

☞ Pe 18.10.1716, armata condusă de Eugeniu de Savoya cucerea Cetatea Timișoara.

☞ Octombrie a fost tradițional o perioadă propice pentru începerea marilor domnii...

☞ În octombrie 1396 Mircea cel Bătrân, sprijinit de regele Ungariei, începea campania de recucerire a tronului.

☞ În 12.10.1449 are loc bătălia de la Tâmbășeni, pe Siret.

Cu sprijinul lui Iancu de Hunedoara, guvernator pe atunci al Transilvaniei și comandantul alianței antiotomane, Bogdan al II-lea, tatăl lui Ștefan cel Mare devine domn al Moldovei.

☞ În 11.10.1593 Mihai Viteazul intra în București pentru tronul Țării Românești, fiind acceptat inițial de către Poarta Otomană.



☞ În 18.10.1599 are loc bătălia de la Șelimbăr. Mihai Viteazul înfrânge oastea transilvăneană a nobililor maghiari și secui, condusă de cardinalul Andrei Bathory (fratele fostului domnitor al Transilvaniei, Sigismund Bathory), în apropiere de Sibiu. A urmat intrarea în Alba Iulia de la 4 noiembrie. Cele două principate românești se aflau pentru prima dată sub sceptrul unui singur voievod.

☞ În 28.10.1688 a început domnia lui Constantin Brâncoveanu în Țara Românească (1688 -1714).

☞ În 06.10.1711 în Moldova era numit domn Nicolae Mavrocordat.

☞ O excepție care poate confirma regula este încetarea unei domnii, printr-un asasinat...

☞ În 12.10.1777 domnitorul Grigore al III-lea Ghica este ucis la Iași, din porunca sultanului.

☞ Dar tradiția unui nou început este continuată și de regii României...

☞ În 11.10.1866 Carol I este recunoscut de către Poarta Otomană, domn al Principatelor Unite.

☞ În 15/28.10.1922 are loc încoronarea la Alba Iulia a lui Ferdinand (1914-1927) ca rege al tuturor românilor.

☞ Pentru ceilalți doi regi - Carol II și Mihai I - octombrie reprezintă luna nașterii.

☞ Octombrie a fost o lună importantă și pentru unitatea provinciilor românești...

☞ În 1.10.1878 autoritățile țariste iau în stăpânire cele trei județe românești din sudul Basarabiei.

☞ În schimb, în 8/20.10.1878, Dobrogea, Delta Dunării și Insula Șerpilor deveneau oficial părți componente ale României.

☞ În 12.10.1918 P.N.R., singurul reprezentat politic al românilor ardeleni hotărăște dezlipirea de Ungaria. Comitetul Executiv al Partidului Național Român din Transilvania, întrunit la Oradea, adoptă în unanimitate o declarație redactată de Vasile Goldiș, privind hotărârea națiunii române din Transilvania de a se așeza “printre națiunile libere” (în temeiul dreptului ca fiecare națiune să dispună liber de soarta sa).

☞ În 28.10.1918 Congresul General al Bucovinei adopta moțiunea privind unirea necondiționată a Bucovinei cu Regatul României.

☞ În 28.10.1920 la Paris se semnează tratatul între România, pe de o parte, și Marea Britanie, Franța, Italia și Japonia, de cealaltă parte, privind recunoașterea unirii Basarabiei cu România.

☞ 25.10.1944 este ziua eliberării orașului Carei. Sunt eliberate orașele Carei și Satu Mare, încheindu-se astfel eliberarea întregului teritoriu românesc anexat de Ungaria în urma Dictatului de la Viena. Trupele române dedică acest eveniment regelui Mihai, care își sărbătorea ziua de naștere.

☞ În octombrie 1541, dieta de la Debrețin, recunoaștea suzeranitatea Porții asupra Transilvaniei. Principatul devenea autonom, în cadrul Imperiului Otoman. Transilvania era integrată în același sistem de alianțe, ca și celelalte două țări românești.

☞ În 12.10.1808 Napoleon I și Alexandru I semnează convenția prin care Rusia anexează Moldova și Țara Românească.

☞ În 18.10.1883 s-a semnat, la Viena, Tratatul de alianță româno-austro-ungar, denumit Tripla Alianță.

☞ În 10.10.1916 are loc prima luptă la Târgu Jiu. Trupele române, conduse de generalul Ion Dragalina, resping puternica ofensivă germană.

☞ Octombrie este deosebită și pentru istoria recentă a României...

☞ În 07.10.1993 România era primită la Consiliul Europei, în urma solicitării din 21.03.1990.

☞ Pe 16.10.1993 România a devenit membru cu drepturi depline în mișcarea francofonă. →

PROF. CORINA SIMEANU

Calendar, Octombrie

HENRI BERGSON

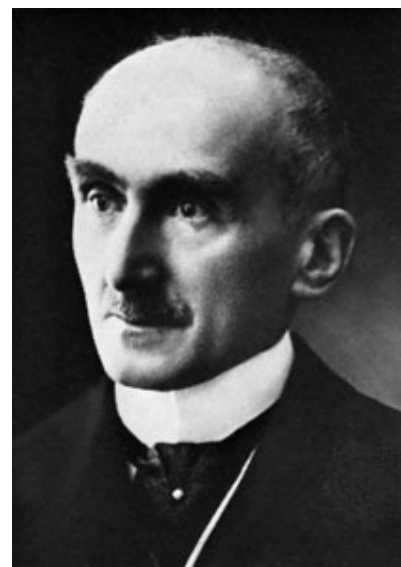
(18 octombrie 1859 - 4 ianuarie 1941, Paris, Franța)

Absolut pe nedrept, parcă tot mai puțin lume își amintește de **Henri-Louis Bergson** (1859-1941), una dintre personalitățile importante ale filozofiei universale. Și, pentru că în luna octombrie se aniversează 160 de ani de la nașterea sa, m-am gândit că ar fi interesant de aflat, măcar pentru unii, că filozofului H.Bergson, pentru întreaga sa activitate științifică, în anul 1928 i s-a conferit Premiul Nobel, după ce, în 1914, el a devenit membru al Academiei franceze, ceea ce, evident, nu era puțin lucru...

Trebuie subliniat din capul locului că el a fost cel care s-a ocupat în studiile și comentariile sale de o latură a filozofiei mai puțin exploatată și anume: *concepția intuiționistă* și a

încercat să depășească prin aceasta *empirismul* și *raționalismul*. Însă, putem vorbi și de contribuția sa la studierea psihologiei și esteticii, precum și faptul că filozofia sa, la modul general vorbind, a fost catalogată ca fiind una dualistă: **forța vieții** (élan vital) și **lupta lumii materiale împotriva acelei forțe**. Și să mai menționez că, din punct de vedere bergsonian, intuiționismul ne oferă, într-adevăr, ideea explicită despre forța vieții care străbate toate ființele.

Cărți semnate de H.Bergson:
Eseu asupra datelor imediate ale conștiinței (*Essais sur les données immédiates de la conscience*) (1889);
Materie și memorie (1896) (*Matière et Mémoire*);
Râsul (1899) (*Le Rire*);
Evoluția creatoare (1907) (*L'Évolution créatrice*);
Filozofia franceză (*La philosophie française*);
Energia spirituală (*L'Énergie*



spirituelle) (1919); **Cele două surse ale moralei și ale religiei** (*Les Deux sources de la morale et de la religion*) (1932)(D.H.)

→ În 13.10.1999 Comisia Europeană a recomandat începerea negocierilor de aderare cu România. A condiționat demersul de reglementarea situației copiilor instituționalizați și de redresarea macroeconomică.

În această zi, România a devenit alături de Algeria, Benin, Brazilia și Filipine, membru nepermanent pe anul 2004 al Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite.

☞ Tot octombrie este tradițional și o lună favorabilă inaugurării de edificii specifice perioadelor de pace...

În 10.10.1857 începea construcția clădirii Universității din București, conform planurilor arhitectului Alexandru Orăscu.

În 13.10.1860 la Iași se înființează Conservatorul de Muzică și Declamațiune.

În 26.10.1860 a fost inaugurată, în prezența lui Alexandru Ioan Cuza, Universitatea din Iași, cu patru facultăți: Drept, Filosofie, Științe și Teologie.

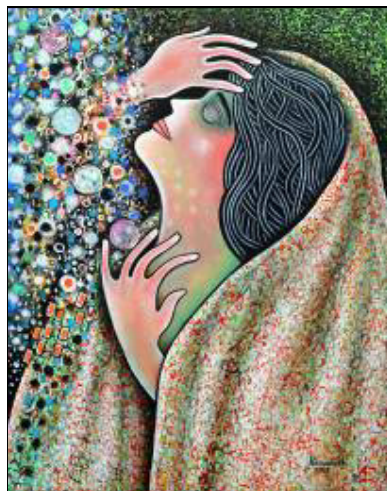
În 12.10.1872, prin decret imperial, se înființa Universitatea din Cluj, cu patru facultăți pentru: filosofie și litere, matematică și științele naturii, drept și medicină. Deși românii erau majoritari, nu erau considerați o națiune în Ardeal. Predarea se făcea exclusiv în limba maghiară.

În 09.10.1874 a fost înființată Uniunea Generală a Poștelor, devenită, în 1878, Uniunea Poștală Universală (din 1947 - instituție specializată a ONU, cu sediul la Berna). România este membru fondator.

În 19.10.1877 are loc inaugurarea Bibliotecii Municipale "B.P.Hasdeu" din Chișinău.

În 08.10.1878 are loc ceremonia prin care armata română, victorioasă în Războiul de Independență, își face trecerea triumfală din București, pe Podul Mogoșoaiei.

De atunci poartă numele de Calea Victoriei.



. Sattar Kawoosh

În 07.10.1883 se inaugura Castelul Peleş.

Din 16.10.1922 datează și inaugurarea primei versiuni a Arcului de Triumf din București, ocazionată de încoronarea regelui Ferdinand și festivitățile la care au participat reprezentanți din peste 20 de state europene, din Statele Unite ale Americii și Japonia.

În 12.10.1931 are loc inaugurarea pe muntele Corcovado a monumentului dedicat Mântuitorului Iisus Hristos. Unanim recunoscut pentru expresivitatea chipurilor pe care le realiza, Gheorghe Leonida a fost angajat de Landowsky să sculpteze capul monumentalei statui a lui Iisus.

27.10.1938, în această zi, la Târgu-Jiu a fost inaugurat Ansamblul monumental "Calea Eroilor", un omagiu adus celor căzuți în timpul Primului Război Mondial, cuprinzând capodoperele artei moderne: "Masa Tăcerii", "Poarta Sărutului" și "Coloana fără sfârșit" de Constantin Brâncuși.

În 12.10.1946 a fost înființat Institutul de Endocrinologie "C.I. Parhon", din București.

Sursele articolului se pot vizualiza pe pagina <https://calendarele.eu/bibliografie/>, de pe site-ul aplicație – [Calendare românești](#)

Cronica muzicală

Concert al Festivalului „George Enescu” la Toronto

În timp ce Festivalul ”Enescu” se încheiase deja la București, la Toronto încă se aștepta cu emoție concertul lui **Alexandru Tomescu** (ce urma să cânte la vioara Stradivarius Elder-Voicu) și **Omar Massa** (bandoneon).

Nu știți ce e un bandoneon? Este un instrument înrudit cu acordeonul, care poartă numele inventatorului Heinrich Band, care dorește să găsească un înlocuitor al sunetului de orgă în biserici. În acest concert, ce a întrunit într-un pot-puriu piese preclasice, clasice și romantice, de la muzică lăutărească, la muzică argentiniană, bandoneonul și-a dovedit versatilitatea, fie îndeplinind scopul inventării sale (acela de a simula orga), demonstrate în acompaniamentul *Ariei pe coarda Sol* de Bach și al Sonatei nr. 4 în re major pentru vioară de Händel, fie, diferit, transcriind original o partitură pentru fagot sau violoncel. De la efectul său de dramatiza și amplifică tema principală a viorii, magistral interpretată de **Alexandru Tomescu**, până la o piesă scrisă chiar pentru bandoneon și interpretată de însuși compozitorul, **Omar Massa**, surprizele s-au ținut lanț, iar piesa *Avincis Tango* avea ca inspirație povestea unei familii de români!

Cum eu nu pot decât să articulez niște păreri personale, îmi voi exprima preferințele.

În primul rând, pentru mine piesele lui Enescu (văzut de unii drept cel mai mare fenomen musical de la Mozart încoace) au fost senzaționale. ”*Lăutarul*” din suita lui pentru vioară și pian ”*Impresii din copilărie*” are o varietate imensă de stări de spirit, având în vedere scurtimea piesei. Este exprimată impresia lăsată de lăutarii vremii asupra copilului George Enescu și o reflecție a bogăției artistice – atât a temelor muzicale, cât și a creativității interpretative.

Balada lui Ciprian Porumbescu este, ca de fiecare dată, minunată. O ascultasem la vioară solo, dar acest aranjament cu bandoneon îi dădea un dramatism încă mai pronunțat, o adâncime nouă, așa cum nu mai auzisem. Nu știu dacă din acest motiv, dar mi-am găsit o lacrimă la coada ochiului ascultând *Balada*, ea vorbește oricui, român sau nu, cu o claritate și o frumusețe cum rar s-au pus pe portativ.

Am simțit românește aici la Toronto, și am văzut că știm să iubim și să fim iubiți. E un mod natural, firesc, de a ne face cunoscuți, de a contribui la frumusețea lumii și de a-i adăuga partea noastră de strălucire.

Pentru mine și partea a doua a concertului a fost extrem de relevantă, căci m-a dus la o altă dragoste, tangoul.



Scrisesem despre el în cartea mea *Culori și ritmuri sud-americeane*, unde am inclus de la o mică istorie a genului, până la impresii de la fața locului, în vizita făcută la Buenos Aires. Muzica lui **Omar Massa** m-a readus în sălile de tango, așa că pentru mine nici dansul n-a lipsit la acest concert. Am rețut atmosfera, am simțit în nări mirosul locului unde se întâlneau dansatorii seară de seară, am văzut în parchet urmele tocurelor pantofilor de dans, precum și praful ce se ridica din podea. La *Libertango*-ul lui Piazzolla am admirat mișcările dansatorilor dintr-o coregrafie pe care o văzusem de multe ori, până când a devenit sinonimă cu muzica...Nu în ultimul rând, pentru mine fusese relevantă chiar și sala de spectacol aleasă pentru acest recital. Nu doar faptul că este legată de Glenn Gould, marele pianist canadian, a cărui statuie, pe o bancă, este chiar în fața sediului CBC (Canadian Broadcast Corporation), dar aici, cu ani în urmă, văzusem un alt spectacol: *Enescu reimaged*, o recompilare a muzicii enesciene în ritmuri moderne... care, se vede, a lăsat o impresie asupra mea.

Deși am vorbit multe și de toate, până aici nu am spus suficient despre farmecul lui **Alexandru Tomescu**, care a vorbit fluent și liber în engleză, prefăcând piesele interpretate. Micile lui mimici grăitoare adăugate comentariilor m-au făcut să gândesc că parcă îl știam pe violonist de când lumea. Virtuozitatea sa, sensibilitatea artistică, precum și versatilitatea într-o gamă largă de genuri, de tușe muzicale au fost pe deplin reliefate în acest încântător potpuriu.

S-a bisat Enescu. Mai precis, piesa sa *Hora Unirii*, o horă a înfrățirii, spre o lume ce trăiește în armonie. Exact așa cum ne-o dorim cu toții.

Țin să mulțumesc firmei Tradicious pentru că ne-a adus aproape Festivalul ”George Enescu”, sub deviza ”Lumea în armonie”. **Enescu** știa ce spune: ”*Muzica este o putere spirituală în stare să lege toți oamenii între ei*”. Este exact ceea ce s-a împlinit în această seară: ”*Viața mea toată mi-am pus-o fără preget în serviciul artei, iar arta mea e pusă la dispoziția lumii întregi. Lumea însă trebuie să cunoască țara mea așa cum e. Peste tot unde mă duc, eu nu uit că aceasta e prima mea datorie.*” (**George Enescu**).

MILENA MUNTEANU

Acest articol a apărut online pe site-ul Leviathan.



Literatură și film

Două premiere românești

Există filme extrem de mediatizate, propulsate, laudate. Cazul recent – filmul *La Gomera* de Corneliu Porumboiu. Dacă s-ar fi afirmat că e un film comercial, polițist, de divertisment, n-aș fi zis nimic, însă vine publicitatea pompoasă și ne spune că e propunerea României la Oscarul viitor, că e ceva inedit, cu o limbă „fluierată”, cu adieri din „nouvelle vague”. Regret că după minunatul film *A fost sau n-a fost* Corneliu Porumboiu nu m-a convins plenar, încercând tatonări filmice cu impact minim.

La Gomera e un polar comic, cu un scenariu destul de dezlânat, adesea confuz, cu clișee, cu multe banalități, cu citate...vizuale din clasicii cinemaului, ajungând la un stadiu de

hibrid. Vlad Ivanov e un actor cu mare potențial, foarte distribuit, încât (aici) alunecă în manierism. Cel mai mult m-a convins George Piștereanu, dar și unele secvențe de umor absurd.

Filmul *Monștri* de Marius Olteanu, cu Alexandru Potocean, Cristian Popa, Judith State, Șerban Pavlu adoptă un ecran de un format pătrat, ca să sugereze claustrarea personajelor. Din nou...„boala” filmelor românești : sonor defectuos. Nu auzim ce se spune, mai ales că trebuie musai să se audă toate zgomotele lumii, inclusiv o sirenă, concomitent cu un dialog firav. Nu știu de ce ne cantonăm mereu într-un minimalism depășit. Trebuie să vedem cum se fumează în întregime țigările ori cum se spală lent farfuriile în bucătărie? Nu neg că filmul are și calități, că sugerează subtil criza cuplului. Filmul e structurat în trei



capitole și, dacă avem răbdare, din ultimul capitol vom pricepe secvența inițială (prelungită) cu taxiul. De ce e supărată ea? Unde merge sau staționează cu taxiul? O separare după zece ani. Cauza? Vezi capitolul doi, când el face sex cu un bărbat. O homosexualitate latentă? Să nu fim homofobi, să acceptăm explicația, dar ne zboară gândul la acele filme magice, care ne fascinează nu știu cum, fără să ne propună atâtea treceri disipate, adesea irelevante.

ALEXANDRU JURCAN

ARGUMENTE...

CARMEN GALIN

Am scris un text exasperant de sobru, dar și entuziast despre Spectacolul cu piesa „Omul cel bun din Săciuan” de la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț din stagiunea 1968-1969. Acum o jumătate de secol, o efemeră secundă cosmică, o viață din timpul nostru cronometrat cu zgârcenie.

Era pe vremea unui dezgheț nesperat, când despotul se pregătea de statui și adormea de nici avioanele nu mai zburau, era pe vremea când vânzătoarele de flori te întâmpinau cu sunt proaspete domnu', i-a aici crizantema de teatru: alo, domnișoru', hai la floarea teatrului!

Nicăieri nu am mai văzut sau auzit de atunci despre Floarea Teatrului, și mă întreb dacă nu cumva s-a petrecut într-o altă viață!

Omul cel bun era de ajuns; de ori unde ar fi fost, atunci era din Piatra Neamț și noi debarcasem din Capitală dintr-un microbuz melodios pe vocea lui Dan Nuțu, eroul marelui ecran din acea vreme înflorită, un fel de James Dean de Buftea!

Omul cel bun din Săciuan era o poveste despre o Marie Magdalena chinezească și e de mirare cum venea lumea să vadă ce e în titlu, de parcă pe la noi era secetă de oameni buni.

Rândurile scrise au dispărut ca



prin farmec din memoria laptopului, dar după ce i le trimisesesem lui Carmen Galin, eroina amintirii mele și, cred eu sub jurământ, și a altor norcoși întâmpinați pe scările marmoreene cu Crizntema Teatrului!

De precizat că înaintea acestui spectacol, CARMEN GALIN era cunoscută de colegii de de la Institut (șefă de promoție) de cei de la Teatru din Piatra Neamț și de directorul acelui așezământ de adevărată cultură, ION COMAN! Care „înțelegea” artiștii și mi-a spus să nu pierd spectacolul, că este o talentată, că toți sunt unul și unu', dar fata e ceva special. Despre stagiunea aceea discutăm, eu urmând să scriu despre Teatrul lui Coman, așa ziceau toți, Teatrul lui Coman; și eu am și scris câțiva ditirambi într-un ziar bucureștean și Ion Coman mi-a telefonat de emoție și mulțumire și să nu uit, zice, OMUL CEL BUN!

Și în seara premierei, parterul și balcoanele erau pline de emoție și de șoapte, se întâmplase o vrăjitorie, din

tovarăși și tovarășe devenisem domni și doamne, ceremonioși, eleganți și eleganti în gesturi și surâsuri!

Când s-a deschis scena și a intrat Maria Magdalena din Săciuan, desculță și rebelă și parcă temătoare, în sala și balcoanele Teatrului se auzea doar un tic tac de parcă cele câteva cesuri de mână băteau aceeași secundă și deasupra o voce care implora zeii!

CARMEN GALIN trăia acolo, într-un loc anume, era un ospăț de vorbe spuse cu inima ascunsă sub mantia străvezie a îngrijorării și poate și a neputinței!

Și când își striga neputința și speranța și mâinile se îndreptau spre Cer, sala și balcoanele erau definitiv fermecate de prostituata Maria Magdalena chinezească, uimindu-i pe zeii care vroiau să-i încerce sufletul și spiritul!

Nici astăzi nu știu : CARMEN GALIN, a făcut de la ea sau din bagheta lui ANDREI ȘERBAN? Cred că ACTRIȚA a depășit interpreta, că ea a creat un personaj cu propria-i viață imaginativă, nu doar a interpretat un rol! Deși Brecht este cel cu „distanțarea”, cu „luciditatea”, CARMEN GALIN i-a infuzat un suflu existențial ființei în care se metamorfozase în acea seară memorabilă, seară care a străbătut o jumătate de veac!

NICOLAS ADAM

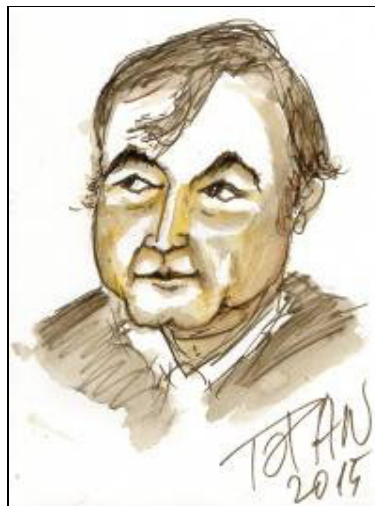
Asterisc

Despre zicerea „moaş-ta pe gheaţă”!

Un ad-hoc „reportaj” facebookist oarecum (încă) incomplet... Încropesc, iată, şi adaptez aici: despre căutarea sensului, originii duioasei înjurături! Că, de fapt, nici acum n-am priceput ce rol are gheaţa în toată povestea... Postasem, recent, următorul text: „Înjurătură. Cea mai tandră, amicală «înjurătură» tipic bucovineană – de fapt, nici n-ar fi o înjurătură! – este «du-te-n moaş-ta pe gheaţă!». N-am izbutit încă să află – deşi mă străduiesc de multişor – ca un etimolog amator ce sunt, geneza, sensul ei. În Părteştii (de lângă Cacica, Solca) bunicilor mei, moş/moşică erau sinonime pentru «bunic/bunică». Dar nu exclud nici referinţa la moaşă, femeia ce asistă, ajută la naşterea de prunci! Dar de ce «pe gheaţă»? Că nici bunică/moşică, nici moaşă în sine nu aveau patine, patinoar... Glumeam... Dacă mă poate ajuta cineva, fără şagă... îi zic mulţam! Reamintesc – în context, deşi am mai scris despre asta – interpretarea dată de conul Al. Paleologu înjurăturii noastre tradiţionale, cea cu trimiterea la origini... în uterul matern. Subtilul cărturar A.P. avansa ideea – absolut seducătoare, eseuistic, dar îndoielnică, practic, pentru mine, ca nepot de ţărani bucovineni! – că acea trimitere la origine era, de fapt, o invitaţie corectă, generoasă, o şansă oferită celui înjurat: aceea de a renaşte mai bun, mai corect, mai curat («spălat» de păcatele pentru care-l înjurai)... de la zero... ca o pasăre Phoenix. Iată cât de multe ne pot spune (şi) înjurăturile noastre...”. Au apărut, imediat, comentarii ale prietenilor mei din Muntenia/Oltenia. Care mi-au explicat că neoaşa înjurătură „amicală” nu e una strict bucovineană, ci naţională! Citez, aleatoriu: Mihai Rastoacă: „Pe gheaţă, adică lin, fără poticneli cred...” Cezar S.: „Mulţam, Mihai, dar care îi este rolul, rostul, originea, sensul profund, arhaic!? George Ridichie (ot Vâlcea): „E folosită peste tot în Muntenia şi în Oltenia, nu-i «tipic bucovineană» cum crede patriotul local (merci, colega! – n.a.), prietenul nostru Cezar. Este un îndemn de «ia mai lasă-mă în pace», fără intenţie ludică.” Nicolae Şapcă (Cernăuţi): În nordul Bucovinei se întâlneşte foarte des, cred că peste tot unde se vorbeşte româneşte. Curios faptul cu gheaţa, nu cred că are treabă cu râul Siret pe malul căruia trăiesc...

Ce facem, atunci, cu Olteniţa?... Mult mai înţeleasă e expresia folosită pe la noi «Du-te-n p... moaştei!»). Cezar Straton. „Şi asta-i interesantă, Nicu Şapcă, dar de ce în pa moaştei şi nu a mă-tii!?” Nicolae Şapcă: „Exact asta mă întrebam, cu toate că până azi niciodată nu mi-am pus întrebarea, sincer îţi spun!” Cezar Straton: „Nicule, reiterez, insist – e doar o pură speculaţie a mea, atât! – pe accepţia «moaşei»... nu ca acea asistentă la naştere, ci ca «moşică», adică bunică a celui înjurat... ar fi un soi de «trimitere la origini» de rangul doi, poate mai delicată (ori, vai... dimpotrivă, poate şi mai dură!); du-te-n aia a mamei mamei tale! adică... să şi se piardă, de tot, sămânţa de neam prost ce-mi eşti, până ajungi tu în burta mamei (unde te pot trimite, direct, cu... vezi interpretarea conului Al. Paleologu(?).” Nicolae Şapcă: „Da poate cineva a crezut că mă-sa e prea aproape? Şi a zis: ia să-l trimit pe ăsta şi mai departe, la moaşă-sa, adică şi mai adânc, să nu se întoarcă așa repede! Mare mi-ar fi mirarea să zică cineva de strămoaşă-sa! Că la noi se foloseşte de-a binelea şi des: du-te-n mă-ta pe gheaţă...” Dim Valah: „E o înjurătură light. În opoziţie cu înjurătură neoaşă. E folosită amical, colocvial. E o înjurătură «duioasă». Cred că la bază a fost folosită de un bunic (moş’ tu) exasperat în relaţia cu un nepot cam... zurbagiu. De ce moaş’ ta? Pentru că era la îndemână. De ce pe gheaţă? Păi... unde altundeva? Imaginea moaş’tei pe gheaţă, dezamorsează orice vector din înjurătură. Aşa e pe la noi, la munte!” Dorin Vataman (Rădăuţi): „Moşăci se spune şi în zona etnografică Rădăuţi la bunică; mai este o înjurătură: mama mă-tii sau dă-l în mama mă-sii...” Etc., etc.

Iată că prietenul meu bun, scriitorul fălticenean Alexa Paşcu, aduce argumente şi explicaţii „calificate” în această dilemă. Citez din postarea lui Alexa: „Interesant... Iată ce am găsit eu în legătură cu chestiunea în cauză: «Pe gheaţă» de Rodica Zafiu, («Dilema Veche», 6.02.2019): «Formulele fosilizate ale unor imprecapii au atras în genere atenţia vorbitorilor, stimulând lansarea de explicaţii etimologice mai mult sau mai puţin fanteziste. Scenariile absurde – produse uneori de contaminarea dintre mai multe formule – pot căpăta explicaţii antropologice serioase sau ludice. Una dintre formulele care trezesc curiozitatea (dovadă – numeroasele



ipoteze şi comentarii din Internet) e moaş-ta pe gheaţă! (cu variantele fonologice moaş-ta şi moaşi-ta sau, în versiunea neadresată direct, moaşă-sa...). Situaţia evocată de construcţia eliptică nu e tocmai limpede, dar intonaţia şi contextele de folosire sunt în mod neechivoc cele ale unei înjurături. O înjurătură atenuată, eufemizată, mai ales prin absenţa verbului (uneori şi a circumstanţialului, în exclamativul moaş-ta!), dar care se poate şi combina cu verbe directive, tipice imprecapiilor (du-te-n..., dă-te în... etc.). Zona stilistică a violenţei de limbaj, manifestată prin excelenţă în oralitatea populară, nu are atestări prea vechi (cu unele excepţii, cum ar fi blestemele religioase sau disputele verbale istorice înregistrate de cronicari). Imprecapiile colocviale în discuţie a fost înregistrată de folcloristul Tudor Pamfile, în «Jocuri de copii» (II, 1907), atât ca moaş-ta pe gheaţă, cât şi în versiunea mă-ta pe gheaţă (mă-ta pe gheaţă cu tat-to în braţă). Alte atestări sunt de găsit în literatura din secolul al XX-lea, de exemplu la Topîrceanu, în «Pirin-Planina» (1935): «Mişcă, moaş-ta pe gheaţă! i-a răspuns românul, plictisit». Formula apare în marele dicţionar academic coordonat de Sextil Puşcariu («Dicţionarul limbii române», Tomul II, Litera G, 1934), cu o explicaţie asupra contextului de folosire: «se zice mai ales celui ce ne plictiseşte». Micul dicţionar academic (MDA, 2002), care rezumă şi actualizează dicţionarul-tezaur, reia expresia, în tratarea cuvântului gheaţă, cu o explicaţie net pozitivă: «exprimă simpatie şi admiraţie pentru cineva (care a rezolvat cu isteţime o situaţie dificilă)». Desigur că semnificaţia şi contextele de→

CEZAR STRATON

Centenarul UZPR

Împreună scriem istoria clipei!

M-a bucurat participarea la centenarul UZPR, făcută la invitația uniunii și a președinte sa. Cum venisem cu o zi înainte de la Toronto, n-am prea știut la ce să mă aștept. Fusesem invitată să vorbesc câteva minute, nu multe, vreo două, care mi se păreau și lungi, dar și scurte, oare ce mesaj să transmit mai întâi?

Unii dintre antevorbitorii mei s-au adresat audienței cu "Onorați", "Distinși", ba chiar și cu "Distinși grizonati". Eu mă gândisem să încep cu "Dragii mei", totuși, având în vedere că sunt unul dintre cei mai noi membri ai uniunii și nici nu îi cunoscusem personal pe cei mai mulți, am ales să mă introduc și să vorbesc scurt (chiar dacă erau mai multe de spus) despre comunitatea românească din Canada, așa cum o cunosc eu. Am amintit așadar despre revistele culturale, menționând câțiva ziariști și oameni de cultură care le conduc, despre asociațiile scriitoricești, cenaclurile literare și unele activități care țin împreună comunitatea românească din Canada. Am menționat chiar faptul că de curând avusese loc și prima



ediție a festivalului George Enescu, ale cărui spectacole le-am recenzat, și care tocmai se terminase la Toronto.

În micul meu cuvânt în fața adunării plenare a UZPR, am amintit și câteva nume de ziariști care au participat la întâlnirile anuale de la Câmpul Românesc din Hamilton, apreciind strângerea de mână de peste ocean. Ulterior mi-am dat seama că ar fi trebuit să menționez despre suplimentele literare dedicate scriitorilor din Canada, ale revistelor Vatra Veche și Euphorion. Am punctat însă cât de important este să ținem aproape, să învățăm unii de la alții, să continuăm să stăm împreună, în ciuda distanțelor. Apoi, am informat adunarea despre întâlnirile anuale ce se desfășoară în "Mica Românie din Canada".

De ce toate acestea? Pentru că putem învăța de la alte comunități răspândite în întreaga lume ce funcționează de secole în ciuda dispersării lor geografice. La români, însă, din cauza statorniciei teritoriale, a vieții dintotdeauna în granițele vetrei strămoșești, această emigrație masivă este și o mare noutate. Deși mai avuseseră loc valuri de emigrație românească, niciunul nu a produs așa o hemoragie de creiere și de brațe de muncă ca cel din ultimii ani. Așadar, ne găsim în fața unei situații fără precedent. Atât diapora are nevoie de legătura cu țara, dar și țara poate beneficia stând în legătură cu fiii ei. Devine astfel necesar să încheagăm o comunitate ce funcționează bine, indiferent de distribuția sa geografică, în așa fel încât să ne susținem. Este un motiv pentru care am apreciat inițiativa UZPR de a invita români de peste tot (Basarabia, Serbia, Italia, Canada, și acum și Australia, etc.).

Deviza UZPR-ului: "Împreună scriem istoria clipei" poate astfel deveni una prin care nu doar documentăm istoria clipei, ba chiar o inspirăm pe mai departe.

MILENA MUNTEANU

→ folosire nu s-au schimbat atât de radical în câteva decenii; opțiunea lexicografilor indică totuși un traseu de «ameliorare» a unei formule de imprecăție care nu cuprinde cuvinte vulgare sau scenarii explicit agresive. În alte dicționare contemporane este confirmată intenția negativă în utilizarea formulei, cu unele variații. În «Noul dicționar universal» (NDU, 2006), expresia mă-sa pe gheață este descrisă ca «înjurătură lejeră, adresată cuiva care stânjenește, deranjează: dă-l în mă-sa pe gheață; ce mă-sa pe gheață vrea?». În «Dicționarul explicativ ilustrat» (DEXI 2007), se arată că moașă-ta (ori -sa) pe gheață (s.v. moașă) «se spune pentru a arăta lipsa de considerație, de interes față de cineva». Efortul lexicografilor de a fixa sensul și utilizarea unei înjurături nu e tocmai justificat: dicționarele selectează, cum se vede, contexte destul de diferite (plictiseala, deranjul, disprețul, lipsa de interes, admirația), care au în comun, până la urmă, doar gradul moderat de agresivitate, legat de caracterul eufemistic al formulei.

Imprecăția moașei nu mai e foarte la modă azi, dar are încă numeroase atestări în Internet, cu comentarii care o asociază în general cu limbajul generațiilor mai în vârstă: «pe vremea când eram eu mic și telefonul era cu disc, asta era genul de înjurătură pe care o aruncau bunicii asupra copiilor» (eftimie.net); «e o vorbă bătrânească» (tpu.ro).

Comentatorii actuali ai expresiei o leagă în general de scenariul «nașterii amânate sau anulate», în care moașa poate avea fie sensul «asistent la naștere», fie pe cel de «strămoașă, bunică».

Apar din când în când și confuzii ale unor vorbitori (între moaș-ta și pluralul moaște) sau neînțelegeri totale, aproape incredibile („Ce înseamnă «de-n mostea pagheata»? tpu.ro). Oricum, urarea negativă tipică înjurăturii cuprinde un scenariu violent (al distrugerii, al dispariției, al agresării sexuale) a cărui victimă este fie direct interlocutorul, fie ceea ce reprezintă pentru acesta o valoare.

Alunecarea pe gheață e un substitut eufemistic al acțiunii

violente, așa cum moașa însăși poate fi considerată un substitut eufemistic al mamei (termen care evocă imprecății mult mai violente).

În expresiile care cuprind termenul gheață este atestată și o altă utilizare, destul de ciudată, care ar putea avea o oarecare legătură cu înjurătura în discuție. În dicționarul român-francez al lui Damé (1895) este înregistrată expresia m-a făcut mama pe gheață, cu explicația «je suis enfant naturel»; formula apare și la Iuliu Zanne, în «Proverbele românilor» (vol. II, 1897): a fi făcut pe gheață – «a fi copil natural», cu citatul «M-a făcut mama pe gheață/ ca să fiu și mai isteță». Desigur, formula și citatul nu lămuresc nimic, amplificând doar ambiguitatea scenariului gheții în expresivitatea limbajului popular.» (Rodica Zafiu este prof. dr. la Facultatea de Litere, Universitatea din București).

A publicat, între altele, volumele „Limbaj și politică” (Editura Universității București, 2007) și „101 cuvinte argotice”, (Humanitas, Colecția „Viața cuvintelor”, 2010).

Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci”

Un Centenar” între „patria de pământ” și „patria de cuvinte”

Într-un reportaj despre împlinirea unei vârste centenare, venerabilul a fost întrebat cum e la o sută de ani. Hâtrul centenar a răspuns cu bonomie: „Ce mai înseamnă azi o sută, domnișoară?”

Dacă ne transpunem într-un prezent al acestei întrebări, circumscrise vârstei unei școli și dacă am vrea să știm ce înseamnă în contul ei „o sută”, ne-ar fi foarte greu să găsim cel mai potrivit răspuns sau să găsim câteva repere care să definească în linii mari cei o sută de ani.

Am putea număra înainte de toate generațiile care au absolvit această școală și atunci am fi cu puțin sub o sută. Ne-am putea întreba unde au ajuns toți acești absolvenți și ce au făcut pentru ei, pentru cei care au investit în ei speranță, încredere. Am putea evalua „armata” de dascăli care s-a înrolat pentru bătăliile acestei școli. Am putea deschide cartea tător fapte care se leagă de numele celor care au trecut prin această școală, ea centenară, dar și apropiindu-se de un semicentenar al înnobilării ei cu numele Gheorghe Munteanu Murgoci.



Atribuirea acestui nume școlii brăilene a fost, înainte de toate un omagiu adus unei personalități care a sporit elita brăileană.

A fost o alegere fericită, dacă parcurgem biografia ilustrului savant și dascăl, care, în scurta sa viață (1872-1925), a avut contribuții deosebite în domenii în care nu-și încercaseră foarte mult puterea.

Generațiile de absolvenți ai acestei școli brăilene i-au adus faimă și respect, până la a transforma într-un brand calitatea de elev la „Gheorghe Munteanu Murgoci”.

Am cunoscut în ultimul deceniu această școală prin câțiva dascăli de prestigiu, prin câțiva elevi ale căror performanțe în domeniul „umanioarelor” au fost mereu de top.

Dar mai e ceva foarte important pentru mine, care face din trecerea într-o nouă vârstă a școlii o punte spre noi deschideri culturale.

Ca o răsplată a unor realizări excepționale, aici a ajuns dascăl om care are nu doar împliniri la catedră, dar care a înscris Brăila în elita competițiilor literare, prin Festivalul de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”, care în cele opt ediții de până acum a antrenat mii de elevi din țară și străinătate, dornici să descopere tainele creației literare.

Prof. dr. Gabriela Vasiliu e artizanul unui adevărate instituții – căci aceasta este acum acest Festival, care, dincolo de activitatea specifică, are în spatele lui și un cenaclu literar și o revistă.

Cu siguranță, Colegiul Național „Gheorghe Munteanu Murgoci” și-a sporit astfel zestrea și va crește și mai mult vizibilitatea și prestigiul școlii.

E bine când într-un loc care poartă numele celui care, cum ar spune Nichita Stănescu, s-a ocupat de „patria de pământ”, Gheorghe Munteanu Murgoci, va intra și Ana Blandiana, ca să facă din „patria de cuvinte” aura care va străluci deasupra acestei instituții de învățământ.

La mulți ani, școală centenară, și să trăiești în fiecare an, cum ar fi spus Geo Bogza, o sută de ani!

NICOLAE BĂCIUȚ

Plastica

Sattar Kawoosh

Sattar Kawoosh s-a născut în 1963 în Bagdad, Irak. După absolvirea Academiei de Arte din Bagdad (1984 – 1990), unde s-a specializat în Arte Vizuale, a început o carieră de succes care include pictură, ilustrație de carte sau publicații internaționale și jurnalism.

Ceva mai târziu, în anul 2000, se stabilește în Olanda unde își continuă activitatea artistică.

Tema picturilor sale este iubirea, momentele speciale dintre bărbat și femeie într-un decor romantic și încărcat de culori luminoase, inspirată din Orient, de unde provine și povestea celor o mie și una de nopți, combinată cu o Art Nouveau decorativă și ornamentală caracteristică Nordului unde trăiește acum.

Artistul și-a creat propriul său stil,

figurativ și expresionist, într-un format nonconformist. A susținut aproape o sută de expoziții, fie individuale, fie de grup, în importante galerii de artă din țări ca: Irak, Iordania, Italia, Statele Unite ale Americii, Ucraina, Suedia, Emiratele Arabe Unite, Germania, Kuweit și Olanda.

Au scris cărți despre el Adnad Ahmed, *Specetre ale expresionismului în experiența artistică*, (în arabă, 2005); Mowaffk Al Sawad, *Degetele lui Kawoosh* (olandeză, 2006); Michel van Maarseveen, *Kawoosh, misterul unui pictor* (olandeză și engleză, 2010); Khalid Mutag, *Kawoosh City* (arabă, 2005), etc.

Dintre numeroasele și prestigioasele premii pe care le-a obținut artistul amintim: Premiul al treilea la Expoziția de Artă Modernă Irakiană din Bagdad 1992, Premiul Întâi la Expoziția de Artă Modernă Irakiană din Bagdad 1993, Golden Phoenix pentru cel mai



bun artist irakian din Olanda, 2011, Premiul de Aur Bianual, Kuweit, 2017.

În anul 2011 Unesco a ales mai multe lucrări ale pictorului pentru cartea Kitab Fi Jarida care se publică în peste douăzeci de publicații arabe.

De asemenea, în 2008, Amnistia Internațională a ales una dintre lucrările sale pentru ilustra o carte poștală.

Prezentare de
ELISABETA BOȚAN

Lumea lui Larco

LUNA OCTOMBRIE

**Bruma tot mai groasă cade,
Vântul suflă cu tupeu,
Anul zilele își scade
Și le-adună-n buletinul meu.**

**„Șansa” unui bolnav, după multe
apeluri la 112**

Considerând că e util,
Familia l-a-nmormântat
Cu tot cu telefon mobil...
Să poată fi localizat.

La un apel telefonic 112

O-nțebare pare cheie
Când e dialogu-n toi:
Câți te-au sechestrat, femeie?
Cred că: *unu, unu, doi!*

Sfat, unui vorbitor

Cerneți vorbele prin sită
Și ai gura aurită,
Că de nu, când spui ceva,
Sună ca o tinichea!

PROVERBIALĂ

„Săracul dacă e obraznic
Se duce nepoftit la praznic”!
De plată, însă, nu e cazul,
Fiindcă lasă gaj...obrazul.

TOAMNA NUNȚILOR

Octombrie e luna-n care
Sunt nunțile în toi la sate
Cu-mbelșugatele bucate
Și băuturi îmbietoare.

Viorile sunt acordate,
Doar e știut de fiecare;
Octombrie e luna-n care
Sunt nunțile în toi la sate.

Piftiile tremurătoare
De toți mesenii-s așteptate,
Fripturile-s apreciate...
Colesterolul e în floare,
Octombrie e luna-n care...

DORINȚĂ CREȘTINĂ

Deși eu nu-s un om obraznic,
Voi insista să fiu la praznic
Și-o să-mi exprim, chiar, bucuria,
Atunci când va muri... prostia.

UMORUL ROMÂNESC

Românului să rădă-i place,
Umorul e întruna treaz,
Dar de o vreme se cam face
Destul de mult haz de necaz!

SCHIMBĂRI ACTUALE

Mergând pe stradă constatați,
E limpede precum e roua:
Azi oamenii-s mai toți schimbați...
În haine de la mâna-a doua.

ÎMBOGĂȚITUL DE AZI

N-aș vrea să spun acum un pont,
Dar bani primind pe-atâtea fronturi,
El azi nici nu mai ține cont
Prin câte bănci mai are conturi.

PREGĂTIRI PENTRU ALEGERI

N-au aflat nici pân-acum,
Mulți prind să se minuneze,



Și să se intereseze,
Cum de nu e praf pe drum.

Chiar de-a prins să-nnopteze,
Prin hodgeaguri nu e fum...
N-au aflat nici pân-acum,
Mulți prind să se minuneze.

Dat orașu-i cu parfum,
Lumea-i ca pe metereze,
Dar pe cine să voteze?
Căci plocioane vin duium...

N-au decis nici pân-acum.

TARIFE POȘTALE

Tarifele că s-au mărit,
De și-au atins poștașii țelul,
Cred că-i momentul potrivit
Să folosim, iar, porumbelul!

GLASUL ASCUNS AL TĂCERII

În viața plină de tumult
Tăcerea-i foc mocnit, se știe,
Iar de-i înăbușit mai mult
Va izbucni mai cu tărie.

VASILE LARCO

**De la un clasic citire:
DIMITRIE BOLINTINEANU
1819-1872**



Candidații

Candidații la putere
Sunt lăcuste efemere
Ce mor astăzi îmbuibate
Și vin mâine leșinate.

Medicii

Medicii iau altă cale
În politică se-aștern.
Ei n-au bolnavi în spitale
Și îi caută-n guvern.

Portretul lui Cuza

Portretul lui Cuza, iată
Se vinde-n târg, e la
modă.
Săracul de Cuza Vodă,
Îl vândură încă-o dată.

Din echipaju-ți

Din echipaju-ți frumos
Mă râzi că umblu pe jos.

Galoșii i-am cumpărat,
Caii tăi sunt de furat.

Cei cinstiți

Cei cinstiți luptă cu hoți
În acest sistem corupt:
Când hoții deasupra, toți,
Când cinstiții dedesubt.

Selecție:

VASILE LARCO

EPIGRAMA



Politică eșuată în școală

Sare-un pic, când dom' primar
Și-a pus mutra pe orar
Să-l voteze când vor crește:
„Când va prinde mâța pește!”

Partidele proromânești de fațadă, ca ciupercile

Se gaibăr' toți. Pigmei, se vor călare,
S-o țină-n frâu, s-o mâie pe răzor.
Degeaba-i zic ei România Mare,
Când mare cât partidul lor o vor.

Excluși din „România Mare”, aciuați în alte partide

În straie noi, cu vorbe noi, micos-
îmbietoare,
La scară nouă doar miliardimi,
În sinea lor, turbarea lor, în vocea
tipătoare
Și-n crâncenarea lor sunt tot vadimi.

Alianțele dintre partide

Alianță contra firii
Între-o știucă și-un ghiborț.
Cum nu-i dă ea nas pohtirii,
Cum ghiborțul dă divorț.

În politică - ca în politică

Adversar, ieri, ghiuj, babac,
Moliciune, răzgândac
Mariat, dezariat...
Azi - cirac și aliat.

Rugă de elector

Doamne, Tu, că știi măsura,
Fă să li se-nclieie gura,
Cum ne mint de noaptea minții.
Milui-ni-i-ar helminții!

Un elector către reprezentantul său din Parlament

Cânți din sfânta gură-a ta
C-o s-o ducem mult mai bine.
Eu, în modestia mea,
Să trăiesc aș vrea ca tine.

Ca peștii - printre pești

Că i-o deranja vreun pic
Hădul balamuc din Bold,
Tac, ca peștele, chitic
Bravii deputați de Olt?

Unchiul Alexandrei, de ziua reconstituirii

Vrându-i: vie - pe nepoată,
La pârnaie pus - pe Dincă,
Cât se învârtește-o roată,
A pornit o horodincă.

De ce nu vor conaționalii din diasporă să se înregistreze din timp pentru a participa la alegeri

Cum să-ți pui compatriotul
Musai să se-nregistreze,
Când el, dornic să-și dea votul,
Nu vrea nimeni să-l ... vâneze?!

Avertisment liderului

Când îți pui în posturi grele
Doamnele, frumoasele,
Nu uita: tot de la ele
Ai să tragi ponoasele.

ALDE ieșit din coaliție, șeful nu reușește să-și retragă miniștrii de la guvernare

Cu gând rău după vecernii,
Vrând să-i scoată de la troacă,
S-a trezit că subalternii
Mai să-i deie lui la moacă.

Șeful ordonă, ministrul de externe se opune

- Te retragi cât ai clipi!
(Șeful ALDE-l ia la rost).
- Un partid mai pot găsi,
Dar un post?!



Sattar Kawoosh

Satrap gigant într-un minuscul land

„Despôt ca el numa-n Banana Land!”

-

Hangéru-n piept l-împlântă-un fost
amic.

O fi având dreptate-acest brigand,
Atâta doar că landu-i mult mai mic.

Fost coleg - către brigand

Rar oportuniști ca tine.
Ieri în SPA și azi în tău.
Ai trădat și-acum ți-i bine
În Banana Land-ul tău?

Trădătorii și nuca tare din ALDE

Au crezut că-i putred șeful ca și ciotul
din poveste,
Doar că ghiujul, slab cum pare,
printre-atâtia fistichii,
Nu-l iei în gurgui ca șteapul și-l
arunci în hâu, căci este
Buturuga ce răstoarnă carul cu
politică.

Șeful ALDE și consecințele excluderilor din partid

La câți nu-i dau ascultare,
Scoși guvid după guvid,
Nu-i exclusă-o zi în care
S-a trezi ... fără partid.

ALDE pleacă, dar nu prea

ALDE pleacă de la guvernare,
Câțiva membri, însă, și vând scump
pielea,
Căci nu vor din jilțuri moi să zboare.
Nu cumva-s un cui al lui Pepelea?

ALDE o lasă mai moale

Cât a fost în discordanță,
Și-a scris propriul romancéro.
S-ar întoarce-n alianță
Doar luând-o de la zero.

Membrii ALDE susțin un candidat independent

Să nu pice,-n oficină,
De la trei la un procent,
Au decis să-mpingă-n tină
Un pretins ... independent.

Uite-l este, uite nu-i

ALDE Party* cruce-ți pune:
Nu tu siglă, nu tu nume.
Cei excluși rād insipid:
„Uite-un șef fără partid!”

*ALDE Party (engl.) - Partidul
Alianța Democraților și Liberalilor
din Europa (ALDE), din care ALDE
din România a fost exclus.

NICOLAE MĂTCAȘ

DIN PARCUL DENDROLOGIC

Infatuare

Când ne plimbam noi pe Alee
Uitați de lume și de Burg,
Îl imploram pe Demiurg
Ca mersul vremii-n loc să steie;

Dar clipele treceau în goană
Și nu se sinchiseau defel
Că întâlnitul bătrânel
Era chiar Cronos în persoană;

Și-așa, cum ne-nvățară unii,

Ne-am prefăcut a nu-l vedea,
Deși o voce ne șoptea:
-Mă, n-o mai faceți pe nebunii!

18 sept. 2019

Romanță de toamnă

„Afară-i toamnă”, a decis Poetul
Și arborii de frunze se dezbracă...
Un corb vocalizează pe o cracă,
Iar glasul său irită păsărețul...

Iubito, vara e în prag să treacă –
Bătrânul Cronos i-a retras
brevetul!
Își instalează Toamna menuetul

Și ultimele păsărele pleacă...

Te-aștept, frumoasă Doamnă pe
Alee,
Pe binecunoscuta noastră bancă,
În mână cu-n buchet de azalee...

Uimit, chiar corbul va tăcea din
fleancă
Văzându-te venind, Zeiță și
femeie,
Dar și cea mai iubită
pământeană.

Simeria, 15 sept.2019

DUMITRU HURUBĂ

FABULĂ

În peisajul nostru tern,
cu politici, strategii,
eu mă-ncumet să aștern
doar povești pentru... copii...

Cică lupul cel hain
întâlnise o căprioară,
se gândea a-i fi tain,
da-i vorbea de primăvară,
cu viorele, toporași,
aminti și de urmași,
dacă ea-i va fi soție
peste vasta împărăție
de coțofene, vulpi și iepurași.

În sprijinul dorinței sale,
lupul stăruia agale
și-i aduse argumente
dintre cele mai concrete:
forța lui și grația ei
le vor fi în veci temei.

Greu, dar se-nvoise ciuta,
crezând încă în dreptate,
uitase cât de goală-i era burta
celui care-i promitea de toate...

Și se frământase ea,
fiindcă așa se și cădea,
să vină mulți camarazi,
la vestita sărbătoare
alaiul să fie mare...

Era rariște de brazi,
de păduri și de făget
și se-ncinse un duet
între lup și căprioară,
oportunitate rară,
cu distracție de-o seară...

Când se lumina afară,
fuse ea trasă pe sfoară
și prin dinții lui cei tari,
căci așa e cu cei mari,

căutând tovarășie
pentru o simplă cumetrie...
pentru un joc de interese,
cui era însă să-i pese
că petreceri tot mai dese
se dădeau pe-a supușilor spese?

În bucăți o rupse haita,
Vai de ea, sârmana, biata...

Pe întinderea pustie
rămase pata maronie,
ca o dreaptă mărturie
despre legea din natură,
atât de aspră și de dură,
dominând ferocitatea,
scump, plătind, naivitatea...

În peisajul nostru tern,
numai cercul e etern,
căci politici, strategii
sfârșesc toate-n fantezii,
cu studii de fezabilitate
costând mult, efectuate...

Doamne, oare ce păcate?...

Ne pier visele-n cortegii,
iară noi sperăm ca blegii
că ne-o fi cândva mai bine,
ce rușine, ce rușine !
Fără sfat și fără acțiune
nu se întâmplă o minune,
ce jinduim, să-nfăptuim,
pentru ce visăm, să și luptăm,
aceasta-i calea spre mai bine,
prin ea se împlinesc destine
și nu prin promisiuni deșarte,
ducând viitoru-n noapte...

Că-n societatea-junglă,
unii stau numai la pândă,
neștiind cum să te vândă,
zornăie mereu arginții
și ei fac, viclean, pe sfinții...

GĂINA CEA MOȚATĂ (fabulă)

O găină mai moțată,
prin alte ogrăzi plimbată,
într-o bună dimineață
s-a trezit cam îndrăzneță
și s-a lăudat de zor
că va face ea cu spor,
un ou mare, hrănit,
drept exemplu tuturor...

Pentru așa o performanță
nu s-a mai gândit la rață,
nici la găscă, nici la curcă,
ea de nimeni nu se-ncurcă...

Înălțându-și mândru glas
a codcodăcit un ceas
și-a trecut cerând mătănie
de la restul de-orătanii,
crezându-se la șefie
chiar și pentru veșnicie,
da-i prea mult și un sezon,
s-avem raison, este beton
și s-a lăudat degeaba,
că nu prea îi iese treaba...

În zadar mai dăm ocol
cuibarului trist și gol,
că ni-i pustiită ograda,
în prim-plan e tot șarada,
și vin specii tot mai rare,
nu ne fie de mirare
că ne-a năpădit năpasta,
mizând pe una ca...

Vizând doar un post și-o leafă,
mulți sunt cei fără de carte
ce-ar dori să ne domine,
dară merg din gafă-n gafă,
fără să se dea deoparte,
totul lor li se cuvine,
vai, quo vadis, Domine?

DOINA CHERECHEȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Alese multumiri!

Ioan-Aurel Pop

Vă rog să transmiteți felicitări Anei Blandiana pentru succesul din Macedonia, reflectat exemplar de revista Dv.

Ioan Dănilă

Mulțumesc pentru revistă. Felicitări distinsei doamne Ana Blandiana, pentru premiu!

E. Amariei

Dragă Nicolae,
Am primit noul număr din „Vatra veche” cu un articol lung despre Festivalul de la Struga și Ana Blandiana. Este într-adevăr o revistă minunată. Ana este o mare poetă; O admir atât de mult.

Este, de asemenea, dulce și amabilă. Mă bucur foarte mult că ai publicat tablourile lui Sasho, este un artist talentat. L-am văzut și pe prietenul meu sârb Adam Puslojic. Îl cunosc de mulți ani.

Vă mulțumesc foarte mult că m-ați invitat să scriu un articol pentru cartea dvs. "De la Struga la Struga. De la Nichita Stănescu la Ana Blandiana" și de a colabora cu „Vatra veche”. Este o mare onoare pentru mine. O să îl fac, cu siguranță.

Acum vă trimit un articol apărut la Bari după Festival. Apoi vă voi trimite câteva fotografii făcute de soțul meu.

Toate cele bune,

**Anna Santoliquido,
Italia**

Felicitări pentru excepționalul Nr. 9, mai ales despre Festivalul de la Struga și laureata Ana Blandiana. Dânsa explică în discursul de mulțumire foarte detaliat încercarea de a „supraviețui” și „rezistența” pasivă în cea mai odioasă dictatură, fixată pe distrugerea culturilor anterioare.

Au existat însă mii, care au opus o rezistență concretă (I. Caraion, A. Ivasiuc, M. Vulcănescu, V. Papilian, Radu Gyr, V. Voiculescu, grupul scriitorilor germani de la Brașov cu Hans Bergel, O. Pastior etc., Paskandi Geza și mulți, mulți alții...) și au plătit



cu ani de pușcărie. Această rezistență este din păcate minimalizată și uitată!

Cornel Dimovici

Am primit și recenta revistă „Vatra veche”, felicitări maestre Nicolae Băciuț și:

Ce constat spun că-i firesc
Să se scrie și în piatră:
Cititorii se-nmulțesc,
De încap, azi, greu în...*Vatră* !

VASILE LARCO

Bună dimineața, domnule redactor-șef! Sunt profesorul Ghiță Nazare din Galați. Numele dv. îmi era cunoscut, dar v-am ascultat și conferința pe care ați ținut-o recent la Muzeul de Istorie din Galați, la invitația colegului și prietenului Cătălin Negoită. Prin intermediul colegului Corneliu Goldu, am intrat în posesia revistei dv., „Vatra veche”. Am apreciat în mod deosebit bogăția și diversitatea tematică a publicației, pentru care vă felicit, în calitate dv. de redactor-șef. Conduc și eu mai multe publicații, copilul meu de suflet fiind revista de informare pedagogică, educație și cultură „Școala gălățeană”, pe care o conduc de la fondare, în mai 1990, în calitate de director sau redactor-șef. Vă trimit spre exemplificare numărul din septembrie 2019, care este în tipografie. Profit de această ocazie și vă întreb dacă ați putea găzdui în revista dv. o cronică la o recentă carte a unui alt coleg și prieten, Ionel Necula, din Tecuci, pe care sunt sigur că-l cunoașteți. Vă asigur de întreaga considerație și aștept un semn de la dv. O zi bună!

Ghiță Nazare

Mulțumesc! Bravo pentru ce ai făcut pentru Blandiana!

Adrian Popescu

Multe mulțumiri pentru publicarea grupajului meu de acrostihuri alături de nume mari ale literaturii. Respect și prețuire pentru tot ce faceți pentru lumea literară.

Mihaela Aionesei

Vă mulțumesc frumos pentru revistă! Vă timit un grupaj de catrene și epigrame, cu speranța ca măcar câteva vor corespunde exigențelor și vor vedea lumina tiparului.

Cu stimă,

Elena Agiu-Neacșu

Stimate maestre Nicolae Băciuț
Chiar dacă nu aduc de fiecare dată mulțumiri în scris, recunoștința este perpetuă pentru revista domniei voastre pe care o primesc cu regularitate, desigur spre bucuria mea. Atașez un text cu câteva rânduri despre o carte recent lansată de unul dintre membrii cenaclului nostru. Vă doresc succes în continuare și *Vatra veche* să aibă mulți ani de apariție pentru lectura cititorilor ei.

Cu stimă

Ioan Mugurel Sasu

Stimate dle Nicolae Băciuț,
Nr. 9 al revistei aflat în corectura finală, va expediez alte câteva catrene epigram(at)ice, nu înainte de a vă mulțumi pentru munca depusă și pentru ținuta elevată a revistei.

Salutări prietenești,

N. M.

Stimate domnule redactor-șef,
Postarea recenziei volumului *Epigrame incendiare* a dragului nostru coleg Sorin Finchelstein e o bucurie și o onoare pentru toți epigramiștii. Drept care vă mulțumim și vă dorim succes pe mai departe.

Cu adâncă prețuire,

M.B.B.

Bună seara, domnule Băciuț!

În urmă cu o săptămână vă promiteam o poezie în semn de apreciere pentru prestația pe care ați făcut-o în cadrul emisiunii "Cultura mureșeană". Este o fabulă și o găsiți în acest document. Pe prima, v-am mai trimis-o. Poate merg împreună. Cum considerați Dv.

Vă mulțumesc pt revistă!

Numai bine!

D. Cherecheș

O nouă publicație culturală
CADRAN
FUGIT IRREPARABILE
TEMPUS

Viața mureșeană cea de toate zilele, în dinamica și diversitatea sa, lasă pe dinafară memoriei destule fapte importante, din rațiuni care preferăm să spunem că ne scapă, dar care n-au nimic în comun cu deontologia jurnalistică.

Tentația de a îndrepta acest soi de demisie morală și profesională revine sâcâitor și, până la urmă, mi-e greu să nu cedez ispitei, după ce o încercare similară n-am reușit s-o materializez, aceasta fiind ținută într-un stand by prelungit dintr-un simplu și grav motiv: criza de timp.

Și totuși, muștrările de conștiință nu mi-au dat pace și, inevitabil, decizia de a lansa un nou proiect media n-a mai putut fi amânată.

Așa plecăm la drum. Cei care vor să ni se alăture proiectului nostru au libertate deplină.

Vom pleca la drum fără prejudecăți – ale noastre, alții facă ce vor cu ele – fiind deschiși celor cu inima curată să mărturisească fapte care se întâmplă în jurul nostru și care ar merita să fie depozitate în tezaurul de documente ale unei existențe, ale unui timp care ne e dat să-l însoțim.

Jurnalul nostru e deschis tuturor celor care nu (pe)trec indiferenți clipa.

Sigur, testamentul caragialean „Cinste și gramatică” nu și-a pierdut actualitatea și rămâne un imperativ al colaborării.

Dacă plecăm la drum cu dorința de a deschide uși și acolo unde interesul pentru presă s-a erodat, un loc aparte îl acordăm celor care n-au avut încă vreo experiență jurnalistică, celor tineri, care au și ei multe de spus, nu doar pentru prezent, ci, mai ales, pentru viitor.

Nu putem să nu-i dăm dreptate lui Vergiliu, cu a sa celebră „sentință” – „Fugit irreparabile tempus” și nici să ignorăm nu doar faptul că „timpul fuge fără să se mai întoarcă”, ci și



faptul că acesta nu poate trece fără să lase urme, nu poate trece nereținând pentru posteritate clipa care are relief, relevanță și pentru noi și pentru cei care vin.

În *Cadran*(ul) nostru vom încerca să reținem cât mai multe clipe de acest fel.

Depinde de noi, de toți celor cărora le pasă de ceea ce ne e dat să trăim și să mărturisim.

NICOLAE BĂCIUȚ

DL.Băciuț, lectura revistei ce cu onoare conduceți, este nu numai plăcută ci și interesantă! Mulțumesc!,

Guner Akmolla

Domnului Nicolae Băciuț, Mulțumesc pentru revista „Vatra veche”, nr. 9/2019. Onorat pentru textele publicate. Un număr reușit, dens, cu multe lucruri profunde. Revista e oglinda unei literaturi bogate, bazate pe valori și trăiri autentice.

Felicitări pentru muncă, pentru pasiune!

Vă trimit un text despre o carte solidă și cu mesaj scrisă de Remus Valeriu Giorgioni.

Sper să sune bine. Cordial,

C. Stancu

Vă mulțumesc mult, d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. F. f. interesant și acesta așa cum ne-ați obișnuit. Mii de mulțumiri.

Nicolette Orghidan

Mulțumesc Vatra veche pentru noul tău număr!

O toamnă frumoasă și bogată în literatură și poezii îți doresc!

Katalin Cadar

Distinse Domnule Nicolae Băciuț, (...) Nu v-am felicitat pentru bogatul

supliment dedicat lui Nichita Stănescu, cu numeroasele dialoguri pe care le-ați realizat personal, o muncă deosebit de laborioasă cum bine știm, și după un model din păcate vetust: redactorul realizator al cvaziîntregului conținut. Primiți pentru aceasta, cum și pentru întreaga muncă, directă și colaterală realizării revistei, FELICITĂRI și urări de sănătate, succes mai departe și multă bucurie!

Al Domniei Voastre, de la Sibiu-pe-Cibin,

Mihai Posada

Am primit revista și vă mulțumesc! Felicitări poetei Ana Blandiana!

Vavila Popovici

Mulțumesc pentru numărul 9 al revistei *Vatra veche*... mă bucur de fiecare dată când o primesc și mulțumesc din suflet pentru tot ce faceți.

Milena Munteanu

Mulțumesc! E un număr foarte frumos! La mai mult și la mai multe!!

Ecaterina Țaralungă

Am ajuns în sfârșit acasă, din excursie. Am fost cu corul bisericii noastre la mănăstirea Sădnica (între Șorogștin și Hașag) care astăzi a săr-

bătorit hramul.

Aveți aici, coperta cărții de cronici și eseuri lansată la Pănade. Tot alăturat vă trimit din nou, și schița *Cormoranii* care, să știți, că n-are nimic cu politicul.

Totodată îmi pare nespuse de rău că nu pot fi alături de dvs., la activitatea de azi, de la *Palatul Culturii din Tg. Mureș*. Cu atât mai mult, cu cât, acum, după frumoasa excursie în Basarabia, simt tot mi mult nevoia de a mă revedea cu colegii de autocar, cu care m-am simțit ca-ntr-o familie. Cu această ocazie, țin să vă mulțumesc frumos pentru că mi-ați dat posibilitatea de a mă desfăta din plin, pe acele plaiuri mult mai românești decât patria-mamă și unde cartea în limba română, pare-se, nu și-a pierdut farmecul.

Cele bune. Spor în toate și salutări prietenilor noștri comuni.

(...).

Cu prețuire,

Nicolae Suciu

Vă tot văd... și revăd pe TVR3 Tg. Mureș, în emisiunea CULTURA MUREȘEANA. Îmi face o mare plăcere să mai învăț câte ceva din vorbele Dumneavoastră,

Vasile Mic

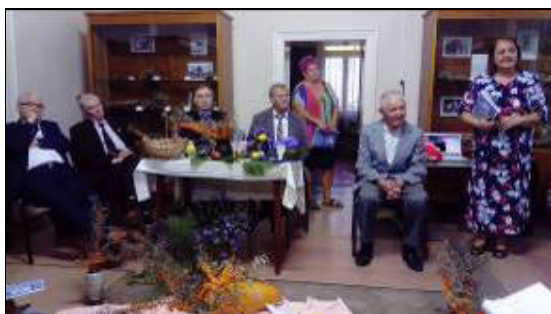
Panoramic cultural



La mormântul lui Ioan Alexandru de la
Mănăstirea Nicula



Colocviile de la Nicula



Târnăveni, lansare revistă „Marea Târnăvă Mică”



Batoș, lansare de carte Dan Lăzărescu



Sattar Kawoosh

OCHIUL CICLOPULUI



Sattar Kawoosh

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bîlea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Cheșan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Ducan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,



Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2019 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

